

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ  
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ  
ТЕХНОЛОГІЙ ТА ДИЗАЙНУ

Кваліфікаційна наукова  
праця на правах рукопису

**ВІЖУТКІН АРТЕМ ГЕННАДІЙОВИЧ**

УДК 330.526.5:330.3(043)


**ДИСЕРТАЦІЯ**

**ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНІ ЗАСАДИ ПОДОЛАННЯ МАЙНОВОЇ  
НЕРІВНОСТІ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ**

051 – Економіка  
05 – Соціальні та поведінкові науки

Подається на здобуття ступеня доктора філософії

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей,  
результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

 А. Г. Віжуткін

Науковий керівник: Золковер Андрій Олександрович, доктор економічних наук,  
професор

Київ-2026

## АНОТАЦІЯ

*Віжуткін А. Г.* Організаційно-економічні засади подолання майнової нерівності в умовах сталого розвитку. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 051– Економіка. Київський національний університет технологій та дизайну, Київ, 2026.

Метою дисертаційної роботи є поглиблення теоретичних науково-методичних засад та удосконалення підходів щодо оцінки організаційно-економічних засад подолання майнової нерівності в умовах сталого розвитку.

Актуальність теми обумовлена зростанням соціально-економічних диспропорцій у світі, посиленням концентрації багатства, нерівномірним розподілом доходів та майнових активів, а також необхідністю реалізації Цілей сталого розвитку ООН. За даними міжнародних досліджень, 10% найбагатшого населення світу акумулює понад 50% світових доходів, тоді як частка доходів найбідніших 50% населення становить лише близько 8%, що свідчить про необхідність пошуку ефективних механізмів подолання майнової нерівності.

У дисертації здійснено бібліометричний аналіз наукових досліджень у сфері майнової нерівності на основі даних міжнародних наукометричних баз Scopus, Web of Science та Google Scholar. За допомогою програмного забезпечення VOSviewer побудовано карту наукових досліджень за 2010-2025 роки, яка об'єднала 7 тематичних кластерів, що характеризують основні напрями досліджень майнової нерівності, зокрема методи її подолання, соціально-економічні наслідки, правові аспекти власності, інституційні механізми регулювання та вплив глобалізації. На основі даних міжнародної наукометричної бази Scopus встановлено, що найбільша частка досліджень припадає на математичні науки (38%), комп'ютерні науки (14,1%) та соціальні науки (6,7%). Аналіз бази Google Scholar засвідчив наявність 995 наукових публікацій з питань майнової нерівності з кількістю цитувань 1,6 млн протягом

2010-2024 років. Визначено, що у просторовому вимірі найбільша кількість наукових публікацій у розрізі теми майнової нерівності була характерна для Китаю та США протягом 2010-2025 років, що пов'язано із постійним розвитком економік країн з урахуванням врівноваження соціальних, політичних та інституційних дисбалансів.

У роботі удосконалено понятійно-категоріальний апарат дослідження шляхом уточнення сутності майнової нерівності як соціально-економічного стану, спричиненого нерівномірним розподілом матеріальних, фінансових та нематеріальних активів між суб'єктами господарювання, що обмежує економічну свободу та негативно впливає на досягнення цілей сталого розвитку. Розроблено трансформаційну схему виникнення та регулювання майнової нерівності, яка включає джерела формування нерівності, індикатори її оцінювання, соціально-економічні наслідки та механізми державного регулювання. На основі цього сформовано соціально-економічний сценарій подолання майнової нерівності, який включає чотири кроки: прогресивну податкову політику; соціальні трансферти та базовий дохід; інвестиції в людський капітал та підтримку сталого підприємництва; інституційні реформи.

У межах дослідження проведено PEST-аналіз концептуальних підходів до подолання майнової нерівності. Визначено чотири групи заходів: політичні (прогресивне оподаткування, модернізація податкового законодавства, гарантування трудових прав), економічні (забезпечення рівної оплати праці, розвиток доступного кредитування, підтримка зайнятості), соціальні (інвестиції в охорону здоров'я, соціальні трансферти, розвиток людського капіталу) та технологічні (цифрова інклюзія, автоматизація державних послуг, розвиток цифрової інфраструктури).

Удосконалено методичні засади визначення значущих соціальних факторів впливу на розподіл доходів населення на основі кореляційного та канонічного аналізу для країн ОЕСР та України за 2010–2023 роки. Здійснено розподіл соціальних імпакт-факторів у розрізі ЦСР 10 та 1. На основі кореляційного аналізу відібрано 5 із 6 соціальних індикаторів (окрім частки

сільського населення) та 3 із 5 показників розподілу доходів (окрім ВВП на душу населення та частки найбагатших 10%).

За результатами канонічного аналізу встановлено статистично значущий зв'язок між соціальними чинниками та показниками розподілу доходів населення (канонічний коефіцієнт  $R=0,670$ ). Визначено, що 22,9% варіації показників розподілу доходів населення пояснюється зміною соціальних факторів, а 12% варіації соціальних імпаکت-показників – коливаннями показників розподілу доходів, про що свідчить відсоток загальної надлишковості. Найбільший вплив на рівень нерівності мають валовий національний дохід на душу населення (канонічна вага 0,683), рівень безробіття серед осіб з вищою освітою ( $-0,847$ ) та частка міського населення (0,344). Статистичні критерії  $\chi^2=324,6$  та  $p=0,0000$  підтвердили адекватність побудованої канонічної моделі.

У дисертації запропоновано науково-методичний підхід до ідентифікації економічних детермінант нерівномірного розподілу доходів населення із застосуванням методу головних компонент та структурного моделювання. Визначено економічні детермінанти впливу на розподіл доходів населення у розрізі ЦСР 8 та 17.

На основі методу головних компонент проведена оцінка статистично значущих індикаторів групи економічних показників у контексті ЦСР8 (ECONOMY8), серед яких виділено рівень інфляції (0,732), обсяг ВВП (0,981), обсяг ВНД (0,981) та рівень реальної відсоткової ставки ( $-0,809$ ). Серед групи економічних показників у розрізі ЦСР 17 виділено обсяг експорту (0,995) та імпорту (0,995). Серед показників нерівності розподілу доходів визначені такі статистично значущі показники, як обсяг ВВП на душу населення (0,798), обсяг ВНД на душу населення (0,817), індекс Джині ( $-0,711$ ) та частка доходу, що належить найбіднішим 10% (0,736).

За результатами аналізу сформовано три латентні змінні: ECONOMY8, ECONOMY17 та INEQUALITY. Встановлено, що збільшення ВВП на 1 дол. США підвищує інтегральний показник ECONOMY8 на 0,51%, приріст ВНД –

на 0,50%, а збільшення експорту на 1 дол. США забезпечує зростання рівня економічного розвитку на 1,367%. Водночас збільшення ВНД на душу населення на 1 дол. США підвищує показник рівномірності розподілу доходів населення на 0,498%. Отримані результати підтвердили вагомий вплив економічного розвитку та міжнародної торгівлі на процеси подолання майнової нерівності.

У роботі удосконалено науково-методичний підхід до оцінювання інституційних чинників майнової нерівності країн-членів ОЕСР та України протягом 2010-2023 років на основі побудови множинних регресійних моделей для показників майнової нерівності (результативні ознаки), відібраних методом головних компонент, та інституційних чинників (факторні ознаки) у розрізі ЦСР 10 та 16.

Встановлено, що підвищення ефективності уряду на 1 одиницю забезпечує зростання ВНД на душу населення на 0,417 дол. США та ВВП на душу населення на 0,317 дол. США. Покращення показника контролю за корупцією на 1 одиницю сприяє збільшенню ВНД на душу населення на 0,446 дол. США та ВВП на душу населення на 0,526 дол. США. Водночас зростання вартості відкриття бізнесу на 1% призводить до зниження відповідних показників на 0,05–0,06 дол. США, що підтверджує необхідність удосконалення інституційного середовища.

У роботі розроблено інструментарій прогнозування майнової нерівності методом експоненціального згладжування Холта на основі інтегральних індексів майнової нерівності. На основі побудови кореляційної матриці визначено релевантні статистично значущі показники, серед яких ВВП на душу населення, індекс Джині, частку доходів 10% найбідніших верств населення та обсяг платежів за використання інтелектуальної власності, які були використані для побудови інтегральних індексів. Здійснено прогноз для США, Австрії, Бельгії, Нової Зеландії та України на 2024–2028 роки. Встановлено тенденцію до зростання майнової нерівності в Україні (0,140), США (0,999) та Австрії (0,020), тоді як у Бельгії та Новій Зеландії прогнозується її зниження.

Визначено, що причинами високої майнової нерівності у США є дисбаланси у зростання доходів (швидке зростання прибутків 1% найбагатших у порівнянні із середнім класом), розрив у доступі до якісної освіти та її висока вартість, зростання монопольного виробництва та значні відмінності у доступі до кредитів.

За результатами кластерного аналізу методом k-середніх країни ОЕСР та Україну розподілено на три кластери за рівнем майнової нерівності станом на кінець 2023 року. За результатами дисперсійного аналізу визначено, що F-критерій для всіх трьох показників (обсягу ВВП на душу населення, обсягу ВНД на душу населення та частки доходів 10% найбідніших) значно перевищує 1 та  $p < 0,05$ , що підтверджує наявність статистично значущих відмінностей між кластерами. На основі аналізу евклідових відстаней між сформованими кластерами та графіку середніх значень виявлено, що у перший кластер увійшли країни, які розташовані у Центральній та Східній Європі та характеризуються нижчим рівнем соціально-економічного розвитку, нижчим рівнем доходів та соціального забезпечення. Україна також знаходиться у першому кластері, що свідчить про її подібність з іншими країнами групи. У другому кластер увійшли країни з найвищими значеннями обсягів доходів та частки доходів 10% найбідніших, а також з найменшими рівнями нерівності та найкращими соціально-економічними умовами. Третій кластер включає країни з високим рівнем нерівності серед бідного населення. Визначено, що еталонним є другий кластер за показниками майнової нерівності, до якого входять Австрія, Австралія, Бельгія, Данія, Ірландія, Ісландія, Канада, Люксембург, Німеччина, Норвегія, Нідерланди, Фінляндія, Франція, Японія, Швейцарія та Швеція. Розроблено матрицю якісних детермінант та кращих практик державного регулювання у сфері забезпечення майнової рівності.

У роботі розроблено інтегрований комплексний сценарій подолання майнової нерівності «Майнова рівність 3D: соціум, економіка, інститути», який поєднує соціальні, економічні та інституційні інструменти впливу та може бути використаний органами державної влади, міжнародними організаціями,

науковими установами й органами місцевого самоврядування під час формування стратегій сталого розвитку та програм соціально-економічного розвитку. Впровадження соціальних (зниження рівня соціальних відрахувань для малозабезпечених верств населення та підвищення для багатих, зниження тарифних ставок та інші заходи), економічних (моніторинг обсягу ВВП та ВНД, впровадження інфляційного таргетування, зниження реальної відсоткової ставки) та інституційних (впровадження посиленних заходів контролю над корупцією, зниження часу реєстрації права власності, зниження вартості процедури відкриття бізнесу) заходів дасть змогу отримати довгостроковий синергетичний ефект зниження майнової нерівності у контексті сталого розвитку.

Ключові слова: майнова нерівність, сталий розвиток, державне регулювання, цифрова економіка, соціальна інклюзія, економічна нерівність, соціальна нерівність, електронне урядування, цифровізація, міграція, людський капітал, кластерний аналіз, соціальний капітал, розподіл доходів, цифровізація, Цілі сталого розвитку, безробіття.

## **ABSTRACT**

*Vizhutkin A. H.* Organizational and Economic Foundations for Overcoming Wealth Inequality in the Context of Sustainable Development. – Qualification scientific work in the form of a manuscript.

Dissertation submitted for the degree of Doctor of Philosophy (PhD) in Specialty 051 – Economics. Kyiv National University of Technologies and Design, Kyiv, 2026.

The dissertation is devoted to deepen the theoretical, scientific, and methodological foundations and to improve approaches to assessing the organizational and economic principles for overcoming wealth inequality in the context of sustainable development.

The relevance of the research topic stems from the growing socio-economic

disparities worldwide, the increasing concentration of wealth, the uneven distribution of income and assets, and the necessity of achieving the United Nations Sustainable Development Goals (SDGs). According to international studies, the wealthiest 10% of the global population accumulate more than 50% of global income, whereas the poorest 50% account for only about 8% of total income. This situation highlights the need to identify effective mechanisms for overcoming wealth inequality.

The dissertation conducts a bibliometric analysis of scientific research on wealth inequality using data from the international scientometric databases Scopus, Web of Science, and Google Scholar. Using VOSviewer software, a scientific research map covering the period 2010-2025 was developed. The map comprises seven thematic clusters representing the main research directions in the field of wealth inequality, including methods for reducing inequality, socio-economic consequences, legal aspects of property ownership, institutional regulatory mechanisms, and the impact of globalization. Based on data from the Scopus database, the study found that the largest share of publications belongs to Mathematics (38%), Computer Science (14,1%), and Social Sciences (6,7%). Analysis of Google Scholar identified 995 scientific publications on wealth inequality, which accumulated 1.6 million citations during 2010-2024. The spatial analysis revealed that China and the United States produced the largest number of scientific publications on wealth inequality during 2010-2025. This trend is associated with the continuous economic development of these countries and their efforts to address social, political, and institutional imbalances.

The dissertation improves the conceptual and categorical framework of the study by clarifying the essence of wealth inequality as a socio-economic condition caused by the uneven distribution of material, financial, and intangible assets among economic entities. Such inequality restricts economic freedom and negatively affects the achievement of sustainable development goals. A transformational framework for the emergence and regulation of wealth inequality was developed. It includes sources of inequality formation, indicators for its assessment, socio-economic consequences, and mechanisms of state regulation. Based on this framework, a socio-economic

scenario for overcoming wealth inequality was formulated. The scenario consists of four key steps: progressive taxation policy; social transfers and basic income; investments in human capital and support for sustainable entrepreneurship; and institutional reforms.

Within the study, a PEST analysis of conceptual approaches to overcoming wealth inequality was conducted. Four groups of measures were identified: political measures: progressive taxation, modernization of tax legislation, and protection of labor rights; economic measures: ensuring equal pay, expanding access to credit, and supporting employment; social measures: investments in healthcare, social transfers, and human capital development; technological measures: digital inclusion, automation of public services, and development of digital infrastructure.

The methodological foundations for identifying significant social factors affecting income distribution were improved through correlation and canonical analyses conducted for OECD countries and Ukraine during 2010-2023. Social impact factors were classified according to SDGs 10 and 1. Based on the correlation analysis, five out of six social indicators were selected, excluding the share of the rural population. Additionally, three out of five income distribution indicators were retained, excluding GDP per capita and the income share of the richest 10% of the population.

The results of the canonical analysis revealed a statistically significant relationship between social factors and income distribution indicators (canonical correlation coefficient  $R = 0,670$ ). It was determined that 22,9% of the variation in income distribution indicators is explained by changes in social factors. At the same time, 12% of the variation in social impact indicators is explained by fluctuations in income distribution indicators, as evidenced by the redundancy index. The greatest influence on inequality was exerted by gross national income per capita (canonical weight = 0,683), the unemployment rate among individuals with tertiary education ( $-0,847$ ), and the share of the urban population (0,344). Statistical criteria ( $\chi^2 = 324,6$ ;  $p = 0,0000$ ) confirmed the adequacy of the developed canonical model.

The dissertation proposes a scientific and methodological approach to

identifying the economic determinants of unequal income distribution using Principal Component Analysis (PCA) and Structural Equation Modeling (SEM). Economic determinants affecting income distribution were identified within the framework of SDGs 8 and 17. Based on the principal component method, statistically significant indicators within the group of economic variables related to SDG 8 (ECONOMY8) were identified. These include the inflation rate (0,732), GDP volume (0,981), GNI volume (0,981), and the real interest rate (-0,809). Within the group of economic indicators associated with SDG 17, amount of export (0,995) and amount of import (0,995) were identified as statistically significant. Among the income inequality indicators, the statistically significant variables included GDP per capita (0,798), GNI per capita (0,817), the Gini index (-0,711), and the income share of the poorest 10% of the population (0,736).

As a result of the analysis, three latent variables were formed: ECONOMY8, ECONOMY17, and INEQUALITY. The findings indicate that a USD 1 increase in GDP raises the integrated ECONOMY8 indicator by 0,51%, while a USD 1 increase in GNI contributes to its growth by 0,50%. Furthermore, a USD 1 increase in exports leads to a 1,367% increase in the level of economic development. At the same time, a USD 1 increase in GNI per capita improves the income distribution equality indicator by 0,498%. These results confirm the significant impact of economic development and international trade on reducing wealth inequality.

The study further improves the scientific and methodological approach to assessing institutional determinants of wealth inequality in OECD member states and Ukraine during 2010-2023. This assessment is based on the construction of multiple regression models for wealth inequality indicators (dependent variables) selected through principal component analysis and institutional determinants (independent variables) within the framework of SDGs 10 and 16. The results demonstrate that a one-unit increase in government effectiveness leads to an increase of USD 0,417 in GNI per capita and USD 0,317 in GDP per capita. Likewise, a one-unit improvement in corruption control contributes to an increase of USD 0,446 in GNI per capita and USD 0,526 in GDP per capita. In contrast, a 1% increase in the cost of starting a

business reduces these indicators by approximately USD 0.05-0.06. These findings confirm the necessity of improving the institutional environment as a prerequisite for reducing wealth inequality.

The dissertation develops a forecasting toolkit for wealth inequality based on integrated wealth inequality indices and Holt's exponential smoothing method. Through the construction of a correlation matrix, statistically significant indicators were identified, including GDP per capita, the Gini index, the income share of the poorest 10% of the population, and payments for the use of intellectual property. These indicators were subsequently used to construct integrated indices of wealth inequality. Forecasts were developed for the United States, Austria, Belgium, New Zealand, and Ukraine for the period 2024-2028. The results indicate an increasing trend in wealth inequality in Ukraine (0.140), the United States (0.999), and Austria (0.020), whereas a decline in inequality is projected for Belgium and New Zealand. The study identifies several factors contributing to high levels of wealth inequality in the United States. These include imbalances in income growth, characterized by the rapid increase in earnings among the wealthiest 1% compared with the middle class; unequal access to quality education and its high cost; increasing market concentration and monopolization; and substantial disparities in access to credit resources.

The results of the k-means cluster analysis enabled the classification of OECD countries and Ukraine into three clusters according to their level of wealth inequality as of the end of 2023. The analysis of variance demonstrated that the F-statistic for all three indicators, including GDP per capita, GNI per capita, and the income share of the poorest 10%, significantly exceeded 1 and was associated with p-values below 0,05. These results confirm the existence of statistically significant differences among the identified clusters. Based on the analysis of Euclidean distances between clusters and the graph of mean values, the first cluster includes countries located primarily in Central and Eastern Europe. These countries are characterized by lower levels of socio-economic development, lower income levels, and less developed systems of social protection. Ukraine also belongs to this cluster, indicating similarities with other countries in the group. The second cluster comprises

countries with the highest levels of income and the largest income shares accruing to the poorest 10% of the population. These countries also exhibit the lowest levels of inequality and the most favorable socio-economic conditions. The third cluster includes countries characterized by relatively high levels of inequality among low-income population groups. The second cluster was identified as the benchmark cluster in terms of wealth equality performance. It includes Austria, Australia, Belgium, Denmark, Ireland, Iceland, Canada, Luxembourg, Germany, Norway, the Netherlands, Finland, France, Japan, Switzerland, and Sweden. Based on the findings, a matrix of qualitative determinants and best practices in public regulation aimed at promoting wealth equality was developed.

The dissertation proposes an integrated comprehensive framework for overcoming wealth inequality entitled «Wealth Equality 3D: Society, Economy, and Institutions». This framework combines social, economic, and institutional policy instruments and can be utilized by public authorities, international organizations, research institutions, and local governments when developing sustainable development strategies and socio-economic development programs. The implementation of social measures, such as reducing social contributions for low-income groups while increasing them for higher-income groups, lowering tariff rates; economic measures, including monitoring GDP and GNI dynamics, implementing inflation targeting, and reducing real interest rates, as well as institutional measures, such as strengthening anti-corruption policies, reducing the time required for property registration, and lowering the cost of starting a business. These will generate a long-term synergistic effect in reducing wealth inequality within the framework of sustainable development.

Keywords: wealth inequality, sustainable development, state regulation, digital economy, social inclusion, economic inequality, social inequality, e-governance, digitalization, migration, human capital, cluster analysis, social capital, income distribution, Sustainable Development Goals, unemployment.

## СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

### Статті у наукових виданнях, включених до переліку наукових фахових видань України

1. Віжуткін А. Г., Коваленко Д. І. Теоретичні засади майнової нерівності в умовах сталого розвитку. *Міжнародний науковий журнал "Інтернаука". Серія: "Економічні науки"*. 2024. № 10. URL: <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2024-10-10383> (Особистий внесок автора: *розкриття теоретичних засад, концептуальних підходів та елементів майнової нерівності на основі понятійно-категоріального аналізу (0,68 друк. арк.)*)
2. Віжуткін А. Майнова нерівність як перешкода сталому розвитку: бібліографічний та понятійно-категоріальний аналіз. *Європейський науковий журнал Економічних та Фінансових інновацій*. 2025. № 3 (17). С. 514–532. URL: <https://doi.org/10.32750/2025-0345> (0,65 друк. арк.).
3. Віжуткін А. Г. Теоретико-методологічні основи зменшення майнової нерівності в парадигмі сталого розвитку. *Ефективна економіка*. 2026. № 2. URL: <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2026.2.164> (0,55 друк. арк.).
4. Віжуткін А. Г. Ідентифікація соціальних факторів впливу на розподіл доходів населення. *Наукові перспективи*. 2026. № 4 (70). С. 2652–2666. URL: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2026-4\(70\)-2652-2666](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2026-4(70)-2652-2666) (0,94 друк. арк.).
5. Русіна Ю.О., Віжуткін А. Г. Стратегії подолання майнової нерівності. *Актуальні проблеми сталого розвитку*. 2026. Т.3 №1 (Особистий внесок автора: сформовано репрезентативну систему первинних макроекономічних та соціальних індикаторів на основі даних Світового банку та ОЕСР за період 2010–2023 років; побудовано кореляційну матрицю Пірсона; розраховано інтегральні індекси майнової нерівності для полярних країн та України (0,72 друк. арк)).

### Опубліковані праці апробаційного характеру

6. Віжуткін А. Г., Чигрін С. С. Особливості залучення фінансових ресурсів суб'єктами господарювання в умовах воєнного стану. *Імперативи економічного зростання в контексті реалізації глобальних цілей сталого розвитку* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 25 квітня 2023 року). Київ : КНУТД, 2023. С. 187–190. URL: [https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/24072/1/IMPER\\_2023\\_P187-190.pdf](https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/24072/1/IMPER_2023_P187-190.pdf) (Особистий внесок автора: *досліджено основні методи залучення фінансових ресурсів* (0,09 друк. арк.)).
7. Пакош О. О., Віжуткін А. Г. Міграція населення: бібліографічний аналіз. *Домінанти соціально-економічного розвитку України у нових реаліях* : матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих учених та студентів (м. Київ, 29 березня 2024 року). Київ : КНУТД, 2024. С. 405–407. URL: [https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/27479/1/DOMIN\\_2024\\_P405-407.pdf](https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/27479/1/DOMIN_2024_P405-407.pdf) (Особистий внесок автора: *оцінка впливу міграції населення* (0,09 друк. арк.)).
8. Віжуткін А. Г., Філіпов Д. В. Майнова нерівність як перешкода сталому розвитку. *Проблеми інтеграції освіти, науки та бізнесу в умовах глобалізації* : тези доповідей VI Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 4 жовтня 2024 року) / за ред. О. В. Ольшанської. Київ : КНУТД, 2024. С. 187–188. URL: <https://er.knutd.edu.ua/handle/123456789/29784> (Особистий внесок автора: *узагальнення поняття майнової нерівності як перешкоди сталому розвитку* (0,09 друк. арк.)).
9. Віжуткін А. Г., Золковер А. О. Майнова нерівність як перешкода сталому розвитку: бібліографічний та понятійно-категоріальний аналіз. *Актуальні проблеми суспільно-гуманітарних наук в умовах трансформаційних змін* : збірник тез наукових праць II Міжнародної наукової конференції (Прага, Чехія, 30 квітня 2025 року). Прага : Наукова установа "Центр Сталого Розвитку", 2025. С. 31–32. URL: <https://conference.csr.com.ua/index.php/hum1/article/view/12/11> (особистий внесок

автора: *бібліографічний та понятійно-категоріальний аналіз майнової нерівності* (0,1 друк. арк.)).

10. Віжуткін А. Г. Аналіз сучасного стану та тенденцій майнової нерівності в Україні та світі. *Актуальні проблеми суспільно-гуманітарних наук в умовах трансформаційних змін* : збірник тез наукових праць III Міжнародної наукової конференції (Прага, Чехія, 31 липня 2025 року). Прага : Наукова установа «Науково-дослідний центр сталого розвитку», 2025. С. 25–31. URL: <https://conference.csr.com.ua/index.php/hum1/issue/view/3/7> (0,125 друк. арк.)

11. Віжуткін А. Г., Обертинський Б. В. Подолання та запобігання майнової нерівності в контексті забезпечення сталого розвитку. *Інноваційна екосистема для відбудови України: інтеграція науки, освіти та бізнесу* : збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 3 жовтня 2025 року). Київ : КНУТД, 2025. С. 129–130. URL: <https://er.knutd.edu.ua/handle/123456789/32294> (Особистий внесок автора: здійснено системну класифікацію ключових джерел майнової нерівності (0,09 друк. арк.)).

## ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ.....	18
ВСТУП.....	19
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ МАЙНОВОЇ НЕРІВНОСТІ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ.....	29
1.1 Майнова нерівність як перешкода сталому розвитку: бібліографічний та понятійно-категоріальний аналіз.....	29
1.2 Аналіз сучасного стану та тенденцій майнової нерівності в Україні та світі.....	55
1.3 Концептуальні засади подолання та запобігання майнової нерівності у контексті забезпечення сталого розвитку.....	82
Висновки до розділу 1.....	96
РОЗДІЛ 2. НАУКОВО-ПРАКТИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ІНСТРУМЕНТАРІЮ ДЕТЕРМІНАНТ ВПЛИВУ НА СТАН МАЙНОВОЇ НЕРІВНОСТІ В КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ.....	101
2.1 Визначення значущих соціальних факторів впливу на розподіл доходів населення у суспільстві.....	101
2.2 Ідентифікація економічних детермінант нерівномірного розподілу доходів.....	112
2.3 Дослідження інституційних чинників майнової нерівності.....	123
Висновки до розділу 2.....	133
РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЇ ПОДОЛАННЯ МАЙНОВОЇ НЕРІВНОСТІ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ.....	136
3.1 Прогнозування динаміки розвитку майнової нерівності.....	136
3.2 Визначення кластерів країн світу за рівнем майнової нерівності.....	149
3.3 Розробка сценаріїв подолання майнової нерівності в умовах сталого розвитку.....	157
Висновки до розділу 3.....	164

ВИСНОВКИ.....	167
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	175
ДОДАТКИ.....	189

**ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ**

ЦСР – Цілі сталого розвитку;

ООН – Організація об'єднаних націй;

ІЛР – Індекс людського розвитку;

НІСД – Національний інститут стратегічних досліджень;

ВВП – валовий внутрішній продукт;

ВНД – валовий національний дохід;

ОЕСР – Організація економічного співробітництва та розвитку;

ГСБ – Група Світового банку;

ІПВ – Індекс права власності;

АПВ – Альянс з прав власності;

ІСК – Індекс сприйняття корупції;

ЄС – Європейський Союз;

КУ – Конституція України;

МВФ – Міжнародний валютний фонд;

PEST-аналіз – політичні (P — political), економічні (E — economic), соціальні (S — social) та технологічні (T — technological) аспекти аналізу;

ВРУ – Верховна Рада України;

НБУ – Національний банк України;

ОАЕ – Об'єднані Арабські Емірати;

МГК – метод головних компонент;

ФН – факторні навантаження;

США – Сполучені Штати Америки;

ІМН – інтегральний індекс майнової нерівності;

МН – майнова нерівність.

## ВСТУП

**Актуальність теми дослідження.** Майнова нерівність у широкому розумінні стосується нерівномірного розподілу власності та доступу до матеріальних і нематеріальних ресурсів між окремими особами чи домогосподарствами. Ці дисбаланси можуть проявлятися у різних формах та мати глибокі наслідки для економічної стабільності, соціальної єдності та індивідуального добробуту. У даному випадку, власність охоплює як матеріальні активи, зокрема, нерухомість, земельні ділянки та інші фізичні блага та нематеріальні активи, зокрема, інтелектуальна власність і фінансові інвестиції. Нерівність у цьому контексті стосується нерівномірного розподілу цих активів, що може призвести до різного рівня багатства, влади та можливостей серед окремих суб'єктів господарювання.

Майнова нерівність може вплинути на економічне зростання, оскільки нерівномірний розподіл активів може призвести до зниження загального рівня споживання та інвестицій. Соціальний ефект проявляється у розрізі посилення соціальних розбіжностей. Також різний рівень володіння майном може впливати на політичну владу та політику, часто посилюючи існуючу нерівність і обмежуючи демократичну участь груп, що перебувають у не вигідному становищі. Розуміння майнової нерівності потребує багатогранного підходу, враховуючи як історичні, так і сучасні фактори, які сприяють нерівному розподілу активів. Усунення цих невідповідностей має вирішальне значення для сприяння більш справедливому та інклюзивному суспільству в умовах досягнення цілей сталого розвитку.

На сьогодні, частка загального доходу найбідніших 50% населення світу становить лише 8%. На противагу цьому, 10% найбагатших людей планети заробляють понад 50% від загального доходу. Під час пандемії COVID-19 мільярдери в усьому світі збільшили чистий дохід на 1,9 і 1,6 трильйона доларів США у 2020 і 2021 роках відповідно. Відповідно до даних Звіту про світове

багатство станом на кінець 2023 року найбільший рівень багатства на одну людину спостерігався у Швейцарії (709,6 дол. США), Люксембурзі (607,5 дол. США), Гонконзі (582 дол. США), США (564,9 дол.). У 2023 році саме США були домом для найбільшої кількості мільйонерів, що становило майже 22 мільйони людей. У процентному співвідношенні у США на кінець 2023 року проживало 38% мільйонерів світу, у Західній Європі – 28%, а в Китаї – 10% [14]. Варто відзначити, що країнам з низьким рівнем доходів набагато важче відновитися після численних потрясінь пандемії, зміни клімату, збройних конфліктів і зростання вартості життя, оскільки вони мають нижчі фінансові можливості для фінансування економічного відновлення.

Загострення майнової нерівності спостерігається також у країнах Європейського Союзу. Найвищий рівень нерівності у доходах станом на кінець 2022 року спостерігався у Болгарії, найвищий показник гендерних розбіжностей в оплаті праці – в Естонії, нерівномірність розподілу доходів через соціальні трансферти було характерно для Латвії.

У 2020 році коефіцієнт Джині в Україні склав 25-26, що є відносно низьким показником порівняно з багатьма іншими країнами. Для порівняння, у країнах ЄС цей коефіцієнт зазвичай коливається в межах 28-33. Згідно з даними за 2021 рік найбагатші 10% українського населення володіють приблизно 25-30% сукупних доходів країни, а найбідніші 10% отримують близько 2% загальних доходів [73]. Цей показник свідчить про значну нерівність у розподілі доходів між групами населення.

Дослідженням питань, пов'язаних з визначенням організаційно-економічних засад подолання майнової нерівності в умовах сталого розвитку, присвячено ряд наукових робіт зарубіжних та українських вчених, а саме: Ю. Кан, В. Сун, Г. Ван, Ч. Ян, Т. Еггум, Е. Ред Ларсен, А. Рапачинський, М. Ньюборг Стостад, Ф. Коуелл, Д. Мерфі, Дж. Бекерт, С. Сіньцзе, Б. Хуанфу, Дж. Сонгцін, Г. Сювен, К. А. Найгаард, Дж. Пі, А. Морріс, Р. Бурдьє, І. Градштейн, Т. Черненко, О. Легка, І. Рижик, І. Гнатенко, П. Пузирьової, О. Люльова, Н. Стоянець та інших науковців. Незважаючи на це, провівши контент-аналіз

існуючих наукових праць варто відзначити, що існує нагальна потреба у розвитку майбутніх досліджень у розрізі поглибленої оцінки організаційно-економічних засад подолання майнової нерівності в умовах сталого розвитку. Таким чином, це обумовлює актуальність дисертаційного дослідження, його об'єкт, предмет, мету та структуру.

**Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.** Дисертаційне дослідження безпосередньо пов'язане з планами науково-дослідних робіт Київського національного університету технологій та дизайну. Матеріали дисертації відображають результати досліджень автора у межах наступних науково-дослідних тем:

1. «Імплементация цифрових технологій в економіку України в умовах сталого розвитку» (номер державної реєстрації 0124U004146, 2024-2027 рр.) – у межах теми автором особисто обґрунтовано трансформаційну схему виникнення майнових дисбалансів та запропоновано сценарій «Майнова рівність 3D: соціум, економіка, інститути».

2. «Інтелектуалізація соціально-економічного розвитку в постпандемічному суспільстві» (номер державної реєстрації 0121U114581, 2021-2026рр.) – автору належить розробка концептуальних засад PEST-аналізу запобігання майновій нерівності в межах цифрової інклюзії міст

**Мета і завдання дослідження.** Метою дисертаційної роботи є поглиблення теоретичних науково-методичних засад та удосконалення підходів щодо оцінки організаційно-економічних засад подолання майнової нерівності в умовах сталого розвитку.

Для досягнення поставленої мети були визначені наступні **завдання**:

- провести бібліографічний та понятійно-категоріальний аналіз майнової нерівності як перешкоди сталому розвитку;
- проаналізувати сучасний стан та тенденції майнової нерівності в Україні та світі;
- дослідити концептуальні засади подолання та запобігання майнової нерівності в контексті забезпечення сталого розвитку;

- визначити значущі соціальні фактори впливу на розподіл доходів населення в суспільстві;
- ідентифікувати економічні детермінанти нерівномірного розподілу доходів;
- дослідити інституційні чинники майнової нерівності;
- спрогнозувати динаміку розвитку майнової нерівності;
- визначити кластери регіонів ОЕСР за рівнем майнової нерівності;
- розробити сценарії подолання майнової нерівності в умовах сталого розвитку.

*Об'єктом дослідження* є економічні відносини між різними суб'єктами господарювання під час виникнення майнової нерівності в умовах сталого розвитку.

*Предметом дослідження* є сукупність теоретичних, методичних та практичних положень щодо оцінки організаційно-економічних засад подолання майнової нерівності в умовах сталого розвитку.

**Методи дослідження.** Методологічну основу дисертації складають теоретичні аспекти макроекономіки, державного регулювання економіки, менеджменту, економіко-математичного моделювання соціально-економічних процесів, права, а також наукові праці у розрізі досліджень організаційно-економічних засад подолання майнової нерівності в умовах сталого розвитку. Для вирішення поставлених завдань було використано комплекс загальнонаукових та спеціальних методів дослідження: наукової абстракції, аналізу, синтезу, індукції, дедукції, узагальнення – для уточнення понятійно-категоріального апарату дослідження; бібліометричний аналіз – для визначення понять «майнова нерівність»; метод описових статистик – для систематизації емпіричних даних у розрізі майнової нерівності; PEST-аналіз – для виокремлення заходів щодо подолання та запобігання майнової нерівності у контексті забезпечення сталого розвитку; канонічний аналіз – для визначення значущих соціальних факторів впливу на розподіл доходів населення у суспільстві; структурний аналіз – для ідентифікації економічних детермінант

нерівномірного розподілу доходів; множинний регресійний аналіз – для аналізу сили та напряду впливу інституційних чинників на майнову нерівність; метод оптимальної рівномірності – для визначення інтегрального індексу майнової нерівності; метод експоненціального згладжування – для прогнозування майнової нерівності; метод k-середніх – для кластеризації країн ОЕСР (у тому числі України) за показниками майнової нерівності; дисперсійний аналіз – для оцінки статистичної значущості відібраних показників майнової нерівності у контексті кластерного аналізу.

Бібліографічний аналіз та контент-аналіз існуючих досліджень у розрізі тематики майнової нерівності проводився на основі даних міжнародних наукометричних баз Scopus та WOS за допомогою програмних продуктів VOSViewer 1.6.20.0 та Harzing`s Publish or Perish. Практичні розрахунки та моделювання у роботі здійснено з використанням пакетів статистичного аналізу даних Statistica 12, StataSE 18 та MS Excel.

Інформаційною базою дослідження є директиви Європейського Союзу, укази Президента України, постанови Кабінету Міністрів України, нормативно-правові документи Світового банку, Організації об'єднаних націй, Міжнародної організації праці, Організації економічного співробітництва та розвитку і інших міжнародних організацій з питань макропруденційної політики, міжнародні рейтинги (Рейтинг найкращих країн для проживання, Звіт про світове багатство, Рейтинг за рівнем індексу щастя, Рейтинг за рівнем Індексу права власності, Карта ризиків Глобального індексу корупції); аналітичні дані у розрізі майнової нерівності як перешкоди сталому розвитку.

**Наукова новизна одержаних** результатів полягає у розробці теоретичних науково-методичних засад та підходів щодо оцінки організаційно-економічних засад подолання майнової нерівності в умовах сталого розвитку.

*уперше:*

- запропоновано сценарій подолання майнової нерівності «Майнова рівність 3D: соціум, економіка, інститути» на основі даних економіко-математичного моделювання впливу соціальних (канонічний аналіз),

економічних (структурний аналіз) та інституційних детермінант (множинний регресійний аналіз) на розподіл доходів, що дозволило сформувавши матрицю заходів подолання майнової нерівності у контексті сталого розвитку з урахуванням статистично значущих результатів моделювання.

*удосконалено:*

- науково-методичний підхід до ідентифікації економічних детермінант нерівномірного розподілу доходів населення із застосуванням методу головних компонент та структурного аналізу на основі латентних показників у контексті ЦСР8, ЦСР17 та блоку показників розподілу доходів, що відрізняється від існуючих виключенням статистично незначущих імпаکت-показників за результатами факторних навантажень і визначенням прямого впливу ВВП, ВНД та експорту на економічну складову розподілу доходів;

- науково-методичний підхід до оцінювання інституційних чинників майнової нерівності країн-членів ОЕСР та України на основі побудови множинних регресійних моделей для показників майнової нерівності (результативні ознаки), відібраних методом головних компонент, та інституційних чинників (факторні ознаки) у розрізі ЦСР 10 та 16, відфільтрованих за допомогою кореляційної матриці, що дозволило визначити силу, напрями впливу та статистичну значущість факторних ознак на результативні, а також адекватність побудованих моделей;

- методичні засади визначення значущих соціальних факторів впливу на розподіл доходів населення на основі кореляційного та канонічного аналізу, що, на відміну від існуючих підходів, дозволило оптимізувати системи соціальних імпаکت-факторів та показників розподілу доходів населення, а також відібрати релевантні показники за групами та визначити, що волатильність розподілу доходів населення більшою мірою пояснюється зміною рівня безробіття серед осіб з вищою освітою та частки міського населення;

*набуло подальшого розвитку:*

- теоретико-методичні засади подолання і запобігання майновій нерівності у контексті забезпечення сталого розвитку на основі PEST-методики,

що дало змогу виділити політичні (прогресивне оподаткування, закони щодо мінімальної заробітної плати та гарантій прав робітників, трансформація податкового кодексу у більш прозорий та гнучкий формат), економічні (встановлення рівномірної оплати праці, пільгове кредитування придбання або будівництва житла, перерозподіл грошових трансфертів між бідними верствами населення, секторальне стимулювання економіки), соціальні (інвестування в «економіку догляду», запровадження загальної системи медичного страхування, моніторинг витрат цільових груп) та технологічні (інвестування у цифрову інклюзію, технології прозорості державних програм, розвиток інтернет-інфраструктури у сільській місцевості) заходи та інструменти подолання майнової нерівності;

- прогнозування майнової нерівності країн ОЕСР та України методом експоненціального згладжування (модель Холта) на основі інтегральних індексів майнової нерівності, розрахованих методом оптимальної рівномірності, що враховують ВВП на душу населення, індекс Джині, частку доходів 10% найбідніших верств населення та обсяг платежів за використання інтелектуальної власності, і, на відміну від існуючих підходів, комплексно охоплює фінансові, матеріальні та нематеріальні ресурси та дозволяє виявити країни з найнижчими та найвищими рівнями майнової нерівності;

- трансформаційна схема виникнення та регулювання майнової нерівності у контексті сталого розвитку, що дозволило виокремити канали її формування (джерела, індикатори, соціально-економічні ефекти та заходи регулювання) і розробити соціально-економічний сценарій її подолання, який включає чотири кроки: прогресивну податкову політику; соціальні трансферти та базовий дохід; інвестиції в людський капітал та підтримку сталого підприємництва; інституційні реформи, що дозволило конкретизувати та поглибити інструментарій подолання майнової нерівності у розрізі виокремлених кроків.

**Практичне значення одержаних результатів** полягає у розробці конкретних прикладних методик, аналітичних моделей та стратегічних інструментів, які можуть безпосередньо використовуватися органами

державної влади, установами стратегічного планування та суб'єктами формування соціально-економічної політики для вдосконалення механізмів державного регулювання та мінімізації майнової нерівності в контексті реалізації Цілей сталого розвитку. Запропонований комплекс структурного моделювання на основі поєднання методу головних компонент, канонічного аналізу та структурного моделювання (SEM) дозволяє здійснювати моніторинг ключових детермінант розподілу доходів населення та обґрунтовувати управлінські рішення на основі статистично значущих макроекономічних чинників. Розроблений прогностичний інструментарій на базі моделі Холта та методу оптимальної рівномірності забезпечує можливість середньострокового прогнозування інтегрального індексу майнової нерівності та оцінювання перспектив її зміни. Сформована матриця якісних детермінант кластеризації країн ОЕСР та України створює підґрунтя для адаптації міжнародного досвіду подолання майнової нерівності до національних умов. Водночас запропонований стратегічний сценарій «Майнова рівність 3D: соціум, економіка, інститути» має практичне значення для інтеграції міжсекторальних заходів у державні програми соціально-економічного розвитку та повоєнного відновлення України, сприяючи зниженню рівня бідності, розширенню доступу населення до базових благ і формуванню засад інклюзивного економічного зростання. Матеріали дослідження також можуть бути використані в освітньому процесі закладів вищої освіти під час викладання освітніх компонентів, що охоплюють питання державного регулювання економіки, сталого розвитку, соціально-економічної політики, міжнародної економіки, економічного аналізу та економіко-математичного моделювання.

Рекомендації автора впроваджено у практичну діяльність Кролевецької міської ради Конотопського району Сумської області та територіальної громади. Зокрема, використано науково-методичний підхід до комплексної оцінки майнової нерівності, інструменти кореляційного, канонічного та регресійного моделювання, методіку прогнозування на основі інтегральних показників, а також стратегічний сценарій «Майнова рівність 3D: соціум,

економіка, інститути». Результати застосовано при обґрунтуванні стратегічних напрямів розвитку громади, оптимізації розподілу бюджетних ресурсів та оцінюванні впливу інституційних чинників, що дозволило підвищити якість програмного планування та посилити соціальну орієнтованість управлінських рішень на місцевому рівні (Довідка про впровадження № 01-27/1221 від 31.03.2026 р.).

Наукові положення та практичний інструментарій впроваджені в освітній процес Київського національного університету технологій та дизайну під час викладання дисциплін «Макроекономіка», «Економічний аналіз», «Економічне моделювання», «Цифрова економіка», «Соціально-економічний розвиток» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти та «Корпоративна аналітика», «Економічне прогнозування», «Стратегічне управління» та «Економічна безпека» для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти (Довідка про впровадження № 02-55/756 від 17.04.2026 р.).

**Особистий внесок здобувача.** Наукові положення, розробки та висновки дисертаційної роботи є результатом самостійно проведеного автором дослідження.

**Апробація результатів дисертації.** Теоретичні, методичні та практичні положення дисертаційної роботи доповідалися на п'ятьох міжнародних та одній всеукраїнській науково-практичних конференціях: зокрема, на: II Міжнародній науковій конференції «Актуальні проблеми суспільно-гуманітарних наук в умовах трансформаційних змін» (м. Прага, Чехія, 30 квітня 2025 р.); III Міжнародній науковій конференції «Актуальні проблеми суспільно-гуманітарних наук в умовах трансформаційних змін» (м. Прага, Чехія, 31 липня 2025 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Інноваційна екосистема для відбудови України: інтеграція науки, освіти та бізнесу» (м. Київ, 3 жовтня 2025 р.); VI Міжнародній науково-практичній конференції «Проблеми інтеграції освіти, науки та бізнесу в умовах глобалізації» (м. Київ, 4 жовтня 2024 року); Міжнародній науково-практичній конференції «Імперативи економічного зростання в контексті реалізації

глобальних цілей сталого розвитку» (м. Київ, 25 квітня 2023 року); II Всеукраїнській науково-практичній конференції молодих учених та студентів «Домінанти соціально-економічного розвитку України у нових реаліях» (м. Київ, 29 березня 2024 р.).

**Публікації.** Основні положення і результати дисертаційного дослідження відображено у 11 наукових роботах, з них 5 статей у наукових фахових виданнях України, 6 публікацій – у матеріалах міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференцій. Загальний обсяг публікацій – 4,33 друк. арк., з яких автору належить 4,13 друк. арк.

**Структура та обсяг дисертації.** Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Повний обсяг дисертації становить 200 сторінок, зокрема обсяг основного тексту – 156 сторінок, 35 таблиць, 67 рисунків, 5 додатків, список використаних джерел містить 112 найменувань.

# 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ МАЙНОВОЇ НЕРІВНОСТІ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

## 1.1 Майнова нерівність як перешкода сталому розвитку: бібліографічний та понятійно-категоріальний аналіз

Дослідження майнової нерівності набуває все більшої популярності у розрізі економічних, соціальних та політичних трансформаційних світових процесів. Проте, через недостатню ефективність існуючих підходів до її вивчення та оцінки і стратегій подолання майнової нерівності як перешкоди сталому розвитку, зростає актуальність вивчення даної тематики. Варто зазначити, що саме майнова нерівність є каталізатором соціальних дисбалансів, політичної нестабільності, зниження рівня доступу до матеріальних та нематеріальних ресурсів, що, як наслідок, перешкоджає економічному зростанню країни. Майнова нерівність часто призводить до бідності серед значної частини населення, що ускладнює доступ до таких базових потреб, як освіта, охорона здоров'я та чиста вода, які є важливими компонентами сталого розвитку. Саме в умовах обмеженого доступу до зазначених ресурсів формується цикл бідності, який є стійким до внутрішніх та зовнішніх втручань.

Відповідно до рівня Індексу людського розвитку (ІЛР), який є комплексним показником очікуваної тривалості життя, освіти та доходу на душу населення, станом на кінець 2023 провідні позиції займали Швейцарія (0,967), Норвегія (0,966), Ісландія (0,959), Гонконг (0,956), Данія (0,952), а найнижчі позиції – Сомалія (0,380), Південний Судан (0,391), Чад (0,394). Україна посідала 100 позицію з результатом 0,734 [34]. Країни, що очолювали рейтинг, характеризувалися високим рівнем доходів на душу населення, надійною системою захисту прав інтелектуальної власності, транспарентною податковою системою, розвинутою технологічною та адміністративною інфраструктурами, низьким рівнем тінізації економіки (<10%). На противагу цьому, країни, що мали найнижчі значення ІЛР, характеризувалися низьким

рівнем доходів на душу населення та знаходяться на межі бідності. Таким чином, вирішальну роль у розвитку будь-якої країни є саме рівень доходів населення, доступність домогосподарств до матеріальних та нематеріальних ресурсів, наявність транспортних та адаптивних соціальних, економічних, адміністративних інфраструктур, що є інгібітором майнової нерівності суб'єктів господарювання на шляху до сталого розвитку.

Високий рівень майнової нерівності провокує соціально-політичні коливання, оскільки люди, які відчують себе маргіналізованими у розрізі доступу до ресурсів, мають низький рівень довіри до органів державної влади, що, як наслідок, підриває здатність урядів забезпечувати ефективне управління та довгострокові стратегії сталого розвитку [94]. Окрім цього, концентрація значної частки багатства у руках невеликої кількості людей є рушієм економічної нестабільності країни. Відповідно, споживчий попит може знижуватись безпосередньо через низькі доходи переважно більшої частки населення, що, у свою чергу, уповільнює економічний розвиток і перешкоджає інвестиціям у сталий розвиток.

Таким чином, майнова нерівність є серйозною перешкодою для сталого розвитку, оскільки вона впливає на всі три основні компоненти сталого розвитку: економічний, соціальний та інституційний. Для досягнення цілей сталого розвитку важливо розробляти політики, які спрямовані на зменшення нерівності, забезпечуючи рівні можливості для всіх соціальних верств і більш справедливий розподіл ресурсів.

Дослідженням майнової нерівності як чинника формування соціально-економічних дисбалансів у суспільстві, так і дестабілізуючого фактора сталого розвитку країни займалися іноземні та українські науковці. Кан та інші [39] досліджували вплив податку на нерухомість на майнову нерівність на основі пілотної податкової програми у Китаї. Було виявлено значне зниження коефіцієнтів Джині в обраних містах. Для врівноваження майнової нерівності, в основі якої лежать операції з житлом з боку покупців та конвергенція цін на житло для різних розмірів, запропоновано сценарії звільнення від податків, що

засновані на площі житла на душу населення або загальній кількості одиниць житла. Відповідно майнова нерівність розглядається через призму нерівномірного розподілу житла між різними особами чи групами в суспільстві та податкових дисбалансів.

Еггам та Ред Ларсен [17] також вивчали майнову нерівність, яка спричинена приростом капіталу на ринку житла. Авторами визначено, що протягом 2007-2019 років у Норвегії спостерігалось значне збільшення нерівномірного приросту капіталу як між географічними прошарками, так і всередині них, а також між гендерними групами. Мерфі [51] зазначав, що розширення ринку житла мало значний вплив на вартість житла для домогосподарств з низьким доходом. Відповідно, ще одним аспектом майнової нерівності є не тільки наявність житла, а й рівень доходів суб'єктів господарювання. На противагу цьому, Морріс [50] стверджував, що неолиберальна житлова політика та паралельна фінансіалізація житла сприяють різкому зростанню цін на житло, знеціненню соціального житла та поглибленню розриву між багатством і доходом на основі права власності на житло. Визначено, що основний розрив існує між прямими власниками житла та приватними орендарями з низьким рівнем доходу.

Рапачинський [65] зазначав, що швидке зростання нерівності в доходах і багатстві у Сполучених Штатах та інших країнах Заходу є наслідком інтеграції капіталістичної системи у світовий економічний простір. Причому майнової нерівності є глибока технологічна трансформація західних економік у розрізі збільшення частки національного багатства, що виробляється меншою кількістю висококваліфікованих та освічених людей. Відповідно, ще одним аспектом майнової нерівності є технологічна та глобалізаційна складові. На противагу цьому, Ньюборг Стостад та Коуелл [52] припускали, що саме економічна нерівність має такі суспільні наслідки, як вплив на рівень злочинності, рівень соціальних заворушень або політичну поляризацію у суспільстві. Визначено, що економічна нерівність має зовнішній вплив на майнові дисбаланси у суспільстві.

Бекерт [6, с. 492] досліджував майнову нерівність через призму розподілу приватного багатства на прикладі США та Німеччини як двох країн, у яких переважно зосереджено світове багатство та які мають співставні коефіцієнти Джині. Легітимність приватного багатства зазначених країн вказує на вагомі інституційні та культурні відмінності, які мають значення для розуміння ролі майнової нерівності в обраних країнах.

Результати дослідження Найгаард [53] показали, що люди з вищою заробітною платою та власники землі і майна, як правило, отримують вигоду від продуктивності, пов'язаної з агломерацією, за рахунок тих, хто отримує нижчу заробітну плату. Це сприяє нерівному розподілу власності та землі між окремими особами та групами, що є каталізатором майнової нерівності між різними суб'єктами господарювання. Також Пі [59] досліджувала вплив захисту прав власності на нерівність в оплаті праці. Автором визначено, що зміна джерел фінансування з податку на валовий прибуток на податок на капітал може допомогти зменшити нерівність у заробітній платі.

У дослідженні Хінжі та інших [76] розглядається гендерно-диференційований вплив прав власності на землю на перерозподіл робочої сили у Китаї. Виявлено, що покращення прав власності на землю сприяє структурним трансформаціям у сільській місцевості у розрізі рівня зайнятості чоловіків та жінок. Відповідно, контент-аналіз досліджень у розрізі майнової нерівності дав змогу виявити такий елемент як соціальна дискримінація. Дискримінація за ознаками раси, статі чи етнічного походження може проявлятися на ринку житла, впливаючи на доступ до власності та на відповідальне проведення операцій з нерухомістю.

У роботі Черненко [111, с. 128] майнова нерівність розглядається як елемент соціальної нерівності та визначається як соціально-економічне становище особи чи групи осіб у суспільстві, що характеризується обмеженим доступом до матеріальних та нематеріальних ресурсів. На противагу цьому, Легка [98, с. 45] визначає майнову нерівність як основну детермінанту виникнення корупційних правопорушень в Україні. На сьогодні, в Україні

відсутній «середній» клас, а різниця між рівнем життя багатих та бідних верств населення перевищує 10-кратну величину, що провокує корупційні процеси у країні.

На основі проведеного понятійно-категоріального аналізу визначено ключові елементи майнової нерівності (рис. 1.1).



Рисунок 1.1 – Елементи майнової нерівності

Джерело: авторська розробка на основі [39, 17, 65, 52, 51, 6, 76, 53, 59, 50, 5, 110, 112]

Розвиток міст, зокрема, джентрифікація може призвести до витіснення мешканців з низькими доходами з районів у міру підвищення вартості нерухомості, що часто призводить до виключення цих груп із їхніх громад.

Таким чином, майнова нерівність проявляється у розрізі наступних явищ:

- значних відмінностей у рівнях власності на житло між різними демографічними групами;
- високих витрат на житло відносно доходу;

- наявності неякісного житла з низьким рівнем доступу до основних суспільних благ;
- нерівного доступу до державних послуг, інфраструктури, шкіл і рекреаційних закладів, що спостерігається у районах з нижчими доходами порівняно з багатшими;
- концентрації власності на землю серед невеликого відсотка населення;
- значних коливань вартості нерухомості у різних районах міста/країни;
- розбіжностей у процесі кредитування;
- доказів дискримінаційних практик у процесах оренди та купівлі житла, таких як «червона лінія» або «керування», коли певним групам систематично відмовляють у варіантах житла або обмежують їх [34].

Визнання цих ознак майнової нерівності має вирішальне значення для виявлення та вирішення основних системних проблем, які зберігають нерівність у власності та доступі до власності. Визнаючи ці ознаки, політики та правозахисники можуть розробляти стратегії та втручання, спрямовані на сприяння справедливому доступу до власності та сприяння більш інклюзивним громадам.

З огляду на основні характеристики, майнова нерівність є ключовою перешкодою сталому розвитку будь-якої країни через призму обмеження інвестицій, зменшення споживання суб'єктів господарювання, обмеженого доступу до ресурсів, лобіювання інтересів. Концепцію сталого розвитку часто асоціюють із Цілями сталого розвитку (ЦСР) Організації об'єднаних націй (ООН), які охоплюють 17 цілей, ухвалених у 2015 році для вирішення таких глобальних проблем, як бідність, нерівність, зміна клімату, погіршення стану навколишнього середовища, мир і справедливість. Сталий розвиток спрямований на створення збалансованого підходу, коли економічні, соціальні та екологічні заходи спрямовані на покращення якості життя всіх верств населення у розрізі різних сфер діяльності держави. Базовими елементами ЦСР є економічне зростання та соціальне залучення. Перший передбачає створення робочих місць і стимулювання економіки, забезпечуючи раціональне та

справедливе зростання, а другий – спрямований на сприяння соціальній справедливості та забезпечення доступу всіх людей до основних послуг, ресурсів і можливостей, зменшення бідності та нерівності, що, як наслідок впливає на ефективне економічне зростання. Відповідно, саме майнова нерівність є фундаментальною перешкодою для повноцінної та продуктивної реалізації ЦСР. У таблиці 1.1 представлена порівняльна характеристика ЦСР у розрізі подолання майнової нерівності.

Таблиця 1.1 – Порівняльна характеристика ЦСР у розрізі подолання майнової нерівності (авторська розробка на основі [31, 85])

№ п/п	Ціль	Характеристика	Індикатори наявності/подолання майнової нерівності
1	Подолання бідності	Забезпечення заходів щодо подолання бідності	<ul style="list-style-type: none"> <li>-люди, які живуть менш ніж на \$1,25;</li> <li>- частка населення, що живе за національною межею бідності, за статтю та віком;</li> <li>- частка населення, яке проживає в домогосподарствах з доступом до основних послуг;</li> <li>катастроф, на 100 000 населення тощо.</li> </ul>
2	Подолання голоду	Подолання голоду, забезпечення продовольчої безпеки, покращення харчування та заохочення раціонального ведення сільського господарства	<ul style="list-style-type: none"> <li>-поширеність недоїдання;</li> <li>- поширеність помірної або серйозної відсутності продовольчої безпеки серед населення на основі шкали досвіду продовольчої безпеки.</li> </ul>
8	Гідна праця та економічне зростання	Стійке, інклюзивне та стале економічне зростання, повна і продуктивна зайнятість	<ul style="list-style-type: none"> <li>-щорічні темпи зростання реального ВВП на душу населення;</li> <li>- матеріальний слід, матеріальний слід на душу населення та матеріальний слід на ВВП;</li> <li>- середньогодинний заробіток працівників жінок і чоловіків за професіями, віком та особами з інвалідністю;</li> <li>- рівень безробіття.</li> </ul>

## Продовження таблиці 1.1

№ п/п	Ціль	Характеристика	Індикатори наявності/подолання майнової нерівності
10	Скорочення нерівності	Зменшення нерівності всередині та між країнами	<ul style="list-style-type: none"> <li>- темпи зростання витрат домогосподарств або доходу на душу населення серед найнижчих 40 відсотків населення та всього населення;</li> <li>- частка людей із доходом нижче 50 відсотків середнього доходу за статтю, віком та особами з обмеженими можливостями; <ul style="list-style-type: none"> <li>- частка праці у ВВП;</li> <li>- індикатори фінансової надійності;</li> </ul> </li> <li>- витрати на наймання, які несе працівник як частка місячного доходу, отриманого в країні призначення.</li> </ul>
11	Сталий розвиток міст та громад	Створення інклюзивних, безпечних, стійких та сталих міст та населених пунктів	<ul style="list-style-type: none"> <li>- частка міського населення, що живе в трущобах, неофіційних поселеннях або невідповідних житлових приміщеннях;</li> <li>- загальні витрати на душу населення на збереження, охорону та збереження всієї культурної та природної спадщини.</li> </ul>
16	Мир, справедливість та сильні інститути	Сприяти мирним та інклюзивним суспільствам для сталого розвитку, надавати доступ до правосуддя для всіх і створювати ефективні, підзвітні та інклюзивні інституції на всіх рівнях	<ul style="list-style-type: none"> <li>- частка осіб, які принаймні один раз контактували з державним службовцем та дали хабар державному службовцю, або у них вимагали хабара ці посадові особи протягом попередніх 12 місяців;</li> <li>- первинні державні видатки як частка первісно затвердженого бюджету за галузями (або бюджетними кодами чи подібними) тощо.</li> </ul>

Відповідно, дослідження та вжиття заходів щодо подолання майнової нерівності є важливим аспектом досягнення цілей сталого розвитку, зокрема, ЦСР 10 спрямована на зменшення нерівності всередині та між країнами, що передбачає забезпечення справедливого доступу до землі, житла та інших видів власності. Також ЦСР 1, 2, 8, 11, 16 включають показники, що опосередковано свідчать про наявність майнової нерівності через призму соціальних, економічних та інституційних дисбалансів.

Першочергово, варто визначити основні наукові публікації щодо використання поняття «майнова нерівність», що дасть змогу поглиблено

охарактеризувати теоретичні та практичні аспекти у розрізі досліджуваної тематики. За допомогою інструментарію Harzing`s Publish or Perish та даних Google Scholar визначено, що протягом останніх п'ятнадцяти років (2010-2024 років) кількість наукових публікацій у розрізі майнової нерівності становила 995 документів з кількістю цитувань 1,6 млн (рис. 1.2). У таблиці 1.2 представлений детальний аналіз публікацій у розрізі майнової нерівності протягом 2010-2024 років.

Publication years:	2010-2024
Citation years:	14 (2010-2024)
Papers:	995
Citations:	1601296
Cites/year:	114378.29
Cites/paper:	1609.34
Cites/author:	1138220.25
Papers/author:	624.88
Authors/paper:	2.10
h-index:	605
g-index:	995
hI,norm:	474
hI,annual:	33.86
hA-index:	192
Papers with ACC >= 1,2,5,10,20:	994,986,961,932,882

Рисунок 1.2 – Бібліографічний аналіз публікацій щодо використання поняття «майнова нерівність» протягом 2010-2024 років

Джерело: авторська розробка на основі бази даних Google Scholar

Таблиця 1.2 – Аналіз публікаційної активності у розрізі поняття «майнова нерівність» на основі даних Google Scholar протягом 2010-2024 років

Критерій (мова оригіналу - англійська)	Критерій	Значення
Papers	Кількість документів	995
Citations	Загальна кількість цитувань	1601296
Cites/year	Середня кількість цитувань за рік	114378,3
Cites/paper	Сума цитувань, що зарахована для всіх статей, поділена на загальну кількість статей	1609,3
Cites/author	Середня кількість цитувань на одного автора	1138220,2

## Продовження таблиці 1.2

Критерій (мова оригіналу - англійська)	Критерій	Значення
Papers/author	Середня кількість робіт на одного автора	624,8
Authors/paper	Середня кількість авторів на статтю	2,1
hI,norm	Нормований індивідуальний h-індекс	474
hI,annual	Річний індивідуальний h-індекс	33,8

Джерело: авторська розробка на основі бази даних Google Scholar

Найбільш цитованими були публікації Бурдье [8] (86830 цитувань), який досліджував базиси виникнення майнової нерівності такі, як різний рівень доступу до їжі, одягу, житла та інших благ, що організовані у єдиний соціальний простір; Градштейн та Рижик [32] (78002 цитувань), які оцінювали майнову нерівність через призму розрахунку алгебраїчних та функціональних нерівностей у доходах суб'єктів господарювання.

На наступному кроці на основі даних міжнародної наукометричної бази Scopus у розрізі дослідження поняття «майнова нерівність» визначено географічний перерозподіл публікацій протягом 2010-2025 років (рис. 1.3).

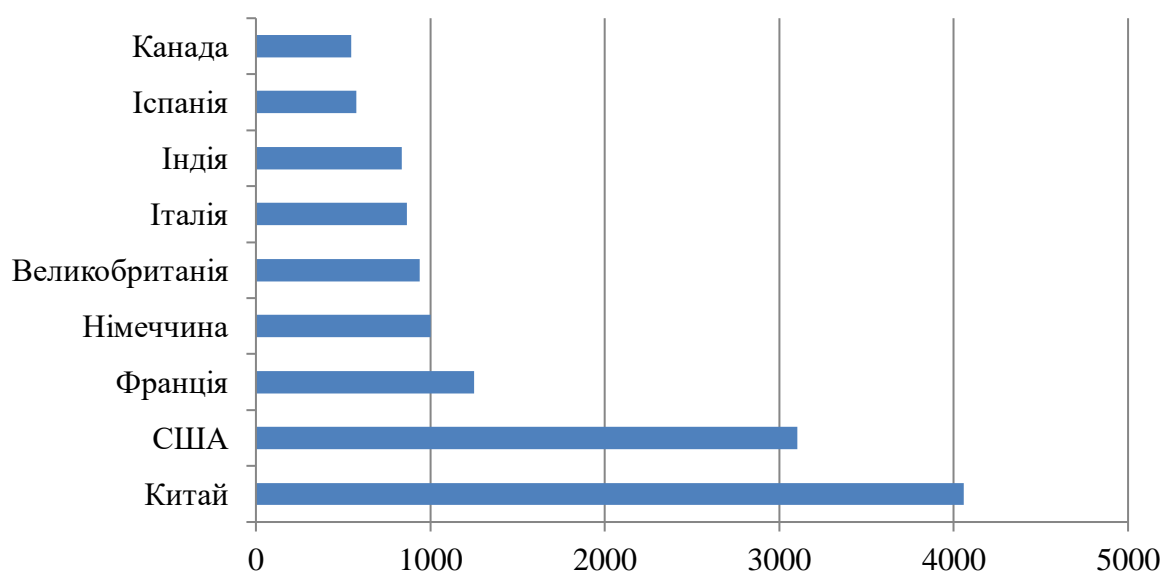


Рисунок 1.3 – Географічний перерозподіл наукових публікацій за використанням поняття «майнова нерівність» протягом 2010-2025 років

Джерело: авторська розробка на основі бази даних Scopus

Найбільша кількість наукових публікацій у розрізі теми майнової нерівності була характерна для Китаю (4059 публікацій), що спровоковано поглибленим вивчення розвитку окремих регіонів країни, рівня їх податкового навантаження. Також значна частка дослідження припадала на США, що пов'язано із постійним розвитком економіки країни з урахуванням врівноваження соціальних, політичних та інституційних дисбалансів.

За допомогою інструментарію VosViewer 1.6.16 та даних міжнародної наукометричної бази Scopus на рисунку 1.4 представлено візуалізаційну карту географічного розподілу наукових публікацій за використанням поняття «майнова нерівність» протягом 2010-2025 років. Виділено 43 країни, що розподілилися на 8 кластерів. Лідерами у розрізі досліджень майнової нерівності у кожному кластері є США (перший кластер), які мали 281 публікацію, Великобританія (другий кластер) – 123 публікації, Італія (третій кластер) – 65 публікацій, Австралія (четвертий кластер) – 53 публікації, Китай (п'ятий кластер) – 137 публікацій, Індія (шостий кластер) – 42 публікації, Польща (сьомий кластер) – 18 публікацій, Франція (восьмий кластер) – 67 публікацій.

Провідними організаціями, які належать до бази даних Scopus та мають максимальну кількість наукових публікацій у контексті дослідження майнової нерівності, є Державний університет в Мемфісі (США), Державний університет в Массачусетсі (США) та Національне бюро економічних досліджень (США).

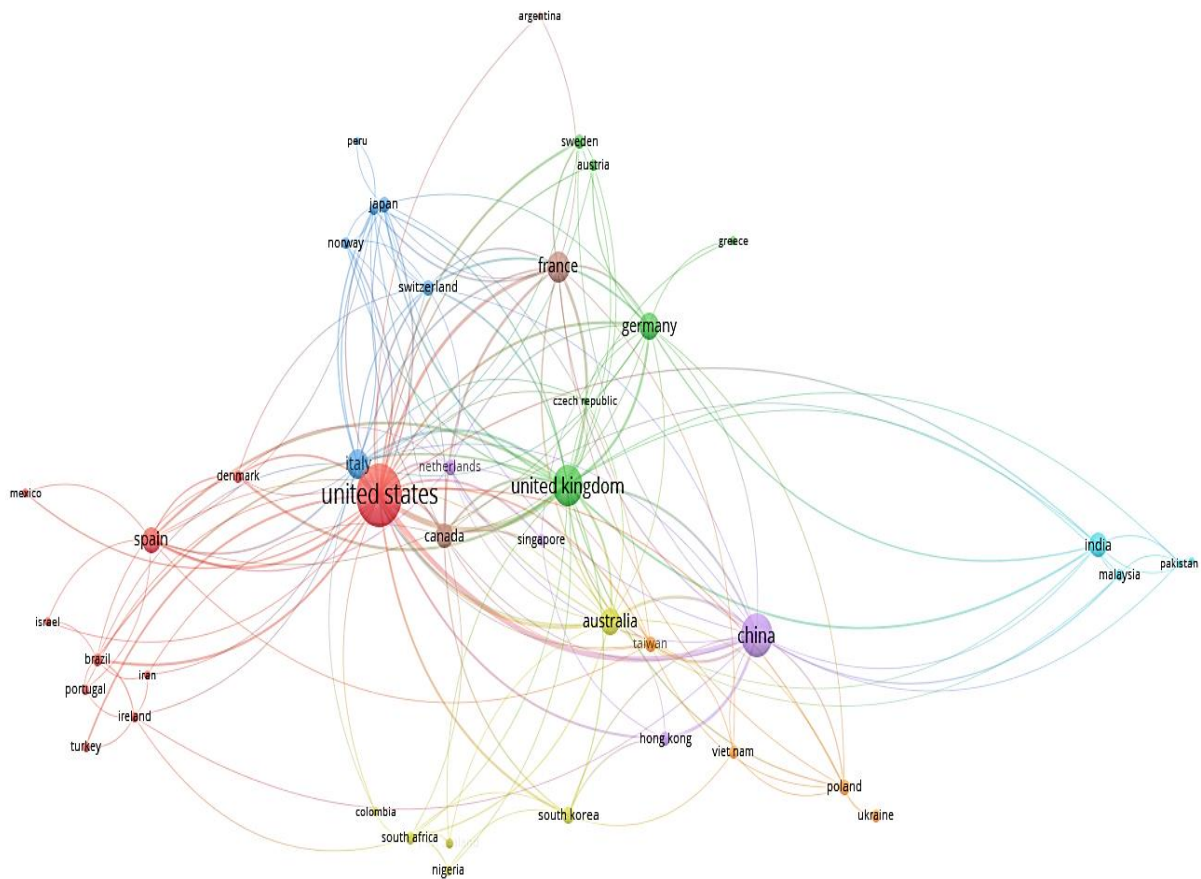


Рисунок 1.4 – Візуалізаційна карта географічного розподілу наукових публікацій за використанням поняття «майнова нерівність» протягом 2010-2025 років

Джерело: авторська розробка на основі бази даних Scopus

На основі даних міжнародної наукометричної бази Web of Science на рисунку 1.5 представлено географічний розподіл наукових публікацій за використанням поняття «майнова нерівність» протягом 2010-2025 років. Провідними країнами у розрізі дослідження зазначеної тематики були Німеччина (1152 публікації), Франція (1369 публікацій), Великобританія (970 публікацій) та Індія (828 публікацій), які відрізнялися рівнем соціально-економічного розвитку та рівнем доходів населення (Німеччина, Франція та Великобританія – країни з високим рівнем доходів, Індія – країна з середнім рівнем доходів та значними соціальними дисбалансами).

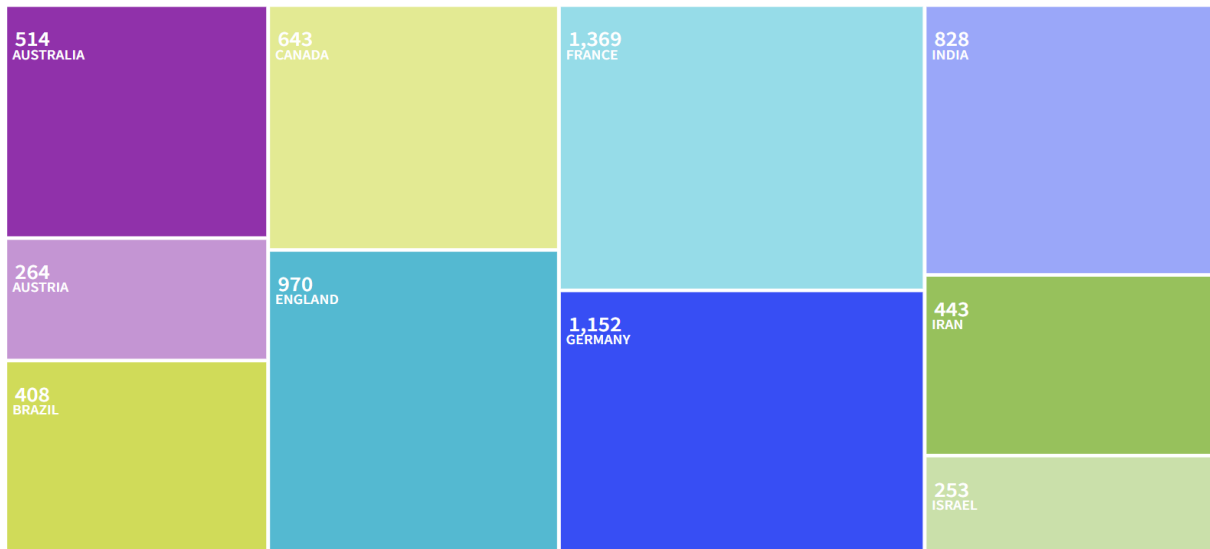


Рисунок 1.5 – Географічний розподіл наукових публікацій за використанням поняття «майнова нерівність» протягом 2010-2025 років

Джерело: авторська розробка на основі бази даних WOS

Провідними організаціями, які досліджували майнову нерівність є Centre national de la recherche scientifique (Франція) – 701 публікація, Chinese academy of sciences (Китай) – 218 публікацій та CNRS national institute for mathematical sciences insmi (Франція) – 222 публікації (рис. 1.6).

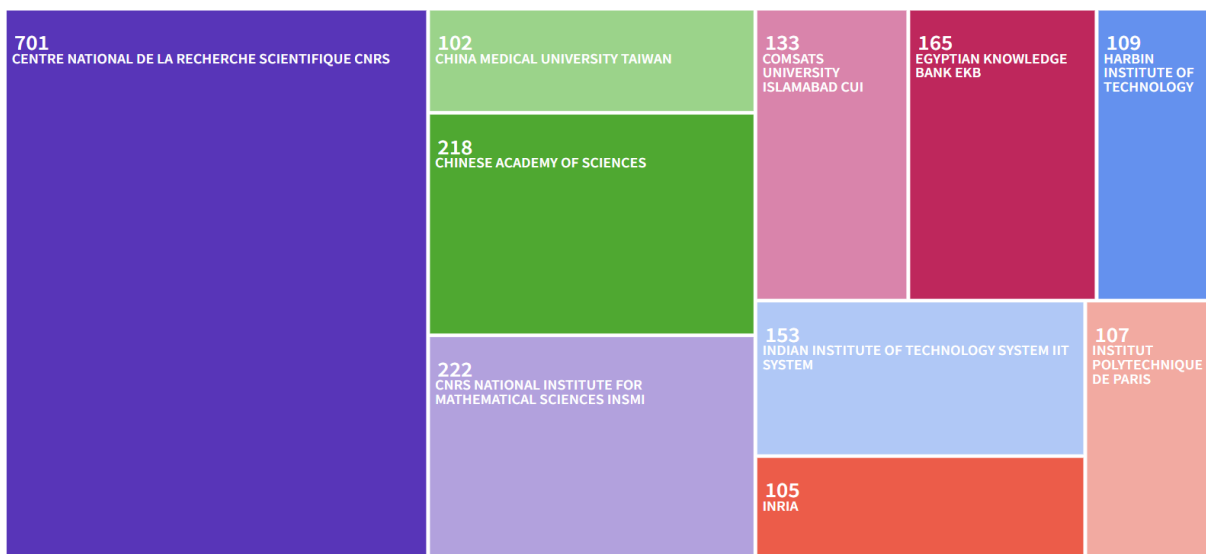


Рисунок 1.6 – Перерозподіл наукових публікацій за використанням поняття «майнова нерівність» у розрізі організацій протягом 2010-2025 років

Джерело: авторська розробка на основі бази даних WOS

Також на основі даних міжнародної наукометричної бази даних Scopus визначено перерозподіл наукових публікацій за використанням поняття «майнова нерівність» за різними галузями протягом 2010-2025 років (рис. 1.7). Під час дослідження поняття «майнова нерівність» в контексті його популярності серед наукових публікацій визначено, що з 2010 по 2025 роки ця категорія найбільше розглядалася у галузі Математики, що становило 38%, у публікаціях пов'язаних з комп'ютерними науками – 14,1% та соціальними – 6,7%. Таким чином, майнова нерівність нерозривно пов'язана з математичними розрахунками, комп'ютерними та соціальними науками.

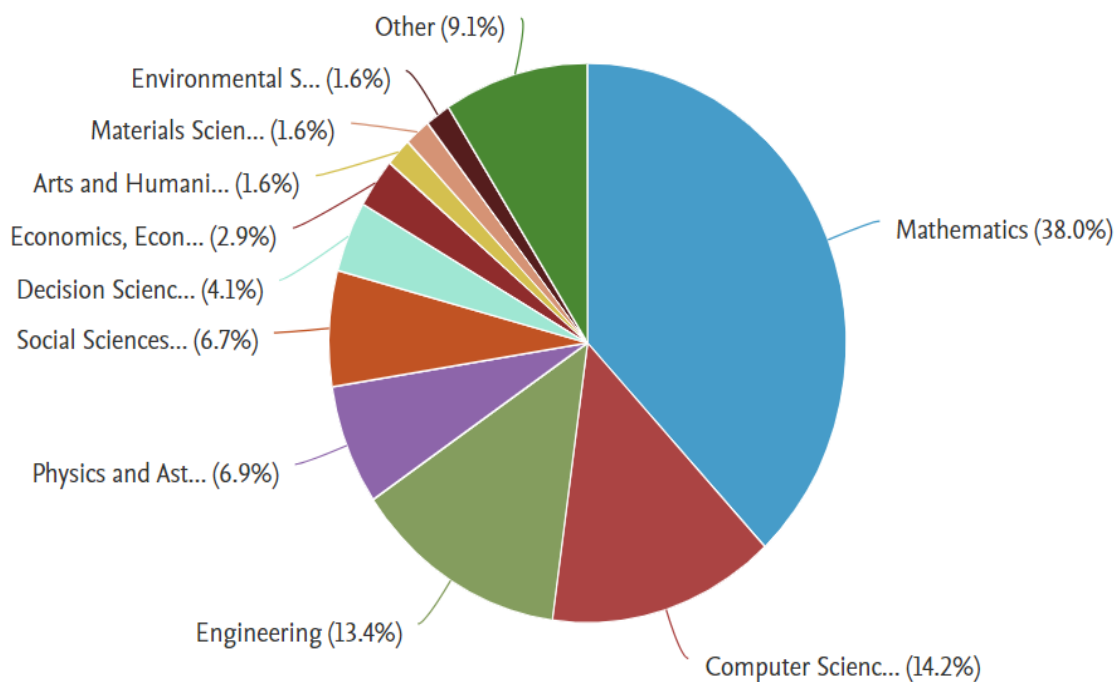


Рисунок 1.7 – Перерозподіл наукових публікацій за використанням поняття «майнова нерівність» за різними галузями протягом 2010-2025 років

Джерело: авторська розробка на основі бази даних Scopus

На основі міжнародної наукометричної бази Web of Science визначено ключові галузі, у розрізі яких досліджувалося поняття «майнова нерівність» протягом 2010-2025 років (рис. 1.8), а саме: Математичні науки – 6261 публікацій, Статистична ймовірність – 1059, Автоматичні системи контролю – 1566 публікацій та інші.

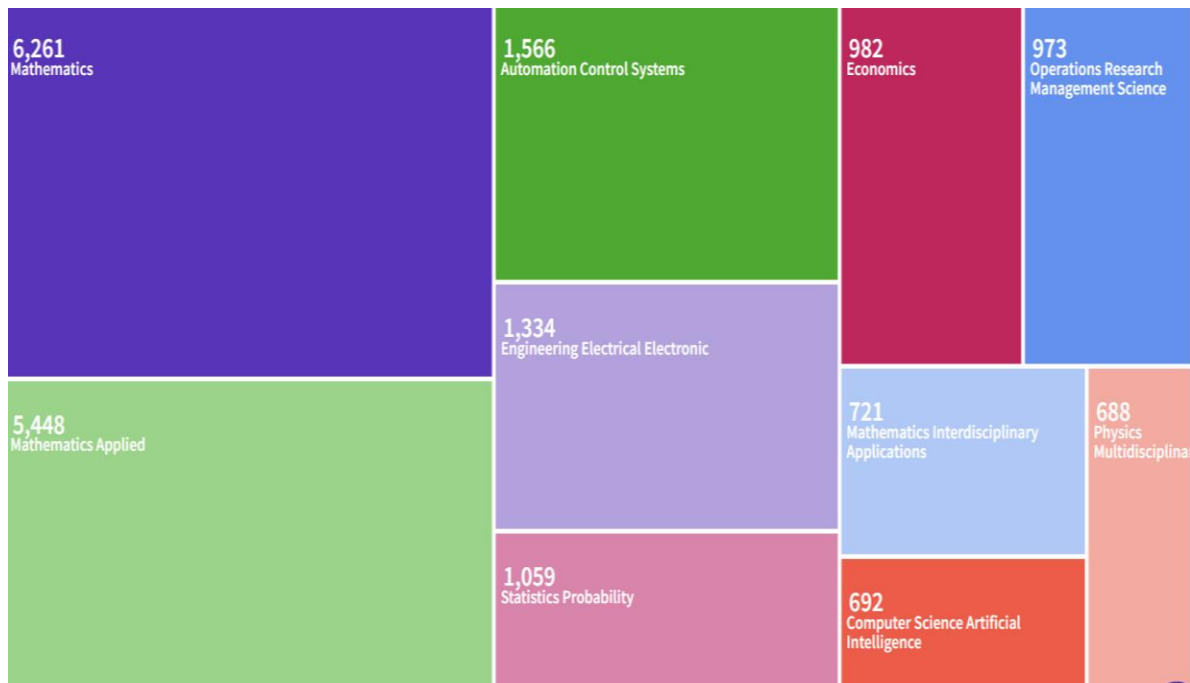


Рисунок 1.8 – Перерозподіл наукових публікацій за використанням поняття «майнова нерівність» за різними галузями протягом 2010-2025 років

Джерело: авторська розробка на основі бази даних WOS

Варто зазначити, що важливим аспектом є також аналіз публікацій у розрізі дослідження майнової нерівності як перешкоди сталому розвитку (рис. 1.9). Виявлено найбільшу кількість наукових робіт у розрізі дослідження 10 ЦСР Скорочення нерівності – 3916 документів, 3 ЦСР Міцне здоров'я – 1920 документів, 8 ЦСР Гідна праця та економічне зростання – 1522 документа та 9 ЦСР Інновації та інфраструктура – 1108 документів, що підтверджує необхідність розгляду майнової нерівності через призму соціального, економічного та інфраструктурного аспектів.

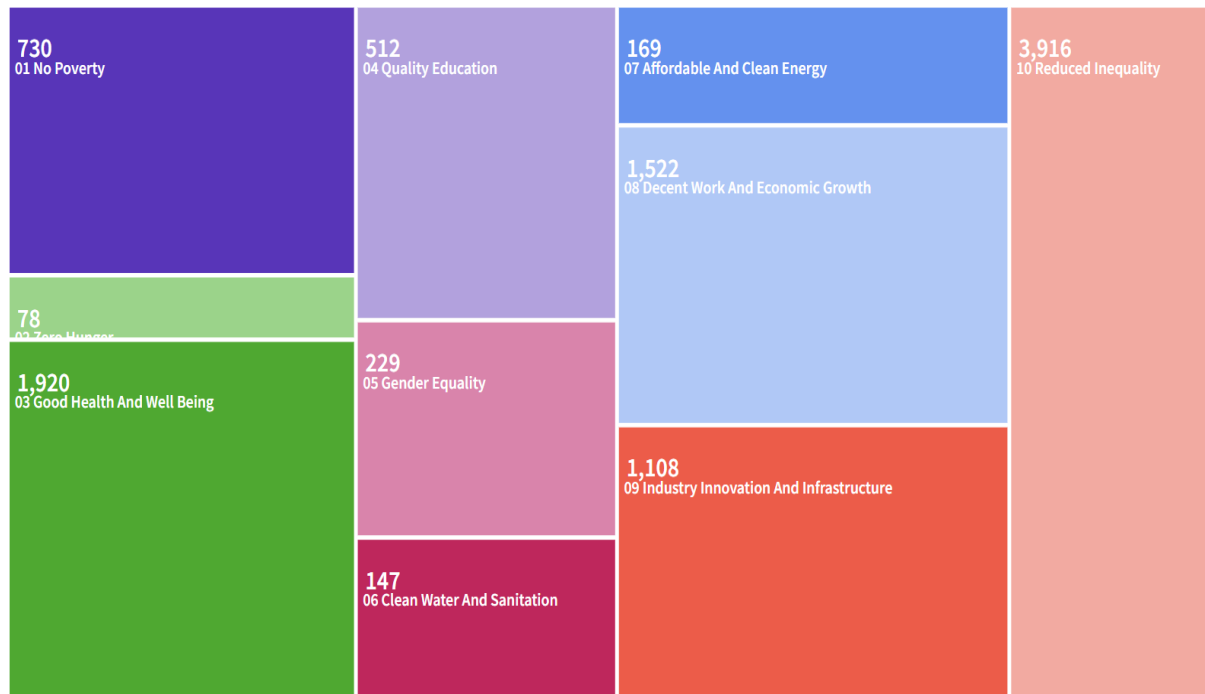


Рисунок 1.9 – Перерозподіл наукових публікацій у розрізі дослідження майнової нерівності як перешкоди сталому розвитку протягом 2010-2025 років

Джерело: авторська розробка на основі бази даних WOS

Після поглибленого контент-аналізу, дослідження географічного перерозподілу та ключових сфер існуючих наукових публікацій щодо майнової нерівності проведено поглиблений бібліографічний аналіз поняття «майнова нерівність» («property inequality») за допомогою програмного забезпечення VosViewer 1.6.16. На основі побудованої візуалізаційної карти проаналізовано частоту використання у наукових публікаціях словосполучення «property inequality» (рис. 1.10). Виділено 7 кластерів, побудованих на основі 160 ключових слів, які зустрічаються найчастіше в наукових роботах з поняттям «майнова нерівність». Всього було побудовано 1444 та 2105 внутрішніх і зовнішніх зв'язків відповідно.

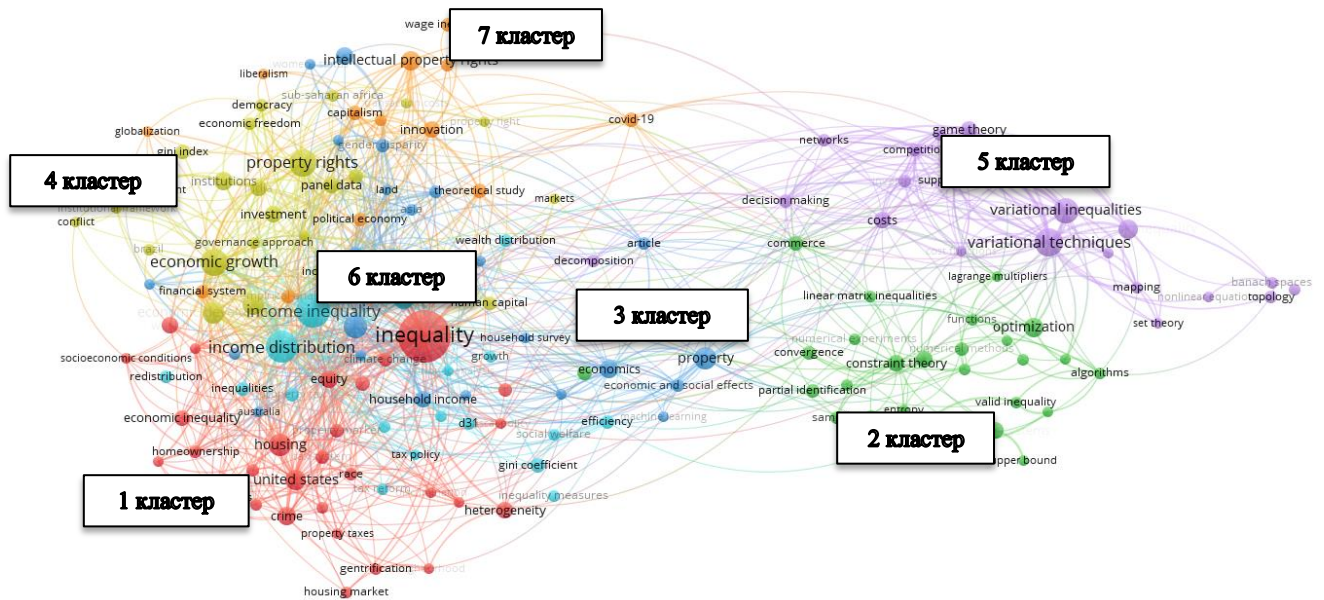


Рисунок 1.10 – Візуалізаційна карта публікацій у розрізі поняття «майнова нерівність» з 2010 по 2024 роки

Джерело: створено на основі бази даних Scopus

Перший кластер, який представлений червоним кольором, побудований на основі 29 ключових слів, серед яких: «кліматичні зміни», «економічні умови», «економічна нерівність», «капітал», «фінансова криза», «фіскальна політика», «житло», «ринок нерухомості», «монетарна політика», «соціальна нерівність», «соціально-економічні умови», «сталий розвиток», «податкова система», «багатство», які у комплексі описують переважно економічні аспекти майнової нерівності. На рисунку 1.11 представлені основні зв'язки ключового слова першого кластеру «нерівність» («inequality»), загальна міцність яких становила 204. Перший кластер є наслідком соціально-економічних та політичних дисбалансів, що підтверджується його ключовими категоріями.



«глобальну оптимізацію», «обмеження нерівності» та методи оцінки нерівності, а саме: інтерактивні методи, мультиплікатор Лагранжа, чисельні методи, оцінку параметрів, регресійний аналіз, стохастичні системи, статистичні тести, лінійні матричні нерівності. На рисунку 1.12 представлені основні зв'язки ключового слова другого кластеру «оптимізація», загальна міцність яких становила 28. Оптимізація нерозривно пов'язана з соціальними та економічними ефектами, витратами, ланцюгами поставок та варіативними техніками. Відповідно задля зниження рівня майнової нерівності важливим аспектом є саме оптимізація витрат та надходжень за допомогою відповідних варіативних технік. У даному випадку другий кластер охоплює методи та інструментарій боротьби із майновою нерівністю.

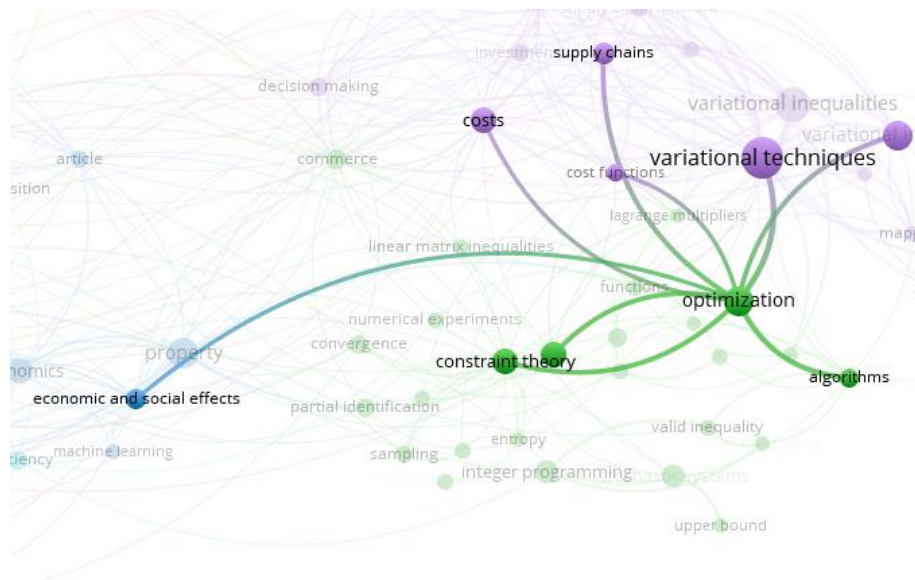


Рисунок 1.12 – Міжкластерні зв'язки поняття «оптимізація»

Джерело: створено на основі бази даних Scopus

Третій кластер, який представлений синім кольором, побудований на основі 27 ключових слів, що включають «економічні та соціальні ефекти», «економіку», «фінансовий розвиток», «доходи домогосподарств», «дослідження домогосподарств», «права на землю», «дохід від власності», «сільська місцевість», «сільська економіка», «соціально-економічний статус». На рисунку 1.13 представлені основні зв'язки ключового слова третього кластеру

«власність» («property»), загальна міцність яких становила 45. З огляду на ключові слова, третій кластер охоплює категорії-джерела майнової нерівності.

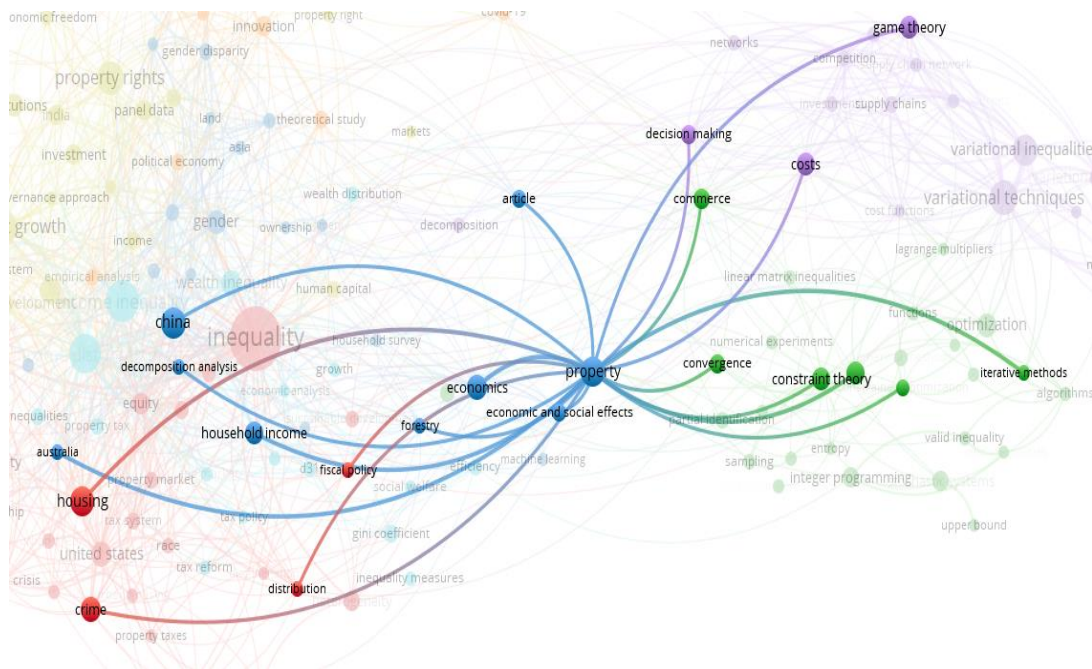


Рисунок 1.13 – Міжкластерні зв'язки поняття «власність»

Джерело: створено на основі бази даних Scopus

Відповідно до рисунку 1.13 поняття «власність» пов'язано з такими категоріями, як «витрати», «житло», «доходи домогосподарств», «економіка», «економічні та соціальні ефекти» тощо. Таким чином, власність є сукупністю матеріальних та нематеріальних ресурсів домогосподарств та інших суб'єктів господарювання.

Четвертий кластер, який представлений жовтим кольором, побудований на основі 24 ключових слів, що включають «конфлікт», «світ, що розвивається», «економічне зростання», «індекс Джині», «людський капітал», «доходи», «інституційна складова», «інвестиції», «ринки», «влада», «транзакційні витрати» тощо. На рисунку 1.14 представлені основні зв'язки ключового слова четвертого кластеру «право власності» («property rights»), загальна міцність яких становила 89. З огляду на ключові слова, четвертий кластер охоплює поняття, що стосуються юридично підтвердженої власності.

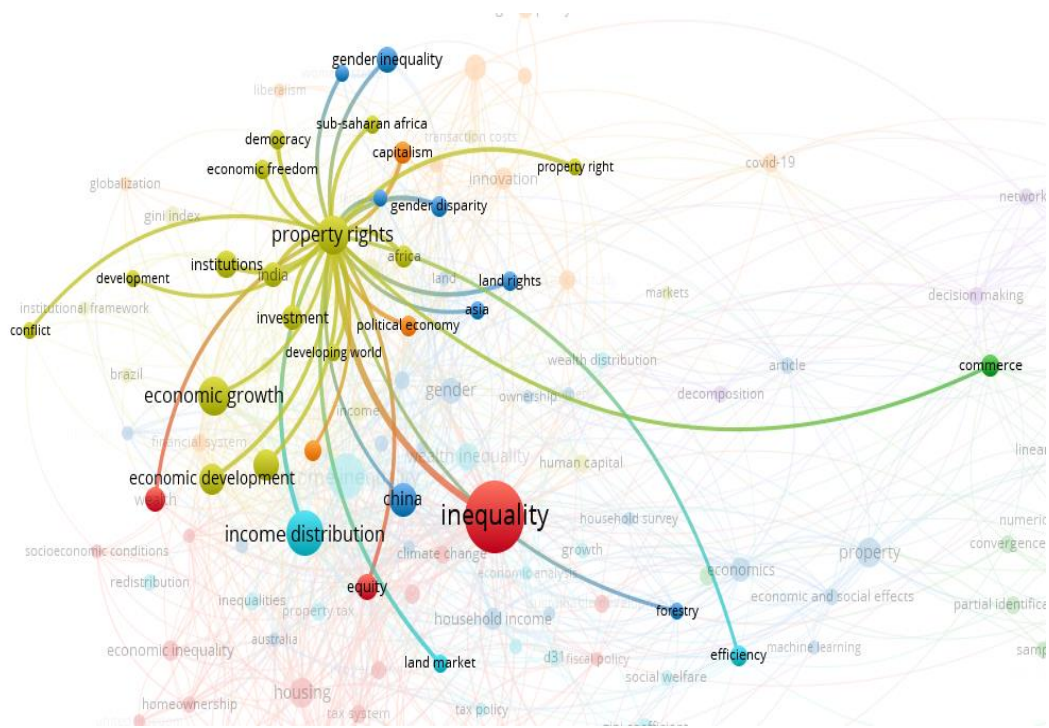


Рисунок 1.14 – Міжкластерні зв'язки поняття «право власності»

Джерело: створено на основі бази даних Scopus

Відповідно до рисунку 1.14 поняття «право власності» пов'язано з такими категоріями, як «нерівність», «розподіл доходів», «ринок землі», «інституції», «економічне зростання», «інвестиції», «економічна свобода», що підтверджує розгалуженість побудованих міжкластерних зв'язків у розрізі майнової нерівності та її юридично підтверджених причин. Варто відмітити, що спостерігається нерозривний зв'язок між правом власності та нерівністю, що свідчить про вплив нерівномірного розподілу прав власності між різними верствами населення на виникнення майнової нерівності.

П'ятий кластер, який представлений фіолетовим кольором, побудований на основі 22 ключових слів, що включають «конкуренція», «функції витрат», «витрати», «декомпозицію», «прийняття рішень», «інвестиції», «ланцюги поставок», «варіативна рівність», «варіативна нерівність», «варіативні техніки» та інші. На рисунку 1.15 представлені основні зв'язки ключового слова п'ятого кластеру «варіативні техніки» («variational techniques»), загальна міцність яких становила 119. З огляду на ключові слова, п'ятий кластер охоплює поняття, що стосуються техніки управління майновою нерівністю.

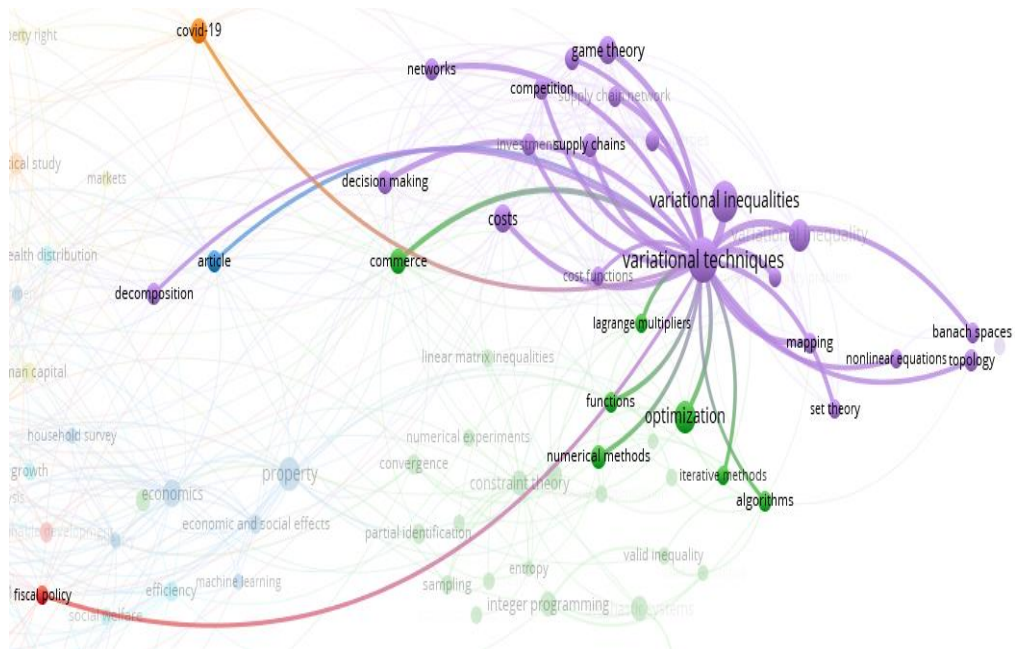


Рисунок 1.15 – Міжкластерні зв'язки поняття «варіативні техніки»

Джерело: створено на основі бази даних Scopus

Шостий кластер, який представлений блакитним кольором, побудований на основі 18 ключових слів, що включають «ефективність», «індекс Джині», «зростання», «розподіл доходів», «нерівність доходів», «податок на нерухомість», «перерозподіл», «соціальний захист», «розподіл багатства» та інші. На рисунку 1.16 представлені основні зв'язки ключового слова шостого кластеру «нерівність доходів» («income inequality»), загальна міцність яких становила 100. З огляду на ключові слова, шостий кластер охоплює поняття, що стосуються вимірювання майнової нерівності, в основі якої лежить нерівність доходів населення.

Відповідно до рисунку 1.16 поняття «нерівність доходів» пов'язано з такими категоріями, як «глобалізація», «розподіл доходів», «економічна свобода», «країни, що розвиваються», «капітал», «доходи домогосподарств», «фінансова система», «фінансова криза», «економічні та соціальні ефекти», що свідчить, про дестабілізуючу дію економічних та фінансових коливань на рівень доходів населення, що, як наслідок, проковує майнову нерівність.



На основі проведеного бібліометричного аналізу розроблено структурно-логічну схему виникнення та регулювання майнової нерівності (рис. 1.18).

Варто зазначити, що основним джерелом майнової нерівності є різний рівень володіння майном. Майно можна класифікувати за різними ознаками.

Основними видами майна є:

- за формою власності: приватне, державне та комунальне майно;
- за матеріальною формою: нематеріальне майно, що включає інтелектуальну власність (було виокремлено четвертий кластер), та матеріальне майно, що включає нерухоме (землі, будівлі) і рухоме (автомобілі, обладнання) майно (виокремлено третій кластер);
- за призначенням: житлове, комерційне та промислове майно, що залежить від напрямку діяльності власників-суб'єктів господарювання;
- за ступенем ліквідності: ліквідне та неліквідне майно;
- за правом володіння: орендоване та власне майно.

Також можна виділити вертикальну та горизонтальну нерівність. Перша характеризується як різниця у доходах між різними соціальними групами, зокрема, чоловіки та жінки, різні етнічні групи, люди з різними рівнями освіти, а друга – як різниця у доходах між різними регіональними групами, зокрема, міста та села, різні регіони країни тощо.

На основі понятійно-категоріального та бібліографічного аналізу поняття «майнова нерівність», виділення основних її видів, виокремлено причини майнової нерівності, а саме:

- нерівність доходів, що проявляється у розрізі різниці у рівнях доходів між різними індивідуумами або групами населення;
- нерівність доступу до освіти, що проявляється у розрізі різниці у рівні освіти між різними суб'єктами господарювання;
- нерівність доступу до робочих місць – різниця в рівні доступу до робочих місць між різними соціальними групами;
- нерівність доступу до інфраструктури;
- корупція та нестача прозорості в економічній політиці.

Також виділено соціально-економічні ефекти від майнової нерівності, зокрема, збільшення бідності, зниження економічного зростання через призму зниження рівня інвестування в освіту, здоров'я та інші сфери групами населення з нижчими рівнями багатства, погіршення фізичного здоров'я.

На основі проведеного бібліографічного аналізу на основі даних наукометричних баз Scopus, WOS та Google Scholar та за допомогою інструментаріїв Harzing's Publish or Perish та VosViewer 1.6.16 визначено якісні та кількісні параметри публікаційної активності у розрізі географічного, галузевого та інституційного перерозподілу наукових праць щодо майнової нерівності. На основі цього побудовано трансформаційну схему виникнення та регулювання майнової нерівності (рис. 1.18).

Відповідно, майнова нерівність є проблемою нерівномірного розподілу матеріальних благ та ресурсів у суспільстві, основними аспектами якого є нерівномірний доступ до освіти, роботи та ресурсів (економічний аспект), що призводить до різниці в доходах; нерівномірний доступ до медичних послуг, житла та інші базових потреб (соціальний аспект); лобіювання політичних інтересів та корупційні процеси (інфраструктурний аспект), що підвищує нерівномірний доступ до розподілу ресурсів. Подолання майнової нерівності вимагає комплексного підходу та використання специфічного інструментарію, які включають економічні, соціальні та політичні стратегії.

Таким чином, на основі проведеного бібліографічного та понятійно-категоріального аналізу запропоновано трактувати майнову нерівність як соціально-економічне становище суб'єктів господарювання, що спровоковане нерівномірним розподілом матеріальних (нерухомості, землі та інших фізичних благ), нематеріальних (влади, інтелектуальної власності, прав власності на ресурси) та фінансових активів (доходів, багатства, цінних паперів, кредитних інструментів), який у комплексі обмежує економічну свободу суб'єктів господарювання та впливає на неефективне прийняття споживацьких рішень, що, як наслідок, є причиною стримування сталого розвитку країни.



Рисунок 1.18 – Трансформаційна схема виникнення та регулювання майнової нерівності

Джерело: авторська розробка

## 1.2 Аналіз сучасного стану та тенденцій майнової нерівності в Україні та світі

Майнова нерівність є серйозною соціально-економічною проблемою, що спостерігається в Україні та світі та характеризується наявністю дисбалансів у розподілі багатства, доходів та ресурсів серед різних суб'єктів господарювання.

Однією із організацій, місією якої є забезпечення економічного благополуччя у всьому світі у розрізі доступу до медичних послуг, нерухомості, публічних послуг, якісної їжі, туризму, персонального піклування, спорту, є Глобальний інститут оздоровлення (Global Wellness Institute) [71]. Організація розглядає основне економічне джерело виникнення майнової нерівності на рівні держави – обсяг ВВП. Звіт Інституту за 2023 рік показує, що світова економіка значно відновилася після пандемії, досягнувши 5,6 трильйонів доларів у 2022 році. Звіт містить дані про зростання та тенденції глобальної економіки у розрізі її 11 секторів у 2019–2022 роках, а саме: спостерігається зростання економіки на 12% щорічно з 2020 року з прогнозом підвищення на 52% до 2027 року. На рисунку 1.19 представлено динаміку відновлення економіки у розрізі різних регіонів світу на основі обсягу ВВП, що актуально у ковідний (2019) та постковідні (2022) періоди.

Спостерігається збільшення обсягу ВВП у Північній Америці на 23% у 2022 році у порівнянні з 2019 роком, Європі – на 14%, незначне підвищення у країнах Південної Африки – на 6%. Варто зазначити, що обсяг валового внутрішнього продукту (ВВП) як ключовий економічний аспект може впливати на майнову нерівність через такі механізми:

- економічного зростання у розрізі підвищення ВВП, що асоціюється з підвищенням загального рівня добробуту країни. На противагу цьому, економічний ріст може призвести до збільшення доходів у заможніших верств, якщо вони контролюють більшість ресурсів і можливостей для інвестування.

- нерівномірного розподілу доходів. Наприклад, у країнах з високим рівнем нерівності (індекс Джині) багатство накопичується у руках невеликої частини населення, а решта може залишатися на рівні бідності.

- наявності інституційної структури, яка надає недостатню підтримку для нижчих класів чи має недосконалу систему, що підвищує майнову нерівність.

- нерівномірної секторальної структури економіки, коли поступове зростання ВВП може бути зосереджене у певних секторах, зокрема, технології або фінанси, що провокує нерівність у доходах. Наприклад, зростання в технологічному секторі може створювати робочі місця з високими зарплатами для фахівців, а заробітні плати спеціалістів інших секторів, таких як сільське господарство чи традиційне виробництво залишаються незмінними.

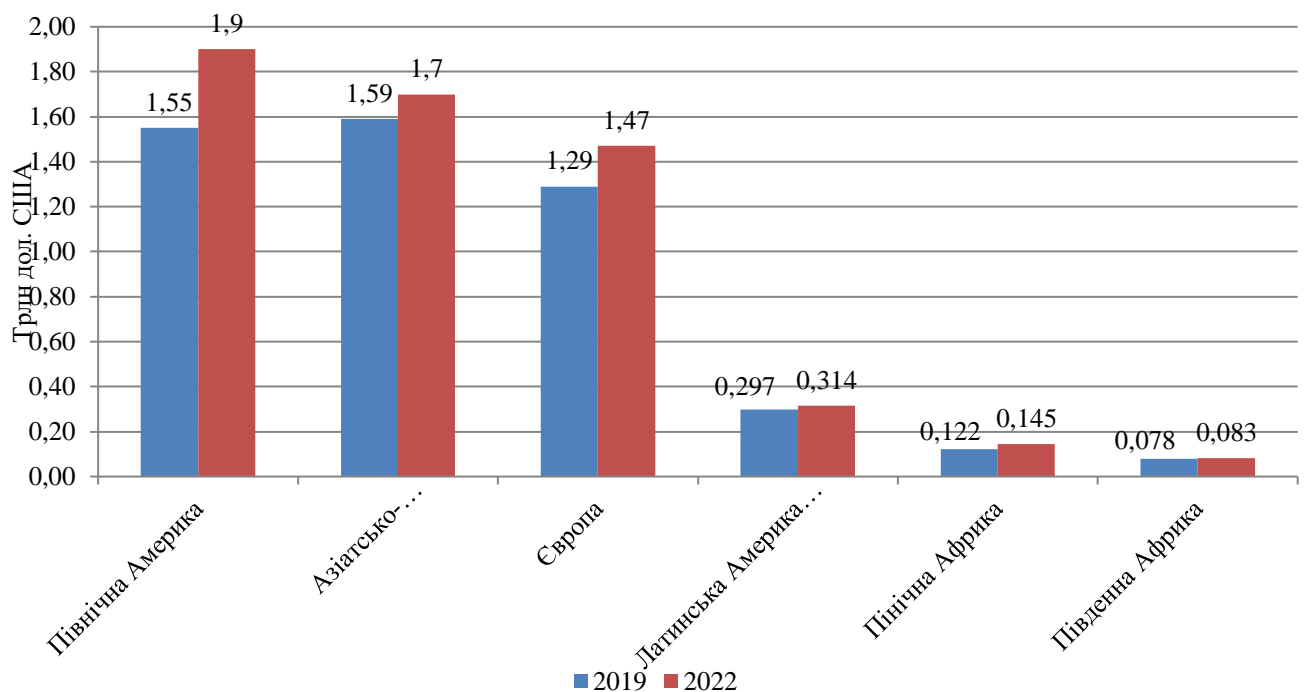


Рисунок 1.19 – Динаміка відновлення економіки світу (обсяг ВВП) у розрізі регіонів у 2022 році у порівнянні з 2019 роком, трлн. Дол. США

Джерело: авторська розробка на основі [71]

Відповідно до даних Звіту про світове багатство (Global Wealth Report), опублікованого UBS, станом на кінець 2023 року найбільший рівень багатства на одну людину спостерігався у Швейцарії (709,6 дол. США), Люксембурзі

(607,5 дол. США), Гонконзі (582 дол. США), США (564,9 дол.), Австралії (546,2 дол. США) (рис. 1.20). У 2023 році саме США були домом для найбільшої кількості мільйонерів, що становило майже 22 мільйони людей. У процентному співвідношенні у США на кінець 2023 року проживало 38% мільйонерів світу, у Західній Європі – 28%, а в Китаї – 10% [28].

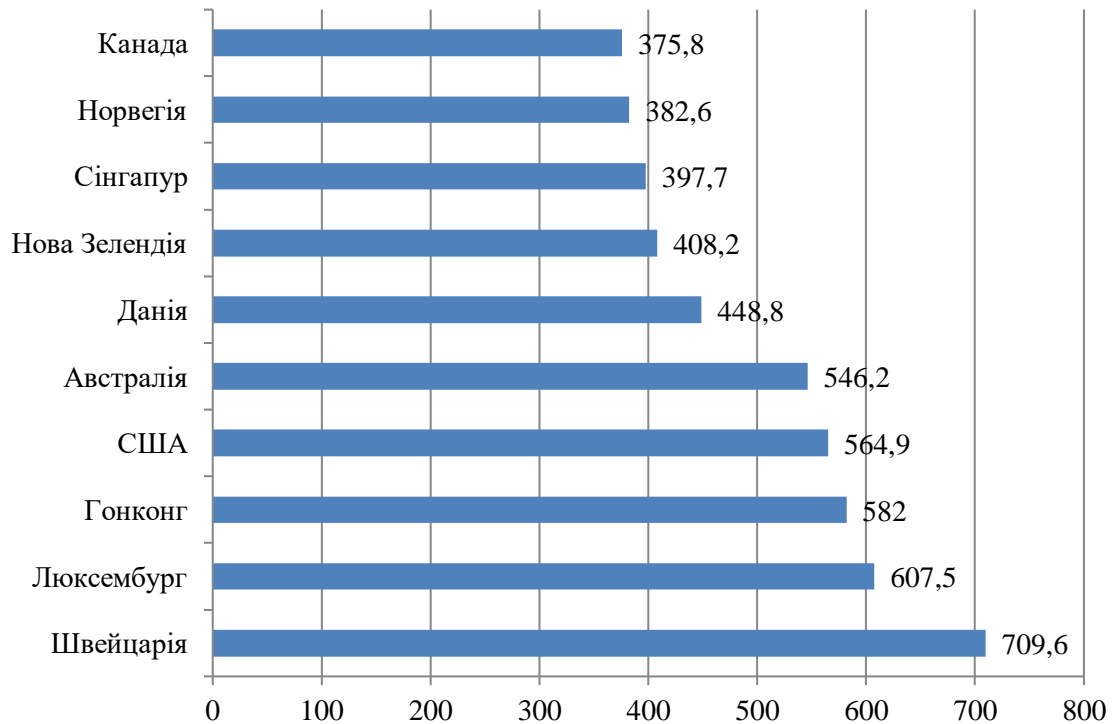


Рисунок 1.20 – Топ-10 країн світу за рівнем багатства на одну людину

Джерело: авторська розробка на основі [14]

Також згідно зі звітом Oxfam «Вживання найбагатших» («Survival of the Richest») протягом 2020-2022 років у руках 1% найзаможніших людей було зосереджено 63 % усіх багатств [69], що було спровокувало випереджальний ріст інфляції у порівнянні із підвищенням рівня заробітної плати, зниження купівельної спроможності населення у розрізі доступу до продуктів харчування та оплати енергетичних ресурсів.

Загострення майнової нерівності спостерігається також у країнах Європейського Союзу. Найвищий рівень нерівності у доходах станом на кінець 2022 року спостерігався у Болгарії [11], найвищий показник гендерних рівнобіжностей в оплаті праці – в Естонії [10], незначне фінансування

соціальної системи та нерівномірність розподілу доходів через соціальні трансферти характерно для Латвії [12].

Альянсом щастя (Happiness Alliance) було розроблено Індекс щастя (Happiness Index), що включає ключові аспекти соціально-економічного добробуту населення, зокрема:

- психологічне благополуччя: оптимізм, відчуття мети та досягнення;
- здоров'я: рівень енергії та здатність виконувати повсякденні справи;
- баланс часу: задоволення, відчуття поспіху та відчуття дозвілля;
- спільноту: почуття приналежності, волонтерство та відчуття безпеки;
- соціальну підтримку: задоволення від спілкування з друзями та родиною, відчуття, що тебе люблять, та відчуття самотності;
- освіти, мистецтво та культуру: доступ до культурних та освітніх заходів та розмаїття;
- навколишнє середовище: доступ до природи, забруднення та збереження довкілля;
- урядування: довіра до уряду, відчуття корупції та компетентність;
- матеріальний добробут: фінансова безпека та задоволення базових потреб;
- роботу: оплата праці, автономія та продуктивність [74].

Зазначені елементи цілком співвідносяться з ЦСР та включають базові потреби різних верств населення, що формують їх матеріальний добробут. Якщо суб'єкти господарювання мають високий рівень матеріального добробуту, то рівень майнової нерівності мінімізується. На рисунку 1.21 представлені провідні країни та країни-аутсайдери за індексом щастя.

Аналізуючи карту, що представлена на рисунку 1.21, можна зробити висновок, що найщасливішими країнами є Фінляндія (Європа), Ізраїль (Середній Схід), Австралія та Нова Зеландія (Океанія), Канада (Північна Америка), Сінгапур (Південна Азія), а найменш щасливими – Афганістан (Середній Схід), Сієра Леоне та Маврикій (Африка), Індія (Південна Азія). Основними причинами такого розподілу є різний рівень доходів населення

(високий рівень – Європа, Північна Америка, нижче середнього – країни Африки), корупційні процеси, рівень доступу до базових потреб (житло, їжа та одяг), ступінь соціального захисту населення.

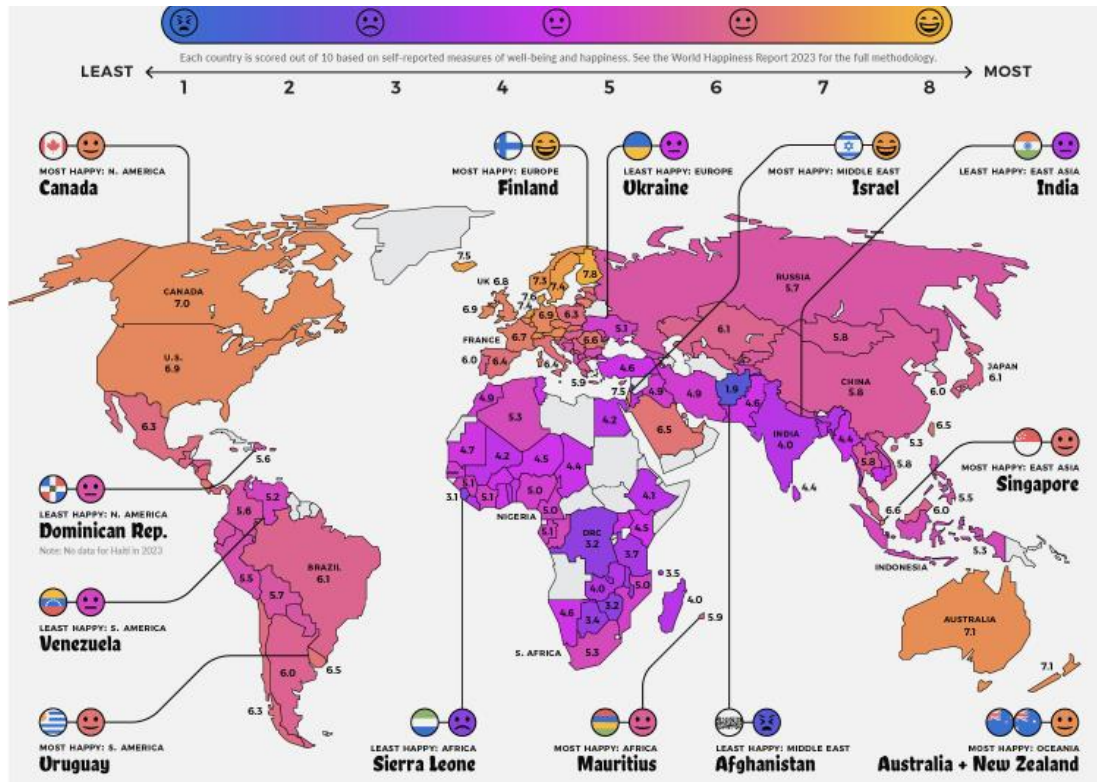


Рисунок 1.21 – Розподіл країн за рівнем індексу щастя станом на кінець 2023 року [40]

За даними Міжнародної організації праці (далі МОП) (International Labour Organization) [68] у 2019 році рівень майнової нерівності у світі продовжував зростати. Так, індекс Джині збільшився з 0,44 у 2015 році до 0,46 у 2019 році. Ще одним аспектом майнової нерівності є різний рівень доходів населення, що прямо пропорційно залежить від рівня зайнятості домогосподарств. У 2023 році 64,9 мільйона молодих людей у віці від 15 до 24 років були безробітними у всьому світі. Це найнижчий показник у XXI столітті і майже на 4 мільйони менше, ніж кількість безробітної молоді у 2019 році (до початку пандемії COVID-19). У той час як у Центральній та Західній Азії, Східній Європі, Латинській Америці та Карибському басейні, Північній Америці, Північній, Південній та Західній Європі, а також в Африці на південь від Сахари рівень

безробіття серед молоді у період постковідного відновлення був найнижчим за останні 10 років, в арабських державах та Північній Африці рівень безробіття серед молоді залишається критично високим [26].

Варто зазначити, що до 2020 року нерівність між країнами мала тенденцію до зменшення через зростання середнього доходу у деяких великих економіках, що розвиваються, включаючи Китай, Індонезію та Індію. На противагу цьому, пандемія змінила картину, зокрема, в Європі. 9-й Моніторинг МОП у сфері праці показує, що через понад два роки після початку пандемії більшість працівників не відновили свої трудові доходи, а гендерний розрив у кількості відпрацьованих годин продовжував зростати під час пандемії. Окрім цього, підвищення цін на продовольство та товари, що активно відбувається після повномасштабного вторгнення росії в Україну, завдає шкоди бідним домогосподарствам і малим підприємствам, особливо тим, які працюють у неформальній економіці.

Зростання реальної заробітної плати, рівень якого розраховується та аналізується МОП, впливає на скорочення майнової нерівності через призму підвищення купівельної спроможності, оскільки вища реальна заробітна плата дозволяє людям купувати більше товарів та послуг, що може призвести до підвищення рівня їхнього життя; зниження рівня бідності; підвищення економічної мобільності, оскільки вища реальна заробітна плата дозволяє людям змінювати своє соціальне становище, зменшуючи розрив між багатими і бідними; зменшення нерівності в доходах. На 1.22 представлена динаміка рівня зростання реальної заробітної плати країн Великої сімки (Великабританія, Німеччина, Італія, Канада, Франція, Японія та США), які відносяться до країн із високим рівнем доходів; Китаю, Індії (Азія), Маврикій та Південна Африка.

Відповідно до даних рисунку 1.22 найбільший ріст реальної заробітної плати протягом 2010-2022 років спостерігався у Китаї, що в середньому становило 6,8%. Це пов'язано з розподіл оплати праці відповідно до кваліфікації працівників, попитом у галузі, приналежність підприємства до приватного чи державного сектору. Середня зарплата у Китаї у 2024 році

становить близько 22000 китайських юанів (CNY) на місяць, це приблизно 1596 дол. США [90]. На противагу цьому, значні зниження реальної заробітної плати спостерігалися на Маврикію (Африка), що у середньому становило 3,2%. Найнижчі значення спостерігалися у 2014 (0,2%) та 2022 (-1,9%) роках, що спровоковано впливом світових фінансових трансформацій та постковідним впливом.

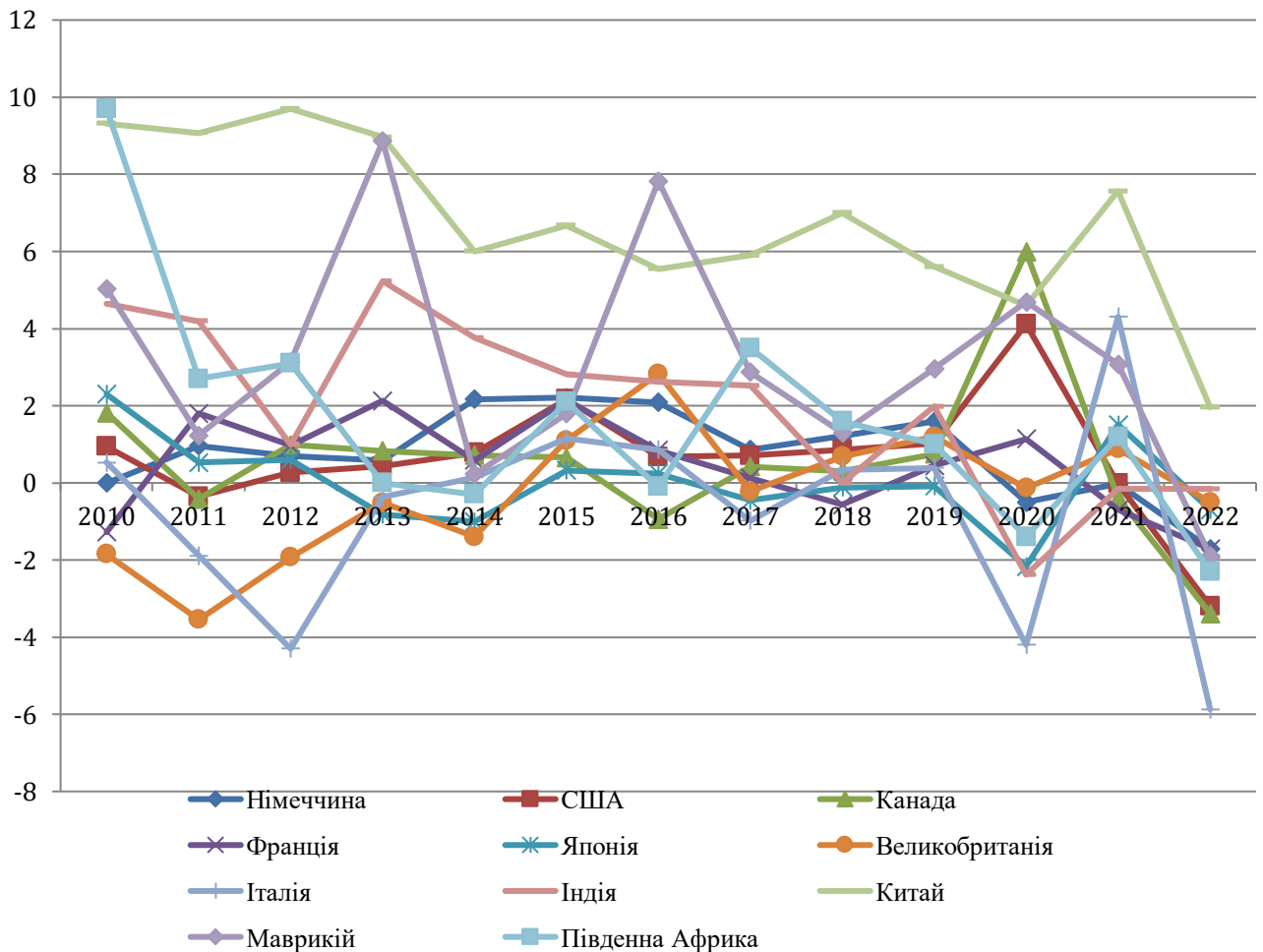


Рисунок 1.22 – Динаміка рівня зростання реальної заробітної плати країн Великої сімки, Китаю, Індії, Маврикії та Південної Африки протягом 2010-2022 років, %

Джерело: створено автором на основі [27]

Групою Світового банку (далі ГСБ) (World Bank Group) зазначається, що ліквідувати крайню бідність (ЦСР 1) до 2030 року неможливо без зменшення нерівності всередині країн (ЦСР 10), особливо у країнах з великою

концентрацією бідного населення. Також зменшення нерівності вимагатиме досягнення інших ЦСР, зокрема шістнадцятої про сприяння мирним та інклюзивним суспільствам для сталого розвитку Варто зазначити, що сприяння спільному процвітання є однією із ключових цілей ГСБ разом із подоланням крайньої бідності, що означає підвищення доходів і добробуту нижніх 40% суспільства. На сьогодні, жодній країні не вдалося перейти з групи країн з середнім рівнем доходів населення до групи з високим рівнем доходів, зберігаючи при цьому високий рівень нерівності. З 91 економік світу протягом 2012-2017 років, 74 мали економічне процвітання, а доходи найбідніших 40 відсотків населення зросли. Середнє глобальне спільне процвітання (зростання доходів найнижчих 40 відсотків) становило 2,3% за 2012-2017 роки. Після початку пандемії COVID-19 різні спостерігалось збільшення нерівності між країнами. Опитування 2021 року показали, що бідні домогосподарства втрачали доходи та роботу дещо вищими темпами, ніж багатші домогосподарства [37].

Питанням дослідження та усунення майнової нерівності займається також Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), метою якої є посилення економіки країн-членів, просування ринкової економіки та представницької демократії, розвиток вільних ринків та сприяння зростанню як розвинутих країн, так і тих, що розвиваються. На сьогодні, ОЕСР об'єднує 35 країни, серед яких Австралія, Австрія, Бельгія, Великобританія, Греція, Данія, Естонія, Ізраїль, Іспанія, Ісландія, Ірландія, Італія, Канада, Корея, Латвія, Люксембург, Мексика, Німеччина, Норвегія, Нова Зеландія, Нідерланди, Польща, Португалія, Словаччина, Словенія, США, Туреччина, Угорщина, Фінляндія, Франція, Чехія, Чилі, Швейцарія, Швеція, Японія [3].

Одним із ключових показників, що свідчать про наявність майнової нерівності у розрізі різного рівня розподілу доходів як елементу фінансових активів суб'єктів господарювання. На рисунку 1.23 представлено обсяги ВВП на душу населення станом на кінець 2023 року у розрізі країн-членів ОЕСР та інших.

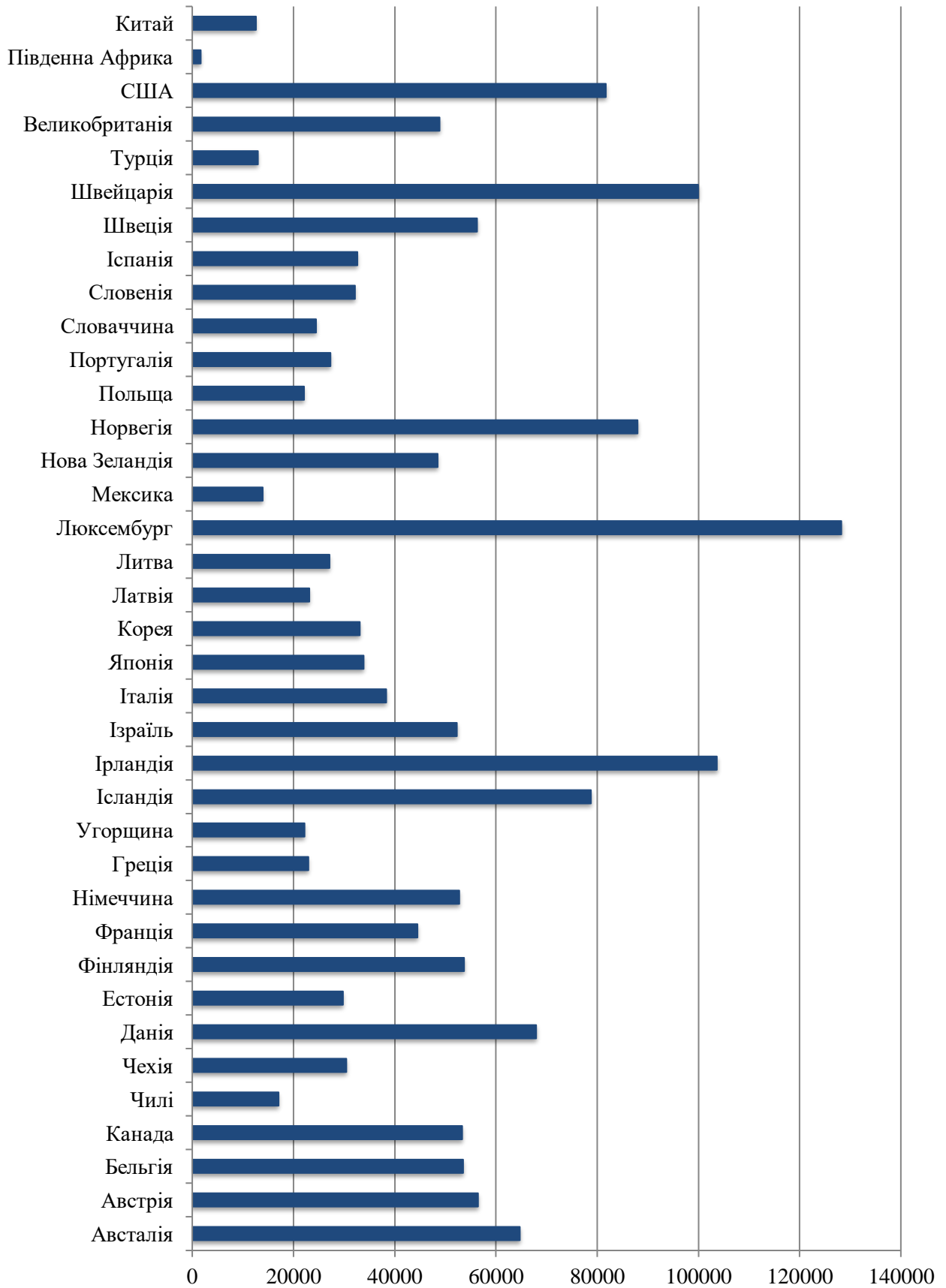


Рисунок 1.23 – Обсяг ВВП на душу населення у країнах ОЕСР та інших країнах світу станом на кінець 2023 року, дол. США

Джерело: розробка автора на основі [20]

Найбільший рівень доходів на душу населення спостерігався у Люксембурзі (128 тис. дол. США), Швейцарії (99 тис. дол. США), Ірландії (103 тис. дол. США) та Норвегії (88 тис. дол. США), а найменший обсяг доходів – у країнах Південної Африки (12 тис. дол. США). Зазначені провідні країни станом на кінець 2023 року входили до Топ-10 Рейтингу найкращих країн для проживання (Ranking of Happiness) [64], що враховує ВВП на душу населення, соціальну підтримку, сприйняття корупції, коливання яких впливає на майнову нерівність суб'єктів господарювання.

Також, зайнятість є одним з ключових чинників, що визначають доходи і добробут громадян. Високий рівень зайнятості означає, що більше людей мають стабільний дохід, що, як наслідок, сприяє зменшенню розриву між багатими і бідними. Навпаки, високий рівень безробіття зменшує кількість працюючих громадян, що призводить до зниження доходів у сім'ях з низькими або середніми заробітками, збільшуючи майнову нерівність. Також рівень зайнятості може впливати на розподіл доходів серед різних категорій працівників. Якщо значна частина населення працює в низькооплачуваних секторах, а менша група отримує високі зарплати, це сприяє зростанню нерівності. Крім того, робочі місця з високими зарплатами часто є доступними лише для людей з високим рівнем освіти або спеціальними навичками.

Рівень соціальної підтримки також відіграє ключову роль у зменшенні майнової нерівності шляхом вирівнювання доходів та покращення добробуту найбільш вразливих верств населення. Соціальна підтримка, така як пенсії, допомоги по безробіттю, субсидії на житло та інші форми фінансової допомоги, дозволяє перерозподіляти ресурси в суспільстві, що зменшує розрив між багатими та бідними, надаючи фінансову підтримку тим, хто потребує її найбільше.

На рисунку 1.24 представлено рівень зайнятості та рівень соціальної підтримки у країнах ОЕСР станом на кінець 2023 року. Зазначені показники впливають на рівень майнової нерівності у розрізі підвищення доходів

домогосподарств та, як наслідок, підвищення доступу населення до базових матеріальних благ.

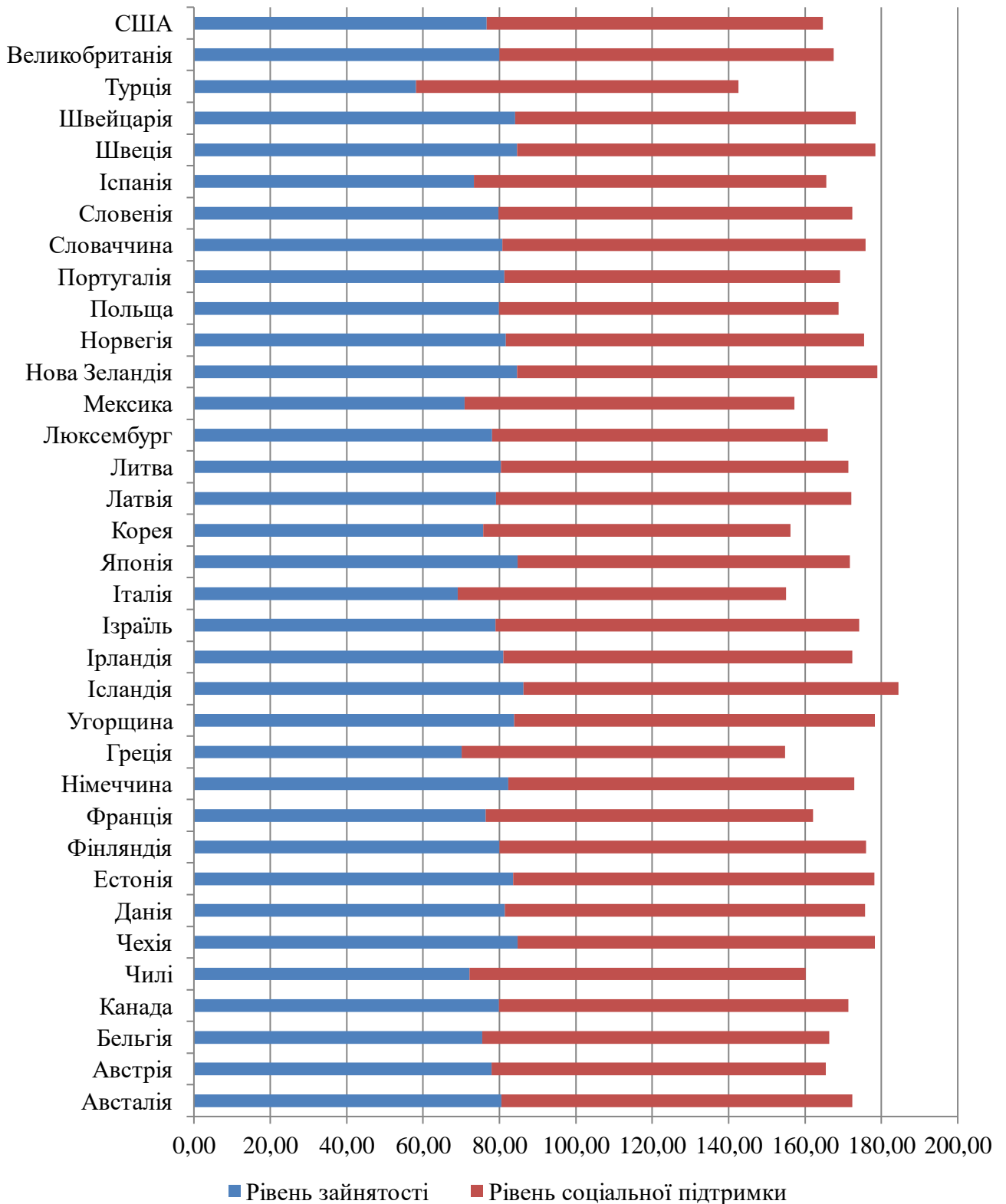


Рисунок 1.24 – Рівень безробіття та соціальної підтримки у країнах ОЕСР станом на кінець 2023 року, % від населення у віці від 25 до 64 років  
Джерело: розробка автора на основі [15]

Високі рівні зайнятості спостерігалися у Швейцарії (84% від кількості населення), Швеції (84,6%), Ісландія (86,2%) та Данії (84,7%), а найнижчі серед країн-членів ОЕСР у Турції (58,1%). За рівнем соціальної підтримки спостерігається аналогічна ситуація. Високий рівень зайнятості підтримується за рахунок вкладання колективних договорів, які встановлюють мінімальні стандарти заробітної плати та умов праці (Швейцарія), прийняття законів про захист працівників (тимчасова робота в агентствах) (Ірландія).

Ключовим показником, що свідчить про нерівномірний розподіл доходів між багатими та бідними верствами населення, є індекс Джині. Чим більше коефіцієнт, тим більший рівень нерівності, зокрема, 1 – рівність доходів населення, 100 – весь дохід зосереджений в руках одного суб'єкта господарювання. На рисунку 1.25 представлено карту перерозподілу індексу Джині у розрізі різних країн світу станом на кінець 2023 року. На карті зеленим відмічені країни, які мають найбільш рівномірний розподіл доходів між домогосподарствами, а червоним – країни, що мають значний розрив між рівнями доходів.

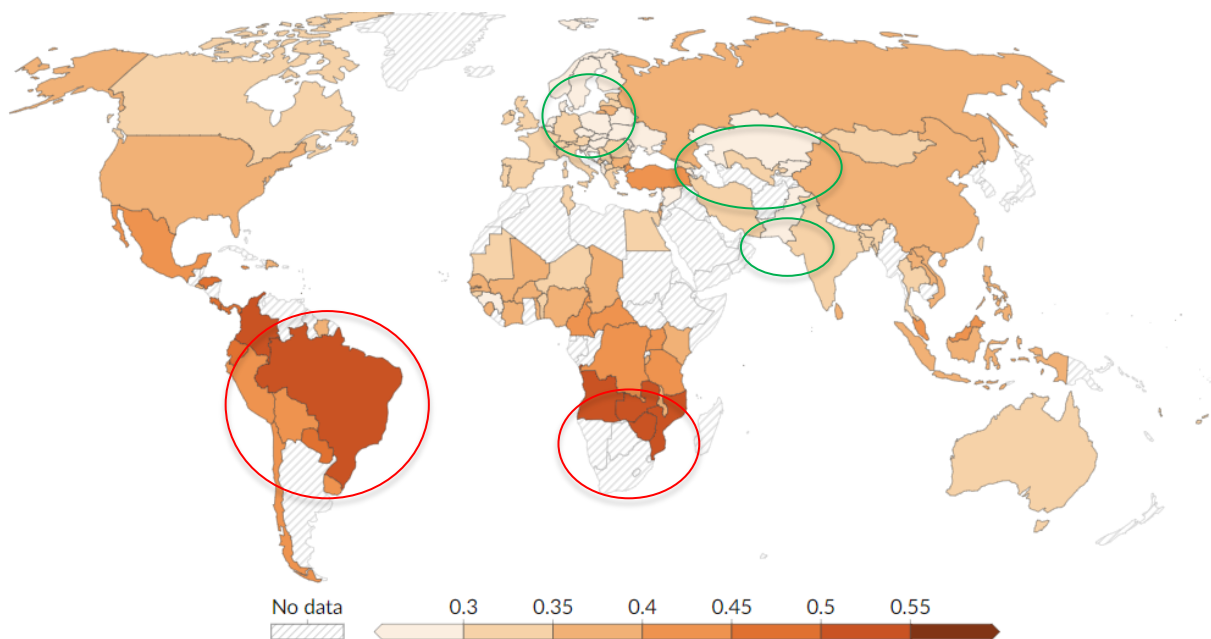


Рисунок 1.25 – Карта розподілу Індексу Джині у розрізі країн світу станом на кінець 2020-2022 років, ум.од.

Джерело: створено автором на основі [35]

Найнижчий рівень індексу Джині у 2020 році спостерігався в Україні (0,26), Норвегії (0,28), у 2021 році – у Швеції (0,3), Фінляндії (0,28), Польщі (0,28), Чехії (0,26). Найнижчий рівень показника був характерний для Бразилії станом на кінець 2022 року – 0,52, Колумбії – 0,55, та країн Південної Африки, зокрема, Анголи – 0,51, Зімбабве – 0,5, Замбії – 0,52, Мозамбіка – 0,5.

Також одним із джерел виникнення майнової нерівності є різний рівень володіння нематеріальними активами, зокрема, авторські права, інтелектуальна власність, промислові зразки, «ноу-хау» тощо. Альянсом з прав власності (далі АПВ) (Property right Alliance) було розроблено Індекс права власності (далі ІПВ) (The International property right index), який присвячений безпосередньо вимірюванню прав інтелектуальної та фізичної власності та який відображає результати досліджень АПВ у сферах правового та політичного середовища, прав фізичної власності та інтелектуальної власності [62]. Відповідно, ІПВ відображає інфраструктурний аспекти виникнення майнової нерівності, оскільки показник включає організаційні та регулюючі елементи отримання та керування правом власності у розрізі незалежності судової системи, верховенства закону, рівня корупції (політично-правове середовище), доступності позик, реєстрації та захисту власності (організаційний аспект права на фізичну власність), рівня «піратства», захисту патентного права, захисту прав інтелектуальної власності (організаційний аспект права на інтелектуальну власність). На рисунку 1.26 представлена карта розподілу Індексу права власності у різних країнах світу станом на кінець 2023 року. Темніший колір на карті відображає нижчий рівень Індексу (гірший результат), а світліший – вищий рівень (кращий результат). На карті виділено зеленим кольором регіони, де рівень індексу знаходиться у межах від 6,5 до 7, що свідчить про ефективний захист прав власності з позиції правового і політичного регулювання, права на фізичну власність та права на інтелектуальну власність, та червоним – регіони, де рівень індексу знаходиться від 3 до 4, що свідчить про низький рівень захисту прав власності та нестабільне політичне і правове середовище.

За рівнем Індексу права власності (рис. 1.26) провідними країнами станом на кінець 2023 року були Фінляндія (8,09), Швеція та Норвегія (7,77), Німеччина (7,74), Франція (7,05), Канада (7,42), Великобританія (7,48), а країнами-аутсайдерами – Ангола (3,24), Зімбабве (3,4), Ефіопія (3,2), Болівія (3,4). Україна мала значення (4,01).

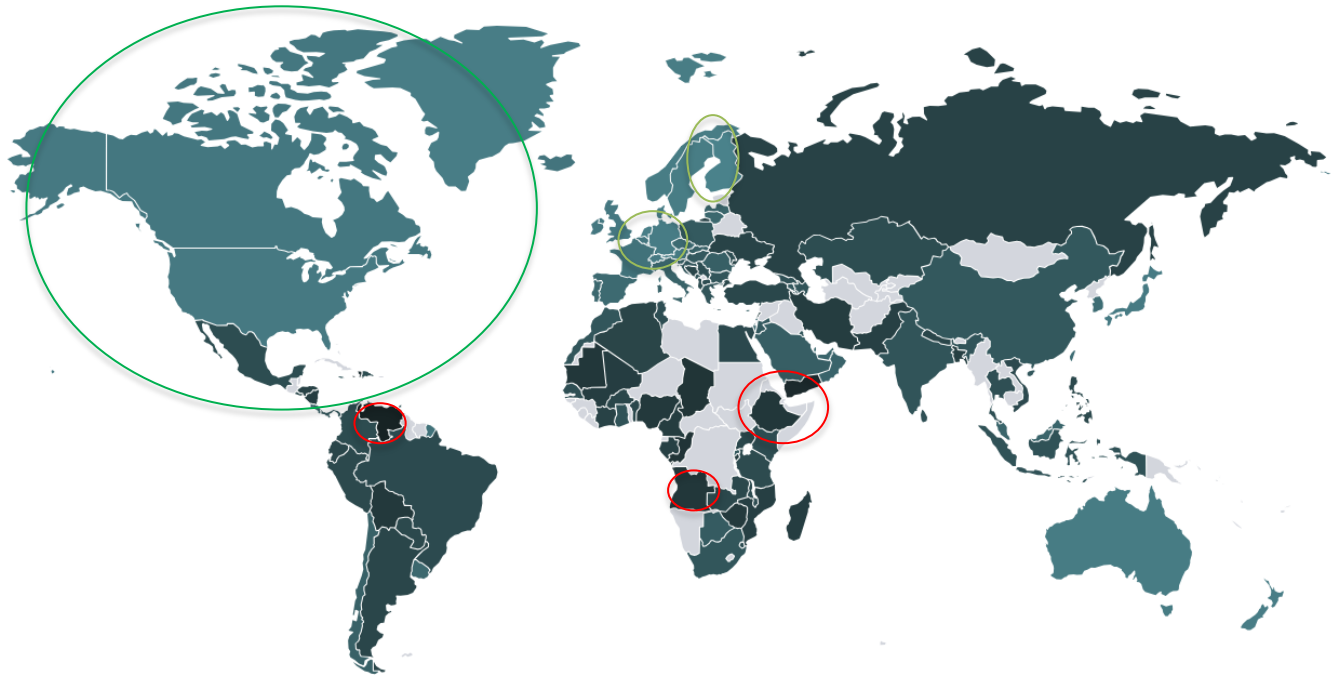


Рисунок 1.26 – Карта розподілу Індексу права власності у розрізі країн світу станом на кінець 2023 року

Джерело: створено автором на основі [62]

Одним із елементів ІПВ є доступ до фінансування, зокрема, до кредитів (Access to Financing). Варто зазначити, що доступ до кредитів та майнова нерівність – це дві взаємопов'язані проблеми, що впливають на соціально-економічний розвиток як суспільства, так і держави у цілому. Нерівний доступ до фінансових ресурсів, таких як кредити, може поглиблювати майновий розрив між різними соціальними групами, тоді як справедливий доступ до кредитування може сприяти економічній мобільності та зменшенню цієї нерівності. Люди, які мають доступ до кредитів на вигідних умовах, мають більші можливості інвестувати у бізнес, нерухомість або освіту, що сприяє

зростанню їх капіталу. На рисунку 1.27 представлена карта розподілу показника доступу до фінансування у розрізі різних країн світу станом на кінець 2023 року. На карті виділено зеленим кольором регіони, де рівень показника знаходиться у межах від 7 до 8, що свідчить про високий рівень доступу суб'єктів господарювання до інструментів фінансування, зокрема, кредитів, та червоним – регіони, де рівень показника знаходиться від 2 до 3, що свідчить про низький рівень доступу до фінансових ресурсів.

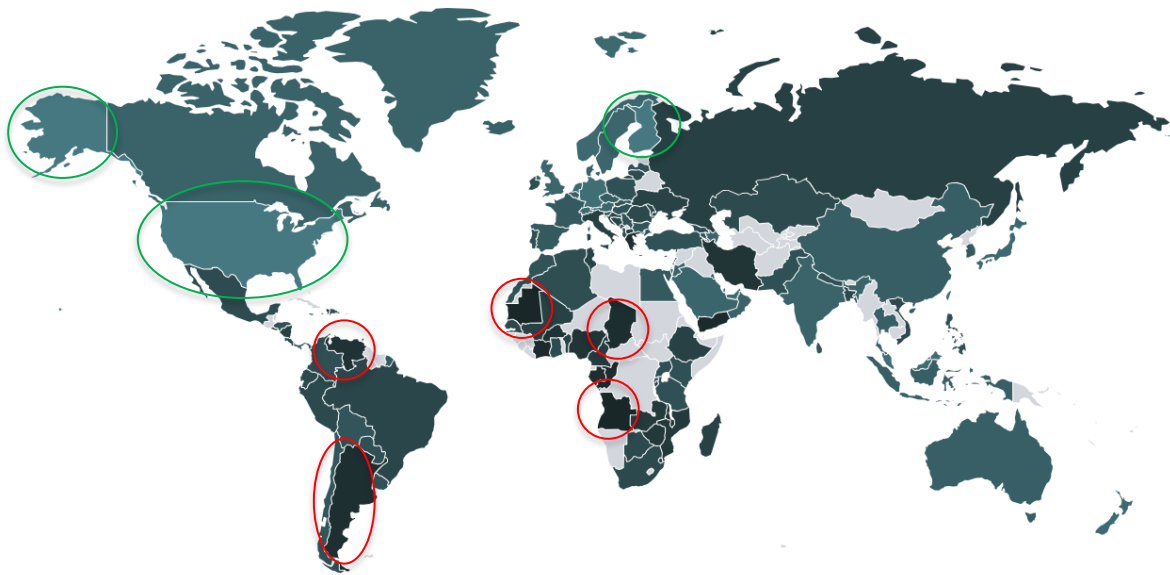


Рисунок 1.27 – Карта розподілу показника доступу до фінансування у розрізі країн світу станом на кінець 2023 року

Джерело: створено автором на основі [62]

За рівнем показника доступу до фінансування (рис. 1.27), що є фінансовою складовою виникнення майнової нерівності, провідними країнами станом на кінець 2023 року були Фінляндія та США (7,5) та країнами з низьким рівнем доступу до фінансування – Венесуела (2,9), Аргентина (2,7), Мавританія (2,1), Ангола (2,2), Ємен (2,3), Чад (2,6). Україна мала значення 4, що свідчить про помірний рівень доступу до фінансування, що пов'язано із реформою очищення банківської системи від «фіктивних» банків 2014-2018 років, яка підвищила якість та прозорість кредитних портфелів українських банків.

Оскільки ще одним елементом ІПВ є політичне та правове середовище, варто більш детально проаналізувати ключовий показник, що характеризує рівень корупції у державному секторі, - Індекс сприйняття корупції (далі ІСК). На рисунку 1.28 представлено значення ІСК у розрізі країн світу. На карті зеленим кольором виділено країни, які є менш корумпованими (80-100 балів), та синім – країни, які є найбільш корумпованими (0-20 балів).

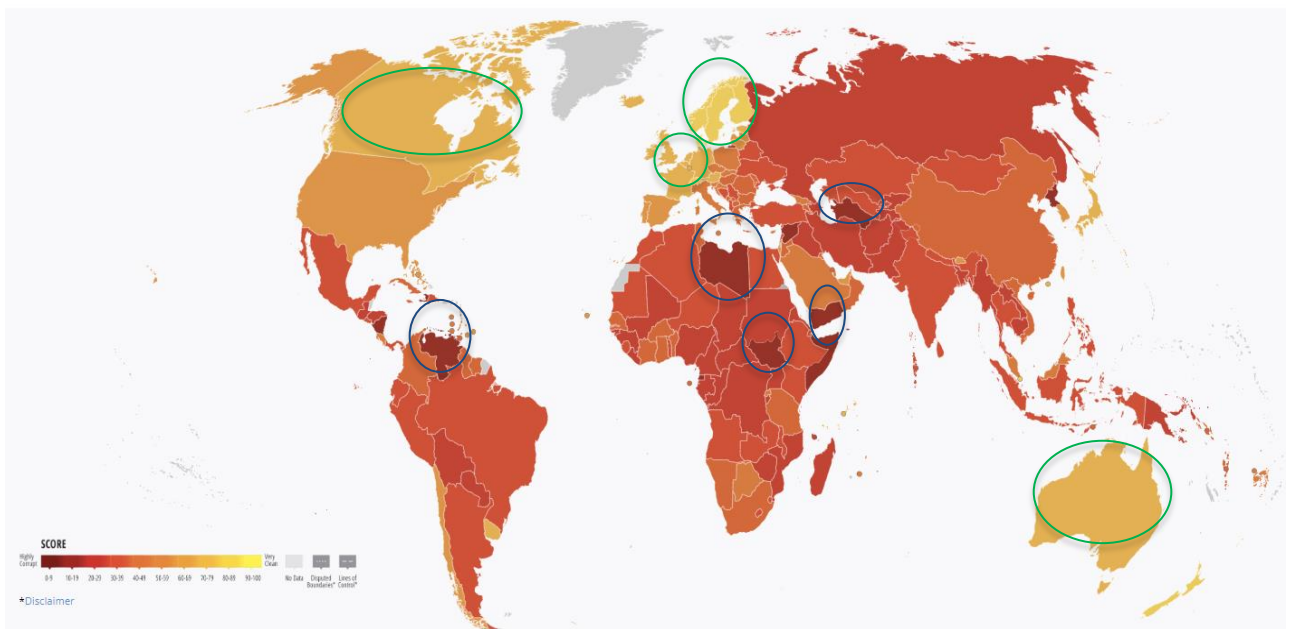


Рисунок 1.28 – Карта розподілу Індексу сприйняття корупції у розрізі країн світу станом на кінець 2023 року

Джерело: створено автором на основі [13]

У топ-20 найменш корумпованих країн світу станом на кінець 2023 року (рис. 1.28) входили Данія (90 балів), Фінляндія (87 балів), Нова Зеландія (85 балів), Норвегія (84 бали), Сінгапур (83 бали), Швеція та Швейцарія (82 бали), Нідерланди (79 балів), Німеччина та Люксембург (78 балів), Ірландія (77 бали), Канада 76 балів). Найбільш корумпованими були Сомалі (11 балів), Венесуела (13 балів), Сирія та Південний Судан (13 балів), Ємен (16 балів).

Політичне-правове середовище найменш корумпованих країн характеризувалося відсутністю хабарів для доступу до державних благ та

послуг, етичною поведінкою компаній при взаємодії з державними службовцями (Данія), корпоратизацією державного сектору (Фінляндія), мінімальним рівнем зловживань у державних закупівлях, відсутністю розкрадання державних коштів та ефективністю антикорупційних зусиль урядів (Німеччина, Люксембург).

Варто зазначити, що корупційні процеси часто призводять до того, що державні кошти та ресурси розподіляються несправедливо. Державні службовці та бізнесмени, які отримують вигоду від корупційних схем, накопичують значні багатства, тоді як більшість громадян залишається без доступу до цих ресурсів. Також корупція у державних установах, таких як освіта, охорона здоров'я чи соціальне забезпечення, погіршує доступ до цих послуг для широких верств населення. Відповідно, бідніші верстви населення страждають від низької якості державних послуг, що призводить до їхньої подальшої соціальної ізоляції.

Майнова нерівність в Україні є значним соціально-економічним викликом, що має такі передумови:

- наявність системи, де більшість великих підприємств у ключових секторах економіки (енергетика, металургія, видобуток корисних копалин) контролюється кількома олігархічними групами – олігополія;

- лобіювання інтересів у розрізі політичного впливу на економічні інтереси суб'єктів господарювання;

- корупційні процеси у розрізі корупції у державних інституціях та нерівного доступу до фінансування;

- відсутність стабільних робочих місць та низький рівень заробітної плати, особливо у сільській місцевості та промислових регіонах;

- девальвація національної валюти;

- війна на сході України, анексія Криму (з 2014 року) та повномасштабне вторгнення росії в Україну (з 2022 року);

- нерівність домогосподарств у доступі до якісної освіти та медицини [110].

За даними різних досліджень, в Україні спостерігається одна з найвищих рівнів майнової нерівності в Європі. Економічними факторами майнової нерівності в Україні є наступні:

- нерівномірний розподіл доходів (індекс Джині станом на кінець 2020 року – 25,6);
- незадовільна система оподаткування;
- корупція та нестача прозорості в економічній політиці (індекс сприйняття корупції станом на кінець 2023 року – 36 (104 позиція у світі));
- нерівність доступу до освіти та професійної підготовки (рівень грамотності станом на кінець 2021 року – 100) тощо.

За даними Національного інституту стратегічних досліджень (НІСД) Індекс Джині, що відображає нерівність у доходах домогосподарств, в Україні досяг 25,6 % у 2020 р. Протягом 2021–2022 рр. показник знаходився на рівні близько 26 % [25]. На противагу цьому, середній показник Індексу у ЄС становить близько 30 % [23]. Проте рівень життя в Україні є значно нижчим у порівнянні з такими розвинутими країнами ЄС, як Німеччина, Ірландія, Норвегія, Франція, де спостерігається більш рівномірний розподіл доходів між різними верствами населення. Така розбіжність у фактичному значенні індексу у порівнянні з європейськими країнами пояснюється значною тінізацією доходів, яка переважно стосується груп населення, що мають високий рівень доходів.

На рисунку 1.29 представлена динаміка індексу Джині (з прогнозом) в Україні протягом 2010-2023 років.

Протягом 2010-2021 років середній рівень індексу Джині становив 25,5 ум.од. Відповідно до даних рисунку 1.29 з кінця 2020 року спостерігається поступове підвищення індексу Джині в Україні, що спричинено піком пандемії COVID-19, яка вплинула на збільшення рівня безробіття та перерозподілу на ринку праці, загостренням політичної ситуації у країні, швидким зростанням цін на товари та послуги, що спричинило зниження купівельної спроможності домогосподарств.

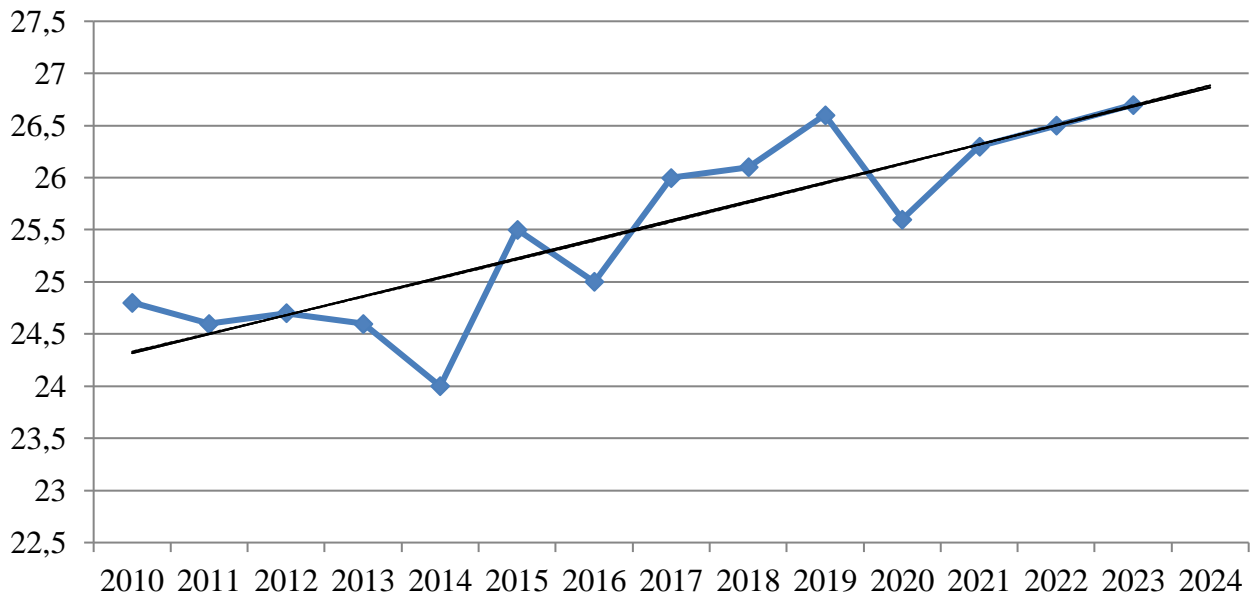


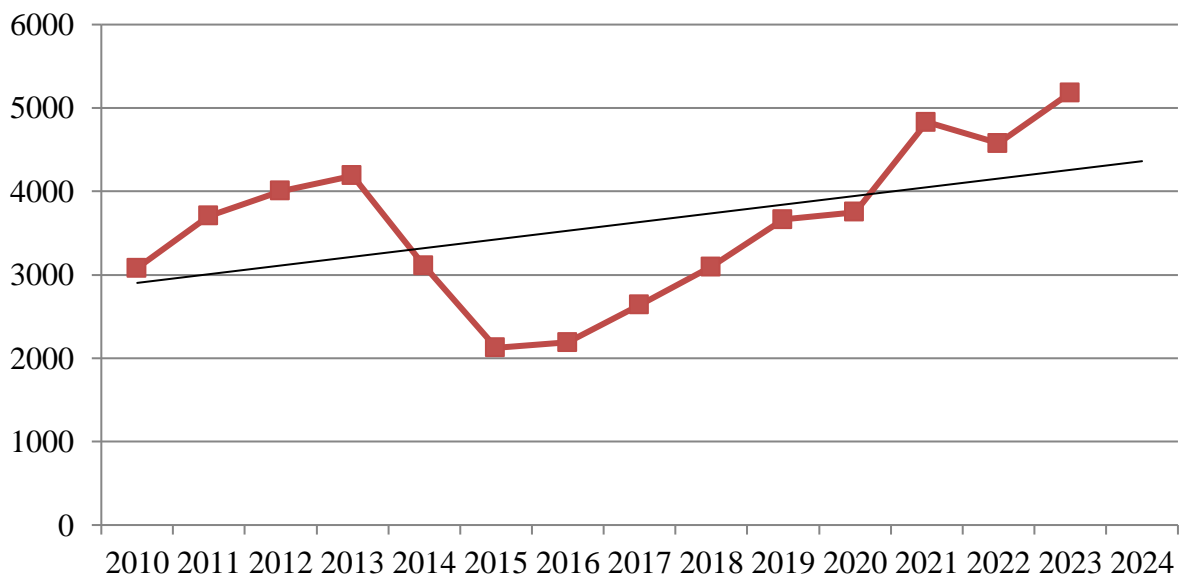
Рисунок 1.29 – Динаміка індексу Джині в Україні протягом 2010-2021 років (станом на кінець року) з прогнозом до кінця 2024 року, ум.од.

Джерело: розроблено автором на основі [24]

Ще одним важливим фактором формування майнової нерівності серед суб'єктів господарювання є обсяг ВВП на душу населення. У багатьох країнах, особливо на ранніх стадіях економічного зростання, частина населення може швидше збагачуватися, тоді як інші залишаються за межами цього процесу, що спричиняє збільшення нерівності. Наприклад, швидке зростання технологічного сектора може створювати високооплачувані робочі місця для невеликої групи кваліфікованих працівників, а як інші сектори залишаються у менш вигідних умовах. Також, у країнах з низьким рівнем ВВП на душу населення високий рівень нерівності може свідчити про недоступність основних економічних ресурсів для більшості населення, зокрема, обмежений доступ до освіти, медицини чи інфраструктури, що, як наслідок, може уповільнювати загальне економічне зростання. На рисунку 1.30 представлено динаміку обсягу ВВП на душу населення в Україні протягом 2010-2023 років.

Протягом 2010-2023 років в Україні спостерігалися постійні коливання обсягу ВВП на душу населення, середнє значення якого становило 3580 дол. США (рис. 1.30). Слід відзначити значне зниження показника у 2015 році (2124

дол. США) та поступове зростання ВВП на душу населення після різкого падіння в 2022 році через війну. Основними трансформаційними факторами показника протягом останніх 10-ти років стали військові дії росії проти України, інфляційні процеси та бюджетний дефіцит. За прогнозами, у 2024 році очікується зростання ВВП на рівні 3,5-4%. Проте, у порівняння з країнами Європи, обсяг ВВП на душу населення в Україні залишається у кілька разів нижчим, і в 2024 році може становити близько 4000 дол. США на особу.



Рисунк 1.30 – Динаміка обсягу ВВП на душу населення в Україні протягом 2010-2023 років (станом на кінець року) з прогнозом до кінця 2024 року, дол.

США

Джерело: розроблено автором на основі [21]

Також рівень майнової нерівності у розрізі обсягу фінансових активів, зокрема, грошових ресурсів, більш детально відображає коефіцієнт бідності – відсоток населення, що живе менше ніж на 6,85 доларів США на день. Показник розраховується за методикою Світового банку [60]. На рисунку 1.31 представлена динаміка коефіцієнту бідності в Україні протягом 2010-2020 років з прогнозом до кінця 2024 року.

Середнє значення коефіцієнту бідності становило 10,8% населення. З початку 2010 до кінця 20113 року в Україні спостерігається зниження частки

населення, що живе менше ніж на 6,85 доларів США на день, що було спровоковано поступовим збільшенням доходів населення, стабілізацією товарного та валютного ринків (наприклад, курс гривні до долара США протягом 2010-2013 років коливався у межах 7-8 грн/дол.), зниженням рівня інфляції, зокрема, на кінець 2013 року зафіксовано найнижчий рівень інфляції за останні десять років – 4,3%. З початку 2014 року спостерігається збільшення коефіцієнту, що було спровоковано загостренням соціально-політичної ситуації в Україні, анексією АР Крим, початком війських дій росії на сході країни. Адаптаційними періодами до зовнішніх та внутрішніх соціально-економічних та політичних потрясінь стали 2015-2016 та 2019-2020 роки. За прогнозом, до кінця 2024 року очікується подальше зменшення частки населення, що живе менше ніж на 6,85 доларів США на день та становитиме 6,62%.

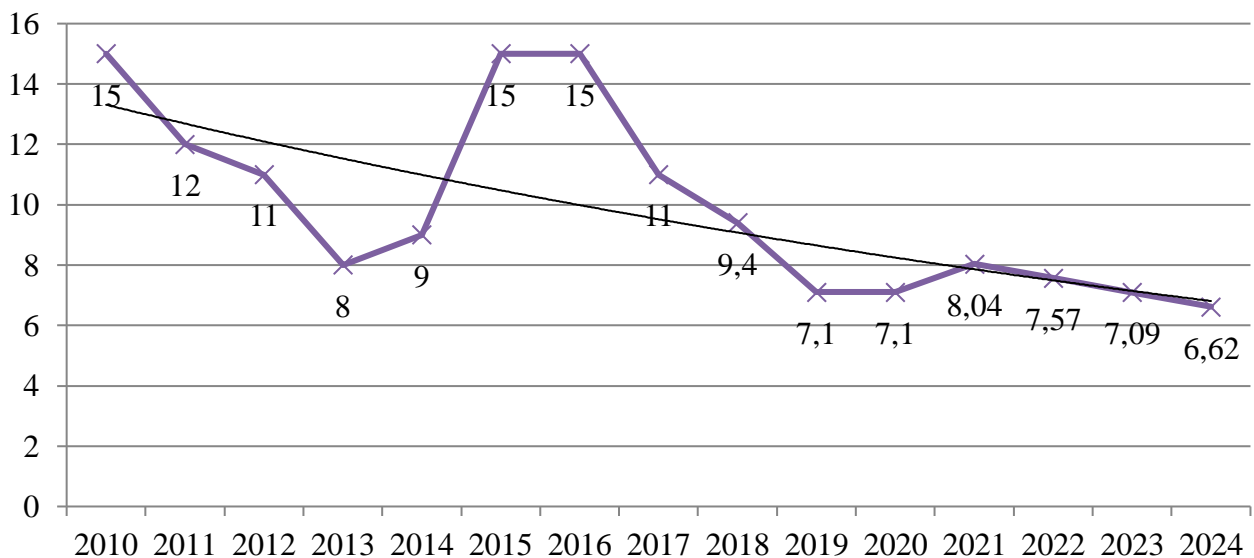


Рисунок 1.31 – Динаміка коефіцієнту бідності в Україні протягом 2010-2020 років (станом на кінець року) з прогнозом до кінця 2024 року, дол. США

Джерело: розроблено автором на основі [60]

Для систематизації емпіричних даних, зокрема, індексу Джині (gini), обсягу ВВП на душу населення (income) та коефіцієнту бідності (poverty) в Україні протягом 2010-2022 років на рисунку 1.32 представлені описові статистики, що включають середні, мінімальні та максимальні значення,

відхилення та кореляції між показниками майнової нерівності (фінансова складова).

Variable	Obs	Mean	Std. dev.	Min	Max	Variable	gini	income	poverty
gini	13	25.40769	.8470158	24	26.6	gini	1.0000		
income	13	3457.287	847.0177	2124.663	4827.846	income	0.2270	1.0000	
poverty	13	10.40077	3.039168	7.1	15	poverty	-0.3936	-0.7259	1.0000

Рисунок 1.32 – Описові статистики та кореляції між показниками майнової нерівності у розрізі фінансових активів в Україні протягом 2010-2022 років

Примітка: сильна або тісна сила кореляції при  $|r| \geq 0,7$ ; середня при  $0,5 \leq |r| < 0,7$ ; помірною при  $0,3 \leq |r| < 0,5$ ; слабка при  $0,2 \leq |r| < 0,3$ ; дуже слабка при  $|r| < 0,2$ .

Джерело: розробка автора на основі [24, 21, 60]

З огляду на отримані значення описових статистик, зокрема, середньоквадратичного відхилення, найбільш варіативними є обсяг ВВП на душу населення (income) – 847 дол. США. Значний розмах показника підтверджується мінімальними та максимальними значеннями 2124 дол. США та 4827 дол. США відповідно. Тісний обернений зв'язок спостерігається між обсягом ВВП на душу населення та коефіцієнтом бідності, що становить -0,725.

У таблиці 1.3 представлено детальний розподіл домогосподарств за рівнем доходів на душу населення з урахування територіальної приналежності за 9 місяців 2020 та 2021 років.

Таблиця 1.3 – Розподіл домогосподарств за рівнем доходів на душу населення з урахування територіальної приналежності за 9 місяців 2020 та 2021 років в Україні, %

Обсяг доходів на душу населення у місяць, грн	9 місяців 2020			9 місяців 2021		
	усі домогосподарства	у т.ч. проживають		усі домогосподарства	у т.ч. проживають	
		у міській місцевості	у сільській місцевості		у міській місцевості	у сільській місцевості
до 3000,0	10,2	9,1	12,3	5,7	4,0	8,9
3000,1-4000,0	19,1	17,8	21,9	12,4	11,3	14,7

## Продовження таблиці 1.3

Обсяг доходів на душу населення у місяць, грн	9 місяців 2020			9 місяців 2021		
	усі домогосп одарства	у т.ч. проживають		усі домогосподарства	у т.ч. проживають	
		у міській місцевості	у сільській місцевості		у міській місцевості	у сільській місцевості
4000,1-5000,0	21,8	21,6	22,1	17,4	16,6	19,2
5000,1-6000,0	15,8	15,3	16,8	16,1	15,2	17,9
6000,1-7000,0	11,2	10,8	11,9	14,1	14,0	14,4
7000,1-8000,0	7,5	8,5	5,3	10,0	10,9	8,4
8000,1-9000,0	4,6	5,2	3,5	7,7	8,3	6,5
9000,1-10000,0	3,0	3,3	2,2	5,1	5,8	3,2
10000,1-11000,0	2,0	2,5	1,0	3,8	4,5	2,3
11000,1-12000,0	1,5	1,9	1,0	2,5	3,0	1,6
понад 12000,0	3,3	4,0	2,0	5,2	6,4	2,9

Джерело: розроблено автором на основі [60]

*Примітка:* зелений колір – домогосподарства з найбільшою часткою розподілу доходів у розрізі територіальної приналежності, червоний колір – домогосподарства з найменшою часткою розподілу доходів у розрізі територіальної приналежності

Відповідно до даних таблиці 1.3 за 9 місяців 2020 року середній рівень доходів у розмірі 4000,1-5000 грн отримувало 21,8% домогосподарств, більша частина яких знаходилися у сільській місцевості (22,1%), у 2021 спостерігалось зменшення частки населення до 17,4%. У 2020 році понад 12000 грн отримувало 3,3% домогосподарств, а у 2021 – 6,4%. Найбільша частку доходів домогосподарств (табл. 1.4) становили грошові доходи – 96,6% у 2020-2021 роках, з яких 58,1% у 2020 та 59,9% у 2021 році охоплювала оплата праці, 5,7% у 2020 році та 5,5% у 2021 році – доходи від підприємницької діяльності та самозайнятості. Серед інших категорій фінансових ресурсів домогосподарств виділяють вартість спожитої продукції, отриманої з особистого підсобного господарства та від самозаготівель; пільги та субсидії безготівкові на оплату житлово-комунальних послуг, електроенергії та палива; пільги безготівкові на оплату товарів та послуг з охорони здоров'я, туристичних послуг, путівок на

бази відпочинку тощо; грошову оцінку допомоги від родичів та інших осіб продовольчими товарами та інші надходження.

Таблиця 1.4 – Структура сукупних фінансових ресурсів домогосподарств протягом 2020-2021 років (за 9 місяців) в Україні

Категорія грошових ресурсів	9 місяців 2020			9 місяців 2021		
	усі домогосподарства	у т.ч. проживають		усі домогосподарства	у т.ч. проживають	
		у міській місцевості	у сільській місцевості		у міській місцевості	у сільській місцевості
Усього сукупних ресурсів, грн	12156,3	12524,6	11385,9	14082,5	14640,4	12910,6
Грошові доходи, %	93,6	96,2	87,8	93,6	96,0	88,5
оплата праці, %	58,1	63,7	45,5	59,9	65,1	48,1
доходи від підприємницької діяльності та само зайнятості, %	5,7	6,0	4,8	5,5	6,3	3,8
доходи від продажу сільськогосподарської продукції, %	2,3	0,2	7,1	2,5	0,2	8,0
пенсії, стипендії, допомоги та субсидії, надані готівкою, %	21,0	20,7	21,7	20,2	19,9	20,9
грошова допомога від родичів та інших осіб	3,3	3,5	2,9	3,2	3,2	3,2
інші грошові доходи	3,2	2,1	5,8	2,3	1,3	4,5
Вартість спожитої продукції, отриманої з особистого підсобного господарства та від самозаготівель	3,2	0,9	9,1	3,1	0,8	8,3
Пільги та субсидії безготівкові на оплату житлово-комунальних послуг, електроенергії та палива	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,2
Пільги безготівкові на оплату товарів та послуг з охорони здоров'я, туристичних послуг тощо	0,3	0,2	0,1	0,4	0,4	0,3
Грошова оцінка допомоги від родичів та інших осіб продовольчими товарами	1,1	1,0	1,2	1,1	0,9	1,1
Інші надходження	1,7	1,6	1,7	1,7	1,8	1,6

Джерело: розроблено автором на основі [60]

Примітка: зелений колір – вид грошових доходів з найбільшими частками, червоний колір – вид грошових доходів з найменшими частками

На рисунку 1.33 представлено рівень середньодушових еквівалентних грошових доходів у розрізі регіонів України станом на кінець 2021 року.

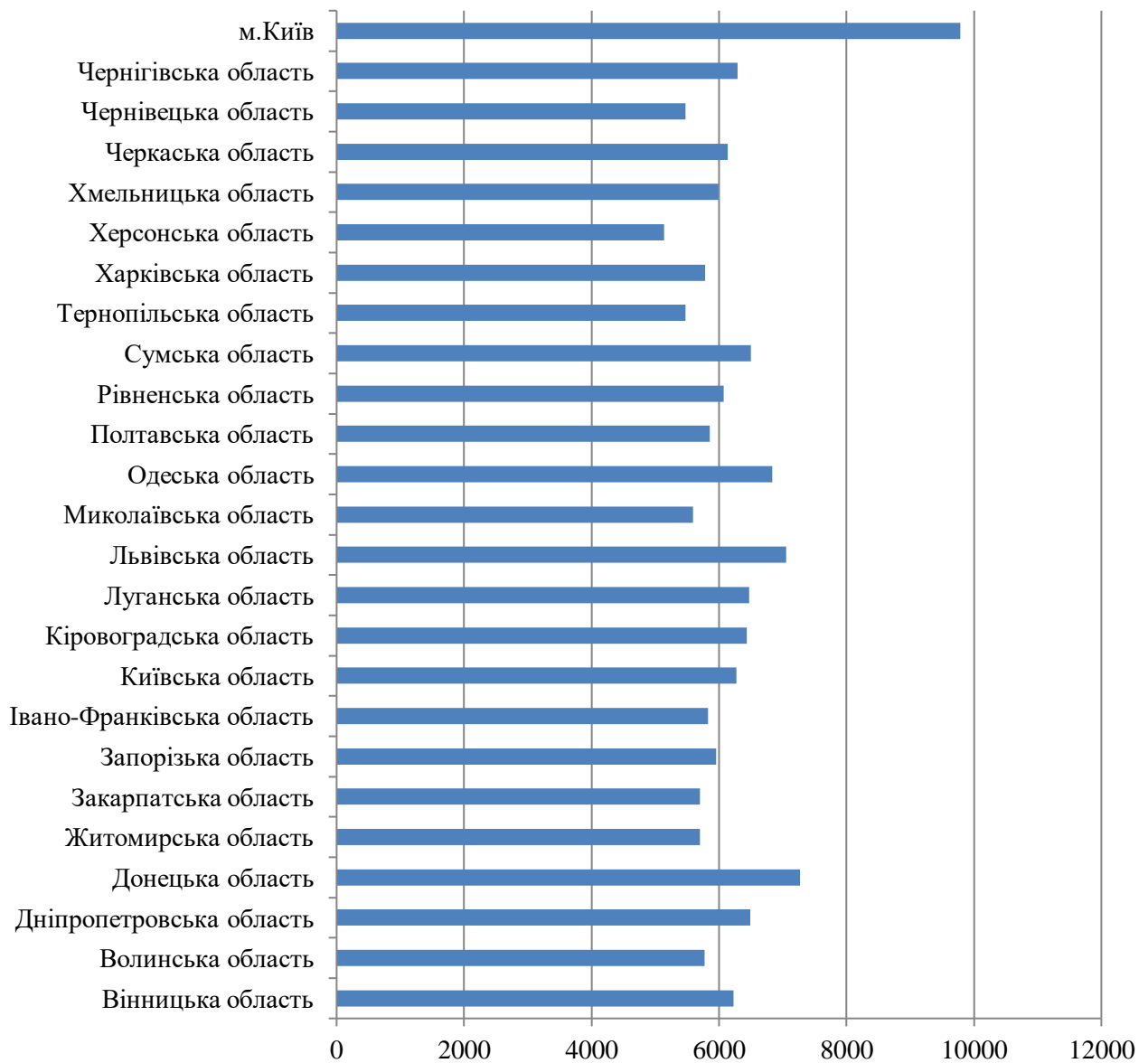


Рисунок 1.33 – Середній рівень грошових доходів на душу населення у розрізі регіонів України станом на кінець 2021 року, грн

Джерело: розроблено автором на основі [80]

Найбільший рівень доходів на душу населення станом на кінець 2021 року спостерігався у м. Київ (9790 грн), Київській (6269 грн) та Дніпропетровській (6489 грн) областях, які є економічно та індустріально розвиненими регіонами України.

Оскільки одним із джерел формування майнової нерівності є нерухоме майно, варто розглянути основні тенденції на ринку нерухомості України. На рисунку 1.34 представлено середню ціну за об'єкт нерухомості у розрізі регіонів України на початок 2024 року. Станом на січень 2024 року найвище зростання середньої вартості однокімнатної квартири спостерігається в Івано-Франківській та Житомирській областях — на 5,5% та 7% відповідно. Найбільша середня вартість однокімнатної квартири становить 91 219 дол. США у Києві, у Львівській області – 66 399 дол. США, а у Закарпатській області – 52 724 дол. США. Такий перерозподіл цін на житло спричинений внутрішньою міграцією населення, яка підвищила попит у зазначених регіонах України.

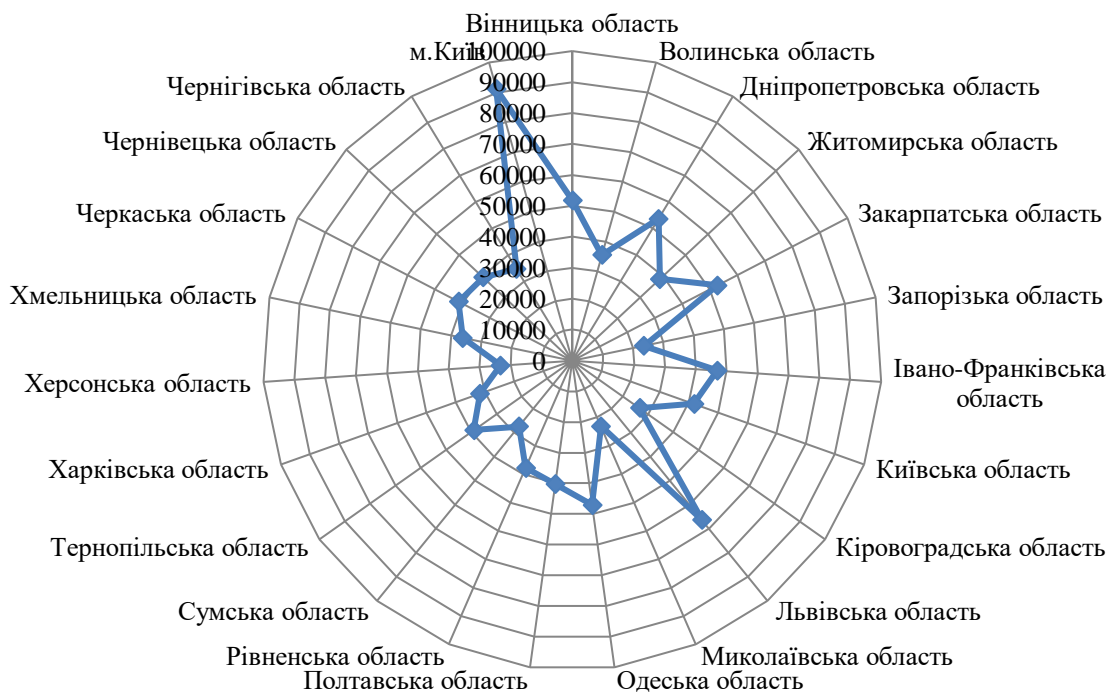


Рисунок 1.34 – Середня ціна за об'єкт нерухомості у розрізі регіонів України станом на кінець 2021 року, дол. США

Джерело: розроблено автором на основі [106]

У передвоєнному 2021 році в Україні спостерігалось максимальне зростання пропозиції нового житла, що досягло свого піку. За цей рік було

введено в експлуатацію 11,4 млн кв. м житлової площі, що стало рекордним показником за останні три десятиліття.

Після повномасштабного вторгнення попит на квартири на первинному ринку у західних областях України знизився до 30% від довоєнного рівня, тоді як у Києві цей показник становить лише 10–20%. На вторинному ринку спостерігаються подібні тенденції: у 2022 році було укладено 101 000 угод купівлі-продажу квартир і будинків, що становить приблизно третину від обсягу минулих років.

Варто зазначити, що тенденції на ринку нерухомості та майнова нерівність мають тісний зв'язок, оскільки зміни в доступності житла безпосередньо впливають на соціально-економічну ситуацію населення. У багатьох країнах, включно з Україною, вартість житла на первинному ринку часто випереджає темпи зростання доходів громадян. Це, як наслідок, може знижувати житлову купівельну спроможність домогосподарств, збільшуючи при цьому розрив між багатими та бідними. Така ситуація особливо загострилася під час війни, коли попит на нерухомість у безпечніших регіонах країни зріс, що підвищило ціни на ринку нерухомості.

Таким чином, майнова нерівність залишається суттєвою соціально-економічною проблемою як в Україні, так і у світі, створюючи дисбаланс у розподілі багатства, матеріальних та нематеріальних ресурсів між різними соціальними групами. Факторами-джерелами майнової нерівності є концентрація ключових економічних секторів в руках обмеженого кола осіб, корупція, нерівний доступ до фінансування та базових потреб, таких як освіта і медицина. Ці тенденції посилюються під час економічних криз, конфліктів та світових потрясінь, таких як пандемія COVID-19, повномасштабне вторгнення росії в Україну. Водночас відновлення світової економіки після пандемії демонструє нерівномірний характер, з більш швидким зростанням у розвинених країнах порівняно з іншими регіонами, що підтверджується коливаннями рівня зайнятості, індексу Джині, обсягу ВВП на душу населення, рівнем соціальної підтримки, індексом права власності, показником доступу до фінансування.

Зокрема, звіти показують, що найбагатші 1% людей володіють значною частиною світового багатства, що призводить до збільшення соціальної напруги. Водночас країни з високими рівнями зайнятості та сильними інститутами, зокрема, Фінляндія та Швейцарія, демонструють нижчі рівні майнової нерівності, тоді як у менш розвинених регіонах, таких як країни Африки, ситуація залишається критичною.

### 1.3 Концептуальні засади подолання та запобігання майнової нерівності у контексті забезпечення сталого розвитку

Зменшення майнової нерівності вимагає трансформаційних змін у розрізі значного зниження рівня бідності, збільшення інвестицій в освіту, соціального захисту та отримання гідних робочих місць, особливо для молоді, мігрантів, біженців та інших вразливих верств населення. Усередині країн важливо розширювати можливості і сприяти інклюзивному соціальному та економічному зростанню, що є базисом сталого розвитку.

Варто зазначити, що у порівнянні з 2020 роком, коли пандемія COVID-19 спричинила найбільше зростання нерівності між країнами, наприкінці 2023 року у більшості країн доходи найбідніших 40 відсотків населення зростали швидше, ніж у середньому по країні [30]. Зменшення нерівності як всередині держави, так і між державами вимагає справедливого розподілу ресурсів, інвестування у розвиток навичок, впровадження заходів боротьби з дискримінацією, підтримки маргіналізованих груп та сприяння міжнародному співробітництву задля справедливої торгівлі та фінансових систем.

Таким чином, варто провести поглиблений аналіз та систематизацію концептуальних засад подолання та запобігання майнової нерівності у контексті забезпечення сталого розвитку.

Відповідно до 10 ЦСР основними заходами щодо подолання майнової нерівності є наступні:

- забезпечення рівних можливостей шляхом усунення дискримінаційних законів, політики та практики, а також сприяння прийняттю відповідного законодавства, політики та дій у цьому напрямку;
- прийняття лояльної політики, зокрема, фіскальної та політик у сфері оплати праці і соціального захисту;
- удосконалення регулювання та моніторинг глобальних фінансових ринків та інституцій;
- заохочення офіційної допомоги у цілях розвитку та фінансових потоків, включаючи прямі іноземні інвестиції, до держав, які відчувають найбільшу потребу, зокрема, найменш розвинених країн, африканських країн, малих острівних держав, що розвиваються, та країн, що не мають виходу до моря, відповідно до їхніх національних планів та програм тощо [25].

Відповідно до концепції МОП скорочення майнової нерівності можна розглядати через призму зменшення соціальної нерівності, забезпечення належної оплати праці та дотримання постулатів економіки через призму догляду за різними верствами населення [29].

Зменшення нерівності на ринку праці можливе у розрізі таких аспектів:

- зменшення нерівності між країнами та всередині країн, що є ключовим політичним пріоритетом ЦСР 10;
- встановлення рівної оплати за працю рівнозначної цінності;
- запровадження політики та послуг щодо відпусток по догляду за дитиною для більш збалансованого розподілу трудових та сімейних обов'язків між членами домогосподарства;
- інвестування в економіку догляду [29, с. 2, 4].

У грудні 2021 року Міжнародна конференція праці ухвалила Висновки щодо майнової нерівності у розрізі ринку праці, у яких висувається комплексна стратегія подолання та запобігання нерівності у світі праці, зосереджуючись на таких сферах, як створення гідної зайнятості, доступ до освіти та професійної

підготовки, сприяння глобалізації та забезпечення загального соціального захисту. Ця стратегія має на меті допомогти державам-членам МОП прискорити дії, спрямовані на зменшення та запобігання майнової нерівності через призму регулювання ринку праці в контексті восьмої ЦСР [32].

Результати дослідження споживчих фінансів (Survey of Consumer Finances), проведеного Fed's у 2013 році, показують, що 3 відсотки найбагатших людей володіють 54,4 відсотками багатства Америки, що майже на 45% більше, ніж у 1989 році, а 90 відсотків - лише 24,7 відсотка багатства, що на 33,2% менше за той самий період часу. Аналогічно, частка сукупного доходу 3 відсотків найбагатших сімей зросла порівняно з 2010 роком, але частка 90 відсотків сімей зменшилася. Опитування виявило значну нерівність за статусом власника житла та рівнем освіти: рівень доходів та багатства зросли у власників житла та осіб з вищою освітою та зменшилися в орендарів житла та осіб, які не мають вищу освіту [48].

Відповідно до даних Звіту саме державна політика може допомогти зменшити нерівність та подолати бідність, не сповільнюючи при цьому економічне зростання. З цією метою дослідники з Інституту Хааса зазначають наступні шість науково обґрунтованих політичних рішень, які можуть мати позитивний вплив на зменшення майнової нерівності, подолання економічної нерівності між підгрупами та посилення економічної мобільності для всіх категорій населення в умовах забезпечення сталого розвитку:

- 1) Підвищення мінімальної заробітної плати. Дослідження показують, що збільшення заробітної плати для працівників з низьким рівнем оплати праці може допомогти майже 4,6 мільйонам людей вийти з бідності та додати близько 2 мільярдів доларів до загального реального доходу країни. Крім того, підвищення мінімальної заробітної плати сприятиме зайнятості та пришвидшуватиме економічне зростання, що є 8 ЦСР.

- 2) Розширення податку на прибуток.

- 3) Створення активів для працюючих сімей – політика, яка заохочує вищий рівень заощаджень і знижує вартість створення активів для

домогосподарств робітничого і середнього класу, що, як наслідок, може забезпечити кращу економічну безпеку для сімей. Наприклад, нові програми, які автоматично зараховують працівників до пенсійних планів і надають ощадні кредити або федеральну дотацію на пенсійні накопичувальні рахунки, можуть допомогти домогосподарствам з низькими доходами накопичити багатство; транспортний доступ до недорогих фінансових послуг та права власності на житло.

4) Інвестиції в освіту, які можуть підвищити економічну мобільність, сприяти підвищенню продуктивності та зменшенню майнової нерівності у довгостроковій перспективі.

5) Трансформація податкового кодексу у більш прогресивний та гнучкий формат. Наприклад, стимулювання заощаджень у вигляді податкових кредитів, що підлягають поверненню, які визначаються до кожного заощадженого долара або іншої валюти, може забезпечити рівні вигоди для сімей з низькими доходами.

6) Припинення житлової сегрегації – політика усунення сегрегації (ізоляції) домогосподарств за доходами може сприяти підвищенню їх економічної мобільності [61].

Відповідно до Стратегії взаємодії Міжнародного валютного фонду (далі МВФ) у сфері соціальних видатків, яка була схвалена у травні 2019 року, соціальні видатки (видатки на соціальний захист, охорону здоров'я та освіту) є ключовим політичним важелем у розрізі сприяння інклюзивному зростанню, подолання нерівності, захисту вразливих груп населення під час структурних змін та адаптації, вирівнювання споживання протягом життєвого циклу та стабілізації попиту під час економічних потрясінь, що є основою сталого розвитку будь-якої держави [56, с. 6]. В умовах подолання майнової нерівності значна увага повинна приділятися також рівню пенсійного забезпечення та соціальної допомоги. Державним органам необхідно моніторити чи досягають витрати цільових груп початкової вартості їх фінансування, чи соціально-економічні дисбаланси в економіці впливають на ринок праці (наприклад,

відсутність стимулів до праці) та рівень доходів домогосподарств. Варто зазначити, що деякі підкатегорії видатків можуть мати тенденцію до неефективності; деякі підсистеми можуть поглинати непропорційні ресурси і ставити під загрозу функціонування інших систем, що призводить до низької загальної ефективності (наприклад, щедрі пенсійні та соціальні виплати державним службовцям знижують рівень доходів інших верств населення) тощо.

На рисунку 1.35 представлені основні кроки дорожньої карти МВФ для запобігання майнової нерівності у контексті забезпечення сталого розвитку.

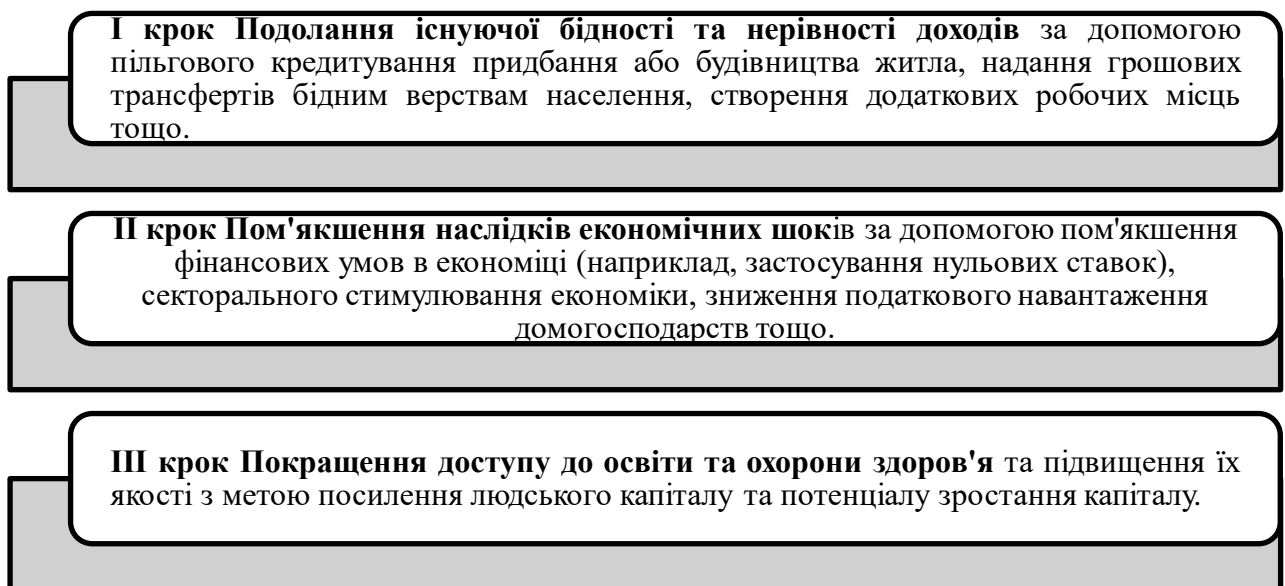


Рисунок 1.35 – Організаційно-економічні заходи дорожньої карти МВФ у розрізі запобігання майнової нерівності

Джерело: створено автором на основі [56]

Ще однією концепцією запобігання майнової нерівності є розроблений Економічною і соціальною радою ООН підхід щодо вимірювання рівня життя на міжнародному рівні (рис. 1.36). Причиною його створення стали протиріччя щодо актуальності єдиного індексу рівня життя (індексу Джині) та популяризація питання очікуваної тривалості життя. На противагу цьому, ключовим показником вимірювання рівня життя, що є підґрунтям для зменшення майнової нерівності, став більш вичерпний детермінант умов життя

– дохід на душу населення [38]. Варто зазначити, що основні критерії підходу вимірювання рівня життя співвідносяться з ЦСР, зокрема, забезпеченість їжею та достатній рівень харчування з ЦСР 2, доступ до освіти з ЦСР 4, забезпечення здорового способу життя з ЦСР 3, забезпечення належного рівня споживання з ЦСР 1, 8, забезпечення гідних умов праці та рівня зайнятості з ЦСР 8, доступ до транспорту з ЦСР 9. У комплексі ці елементи формують загальний рівень життя населення, що, як наслідок, впливає на зниження майнової нерівності серед різних верств населення (ЦСР 10).

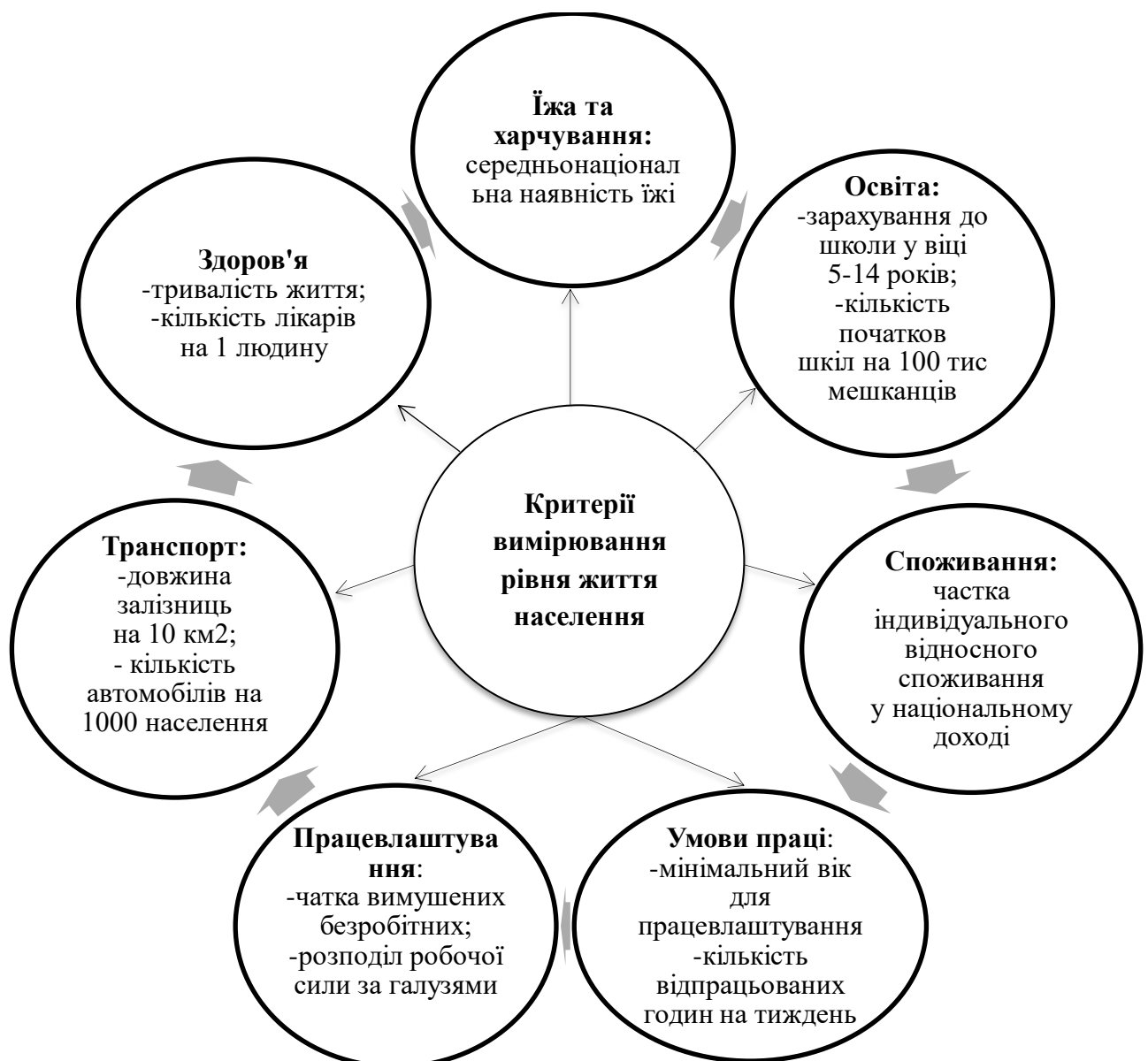


Рисунок 1.36 – Міжнародний підхід щодо вимірювання рівня життя, розроблений Економічною і соціальною радою ООН [38]

Відповідно, підвищення рівня життя може як зменшити, так і посилити майнову нерівність, залежно від соціальної політики, рівня доступу до освіти, медицини та можливостей розвитку для всіх верств населення. Баланс між економічним зростанням і справедливим перерозподілом ресурсів є вирішальним фактором у контексті забезпечення сталого розвитку.

Дослідженням концептуальних засад подолання майнової нерівності займалися безліч іноземних та українських науковців. Автори Дженеві, Пачаурі та Тубіана [22, с. 11] виділяли наступні національні експерименти щодо подолання та запобігання майнової нерівності у контексті забезпечення сталого розвитку:

- колективне управління природними ресурсами у Намібії;
- запровадження системи медичного страхування у Камбоджі;
- впровадження соціальної політики у Бразилії;
- використання політики скорочення нерівності у країнах з низьким і середнім рівнем доходу;
- впровадження податку на вуглець у Швеції і Франції.

Аналіз систем соціальної політики у Бразилії – країні, що розвивається, підтвердив скорочення нерівності за останні десять років. Автори Барбоза та Олівейра [22] відзначають, що технічні, інституційні, організаційні, фінансові, фіскальні та правові елементи повинні співіснувати, щоб стимулювати економічних агентів, зокрема, державні та приватні банки, органи виконавчої влади, підприємства, домогосподарства, зменшувати рівень майнової нерівності. Варто зазначити, що поєднання добре сформованого трудового законодавства та ефективних систем нагляду і соціально-економічних політик є пріоритетним напрямом подолання майнової нерівності у розрізі сталого розвитку країни.

Зменшення майнової нерівності передбачає реальні соціальні та політичні інновації, які часто суперечать один одному. Наприклад, у Камбоджі організації, які створюють загальну систему медичного страхування, повинні працювати поряд з прибутковим приватним сектором, який вони не

контролюють. Викликом для Камбоджі та інших урядів є потреба в укладенні відповідних домовленостей з приватним сектором і переміщення нерегульованої неформальної діяльності в офіційний сектор – регульований ринок [22, с. 11].

Для порівняння, у Сполучених Штатах Америки середній дохід становить близько 19 тисяч доларів для всіх громадян (включно з дітьми, пенсіонерами та іншими, хто не є частиною робочої сили) та набагато вищий – близько 36 тисяч доларів, для тих, хто працює, а у Центральноафриканській Республіці (ЦАР), одній із найбідніших країн світу, 65% населення живе менш ніж на 700 доларів на рік [46]. Відповідно, варто також розглянути основні концептуальні аспекти боротьби з майновою нерівністю у США, яка входить до країн Великої сімки. Технології та торгівля є ключовими як факторами-інгібіторами, так і каталізаторами майнової нерівності, які коригуються відповідно до напрямів державної політики. Автоматизація та лібералізація торгівлі глибоко трансформували ринки праці, надавши непропорційні переваги висококваліфікованим і освіченим працівникам, що призвело до посилення нерівності у США та ряді інших розвинутих країн світу (наприклад, у Великобританії, Німеччині, Франції та Італії). Одним із інструментів зменшення майнової нерівності у США стало запровадження Закону «Про доступну медицину», що було спровоковано підвищенням витрат американців у середньому вдвічі на одну особу, аніж в інших заможних країнах наприкінці 2018 року, а 8,5% людей (27,5 мільйон) взагалі не мали договору медичного страхування. Відповідно до цього нормативного акту роботодавці, які надають працівникам медичні поліси, беруть на себе витрати, пов'язані зі стрімким зростанням страхових внесків, що, як наслідок, впливає на загальний рівень доходів працівників [7, с.12].

Відповідно до результатів дослідження Бюджетного управління Конгресу США [7, с.22] уряди можуть зменшити нерівність за допомогою податкових пільг та підтримки належного рівня доходів за рахунок соціальних трансфертів (державні програми, зокрема, соціальна допомога, безкоштовне медичне

обслуговування та талони на харчування). На рисунку 1.37 представлена трансформація індексу Джині у розвинутих країнах світу з урахуванням податкових змін.

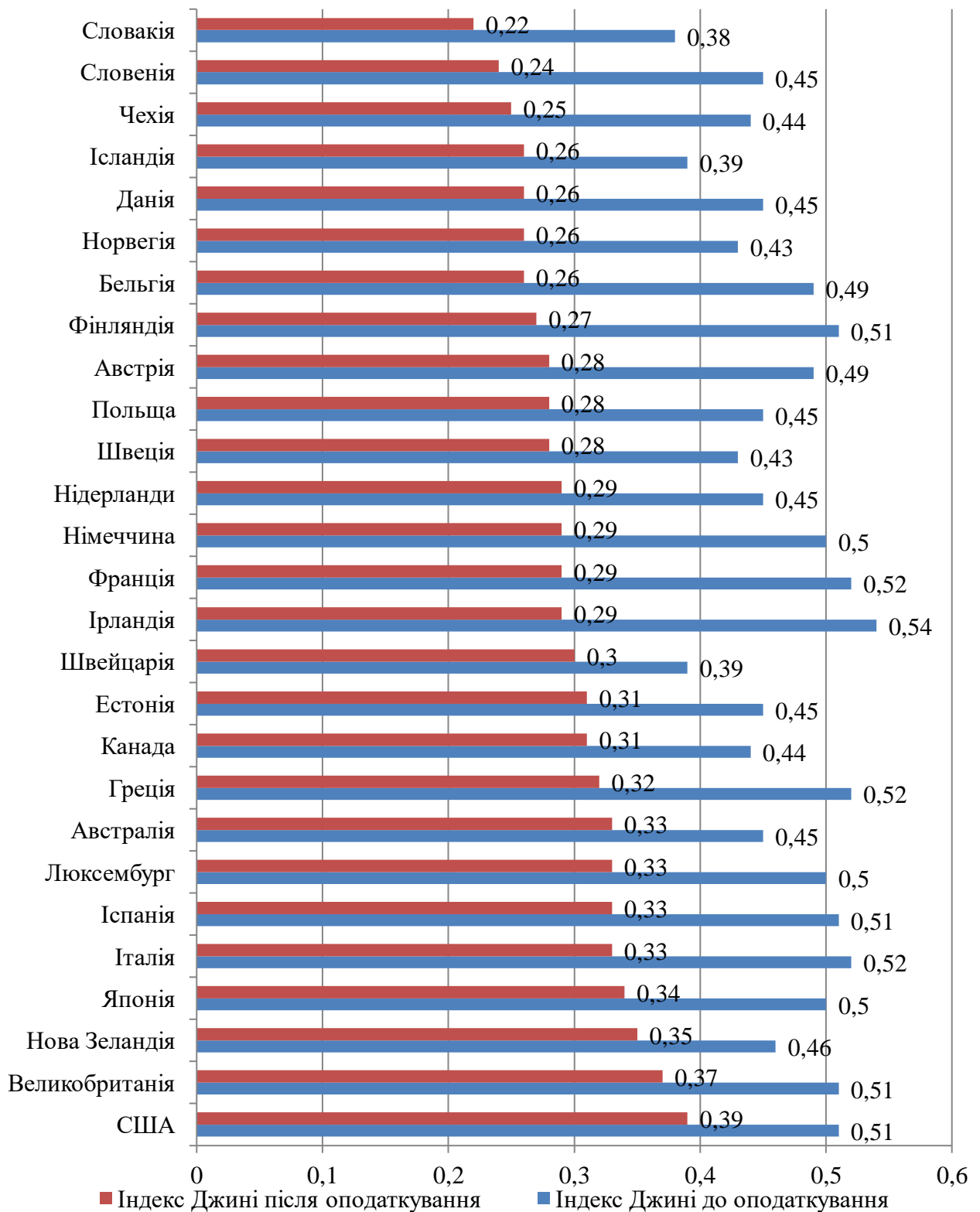


Рисунок 1.37 – Значення індексу Джині до та після оподаткування у країнах-членах ОЕСР з високим рівнем доходів станом на початок 2019 року [54]

Відповідно, дані рисунку 1.37 підтвердили можливість зменшення майнової нерівності за рахунок податкових платежів. Найнижчі показники індексу Джині до оподаткування станом на початок 2019 року спостерігалися у Словачії (0,38), Ісландії та Швейцарії (0,39), що свідчить про низький рівень нерівності у доходах населення. Після оподаткування індикатор також знизився до мінімальних значень у Словачії (0,22) та Ісландії (0,26), а Швейцарія мала середнє значення показника на рівні з Нідерландами, Німеччиною, Францією та Ірландією, що свідчить про недостатньо ефективну політику перерозподілу доходів за рахунок податкових платежів та пільг. Варто відзначити, що до врахування прямих податків і державних трансферів рівень Джині у США не відрізняється від показників інших розвинених країн, таких як Німеччина, Франція, Великобританія (0,5-0,52), проте після врахування податків і трансферів США займають найвищу позицію за індексом Джині, що свідчить про відносно неефективний перерозподіл доходів населення за рахунок податкових трансформацій.

Розглянувши міжнародні концепції та дослідження подолання і запобігання майнової нерівності у контексті забезпечення сталого розвитку, проведемо PEST-аналіз їх ключових інструментів та заходів (рис. 1.38).

PEST-аналіз — це метод стратегічного аналізу, який дає можливість оцінити зовнішнє середовище подолання майнової нерівності за чотирма основними категоріями: політичні (Political), економічні (Economic), соціальні (Social) та технологічні (Technological) фактори. Аналіз майнової нерівності через призму PEST дозволив деталізувати вплив різних факторів на цю проблематику та якими інструментами можна її подолати. Наприклад, серед політичних чинників можна виділити Вибори Президента, Вибори ВРУ, зміна законодавства, зокрема, податкового, вступ до міжнародних організацій тощо.

Таким чином, використання PEST-підходу дозволило комплексно підійти до проблеми майнової нерівності та створити загальну стратегію її подолання з урахуванням політичних, економічних, соціальних та технологічних компонентів.



Рисунок 1.38 – PEST-аналіз концепції подолання та запобігання майнової нерівності у контексті забезпечення сталого розвитку

Джерело: авторська розробка

На противагу світовому досвіду запровадження та реалізації концепцій подолання майнової нерівності, в Україні досліджувана проблематика передбачає комплексне вирішення економічних, соціальних і правових проблем, що зазнали пострадянських економічних трансформацій. В Україні подолання майнової нерівності ускладнюється такими чинниками, як корупція, повільні реформи та історичні розбіжності, спричинені процесами приватизації у 1990-х роках, які часто концентрували власність у руках кількох еліт.

На законодавчому рівні питання подолання та запобігання майнової нерівності регулюється Конституцією України (далі КУ). Згідно з статтею 13 КУ земля, її надра, атмосферне повітря, водні та інші природні ресурси, які знаходяться в межах території України, природні ресурси її континентального шельфу є об'єктами права власності Українського народу. Права власника реалізують органи державної влади та місцевого самоврядування від імені українського народу. Також зазначається, що держава забезпечує захист прав усіх суб'єктів господарювання та соціальну спрямованість економіки [95].

Оскільки одним із ключовим чинників стримування подолання майнової нерівності є корупційні процеси, важливо розглянути основні напрями подолання корупції як фактора-дестимулятора, які зазначаються у Законі України «Про запобігання корупції». Серед основних елементів антикорупційних програм можна виокремити наступні:

- визначення засад загальної відомчої політики щодо запобігання та протидії корупції у відповідній сфері;
- оцінка корупційних ризиків у діяльності відповідного органу та суб'єктів господарювання, факторів їх виникнення та сприяння їх подальшого поширення;
- заходи щодо усунення виявлених корупційних ризиків, осіб, відповідальних за їх виконання, строки та необхідні ресурси;
- навчання та заходи з поширення транспарентної інформації у розрізі програм антикорупційного спрямування;
- процедури щодо моніторингу, оцінки виконання та періодичного перегляду антикорупційних програм [101].

Особливо актуальним корупційний аспект подолання майнової нерівності став у період повномасштабного вторгнення росії в Україну. На рисунку 1.39 представлена кількість винесених вироків за корупцію органами виконавчої влади України у 2024 році, загальна кількість яких становила 6,8 тис. У 2023 році показник становив 2,6 тис.

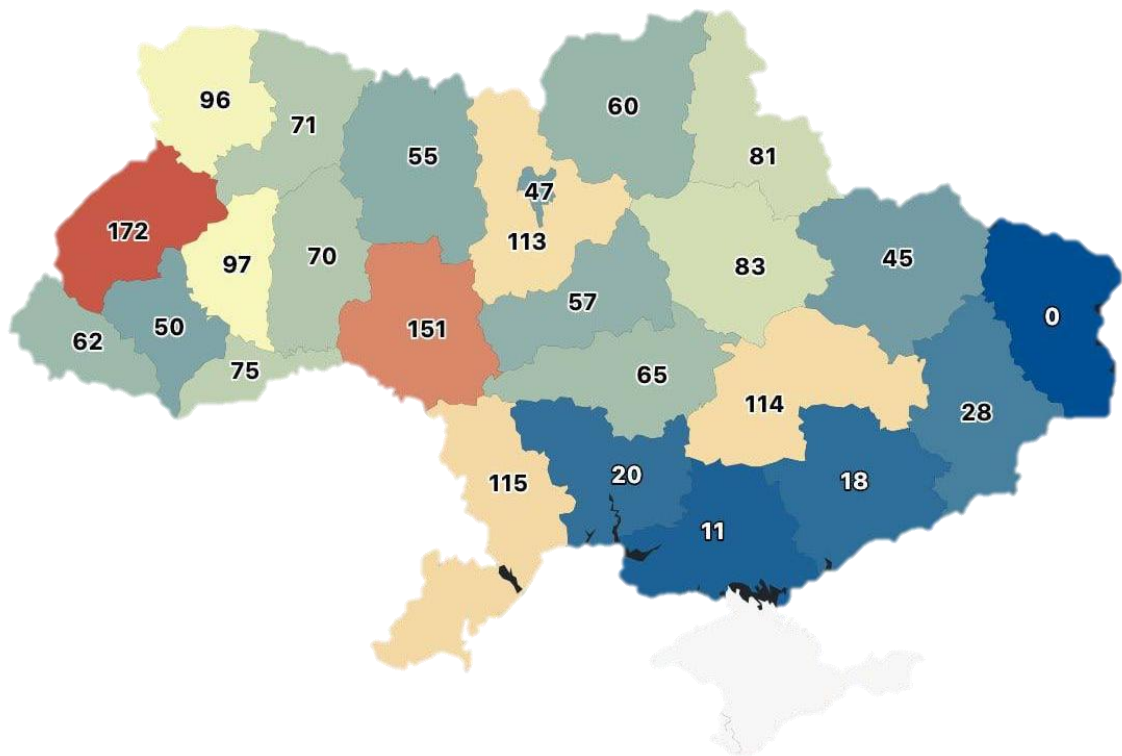


Рисунок 1.39 – Кількість винесених вироків за корупцію органами виконавчої влади України за 2024 рік [2]

Відповідно до рисунку 1.39 у 2024 році найбільша кількість вироків за корупцію органами виконавчої влади була винесена у Львівській області (172 вирок), Вінницькій (151 вирок) та Київській областях (113 вироків), а найменша кількість (без врахування окупованих територій України) – у Черкаській (57 вироків) та Чернігівській (60 вироків) областях. Моніторинг корупційних схем та винесення покарання сприяє зменшенню збагачення держслужбовців, олігархічних структур і, як наслідок, створює транспарентну основу для впровадження подальших заходів подолання та запобігання майнової нерівності.

Для України пріоритетними напрямками подолання майнової нерівності є наступні:

- впровадження політики захисту майнових прав та верховенство закону, що сприятиме залученню капіталу і підвищить продуктивність праці;

- транспарентна політика конкуренції, яка націлена на розбиття великих монополій на ринку (в умовах монополії та олігополії діє 42% ринків, з яких

11% припадає на природну монополію, а решта – на ринки з конкурентними відносинами [79]);

- збільшення прозорості і конкурентності державних видатків (станом на початок 2022 року первинні державні видатки як частка початково затвердженого бюджету становили 99%, що у порівнянні з розвинутими країнами, зокрема, Фінляндії (121%), Люксембургом (110%) та іншими є значно меншим показником);

- впровадження політики мобільності робочої сили.

Відповідно до Інфляційного звіту НБУ [93, с. 23] станом на жовтень 2024 року, прогнозується зростання реального ВВП України до 4,3% у 2025 році та 4,6% – у 2026 році завдяки гнучкій фіскальній політиці, що, як наслідок, стимулюватиме підвищення заробітних плат, стійкий зовнішній попит та інвестування. На противагу цьому виникають такі соціально-економічні та політичні ризики, як брак робочої сили, високий рівень міграційних процесів та повільна нормалізація економічного середовища країни.

Таким чином, огляд концептуальних засад подолання майнової нерівності свідчить про необхідність багаторівневого підходу, що включає системні зміни у соціально-економічній політиці, які спрямовані на інклюзивний розвиток, сприяння працевлаштуванню, посилення соціального захисту різних верств населення, зміцнення соціальних інститутів, інвестування в освіту, підвищення мінімальної заробітної плати та створення умов для економічної мобільності вразливих груп населення.

Ключовими є комплексні заходи, спрямовані на усунення дискримінації та підтримку справедливого розподілу ресурсів. Крім того, глобальне співробітництво є важливим для забезпечення однакових можливостей для населення як на рівні національних ринків праці, так і на міжнародній арені, що відображається в ЦСР 10, із впровадженням заходів щодо забезпеченості їжею (ЦСР 2), надання доступу до якісної освіти (ЦСР 4), забезпечення здорового способу життя (ЦСР 3) та гідних умов праці (ЦСР 8). Досвід країн із високими рівнями нерівності (Намібії, Камбоджі, Бразилії), які впроваджують ефективні

соціальні програми, демонструє, що зменшення майнової нерівності можливе лише за умови консолідації державної політики, інституційної підтримки та співпраці з приватним сектором. Також досвід розвинутих країн, серед яких США, Великобританія, Німеччина, Франція, Італія, Швейцарія та інші, свідчить про ефективність податкових трансфертів як ключових інструментів зменшення майнової нерівності, що підтверджується значеннями коефіцієнтів Джині до та після оподаткування.

Проведений PEST-аналіз світових концепцій подолання та запобігання майнової нерівності дав змогу виділити відповідні політичні, економічні, соціальні та технологічні заходи.

### Висновок до розділу 1

1. На основі бібліографічного аналізу за допомогою інструментарію VosViewer 1.6.16 та даних міжнародної наукометричної бази Scopus сформовано візуалізаційну карту географічного розподілу наукових публікацій за використанням поняття «майнова нерівність» протягом 2010-2025 років та виділено 7 кластерів, що об'єднали 43 країни, лідерами за кількістю досліджень серед яких є США та Китай. Кластери сформувалися на основі 1444 внутрішніх та 2105 зовнішніх зв'язків. Кластери об'єдналися у такі контекстуальні групи ключових слів, як базиси нерівності (1 кластер), оптимізаційні методи боротьби з майновою нерівністю (2 кластер), соціально-економічні ефекти майнової нерівності (3 кластер), права власності як юридично підтвержені джерела майнової нерівності (4 кластер), варіативні техніки управління майновою нерівністю (5 кластер), індикатори майнової нерівності (6 кластер), інновації та глобалізаційні процеси (7 кластер).

На основі перерозподілу наукових публікацій за використанням поняття «майнова нерівність» за різними галузями протягом 2010-2025 років визначено, що ця категорія була популярна у розрізі математичних (38%) та комп'ютерних наук (14,1%) та соціальної галузі (6,7%). Бібліографічний аналіз на основі

міжнародної наукометричної бази Web of Science підтвердив зазначені ключові галузі, у розрізі яких досліджувалося поняття «майнова нерівність». Визначено такі провідні організації, які вивчали проблематику майнової нерівності, як Centre national de la recherche scientifique (Франція), Chinese academy of sciences (Китай), та CNRS national institute for mathematical sciences insmi (Франція).

На основі проведеного бібліографічного аналізу за допомогою інструментарію Harzing`s Publish or Perish з використанням даних наукометричної бази Google Scholar виявлено, що питання майнової нерівності протягом 2010-2024 років розглядалося у 995 документах, середня кількість цитувань яких становила 1 601 296. Майнова нерівність досліджувалася у розрізі базисів її виникнення таких, як різний рівень доступу до їжі, одягу, житла та інших благ, та через призму розрахунку алгебраїчних та функціональних нерівностей у доходах суб'єктів господарювання.

2. На основі понятійно-категоріального аналізу існуючих досліджень присвячених проблематиці майнової нерівності запропоновано трактувати дане поняття як соціально-економічне становище суб'єктів господарювання, що спровоковане нерівномірним розподілом матеріальних (нерухомості, землі та інших фізичних благ), нематеріальних (влади, інтелектуальної власності, прав власності на ресурси) та фінансових активів (доходів, багатства, цінних паперів, кредитних інструментів), який у комплексі обмежує економічну свободу суб'єктів господарювання та впливає на неефективне прийняття споживацьких рішень, що, як наслідок, є причиною стримування сталого розвитку країни.

3. Обґрунтована трансформаційна схема виникнення та регулювання майнової нерівності, що дозволила виокремити такі канали: фактичні (земельні ділянки, житло, будівлі, комерційна нерухомість, транспортні засоби та інші) та підтвержені юридично джерела (інтелектуальна власність, права власності на землю, житло), індикатори (рівень доходів населення, індекс Джині, рівень бідності, вартість життя (витрати домогосподарств), індекс цін на житлово-комунальні послуги), соціально-економічні ефекти та заходи регулювання

майнової нерівності (оптимізаційні заходи, глобалізація регулювання майнової нерівності, податкові реформи тощо).

4. Проаналізовано сучасний стан та тенденції майнової нерівності в Україні та світі у розрізі таких індикаторів, як обсягу ВВП, індексу Джині, обсягу реальної заробітної плати, рівня зайнятості, рівня соціальної підтримки, індексу права власності, показника доступу до фінансування, індексу сприйняття корупції, що у комплексі становлять соціально-економічні та інфраструктурні джерела майнової нерівності. Виявлено збільшення обсягу ВВП у Північній Америці на 23% у 2022 році у порівнянні з 2019 роком, у Європі – на 14%, а у країнах Південної Африки – лише на 6%. У 2023 році кількість мільйонерів у США становила близько 22 мільйонів людей, що у відсотковому відношенні становило 38% мільйонерів світу, у Західній Європі – 28%, а в Китаї – 10%. Також найвищий рівень нерівності у доходах станом на кінець 2022 року спостерігався у Болгарії, найвищий показник гендерних рівнобіжностей в оплаті праці – в Естонії, незначне фінансування соціальної системи та нерівномірність розподілу доходів через соціальні трансферти було характерно для Латвії.

Протягом 2015-2020 років середній рівень індексу Джині у світі збільшився з 0,44 до 0,48. Найнижчий рівень індексу Джині у 2020 році спостерігався в Україні (0,26), Норвегії (0,28), у 2021 році – у Швеції (0,3), Фінляндії (0,28), Польщі (0,28), Чехії (0,26). Найнижчий рівень показника був характерний для Бразилії станом на кінець 2022 року – 0,52, Колумбії – 0,55, та країн Південної Африки, зокрема, Анголи – 0,51, Зімбабве – 0,5, Замбії – 0,52, Мозамбіка – 0,5. Найбільший ріст реальної заробітної плати, як ключової фінансової детермінанти майнової нерівності, протягом 2010-2022 років спостерігався у Китаї, що в середньому становило 6,8%. На противагу цьому, значні зниження зазначеного показника спостерігалися на Маврикію (Африка), що у середньому становило 3,2%, а найнижчі значення спостерігалися у 2014 (0,2%) та 2022 (-1,9%) роках.

Для України характерним є поступове підвищення індексу Джині з початку 2021 року, що становило близько 26%, коливання обсягу ВВП на душу населення протягом 2010-2023 років (середнє значення 3580 дол. США) з очікуваним зростанням на 4% до кінця 2024 року, зниження коефіцієнту бідності з початку 2021 року з 8,04% до 6,62% на кінець 2024 року (прогнозне значення). Для систематизації проаналізованих емпіричних даних в Україні протягом 2010-2022 років розраховані описові статистики. Визначено, що найбільш варіативним показником є обсяг ВВП на душу населення (income) – 847 дол. США, що підтверджується мінімальним та максимальним значенням. Виявлено тісний обернений зв'язок між обсягом ВВП на душу населення та коефіцієнтом бідності, що становить  $-0,725$ .

5. Систематизовано концептуальні засади подолання та запобігання майнової нерівності у контексті забезпечення сталого розвитку у розрізі контент-аналізу основних підходів міжнародних організацій, зокрема, заходів Концепції сталого розвитку, розробленої ООН; Концепції МОП щодо скорочення майнової нерівності та зменшення нерівності на ринку праці; постулатів Міжнародної конференції праці; Стратегії МВФ; підходу щодо вимірювання рівня життя, розробленого Економічною і Соціальною радами ООН.

6. Проведено PEST-аналіз концепцій подолання та запобігання майнової нерівності у контексті забезпечення сталого розвитку, що дав змогу виявити їх політичні (прогресивне оподаткування, впровадження нормативно-правових актів у розрізі надання субсидій та соціальних програм для незахищених верств населення, розробка та затвердження законів щодо мінімальної заробітної плати та гарантій прав робітників та впровадження соціально орієнтованої державної політики), економічні (встановлення рівної оплати за працю рівнозначної цінності, пільгове кредитування придбання або будівництва житла, надання грошових трансфертів бідним верствам населення та створення додаткових робочих місць за рахунок секторального стимулювання економіки), соціальні (впровадження програм інвестування в економіку догляду,

запровадження загальної системи медичного страхування та моніторинг співвідношення витрат цільових груп (пенсіонери, самозайняті особи, малозабезпечені сім'ї, держслужбовці тощо) до початкової вартості їх фінансування та вирівнювання соціально-економічних дисбалансів за рахунок податкових та соціальних трансфертів) та технологічні заходи (автоматизація та лібералізація торгівлі, впровадження технологій, що забезпечують прозорість державних програм та заходи інвестування у цифрову інклюзію).

## РОЗДІЛ 2. НАУКОВО-ПРАКТИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ІНСТРУМЕНТАРІЮ ДЕТЕРМІНАНТ ВПЛИВУ НА СТАН МАЙНОВОЇ НЕРІВНОСТІ В КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

2.1 Визначення значущих соціальних факторів впливу на розподіл доходів населення у суспільстві

Проблематика дослідження інструментарію детермінант впливу на стан майнової нерівності є досить актуальною як на національному, так і на світовому рівні, оскільки це стосується безпосередньо декількох ЦСР, зокрема ЦСР 1, ЦСР 8 та ЦСР 10, і має вирішальне значення для досягнення балансу між економічним зростанням, соціальною справедливістю та екологічною стійкістю. Як наслідок, це є каталізатором формування інклюзивного та гармонійного суспільства.

Відповідно до сформованого у розділі 1 визначення поняття «майнова нерівність», головним джерелом її виникнення у розрізі фінансових активів є рівень доходів населення. Варто зазначити, що саме через аналіз доходів можна оцінити, наскільки справедливо розподіляються матеріальні ресурси, виміряти рівень майнового розшарування, виявити зони соціальної напруги (значний розрив у доходах може призводити до соціальної нестабільності, конфліктів та інших негативних соціально-економічних наслідків), оцінити ефективність державної політики (оцінка рівня мінімальної заробітної плати, соціальних програм тощо). Відповідно, рівень доходів населення не лише відображає майнову нерівність, але й слугує базисом для розробки політик, спрямованих на її зменшення.

Варто відзначити, що до Топ-100 країн світу за рівнем багатства станом на кінець 2024 входили такі країни, як Люксембург, Макао, Ірландія, Сінгапур, Катар, ОАЕ, Швейцарія, Сан Маріно, США, Норвегія та інші (табл. А.1). 98 позицію посідає Єгипет, 99 місце – Фіджі, а 100 позицію – Палау [75]. Обсяг

ВВП на душу населення та темпи його зростання характеризують рівень суспільного багатства та рівномірність його розподілу серед населення.

На сьогодні, важливим аспектом дослідження детермінант впливу на розподіл доходів населення як основного фінансового джерела виникнення майнової нерівності є соціальна складова, що пов'язана з досягненням низки ЦСР, зокрема тих, які спрямовані на подолання нерівності (ЦСР 1, ЦСР 10), покращення якості життя (ЦСР 2, ЦСР 3, ЦСР 4) та забезпечення соціальної справедливості (ЦСР 10). Серед рейтингів країн, що включають соціальний аспект розвитку, можна виділити Рейтинг найщасливіших країн (Ranking of Happiness). Він об'єднує такі групи індикаторів, як ВВП на душу населення, соціальна підтримка, очікувана тривалість здорового життя, свобода, щедрість та корупція. Станом на кінець 2024 року країнами-лідерами були Фінляндія (1-ше місце, 7,741), Данія та Ісландія (2-га та 3-тя позиції, 7,58 та 7,52 відповідно), Швеція та Ізраїль (3-тя та 4-та позиції, 7,34), Нідерланди та Норвегія (5-та та 6-та позиції, 7,3), а найнижчі позиції у рейтингу займали Мадагаскар (123 місце, 4,2), Малі (122 місце, 4,23) та Ліберія (121 місце, 4,27). Україна посідала 105 позицію у рейтингу з значенням 4,87 [33].

Відповідно до аналізу світових рейтингів у розрізі рівня доходів населення та соціальної складової, визначення значущих соціальних факторів впливу на розподіл доходів населення у суспільстві має вагоме значення у процесі забезпечення сталого розвитку країни. Аналіз соціальних аспектів дозволяє не лише визначити основні проблемні зони, але й розробити дієві механізми їх подолання та превентивного виявлення у перспективі, сприяючи зменшенню нерівності та забезпеченню економічної стабільності. Це, як наслідок, формує передумови для зміцнення людського капіталу та підвищення конкурентоспроможності національної економіки на глобальному ринку.

У таблиці 2.1 представлені соціальні показники, що впливають на розподіл доходів населення, зокрема соціальні відрахування, субсидії та інші трансферти, рівень безробіття з вищою освітою, частка міського населення, тарифна ставка на всі продукти та частка сільського населення.

Таблиця 2.1 – Соціальні імпакт-показники на розподіл доходів населення

ЦСР	Показник	Умовне позначення	Опис впливу на розподіл доходів населення	Опис впливу на майнову нерівність
ЦСР 10	Соціальні відрахування (% від доходу)	SocC	-зменшення чистого доходу зайнятих осіб; - ↓нерівності у доходах (у країнах з прогресивною системою внесків та виплат високі доходи підлягають більшим соціальним відрахуванням, які перерозподіляються для підтримки малозабезпечених верств населення).	↓майнової нерівності через перерозподіл доходів
	Тарифна ставка на всі продукти, %	TARIFF	↑ тарифів на продовольчі товари може вплинути на домогосподарства з низькими доходами, для яких витрати на продукти харчування становлять значну частину їх бюджету	↑майнової нерівності при ↑тарифів
	Рівень безробіття з вищою освітою (% від загальної кількості робочої сили з вищою освітою)	UnemplED	Високий рівень показника свідчить про структурні дисбаланси на ринку праці: - ↓середнього рівня доходів населення; - ефект «перетоку кадрів»; - ↑соціальної напруги.	↑майнової нерівності при ↑рівня безробіття з вищою освітою
ЦСР 1	Субсидії та інші трансферти (% від витрат)	TRANSFERS	-підвищення купівельної спроможності населення; - зниження регіональних диспропорцій у доходах; - зменшення розриву між низькими та високими доходами за допомогою підвищення мінімального рівня доходів для найбільш вразливих категорій.	↓майнової нерівності через перерозподіл ресурсів та покращення матеріального становища найбільш вразливих верств населення
	Частка міського населення (% від загального населення)	URBAN	↑ рівня урбанізації корелює з: - ↑середніх доходів населення та ↑ продуктивності праці; - розвитком секторів з високою доданою вартістю (технології, фінанси, послуги).	↑майнової нерівності під час ↑ розриву між багатими і бідними через концентрацію капіталу та нерівний доступ до ресурсів.

## Продовження таблиці 2.1

ЦСР	Показник	Умовне позначення	Опис впливу на розподіл доходів населення	Опис впливу на майнову нерівність
ЦСР 1	Частка сільського населення (% від загального населення)	RURAL	Оскільки основним джерелом доходів у сільській місцевості є сільське господарство, яке зазвичай має низьку продуктивність та залежить від погодних умов, відбувається диверсифікація спостерігається обмеження для зростання доходів.	↑майнової нерівності при ↑частки сільського населення, що спричиняє структурну бідність

Джерело: авторська розробка на основі [31, 111, 28]

Серед показників розподілу доходів населення виокремлено обсяг ВВП на душу населення (дол. США), індекс Джині – GINI, обсяг ВНД на душу населення (дол. США) – WELFARE, частка доходу, що належить 10% найбагатшим – H10 та частка доходу, що належить найнижчим 10% – L10 (табл. 2.2).

Таблиця 2.2 – Показники розподілу доходів населення

ЦСР	Показник	Умовне позначення	Опис впливу на майнову нерівність
ЦСР 1, 8, 10	Обсяг ВВП на душу населення (дол. США)	INCOME	↑ВВП на душу населення впливає на ↑загального добробуту, що може ↓майнову нерівність під час рівномірного розподілу доходів
	Обсяг ВНД на душу населення (дол. США)	WELFARE	Високий рівень ВНД на душу населення може характеризувати значні доходи на душу населення, але якщо вони надходять переважно до обмеженого кола осіб (наприклад, великі корпорації або власники капіталу), що може ↑майнову нерівність
	Індекс Джині	GINI	Показник, який безпосередньо описує рівномірність розподілу доходів (майна) населення. 0 (0%) – абсолютна рівність, а 1 (100%) – абсолютна нерівність
	Частка доходу, що належить 10% найбагатшим	H10	при ↑показника ↑майнова нерівність
	Частка доходу, що належить найнижчим 10%	L10	при ↑показника ↓майнова нерівність

Джерело: авторська розробка на основі [31, 111, 28]

Визначення значущих соціальних факторів впливу на розподіл доходів населення у суспільстві проводиться на основі даних Світового банку у розрізі індикаторів країн-членів ОЕСР: Австралії, Австрії, Бельгії, Великобританії, Греції, Данії, Естонії, Ізраїлю, Іспанії, Ісландії, Ірландії, Італії, Канади, Кореї, Латвії, Люксембургу, Мексики, Німеччини, Норвегії, Нової Зеландії, Нідерландів, Польщі, Португалії, Словаччини, Словенії, США, Туреччини, Угорщини, Фінляндії, Франції, Чехії, Чилі, Швейцарії, Швеції, Японії, Колумбії та України з 2010 по 2023 роки. Для розрахунків використано програмне забезпечення Statistica 12 та MS Excel.

Визначення детермінант впливу між двома наборами змінних, а саме: групою соціальних факторів та показників розподілу доходів населення включає такі етапи:

1. Побудова кореляційної матриці – для відбору релевантних індикаторів із наборів змінних.
2. Нормалізація даних на основі методу Z-нормалізації, що враховує середній рівень ряду показника та стандартне відхилення.
3. Проведення канонічного аналізу між групою соціальних факторів та показниками розподілу доходів населення.
4. Перевірка моделі та аналіз отриманих результатів моделювання.

На першому кроці розраховуємо кореляційну матрицю групи соціальних факторів (табл. 2.3). Варто зазначити, що сильна кореляція між досліджуваними показниками спостерігається при  $|r| \geq 0,7$ , середня – при  $0,5 \leq |r| < 0,7$ , помірна – при  $0,3 \leq |r| < 0,5$ , слабка – при  $0,2 \leq |r| < 0,3$  та дуже слабка – при  $|r| < 0,2$ .

Таблиця 2.3 – Кореляційна матриця соціальних імпаکت-показників країн-членів ОЕСР та України протягом 2010-2023 років (авторська розробка)

Показник	SocC	TRANSFERS	UnemplED	URBAN	TARIFF	RURAL
SocC	1,00	0,03	0,01	-0,02	0,25	0,01
TRANSFERS	0,03	1,00	-0,20	0,27	0,20	-0,28
UnemplED	0,01	-0,20	1,00	-0,12	0,01	0,1
URBAN	-0,02	0,27	-0,12	1,00	0,07	-0,99
TARIFF	0,25	0,20	0,01	0,07	1,00	-0,05
RURAL	0,01	-0,28	0,10	-0,99	-0,05	1,00

Відповідно до результатів, що представлені у таблиці 2.3 між розглянутими соціальними показниками не виявлено щільного кореляційного зв'язку ( $|r| \geq 0,7$ ), окрім сильного оберненого зв'язку між часткою міського населення та часткою сільського населення, що становить  $-0,99$ . Відповідно, для оптимізації системи показників частку сільського населення не включаємо у подальші розрахунки.

На рисунку 2.1 наочно представлена кореляційна матриця соціальних імпаکت-факторів.

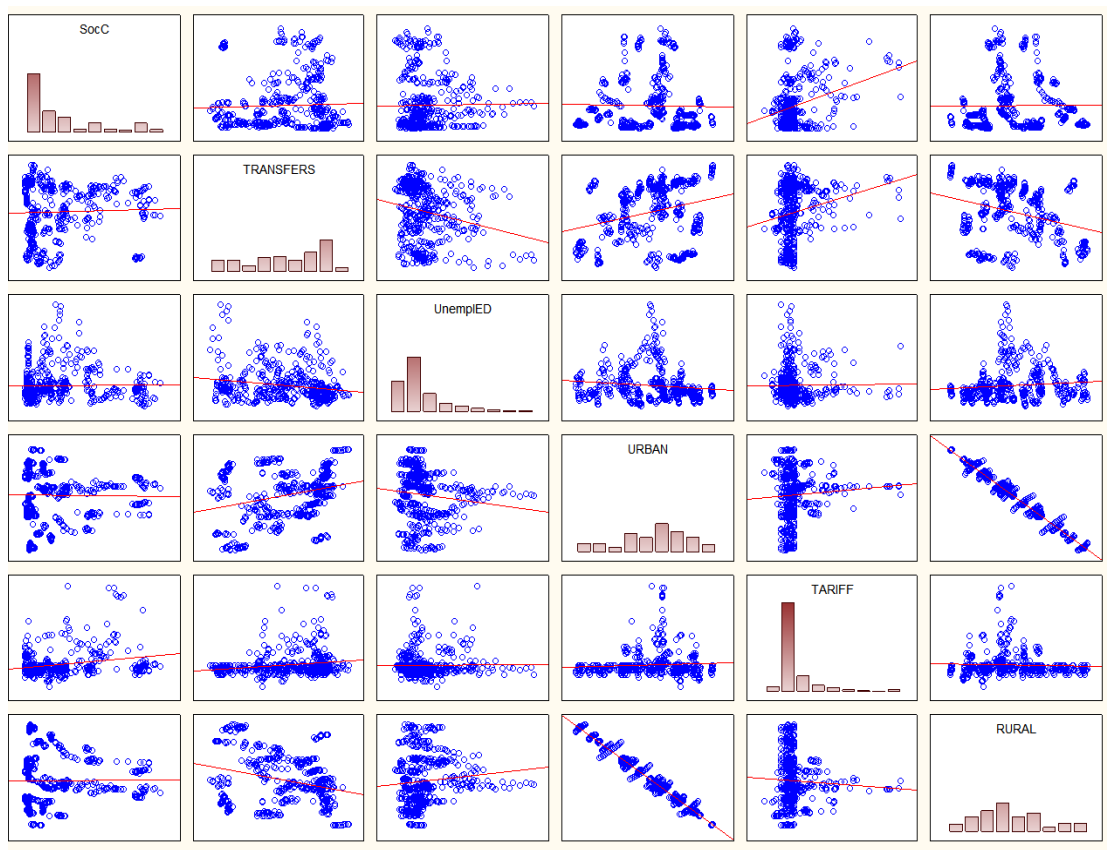


Рисунок 2.1 – Візуалізація кореляційної матриці соціальних імпаکت-факторів країн-членів ОЕСР та України протягом 2010-2023 років

Джерело: авторська розробка

На сьогодні, частка сільського населення переважно має менший вплив на соціальні фактори у порівняно з часткою міського населення, що пов'язано із підвищеною економічною активністю міст, вищим рівнем доступу до

медицини, освіти, транспорту, цифрових технологій та інших важливих послуг, урбанізацією, підвищеною активністю у соціально-політичних процесах країни.

У таблиці 2.4 представлена кореляційна матриця показників розподілу доходів населення у країнах-членах ОЕСР та Україні протягом 2010-2023 років.

Таблиця 2.4 – Кореляційна матриця показників розподілу доходів населення країн-членів ОЕСР та України протягом 2010-2023 років

Показник	INCOME	GINI	WELFARE	H10	L10
INCOME	1,00	-0,25	0,96	-0,23	0,25
GINI	-0,25	1,00	-0,27	0,14	-0,39
WELFARE	0,96	-0,27	1,00	-0,26	0,27
H10	-0,23	0,14	-0,26	1,00	-0,8
L10	0,25	-0,39	0,27	-0,8	1,00

Джерело: авторська розробка

Відповідно до результатів, що представлені у таблиці 2.4 між розглянутими показниками розподілу доходів не виявлено щільного кореляційного зв'язку ( $|r| \geq 0,7$ ), окрім сильного прямого зв'язку між обсягом ВВП на душу населення та обсягом ВНД на душу населення, що становить 0,96. Також сильний обернений зв'язок виявлено між часткою доходу, що належить 10% найбагатших та 10% найбідніших. Відповідно, для оптимізації системи показників обсяг ВВП на душу населення та частку найбагатших 10% не враховуємо у подальших розрахунках. Варто зазначити, що обсяг ВНД на душу населення краще демонструє розподіл доходів між населенням, ніж обсяг ВВП на душу населення, оскільки цей показник враховує не тільки загальну вартість всіх товарів і послуг, вироблених у країні за певний період, а й чисті доходи з-за кордону, поділені на кількість населення.

На рисунку 2.2 наочно представлена кореляційна матриця показників розподілу доходів у суспільстві.

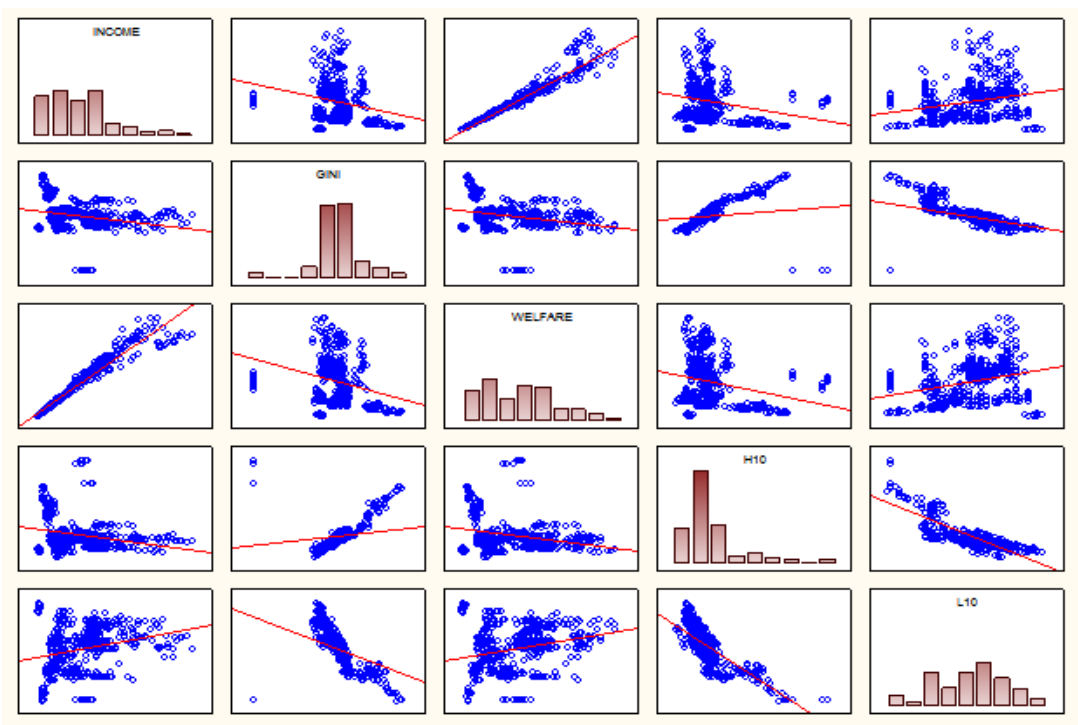


Рисунок 2.2 – Візуалізація кореляційної матриці показників розподілу доходів населення країн-членів ОЕСР та України протягом 2010-2023 років

Джерело: авторська розробка

Для усунення мультиколінеарності між групами показників соціальних факторів та розподілу доходів населення будемо кореляційну матрицю (табл. 2.5).

Таблиця 2.5 – Кореляційна матриця соціальних імпакт-факторів та показників розподілу доходів населення країн-членів ОЕСР та України протягом 2010-2023 років

Показник	SocS	TRANSFERS	UnemplED	URBAN	TARIFF	GINI	WELFARE	L10
SocS	1,00	0,03	0,01	-0,02	0,25	0,05	-0,05	0,15
TRANSFERS	0,03	1,00	-0,20	0,27	0,20	0,06	0,15	-0,08
UnemplED	0,01	-0,20	1,00	-0,12	0,01	0,38	-0,39	-0,33
URBAN	-0,02	0,27	-0,12	1,00	0,07	0,03	0,39	-0,11
TARIFF	0,25	0,20	0,01	0,07	1,00	0,22	-0,11	-0,17
GINI	0,05	0,06	0,38	0,03	0,22	1,00	-0,27	-0,39
WELFARE	-0,05	0,15	-0,39	0,39	-0,11	-0,27	1,00	0,27
L10	0,15	-0,08	-0,33	-0,11	-0,17	-0,39	0,27	1,00

Джерело: авторська розробка

Відповідно до таблиці 2.5, спостерігається помірний прямий зв'язок ( $0,3 \leq |r| < 0,5$ ) між рівнем безробіття з вищою освітою та індексом Джині (0,38), часткою міського населення та обсягом ВНД на душу населення (0,39), та помірний обернений зв'язок між рівнем безробіття з вищою освітою та обсягом ВНД на душу населення (-0,39), рівнем безробіття з вищою освітою та часткою доходів 10% найбідніших (-0,33).

Наступним етапом дослідження є нормалізація показників за допомогою методу Z-нормалізації з використанням MS Excel відповідно до формули 2.1.

$$\check{x} = \text{STANDARDIZE}(x; \mu; \sigma), \quad (2.1)$$

де  $x$  – значення аргументу, яке потрібно нормалізувати;

$\mu$  – середнє значення вибірки;

$\sigma$  – стандартне відхилення вибірки.

Наступним кроком є проведення канонічного аналізу, що дасть змогу визначити максимальні кореляційні взаємозв'язки між групою соціальних імпаکت-показників та індикаторами розподілу доходів населення на основі коваріаційної матриці, канонічних коефіцієнтів та перевірки статистичної значущості. Канонічна функція матиме наступний загальний вигляд (2.2):

$$Y = f(x), \quad (2.2)$$

де  $x$  – канонічні змінні, що характеризують соціальні фактори (права множина);

$Y$  – канонічні змінні, що характеризують розподіл доходів населення (ліва множина).

Формалізоване канонічне рівняння змінних соціальних імпаکت-факторів та показників розподілу доходів населення має такий вигляд (2.3):

$$b_0 + b_1y_1 + b_2y_2 + b_3y_3 = a_0 + a_1x_1 + a_2x_2 + a_3x_3 + a_4x_4 + a_5x_5, \quad (2.3)$$

- де  $x_1$  – соціальні відрахування (SocS);  
 $x_2$  – субсидії та інші трансферти (TRANSFERS);  
 $x_3$  – рівень безробіття з вищою освітою (UnemplED);  
 $x_4$  – частка міського населення (URBAN);  
 $x_5$  – тарифна ставка (TARIFF);  
 $y_1$  – індекс Джині (GINI);  
 $y_2$  – обсяг ВНД на душу населення (WELFARE);  
 $y_3$  – частка доходу, що належить найбіднішим 10% (L10).

У таблиці 2.6 представлено проміжні результати канонічного аналізу впливу соціальних факторів на розподіл доходів населення.

Таблиця 2.6 – Проміжні результати канонічного аналізу впливу соціальних факторів на розподіл доходів населення у країнах-членах ОЕСР та Україні протягом 2010-2023 років

Критерій	Ліва множина	Права множина
Кількість змінних	3	5
Отримана дисперсія, %	100,0	65,68
Загальна надлишковість, %	22,97	12,00
Змінні:		
1	GINI	SocS
2	WELFARE	TRANSFERS
3	L10	UnemplED
4		URBAN
5		TARIFF

Джерело: авторська розробка

Канонічний коефіцієнт  $R$  становив 0,670, що свідчить про наявність тісного зв'язку між групами показників (лівою та правою множиною). Варіація соціальних показників врахована на 65,6%, а показників розподілу доходів – на 100%. 22,9% варіації показників розподілу доходів населення пояснюється зміною соціальних факторів, а 12% варіації соціальних імпаکت-показників – коливаннями показників розподілу доходів, про що свідчить відсоток загальної надлишковості.  $\chi^2$  становить 324,6, а  $p=0,0000 (<0,05)$ .

Для побудови канонічної функції обрано перший корінь на основі його статистичної значущості  $p < 0,05$ , графіка власних значень (рис. 2.3) та діаграми розсіювань (2.4).

У таблиці 2.7 представлені канонічні ваги лівої (показники розподілу доходів населення) та правої множини (соціальні фактори).

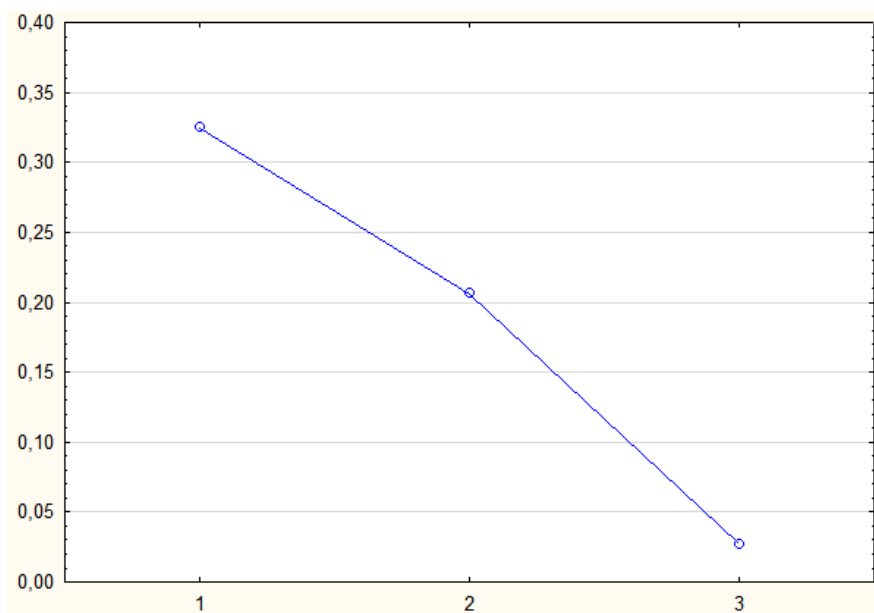


Рисунок 2.3 – Графік власних значень

Джерело: авторська розробка

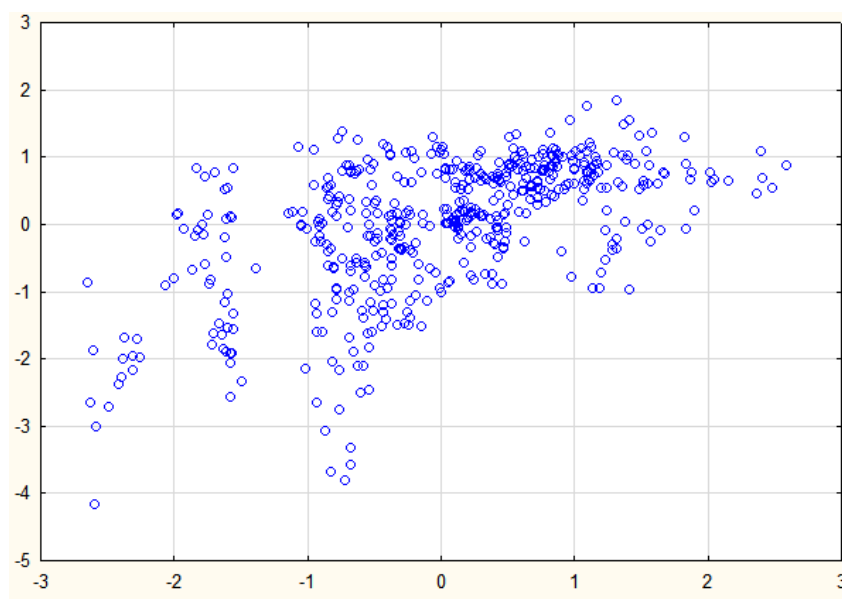


Рисунок 2.4 – Діаграма розсіювання канонічних змінних

Джерело: авторська розробка

Таблиця 2.7 – Канонічні ваги показників розподілу доходів населення (лівої) та соціальних факторів (правої множини) країн-членів ОЕСР та України протягом 2010-2023 років

Ліва множина	Корінь 1	Права множина	Корінь 1
GINI	-0,413	SocS	0,083
WELFARE	0,683	TRANSFERS	-0,085
L10	0,227	UnemplED	-0,847
		URBAN	0,344
		TARIFF	-0,375

Відповідно до отриманих канонічних коренів, канонічна функція матиме наступний вигляд (2.4):

$$0,683 \text{ WELFARE} - 0,413 \text{ GINI} + 0,227 \text{ L10} = 0,083 \text{ SocS} - 0,085 \text{ TRANSFERS} - 0,847 \text{ UnemplED} - 0,375 \text{ TARIFF} + 0,344 \text{ URBAN} \quad (2.4)$$

Таким чином, на основі визначених канонічних коренів обсяг ВНД на душу населення має найбільший прямий вплив на забезпечення рівномірного розподілу доходів населення (0,683), а рівень безробіття з вищою освітою (-0,847) має обернений вплив на соціальну складову забезпечення розподілу доходів населення, а частка міського населення є соціально значущим прямим фактором впливу на розподіл доходів у суспільстві (0,344).

## 2.2 Ідентифікація економічних детермінант нерівномірного розподілу доходів

Нерівність доходів залишається поширеною проблемою в економіках різних країн світу, що має значні наслідки для соціальної стабільності, економічного зростання та загального добробуту. Варто зазначити, що на розподіл доходів у суспільстві впливає складний комплекс економічних факторів. Розуміння детермінант нерівного розподілу доходів має вирішальне

значення для розробки політики, яка сприятиме справедливості, зменшенню майнової нерівності у контексті сталого розвитку. У той час як деякі фактори мають безпосередній вплив на заробітну плату і доходи, зокрема рівень інфляції, обсяг ВВП, інші економічні детермінанти мають опосередкований вплив на рівень доступу до матеріальних та фінансових ресурсів. Виявлення цих детермінант і розуміння того, як вони взаємодіють, допоможе виявити першопричини нерівності у доходах і дасть змогу розробити заходи щодо зменшення нерівності у розподілі доходів як ключовим елементом майнової нерівності.

Відповідно до Класифікації країн Світового банку за рівнем доходу на 2024-2025 роки, ключовими економічними детермінантами нерівномірного розподілу доходів є інфляція, обмінний курс і приріст населення [47].

За даними Рейтингу 20 найбільших країн за обсягом ВВП станом на кінець 2024 року провідними були США (27,4 трлн. дол.), Китай (17,6 трлн. дол.), Німеччина (4,46 трлн. дол.), Японія (4,21 трлн. дол.), Велика Британія (3,34 трлн. дол.), які демонстрували значне економічне зростання протягом останніх років [105]. Відповідно, визначення ключових економічних детермінант є ключовим завданням у процесі розробки ефективних стратегій боротьби з нерівномірним розподілом доходів як складової протидії майновій нерівності.

У таблиці 2.8 представлені економічні показники, що впливають на розподіл доходів населення, зокрема рівень інфляції, обсяг ВВП, ВНД, рівень безробіття, реальна відсоткова ставка, обсяг експорту та імпорту. Зазначені показники розглядаються у контексті 8 ЦСР, зокрема сприяння сталому економічному зростанню, продуктивній зайнятості та гідній праці для різних верств населення, та 17 ЦСР, зокрема зміцнення глобального партнерства між урядовими організаціями, бізнес-агентами та суспільством. Варто зазначити, що ЦСР 8 сприяє економічному зростанню і зайнятості населення, а ЦСР 17 фокусується на партнерстві між країнами та організаціями для досягнення всіх цілей сталого розвитку.

Таблиця 2.8 – Економічні детермінанти впливу на розподіл доходів населення

ЦСР	Показник	Умовне позначення	Опис впливу на розподіл доходів населення	Опис впливу на майнову нерівність
ЦСР 8	Рівень інфляції, споживчі ціни (річний %)	INFLATION	- зменшення реальних доходів населення; - перерозподіл доходів на користь тих, хто володіє активами; - трансформація структури споживання (бідніша верства населення витрачає на товари першої необхідності, а багатша – вкладають кошти у активи, захищеніші від інфляції).	знецінення грошей та заощаджень; ↑ вартості активів; Заможні верстви населення, які володіють активами, зазвичай захищені від інфляційних ризиків і можуть виграти, що поглиблює економічний розрив між багатими та бідними.
	ВВП, дол.США	GDP	↑ ВВП → створення нових робочих місць, підвищення зарплат та розширення можливостей для бізнесу → ↑доходів населення ↑ВВП → непропорційне підвищення реальних зарплат нижчих класів, розподіл доходів стає більш нерівномірним.	При ↑ВВП корпорації та власники великих активів отримують вигоди → майнова нерівність зростає
	Рівень безробіття (% загальної робочої сили)	UNEMPL	↓доходів населення; ↓середньої заробітної плати ↓соціальних стандартів; ↑податкового навантаження зайнятої частини населення	Втрата джерела доходу, нерівномірний доступ до активів, збільшення концентрації багатства.
	ВНД, дол.США	GNI	↑ВНД → ↑рівня зарплат та рівня життя, концентрація багатства у руках еліти, нерівномірні інвестиції у різні сектори.	Нерівномірний розподіл доходів → ↑майнової нерівності
	Реальна відсоткова ставка, %	RIR	↑RIR → ↑доходи тих, хто має заощадження та активи, ↑вартість кредитів, ↓рівень інвестицій, ↓рівень зайнятості	Багаті люди, які мають заощадження, виграють від високих ставок, а боржники (бідніші верстви) зазнають збитків.
ЦСР 17	Обсяг експорту, дол. США	EXPORT	При ↑експорту → ↑доходів у експортних галузях, ↑державних доходів	Розширення ринку праці, ↑доходів власників експортного бізнесу
	Обсяг імпорту, дол.США	IMPORT	При ↑імпорту → ↓цін для споживачів, стимулювання розвитку бізнесу	Імпортована продукція може зробити життя доступнішим, особливо для бідніших верств.

Джерело: авторська розробка на основі [31, 28, 46]

Серед показників розподілу доходів населення виокремлено показники, що були представлені у пункті 2.1 (табл. 2.2), зокрема обсяг ВВП на душу населення, індекс Джині, обсяг ВНД на душу населення, частка доходу, що належить 10% найбагатшим та частка доходу, що належить найнижчим 10%.

Визначення значущих економічних детермінант впливу на розподіл доходів населення у суспільстві проводиться на основі даних Світового банку у розрізі індикаторів країн-членів ОЕСР та України протягом 2010-2023 років (станом на кінець року). Для розрахунків використано програмне забезпечення Statistica 12 та MS Excel.

Для ідентифікація економічних детермінант нерівномірного розподілу доходів використано структурний аналіз, який передбачає вивчення складу та взаємодії економічних компонентів та власне показників нерівномірного розподілу доходів населення. Нак рисунку 2.5 представлені етапи проведення структурного аналізу.

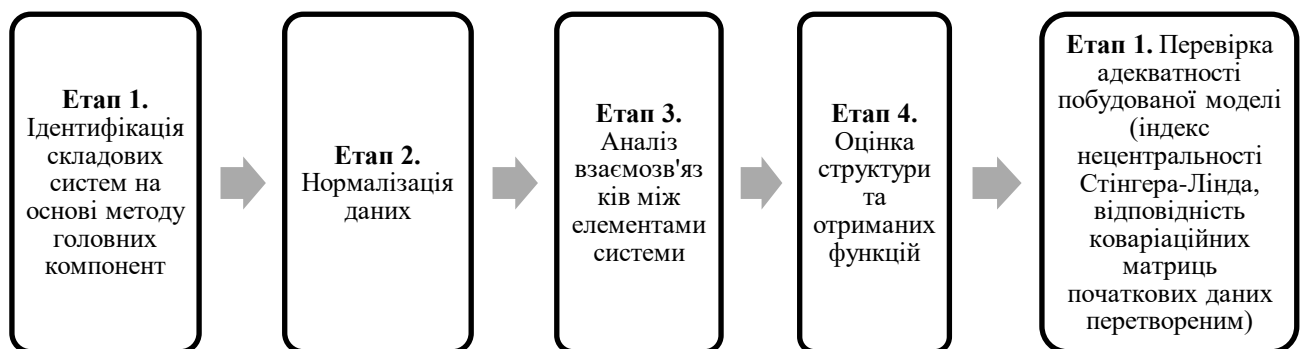


Рисунок 2.5 – Етапи структурного аналізу

Джерело: авторська розробка

Ключовим етапом структурного моделювання є третій та четвертий кроки. На третьому етапі враховується система спільних рівнянь, які мають ендогенні (внутрішні) та екзогенні (зовнішні) змінні. Ендогенні змінні – це залежні змінні, кількість яких дорівнює кількості рівнянь у системі і які позначаються через  $y$ . У нашому випадку ендогенними змінними, у першому рівнянні є синтетичні параметри, що характеризують економічні фактори у

контексті ЦСР8, у другому – параметри, що характеризують економічні фактори у контексті ЦСР17. У першому рівнянні екзогенною змінною є синтетичний параметр, який позначає розподіл доходів населення. У другому рівнянні екзогенними змінними є синтетичні параметри, що позначають економічні фактори у контексті ЦСР8 та ЦСР17 .

Четвертий етап дослідження, що включає формалізацію моделі структурного аналізу взаємозв'язків системоутворюючих блоків включає такі етапи виявлення багатофакторних регресійних залежностей між економічними факторами у контексті ЦСР8 – у першому рівнянні і розподілом доходів населення – у другому рівнянні як ендогенними змінними; економічними факторами у контексті ЦСР17 як екзогенною змінною у першому рівнянні та розподілом доходів – у другому рівнянні.

Система структурних рівнянь має наступний вигляд (2.5):

$$\begin{cases} y_1 = b_{12}y_2 + b_{13}y_3 + \dots + b_{1m}y_m + a_{11}x_1 + \dots + a_{1n}x_n + \varepsilon_1, \\ y_2 = b_{21}y_1 + b_{23}y_3 + \dots + b_{2m}y_m + a_{21}x_1 + \dots + a_{2n}x_n + \varepsilon_2, \\ y_m = b_{m1}y_1 + b_{m2}y_2 + \dots + b_{m, m-n}y_{m-1} + a_{m1}x_1 + \dots + a_{mn}x_n + \varepsilon_n \end{cases} \quad (2.5)$$

де  $a_{ik}$  – екзогенні коефіцієнти;

$b_{ik}$  – ендогенні коефіцієнти;

$\varepsilon$  – вільний параметр.

На першому етапі структурного моделювання ідентифікуємо такі системи: економічні детермінанти у межах ЦСР 8 (ECONOMY8), економічні детермінанти у межах ЦСР 17 (ECONOMY17) та детермінанти нерівномірного розподілу доходів населення (INEQUALITY).

На основі інструментарію факторного аналізу, зокрема методу головних компонент (МГК), проводиться оцінка статистично значущих індикаторів представлених систем. За результатами розрахунків, кумулятивний відсоток загальної дисперсії групи ECONOMY8, що виділяють два фактори, становить 69%, з яких перший – 40,9%, а другий – 28%. Відповідно, зазначені фактори

можуть бути включені для проведення подальшого аналізу. Результати використання МГК відображені у таблиці 2.9.

Показники групи ECONOMY8, зокрема INFLATION (0,732), GDP (0,981), GNI (0,981) та RIR (-0,809) є статистично значущими у системі вибірки та будуть використані для побудови структурних рівнянь.

Таблиця 2.9 – Факторні навантаження групи ECONOMY8

Показник	Фактор 1	Фактор 2
INFLATION	0,732	0,531
GDP	0,981	0,164
UNEMPL	0,285	-0,627
GNI	0,981	0,163
RIR	0,197	-0,809
Загальна дисперсія	2,047	1,386
% ЗД	0,409	0,277

Джерело: авторська розробка

За результатами розрахунків, кумулятивний відсоток загальної дисперсії групи ECONOMY17, що виділяють один фактор, становить 99%. Результати використання МГК у розрізі факторних навантажень групи ECONOMY17 відображені у таблиці 2.10.

Таблиця 2.10 – Факторні навантаження групи ECONOMY17

Показник	Фактор 1
EXPORT	0,995
IMPORT	0,995
Загальна дисперсія	1,981
% ЗД	0,990

Джерело: авторська розробка

Відповідно до даних таблиці 2.10, показники EXPORT (0,995) та IMPORT (0,995) є статистично значущими, оскільки факторні навантаження більше 0,7. Зазначені індикатори групи ECONOMY17 будуть враховані під час подальшого моделювання.

За результатами розрахунків, кумулятивний відсоток загальної дисперсії групи INEQUALITY, що виділяють два фактори, становить 79%, з яких перший – 51,3%, а другий – 27,6%. Відповідно, зазначені фактори

можуть бути включені для проведення подальшого структурного аналізу. Результати використання МГК відображені у таблиці 2.11.

Враховуючи факторні навантаження (ФН) показників групи INEQUALITY, INCOME (0,798), GINI (-0,711), WELFARE (0,817) та L10 (0,736) будуть включатися у подальші розрахунки.

Таблиця 2.11 – Факторні навантаження групи INEQUALITY

Показник	Фактор 1	Фактор 2
INCOME	0,798	-0,572
GINI	-0,711	-0,086
WELFARE	0,817	-0,548
H10	-0,674	-0,607
L10	0,736	0,612
Загальна дисперсія	2,565	1,380
% ЗД	0,513	0,276

Джерело: авторська розробка

На 2 етапі проводимо нормалізацію початкових даних на основі формули (2.1). Після чого провється власне структурне моделювання, що допоможе визначити структуру взаємозв'язків між блоками ECONOMY8, ECONOMY17 та INEQUALITY. На рисунку 2.6 представлена коваріаційна матриця нормалізованих початкових даних.

Covariances (Spreadsheet28) Casewise deletion of MD										
	INFLATION	GDP	GINI	RIR	IMPORT	EXPORT	INCOME	GINI	WELFARE	L10
INFLATION	0,999998	-0,041658	-0,042500	-0,225887	-0,044863	-0,063224	-0,249709	0,108260	-0,271118	-0,026606
GDP	-0,041658	1,000040	0,999944	-0,059545	0,938592	0,866545	0,130085	0,205369	0,176355	-0,205666
GINI	-0,042500	0,999944	1,000010	-0,060590	0,938557	0,866485	0,129893	0,204024	0,176897	-0,203861
RIR	-0,225887	-0,059545	-0,060590	0,999917	-0,037890	-0,033998	-0,107031	0,010681	-0,109599	-0,057963
IMPORT	-0,044863	0,938592	0,938557	-0,037890	1,000040	0,981866	0,168813	0,194672	0,224097	-0,140401
EXPORT	-0,063224	0,866545	0,866485	-0,033998	0,981866	0,999986	0,195828	0,173242	0,253713	-0,097555
INCOME	-0,249709	0,130085	0,129893	-0,107031	0,168813	0,195828	1,000006	-0,246443	0,964470	0,245855
GINI	0,108260	0,205369	0,204024	0,010681	0,194672	0,173242	-0,246443	1,000118	-0,272095	-0,386345
WELFARE	-0,271118	0,176355	0,176897	-0,109599	0,224097	0,253713	0,964470	-0,272095	1,000010	0,268154
L10	-0,026606	-0,205666	-0,203861	-0,057963	-0,140401	-0,097555	0,245855	-0,386345	0,268154	1,000115

Рисунок 2.6 – Коваріаційна матриця початкових даних

Джерело: авторська розробка

На третьому етапі будується діаграма шляхів інструментами Statistica, що найбільш адекватно відображає систему взаємозв'язків економічних

детермінант у межах ЦСР8 і ЦСР17 та показників розподілу доходів населення. Результати створеної моделі представлені у таблиці 2.12.

Таблиця 2.12 – Результати структурного моделювання

(ECONOMY8)-1->[INFLATION] (ECONOMY8)-2->[GDP] (ECONOMY8)-3->[GNI] (ECONOMY8)-4->[RIR]	(INEQUALITY)-->[INCOME] (INEQUALITY)-13->[GINI] (INEQUALITY)-14->[WELFARE] (INEQUALITY)-15->[L10]
(ECONOMY17)-5->[IMPORT] (ECONOMY17)-6->[EXPORT]	(EPSILON1)-->[INCOME] (EPSILON2)-->[GINI] (EPSILON3)-->[WELFARE] (EPSILON4)-->[L10]
(DELTA1)-->[INFLATION] (DELTA2)-->[GDP] (DELTA3)-->[GNI] (DELTA4)-->[RIR] (DELTA5)-->[IMPORT] (DELTA6)-->[EXPORT]	(EPSILON1)-16-(EPSILON1) (EPSILON2)-17-(EPSILON2) (EPSILON3)-18-(EPSILON3) (EPSILON4)-19-(EPSILON4)
(DELTA1)-7-(DELTA1) (DELTA2)-8-(DELTA2) (DELTA3)-9-(DELTA3) (DELTA4)-10-(DELTA4) (DELTA5)-11-(DELTA5) (DELTA6)-12-(DELTA6)	(ZETA1)-->(INEQUALITY) (ZETA1)-20-(ZETA1)
	(ECONOMY8)-21->(INEQUALITY) (ECONOMY17)-22->(INEQUALITY) (INEQUALITY)-24-> (ECONOMY17)

Відповідно до таблиці 2.12, у рядку (ECONOMY8) > [INFLATION] між фактором ECONOMY8 та змінною INFLATION присутній номер 1, що відповідає вільному параметру  $a_1$ . На противагу цьому, у рядку (INEQUALITY)>[INCOME] відсутній номер вільного параметра, тобто коефіцієнт при INEQUALITY рівний одиниці.

Відповідно до отриманої моделі визначаємо наступні регресійні рівняння:

$$\text{INFLATION} = a_1 \text{ ECONOMY8} + \text{Delta1} \quad (2.6)$$

$$\text{GDP} = a_2 \text{ ECONOMY8} + \text{Delta2} \quad (2.7)$$

$$\text{GNI} = a_3 \text{ ECONOMY8} + \text{Delta3} \quad (2.8)$$

$$\text{RIR} = a_4 \text{ ECONOMY8} + \text{Delta4} \quad (2.9)$$

$$\text{IMPORT} = a_5 \text{ECONOMY17} + \text{Delta5} \quad (2.10)$$

$$\text{EXPORT} = a_6 \text{ECONOMY17} + \text{Delta6} \quad (2.11)$$

$$\text{INCOME} = \text{INEQUALITY} + \text{EPSILON1} \quad (2.12)$$

$$\text{GINI} = a_{13} \text{INEQUALITY} + \text{EPSILON2} \quad (2.13)$$

$$\text{WELFARE} = a_{14} \text{INEQUALITY} + \text{EPSILON3} \quad (2.14)$$

$$\text{L10} = a_{15} \text{INEQUALITY} + \text{EPSILON4} \quad (2.15)$$

$$\text{INEQUALITY} = a_{21} \text{ECONOMY8} + a_{22} \text{ECONOMY17} + \text{ZETA1} \quad (2.16)$$

$$\text{ECONOMY17} = a_{23} \text{INEQUALITY} + \text{ZETA2} \quad (2.17)$$

Після визначення параметрів структурного аналізу, відбувається реалізація четвертого етапу моделювання, зокрема визначення багатofакторних регресійних залежностей між економічними детермінантами ЦСР8 та ЦСР17, розподілом доходів населення. Спочатку розпочнемо ітераційну процедуру оцінки невідомих параметрів. На рисунку 2.7 представлені результати ітераційного процесу, що успішно завершився.

Itn #	Discrepancy	RCos	Lambda	MAXCON	NRP	NRC	NAIC	StepLen
* 11	2.385321	0.069927	1.000000	0.000000	0	0	0	2 0.045
* 12	2.364316	0.004299	1.000000	0.000000	0	0	0	2 0.016
* 13	2.364223	0.001110	1.000000	0.000000	0	0	0	2 0.001
* 14	2.364219	0.000384	1.000000	0.000000	0	0	0	2 .121E-03
* 15	2.364218	0.000358	1.000000	0.000000	0	0	0	2 .909E-04
*								

Solution appears to have converged normally.

Cancel OK

Рисунок 2.7 – Результати ітераційного процесу

Джерело: авторська розробка

Невідповідність (discrepancy) становить 2,364. Про якість побудованої моделі свідчить RCoS, яке близьке до 0. Lambda 1,0 означає послідовність виконуваних ітерацій, MAXCON становив 0, NRC становить 0, що свідчить про відсутність надмірних обмежень.

У таблиці 2.13 представлений детальний аналіз результатів структурного моделювання.

Таблиця 2.13 – Аналіз результатів структурного моделювання

Критерій	Значення
Функція незгоди	2,364
Максимум косинуса залишків	0,000
Максимум по модулю компонента градієнта	8,106
ICSF критерій	0,000
ICS критерій	0,000
Chi <sup>2</sup>	41,750
Число ступенів свободи	33
p-значення	0,00000
RMS стандартизованих залишків	0,416

Джерело: авторська розробка

ICSF та ICS критерії становлять 0, що характеризує модель як інваріантна щодо зміни шкали. Chi<sup>2</sup> підтверджує істинність нульової гіпотези щодо впливу економічних детермінант на нерівномірний розподіл доходів населення. тобто про точну відповідність побудованій моделі початковим даним. Таким чином, зв'язок між економічними детермінантами у розрізі ЦСР8 та ЦСР17 і нерівномірним розподілом доходів населення підтверджений, про що свідчить також рівень р-критерію 0 ( $p < 0,05$ ). Побудована модель є адекватною.

У таблиці 2.14 представлені отримані статистично значущі рівняння ( $t_{\text{факт}} > t_{\text{табл}}$ ) між блоками «економічні детермінанти ЦСР8 (ECONOMY8) – економічні детермінанти ЦСР17 (ECONOMY17) – розподіл доходів населення (INEQUALITY)».

Таблиця 2.14 – Математична інтерпретація зв'язків між економічними детермінантами ЦСР8 і ЦСР17 та показниками нерівномірного розподілу доходів населення на основі структурного моделювання

Блок	Формалізація зв'язків
Економічні детермінанти у контексті ЦСР8 (ECONOMY8)	GDP = 0,507 ECONOMY8 GNI = 0,500 ECONOMY8
Економічні детермінанти у контексті ЦСР17 (ECONOMY17)	EXPORT = 1,367 ECONOMY17
Розподіл доходів населення (INEQUALITY)	INCOME = INEQUALITY + 0,041 WELFARE = 0,498 INEQUALITY
Зв'язки між блоками	INEQUALITY = 0,456 ECONOMY8 + 0,452 ECONOMY17 ECONOMY17 = 0,433 INEQUALITY

Джерело: авторська розробка

Заключним етапом структурного моделювання є перевірка якості побудованої моделі за допомогою параметру Стінгера-Лінда, яке становить  $0 < 0,05$ , свідчить про високу підгонку моделі. На рисунку 2.8 представлено відтворену матрицю.

	INFLATIO	GDP	GNI	RIR	IMPORT	EXPORT	INCOME	GINI	WELFARE	L10
INFLATIO	0,739	-0,014	-0,015	0,003	0,000	0,000	-0,039	-0,002	-0,034	-0,010
GDP	-0,014	0,072	0,072	-0,014	0,000	0,000	0,190	0,012	0,165	0,047
GNI	-0,015	0,072	0,074	-0,015	0,000	0,000	0,195	0,012	0,170	0,048
RIR	0,003	-0,014	-0,015	0,838	0,000	0,000	-0,038	-0,002	-0,033	-0,009
IMPORT	0,000	0,000	0,000	0,000	0,062	0,081	0,195	0,012	0,169	0,048
EXPORT	0,000	0,000	0,000	0,000	0,081	0,135	0,253	0,016	0,220	0,062
INCOME	-0,039	0,190	0,195	-0,038	0,195	0,253	1,125	0,069	0,978	0,277
GINI	-0,002	0,012	0,012	-0,002	0,012	0,016	0,069	0,650	0,060	0,017
WELFARE	-0,034	0,165	0,170	-0,033	0,169	0,220	0,978	0,060	0,904	0,241
L10	-0,010	0,047	0,048	-0,009	0,048	0,062	0,277	0,017	0,241	0,723

Рисунок 2.8 – Відтворена матриця

Джерело: авторська розробка

Відповідно до рисунку 2.8, перетворені дані у більшій мірі відповідають початковим даним системи, що свідчить про адекватність побудованої моделі.

З приведених у таблиці 2.14 структурних рівнянь можна зробити наступні висновки:

- приріст ВВП на 1 дол.США збільшує рівень синтетичного узагальнюючого показника ECONOMY8 на 0,51%, приріст ВНД – на 0,5% збільшує рівень економічного зростання країни;
- підвищення обсягу експорту на 1 дол.США підвищує рівень економічного розвитку на 1,367% у контексті ЦСР17;
- підвищення рівня доходів проямопропорційно впливає на розподіл доходів населення;
- збільшення ВНД на душу населення на 1 дол. США має позитивний вплив на розподіл доходів населення – 0,498%;
- економічні детермінанти у контексті ЦСР8 (обсяг ВВП та ВНД) та ЦСР17 (обсяг експорту) прямо пропорційно впливають на рівномірність розподілу доходів населення, зокрема на 0,456% та 0,452% відповідно.

Таким чином, економічна складова сталого розвитку має безпосередній вплив на розподіл доходів у суспільстві, що спровоковано волатильністю ринків в умовах глобалізації.

### 2.3 Дослідження інституційних чинників майнової нерівності

Майнова нерівність є однією з ключових соціально-економічних проблем у глобальному контексті, що негативно трансформує рівень життя, впливає на доступ до ресурсів та можливості соціальної мобільності. Варто зазначити, що розподіл багатства та доходів залежить не тільки від волатильності ринкових механізмів, а й від інституційних, зокрема податкової політики, правових норм, рівня корупції, доступу до освіти та фінансових ресурсів.

У різних країнах світу інституційні механізми є як каталізаторами, так і інгібіторами майнової нерівності (ЦСР 10). Наприклад, ефективна система соціального захисту, прогресивне оподаткування та регулювання ринку праці сприяють більш справедливому розподілу матеріальних та нематеріальних ресурсів. Незважаючи на це, слабкі правові інститути, корупція та монополізація економіки можуть провокувати концентрацію багатства у руках еліти.

Рейтинг економічної свободи, що включає інституційні аспекти, розраховується на основі показників захисту права власності, свободи від корупції, досконалості юридичної системи, свободи торгівлі, бізнесу, праці, фінансів та інвестицій. Відповідно до зазначеного Рейтингу, станом на кінець 2024 року лідерами були Сінгапур (84,1 балів), Швейцарія (83,7 балів), Ірландія (83,1 балів), Тайвань (79,7 балів), Люксембург (79,2 бали), що обумовлено високими рівнями складових рейтингу, зокрема права власності (від 94 до 96 од.), доброчесності уряду (від 73 до 91 од.), ефективності судової системи (від 94 до 98 од., Сінгапур – 58,3 од.), податкового навантаження (від 64 до 90 од.), витрат уряду (від 40 до 90 од.). Найнижчі позиції посідали Ємен (5,7 бали),

Україна (23,0 бали), які мали низькі рівні права власності, ефективності судової системи та доброчесності уряду [36].

Відповідно, аналіз основних інституційних чинників, що впливають на рівень майнової нерівності, є актуальними питанням та потребує подальшого детального дослідження.

У таблиці 2.15 представлені інституційні показники, що впливають на рівень майнової нерівності. Зазначені індикатори розглядаються у контексті ЦСР 10, що має на меті поступове досягнення й підтримку зростання рівня доходів найменш забезпечених 40% населення, та ЦСР 16, яка спрямована на зменшення незаконних фінансових потоків, скорочення масштабів корупції у всіх формах на різних рівнях та на створення ефективних, підзвітних та прозорих державних установ.

Таблиця 2.15 – Інституційні чинники майнової нерівності

ЦСР	Показник	Умовне позначення	Опис впливу на майнову нерівність
ЦСР 10	Податкові платежі, кількість	TP	Прогресивна податкова система ↓ майнову нерівність, оскільки перерозподіл ресурсів фінансує соціальні програми. Регресивні податки (наприклад, ПДВ або акцизи) можуть ↑ нерівність, оскільки вони більш пропорційно впливають на менш забезпечених громадян.
ЦСР 16	Ефективність уряду, од	GE	висока ефективність уряду → прозора та справедлива податкова система → ↓ майнової нерівності; мінімізація ухилення від сплати податків завдяки сучасним системам моніторингу та контролю
	Контроль за корупцією, од	CC	Ефективний контроль над корупцією може зменшити нерівність через справедливий розподіл ресурсів, забезпечення доступу до економічних ресурсів, податкову справедливість та державні витрати, довіру до інституцій.

## Продовження таблиці 2.15

ЦСР	Показник	Умовне позначення	Опис впливу на майнову нерівність
ЦСР 16	Вартість процедури відкриття бізнесу (% ВНД на душу населення)	CBSU	Якщо вартість реєстрації бізнесу низька, то більше людей, зокрема з нижчих соціально-економічних груп, можуть дозволити собі започаткувати власну справу. Розвиток малого бізнесу створює нові робочі місця, що сприяє зменшенню майнового розриву.
	Політична стабільність, од.	PS	Чим стабільніша політична ситуація, тим рівніші економічні можливості для громадян. Політична нестабільність призводить до зростання нерівності через корупцію, економічний спад та соціальні потрясіння.
	Процедури реєстрації власності, кількість	PRP	Якщо реєстрація власності проста та швидка, то більше людей можуть оформити право власності на землю, житло або бізнес. Як наслідок, справедливий розподіл майна зменшує нерівність між багатими та бідними.
	Регуляторна якість, од	RQ	↑ регуляторної якості → прозорі та справедливі правила розвитку малого та середнього бізнесу; легке отримання дозволів, кредитів та юридичний захист різними верствами населення; рівний доступ до ринку для всіх громадян, незалежно від рівня доходу.
	Верховенство права, од	RL	Забезпечення рівних умов для розвитку економічних можливостей, що, як наслідок, впливає на рівень майнової нерівності.
	Час, необхідний для реєстрації власності, днів	TRRP	↓ часу – ↓ майнової нерівності у розрізі розширення доступу до майна різним прошаркам суспільства

Джерело: авторська розробка на основі [31, 28, 54]

На рисунку 2.9 представлена інтелект-карта впливу інституційних чинників на майнову нерівність, що підтверджує трансформаційну роль податкових платежів, ефективності уряду, політичної стабільності та часу реєстрації власності на розподіл майна (матеріального та нематеріального, фінансового) між різними суб'єктами господарювання.

Серед показників майнової нерівності виділено індикатори розподілу доходів (табл. 2.2), а також платежі за використання інтелектуальної власності (CUIP).



Рисунок 2.9 – Інтелект-карта впливу інституційних чинників на майнову нерівність

Джерело: авторська розробка

Визначення інституційних чинників майнової нерівності проводиться на основі даних Світового банку у розрізі індикаторів країн-членів ОЕСР та України з 2010 по 2023 роки. Для розрахунків використано програмне забезпечення Statistica 12 та MS Excel.

Для оцінки впливу інституційних чинників на майнову нерівність використовуємо регресійний аналіз, що включатиме такі етапи:

1. Відбір релевантних статистично значущих залежних показників на основі методу головних компонент.
2. Відбір релевантних незалежних показників на основі побудови кореляційної матриці.
3. Нормалізація попередньо відібраних показників за допомогою формули 2.1.
4. Проведення регресійного аналізу.
5. Перевірка адекватності побудованої моделі.
6. Економічна інтерпретація одержаних результатів.

Після додання до переліку показників розподілу доходів обсяг платежів за використання інтелектуальної власності проводиться відбір релевантних залежних показників майнової нерівності на основі використання МГК.

Кумулятивний відсоток загальної дисперсії, що виділяють 2 фактори, становить 70%, з яких перший фактор – 44%, а другий – 26%. Власні значення

2,590 та 1,552 відповідно. У таблиці 2.16 представлені факторні навантаження показників майнової нерівності.

Таблиця 2.16 – Факторні навантаження показників майнової нерівності досліджуваних країн протягом 2010-2023 років

Показник	Фактор 1	Фактор 2
INCOME	0,821	-0,474
GINI	-0,485	-0,258
WELFARE	0,843	-0,473
H10	-0,653	-0,544
L10	0,706	0,611
CUIP	0,205	-0,604
Загальна дисперсія	2,590	1,552
% ЗД	0,441	0,258

Джерело: авторська розробка

Відповідно до даних таблиці 2.16, обсяг ВВП на душу населення (INCOME), частка національного доходу на душу населення (WELFARE) та частка доходу, що належить 10% найбідніших (L10) будуть включені до подальших розрахунків як релевантні залежні показники майнової нерівності, оскільки  $FN > 0,7$ , а саме 0,821, 0,843 та 0,706 відповідно.

На наступному етапі для відбору показників із групи інституційних чинників побудована кореляційна матриця (табл. 2.17).

Таблиця 2.17 – Кореляційна матриця інституційних чинників майнової нерівності досліджуваних країн протягом 2010-2023 років

Змінна	GE	CC	CBSU	PS	PRP	RQ	RL	TP	TRP
GE	1,00	0,95	-0,13	0,74	-0,47	0,92	0,97	-0,08	-0,18
CC	0,95	1,00	-0,04	0,74	-0,48	0,93	0,96	-0,08	-0,17
CBSU	-0,13	-0,04	1,00	-0,29	0,14	-0,11	-0,14	-0,18	0,03
PS	0,74	0,74	-0,29	1,00	-0,51	0,73	0,79	0,03	-0,17
PRP	-0,47	-0,48	0,14	-0,51	1,00	-0,49	-0,49	0,18	0,42
RQ	0,92	0,93	-0,11	0,73	-0,49	1,00	0,94	-0,12	-0,17
RL	0,97	0,96	-0,14	0,79	-0,49	0,94	1,00	-0,08	-0,17
TP	-0,08	-0,08	-0,18	0,03	0,18	-0,12	-0,08	1,00	0,28
TRP	-0,18	-0,17	0,03	-0,17	0,42	-0,17	-0,17	0,28	1,00

Джерело: авторська розробка

Примітка: сірим  $|r| > 0,7$

Відповідно до кореляційної матриці (табл. 2.17), спостерігається сильний кореляційний зв'язок ( $|r| > 0,7$ ) між такими показниками: ефективністю уряду (GE) та контролем за корупцією (CC) – 0,95, ефективністю уряду (GE) та політичною стабільністю (PS) – 0,74, ефективністю уряду (GE) та регулятивною якістю (RQ) – 0,92, ефективністю уряду (GE) та верховенством права (RL) – 0,97, контролем за корупцією (CC) та політичною стабільністю (PS) – 0,74, контролем за корупцією (CC) та регулятивною якістю (RQ) – 0,93, контролем за корупцією (CC) та верховенством права (RL) – 0,96. Для усунення мультиколінеарності між показниками із щільним кореляційним зв'язком із подальших розрахунків виключаємо показник політичної стабільності, регулятивної якості та верховенства права.

Після нормалізації попередньо відібраних інституційних показників та індикаторів майнової нерівності проводиться регресійний аналіз. Множинне регресійне рівняння має такий вигляд (2.18):

$$Y_{it} = b_1 x_{it} + \dots + b_k x_{kt} + e_{it}, \quad (2.18)$$

де  $Y_{it}$  – результативна ознака;

$b_k$  – регресійні коефіцієнти рівняння;

$x_{it}$  – незалежна змінна;

$e_{it}$  – вільний член.

Результативними ознаками є обсяг ВВП на душу населення (INCOME), обсяг ВНД на душу населення (WELFARE) та частка доходу, що належить 10% найбідніших (L10), незалежні змінні – ефективність уряду (GE), контроль за корупцією (CC), кількість податкових платежів (TP), вартість процедури відкриття бізнесу (CBSU), кількість процедур реєстрації власності (PRP) та час, необхідний для реєстрації власності (TRP). Відповідно, сформовано три множинні регресійні рівняння (2.19-2.21):

$$INCOME = b_1 GE + b_2 CC + b_3 TP + b_4 PRP + b_5 CBSU + b_6 TRP + e_{it}, \quad (2.19)$$

$$\text{WELFARE} = b_1 \text{GE} + b_2 \text{CC} + b_3 \text{TP} + b_4 \text{PRP} + b_5 \text{CBSU} + b_6 \text{TRP} + e_{it}, \quad (2.20)$$

$$\text{L10} = b_1 \text{GE} + b_2 \text{CC} + b_3 \text{TP} + b_4 \text{PRP} + b_5 \text{CBSU} + b_6 \text{TRP} + e_{it} \quad (2.21)$$

де  $b_k$  – коефіцієнти регресійного рівняння;

$e_{it}$  – вільний член рівняння.

Якість побудованої моделі перевірятиметься за допомогою  $p$ -критерію ( $<0,05$ ) та  $F$ -критерію.

У таблиці 2.18 представлені результати регресійного аналізу для залежної змінної INCOME.

Таблиця 2.18 – Результати регресійного аналізу для залежної змінної INCOME

Критерій	Значення
R	0,797
R <sup>2</sup>	0,635
F (6,497)	144,5
p	0,00000
Стандартна похибка	0,607

Джерело: авторська розробка

Рівняння першої множинної регресії, де роль залежної змінної (результативної ознаки) виконує INCOME та відібраними факторними інституційними показниками має наступний вигляд (2.22):

$$\text{INCOME} = 0,317 \text{GE} + 0,526 \text{CC} + 0,169 \text{TP} + 0,157 \text{PRP} - 0,05 \text{CBSU} - 0,11 \text{TRP} + 0,027 \quad (2.22)$$

Відповідно до даних таблиці 2.18, побудована множинна регресійна модель є статистично значущою, що підтверджується  $p < 0,05$ ,  $F_{\text{факт}} > F_{\text{табл}}$ ,  $R^2 > 0,7$ . При збільшенні ефективності уряду на 1 од. обсяг ВВП на душу населення збільшується на 0,317 дол. США, при збільшенні показника контролю за корупцією на 1 од. – на 0,526 дол. США, при збільшенні податкових платежів на 1 – на 0,169 дол. США, при збільшенні на 1 кількості процедур реєстрації

власності – на 0,157 дол. США, при підвищенні вартості процедури відкриття бізнесу на 1% обсяг ВВП на душу населення знизиться на 0,05 дол. США, при збільшенні часу реєстрації власності на 1 день – знизиться на 0,11 дол. США.

На рисунку 2.10 зображено нормальний графік залишків, що відображає ступінь розкиду даних навколо середнього значення.

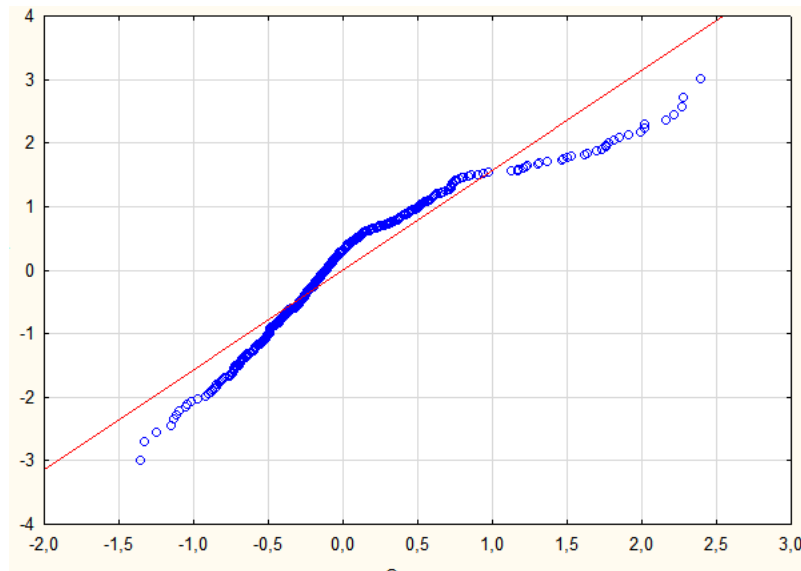


Рисунок 2.10 – Нормальний графік розподілу залишків для залежної змінної  
INCOME

Джерело: авторська розробка

На рисунку 2.10 не спостерігається значних відхилень від середнього, що підтверджує дотримання нормального закону розподілу.

У таблиці 2.19 представлені результати регресійного аналізу для залежної змінної WELFARE.

Таблиця 2.19 – Результати регресійного аналізу для залежної змінної  
WELFARE

Критерій	Значення
R	0,836
R <sup>2</sup>	0,699
F (6,497)	192,37
p	0,00000
Стандартна похибка	0,552

Джерело: авторська розробка

Рівняння другої множинної регресії, де роль залежної змінної (результативної ознаки) виконує WELFARE та відібраними факторними інституційними показниками має наступний вигляд (2.23):

$$\text{WELFARE} = 0,417 \text{ GE} + 0,446 \text{ CC} + 0,140 \text{ TP} + 0,092 \text{ PRP} - 0,06 \text{ CBSU} - 0,10 \text{ TRP} + 0,024 \quad (2.23)$$

Відповідно до даних таблиці 2.19, побудована множинна регресійна модель є статистично значущою, що підтверджується  $p < 0,05$ ,  $F_{\text{факт}} > F_{\text{табл}}$ ,  $R^2 > 0,7$ . При збільшенні ефективності уряду на 1 од. обсяг ВНД на душу населення збільшується на 0,417 дол. США, при збільшенні показника контролю за корупцією на 1 од. – на 0,446 дол. США, при збільшенні податкових платежів на 1 – на 0,140 дол. США, при збільшенні на 1 кількості процедур реєстрації власності – на 0,092 дол. США, при підвищенні вартості процедури відкриття бізнесу на 1% обсяг ВНД на душу населення знизиться на 0,06 дол. США, при збільшенні часу реєстрації власності на 1 день – знизиться на 0,10 дол. США.

На рисунку 2.11 зображено нормальний графік залишків, що відображає ступінь розкиду даних навколо середнього значення. Оскільки на графіку не спостерігається значних відхилень від середнього, нормальний закон розподілу дотримано.

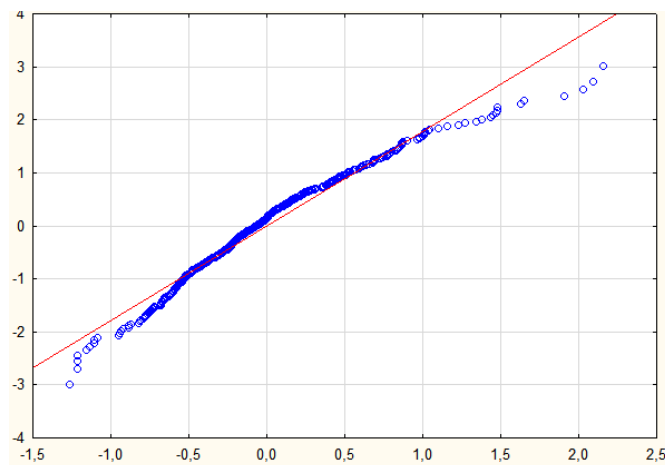


Рисунок 2.11 – Нормальний графік розподілу залишків для залежної змінної WELFARE (авторська розробка)

У таблиці 2.20 представлені результати регресійного аналізу для залежної змінної L10.

Таблиця 2.20 – Результати регресійного аналізу для залежної змінної L10

Критерій	Значення
R	0,503
R <sup>2</sup>	0,253
F (6,497)	28,060
p	0,00000
Стандартна похибка	0,038

Джерело: авторська розробка

Рівняння третьої множинної регресії, де роль залежної змінної виконує L10 та відібраними факторними інституційними показниками має наступний вигляд (2.24):

$$L10 = 0,349 CC - 0,10 GE + 0,052 TP - 0,40 CBSU + 0,162TRP + 0,038 \quad (2.24)$$

На рисунку 2.12 зображено нормальний графік залишків, що відображає ступінь розкиду даних навколо середнього значення.

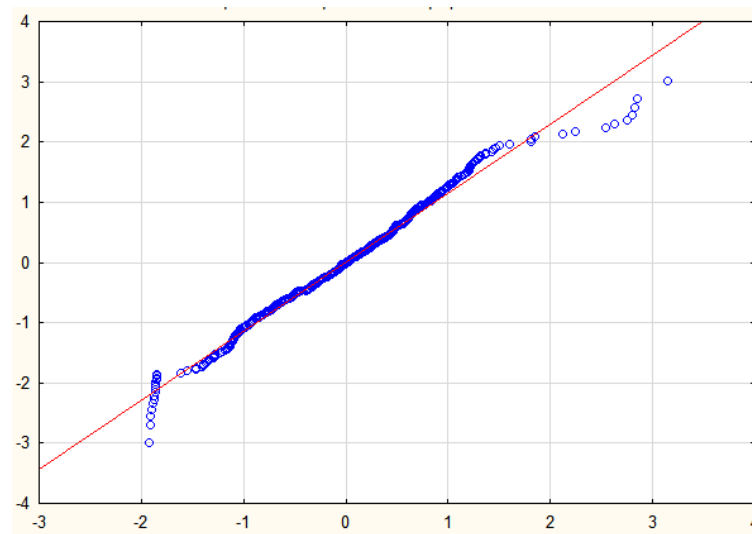


Рисунок 2.12 – Нормальний графік розподілу залишків для залежної змінної

L10

Джерело: авторська розробка

Відповідно до даних таблиці 2.20, побудована множинна регресійна модель не є статистично значущою, оскільки  $F_{\text{факт}} < F_{\text{табл}}$  та  $R^2 < 0,7$ . Змінні ефективності уряду (GE), кількості процедур реєстрації власності (PRP) та кількості податкових платежів (TP) мають  $p > 0,05$ , що свідчить про їх статистичну незначущість. Відповідно, при збільшенні показника контролю за корупцією на 1 од. частка доходів, що належать 10% найбідніших збільшиться на 0,349%, при підвищенні вартості процедури відкриття бізнесу на 1% частка знизиться на 0,4%, при збільшенні часу реєстрації власності на 1 день – збільшиться на 0,162%.

## Висновки до розділу 2

1. На основі побудованої кореляційної матриці соціальних показників нерівномірного розподілу доходів як ключової складової майнової нерівності між розглянутими індикаторами не було виявлено щільного кореляційного зв'язку, за винятком зв'язку між часткою міського населення (URBAN) та часткою сільського населення (RURAL) – -0,99. У групі показників розподілу доходів визначено сильний прямий зв'язок між обсягом ВВП на душу населення (INCOME) та обсягом ВНД на душу населення (WELFARE) – 0,96, сильний обернений зв'язок між часткою доходу, що належить 10% найбагатших (H10) та 10% найбідніших (L10). Також визначено помірний прямий зв'язок між рівнем безробіття з вищою освітою (UnemplED) та індексом Джині (GINI) – 0,38, часткою міського населення (URBAN) та обсягом ВНД на душу населення (INCOME) – 0,39.

На основі канонічного аналізу впливу соціальних факторів на розподіл доходів населення на основі даних Світового банку у розрізі країн-членів ОЕСР та України з 2010 по 2023 роки визначено канонічний коефіцієнт  $R$  0,670. Варіація соціальних показників врахована на 65,6%, а показників розподілу

доходів – на 100%. Виявлено, що зміна показників розподілу доходів населення у більшій мірі пояснюється зміною соціальних факторів, що становить 22,9%. Адекватність побудованої моделі підтверджена  $\chi^2 = 324,6$  та  $p = 0,0000$  ( $< 0,05$ ). На основі канонічних коренів ідентифіковано вплив обсягу ВНД на душу населення (INCOME) на забезпечення рівномірного розподілу доходів населення, що становить 0,683, рівня безробіття з вищою освітою (UnemplED) становить -0,847 та частка міського населення (URBAN) – 0,344 на соціальну складову розподілу доходів.

2. За допомогою методу головних компонент відібрані статистично значущі показники латентних змінних ECONOMY8 – рівень інфляції (INFLATION), факторне навантаження якого становило 0,732, обсяг ВВП (GDP), факторне навантаження 0,981, обсяг ВНД (GNI), факторне навантаження 0,981 та реальна відсоткова ставка (RIR) з факторним навантаженням -0,809, ECONOMY17 – обсяг експорту (EXPORT), факторне навантаження 0,995 та обсяг імпорту (IMPORT), факторне навантаження якого 0,995, INEQUALITY – обсяг ВВП на душу населення (INCOME) 0,798, індекс Джині (GINI) -0,711, обсяг ВНД на душу населення (WELFARE) 0,817 та частка доходів 10% найбідніших (L10) 0,736. Зазначені явні змінні були використані у процесі структурного моделювання.

Показник невідповідності (discrepancy) становить 2,364, RCoS близьке до 0, Lambda 1,0, MAXCON=0, NRC=0, ICSF та ICS критерії 0, параметр Стінгера-Лінда=0, ( $< 0,05$ ), що свідчить про адекватність побудованої моделі. Відповідно, зв'язок між економічними детермінантами у розрізі ЦСР8 та ЦСР17 та нерівномірним розподілом доходів населення підтверджений, про що свідчить також р-критерій на рівні 0 ( $p < 0,05$ ).

Визначено, що приріст ВВП на 1 дол.США збільшує рівень синтетичного узагальнюючого показника ECONOMY8 на 0,51%, приріст ВНД – на 0,5% збільшує рівень економічного зростання країни; підвищення обсягу експорту на 1 дол.США підвищує рівень економічного розвитку на 1,367% у контексті ЦСР17; підвищення рівня доходів прямопропорційно впливає на розподіл

доходів населення; збільшення ВНД на душу населення на 1 дол. США на 0,498% урівноважує розподіл доходів населення; економічні детермінанти у контексті ЦСР8 (обсяг ВВП та ВНД) та ЦСР17 (обсяг експорту) прямо пропорційно впливають на рівномірність розподілу доходів населення, зокрема на 0,456% та 0,452% відповідно.

3. На основі попередньо відібраних методом головних компонент релевантних показників майнової нерівності (обсяг ВВП та ВНД на душу населення, частка доходів 10% найбідніших) як результативних ознак та визначених за допомогою кореляційної матриці інституційних чинників (ефективність уряду, контроль за корупцією, кількість податкових платежів, вартість процедури відкриття бізнесу, кількість процедур реєстрації власності та час, необхідний для реєстрації власності) побудовано множинні регресійні моделі. Підтверджено статистичну значущість моделей з результативними ознаками INCOME та WELFARE за допомогою F та p-критеріїв і  $R^2$ . Визначено, що при збільшенні ефективності уряду на 1 од. обсяг ВНД на душу населення збільшується на 0,417 дол. США, а обсяг ВВП на душу населення – на 0,317 дол. США, при збільшенні показника контролю за корупцією на 1 од. обсяг ВНД на душу населення збільшується на 0,446 дол. США, а обсяг ВВП на душу населення – на 0,526 дол. США, при збільшенні податкових платежів на 1 – на 0,140 дол. США та на 0,169 дол. США відповідно, при збільшенні на 1 кількості процедур реєстрації власності – на 0,092 дол. США та на 0,157 дол. США відповідно, при підвищенні вартості процедури відкриття бізнесу на 1% обсяг ВНД на душу населення знизиться на 0,06 дол. США, а обсяг ВВП на душу населення – на 0,05 дол. США, при збільшенні часу реєстрації власності на 1 день – знизиться на 0,10 дол. США та на 0,11 дол. США відповідно.

## РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЇ ПОДОЛАННЯ МАЙНОВОЇ НЕРІВНОСТІ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

### 3.1 Прогнозування динаміки розвитку майнової нерівності

Прогнозування динаміки розвитку майнової нерівності є багатокомпонентним завданням, яке залежить від багатьох факторів, зокрема економічного зростання, податкової політики, соціальних та інституційних чинників.

Зважаючи на контент-аналіз досліджень у першому розділі дослідження майнової нерівності та її основних детермінант, варто зазначити можливі прогностичні тенденції, серед яких:

- посилення нерівності у розвинених країнах – через зростання частки доходів від капіталу порівняно з доходами від праці;
- зростання середнього класу в країнах, що розвиваються – економічне зростання в Азії та Африці може частково компенсувати глобальну нерівність;
- ризики соціальних протестів та нестабільності – високий рівень нерівності може призводити до політичної поляризації та соціальних конфліктів;
- регуляторні зміни – ймовірно посилення податків на великі статки та запровадження базового доходу у деяких країнах.

Відповідно до звітів Світової лабораторії нерівності (World inequality lab), визначено три сценарії прогнозування глобальної нерівності доходів до 2050 року. Перший сценарій характеризує дотримання країнами траєкторії нерівності, яка започаткувалася у 1980-х роках. Наприклад, 50% найбідніших жителів Китаю отримали 13% загального зростання Китаю за період 1980-2016 років, тому можна припустити, що 50% найбідніших жителів Китаю будуть отримувати ті ж 13% до 2050 року. Другий сценарій припускає, що всі країни слідуватимуть траєкторії нерівності, аналогічній до напрямків США протягом 1980-2016 років. Другий сценарій припускає, що в усіх країнах 50%

найбідніших верств населення отримають 3% зростання протягом 2017-2050 років. У третьому сценарії всі країни слідує за траєкторією нерівності ЄС – 50% найбідніших верств населення отримують 14% від загального зростання [70]. Таким чином, прогнозування майнової нерівності є важливим інструментом формування ефективної соціально-економічної політики країни.

Прогнозування динаміки розвитку майнової нерівності проводиться на основі даних Світового банку у розрізі індикаторів країн-членів ОЕСР та України з 2010 по 2023 роки. Для розрахунків використано програмне забезпечення Statistica 12 та MS Excel. Серед етапів прогнозування виділено наступні:

1. Відбір релевантних статистично значущих залежних показників на основі побудови кореляційної матриці.
2. Нормалізація попередньо відібраних показників за допомогою формули 2.1.
3. Визначення інтегральних індексів майнової нерівності методом оптимальної рівномірності (3.1).

$$PII = \frac{\sum_{i=1}^n S_{ij}}{\max\{\sum_{i=1}^n S_{ij}\}}, \quad (3.1)$$

де  $S_{ij}$  – нормалізований показник майнової нерівності за  $j$ -ий період;

$PII$  – інтегральний індекс майнової нерівності.

4. Визначення середніх рівнів інтегральних показників та відбір лідерів та відстаючих країн за рівнем майнової нерівності.

5. Прогнозування рівня майнової нерівності для попередньо відібраних країн методом експоненціального згладжування (без сезонної та трендової компонент) за формулою (3.2):

$$S_t = a X_t + (1-a)S_{t-1} \quad (3.2)$$

де  $S_t$  – згладжене значення;

$X_t$  – поточне значення показника;

$a$  – коефіцієнт згладжування ( $0 < a < 1$ ).

Також прогнозування проводиться за допомогою моделі Холта (без сезонної, але з трендовою складовою) з використанням параметрів рівень ( $S_t$ ) та тренд ( $T_t$ ).

Метод експоненціального згладжування – це метод прогнозування, який використовується для згладжування коливань у часових рядах та побудови прогнозів. Цей інструментарій базується на рекурсивному розрахунку середнього значення, надаючи при цьому пріоритет останнім спостереженням.

#### 6. Економічна інтерпретація одержаних результатів.

На першому етапі побудована кореляційна матриця показників майнової нерівності, які були описані у пункті 2.3 дослідження. Результати першого етапу прогнозування представлені у таблиці 3.1.

Таблиця 3.1 – Кореляційна матриця показників майнової нерівності досліджуваних країн протягом 2010-2023

Показник	INCOME	GINI	WELFARE	H10	L10	CUIP
INCOME	1,00	-0,25	0,96	-0,23	0,25	0,24
GINI	-0,25	1,00	-0,27	0,14	-0,39	0,12
WELFARE	0,96	-0,27	1,00	-0,26	0,27	0,29
H10	-0,23	0,14	-0,26	1,00	-0,80	0,01
L10	0,25	-0,39	0,27	-0,80	1,00	-0,07
CUIP	0,24	0,12	0,29	0,01	-0,07	1,00

Джерело: авторська розробка

Відповідно до даних таблиці 3.1, виявлено тісний прямий зв'язок між рівнем ВВП на душу населення (INCOME) та рівнем ВНД на душу населення (WELFARE) – 0,96 ( $|r| > 0,7$ ), а також тісний обернений зв'язок між часткою доходів 10% найбагатших (H10) та часткою доходів 10% найбідніших (L10) – -0,8. Відповідно, для усунення мультиколінеарності з кожної пари виключаємо показник, а саме: рівень ВНД на душу населення та частку доходів 10% найбагатших. Чотири із шести показників майнової нерівності будуть включені у подальші розрахунки.

На наступному етапі проведена нормалізація показників методом Z-нормалізації.

На третьому етапі прогнозування за формулою 3.1 визначено інтегральні індекси майнової нерівності (ІМН) досліджуваних країн протягом 2010-2023 років.

На четвертому етапі розраховано середні рівні інтегрального індексу майнової нерівності країн ОЕСР та України, які представлені у таблиці Б.1. На рисунку 3.1 візуалізовано зазначений інтегральний показник, на основі чого відібрано країни з найвищими та найнижчими показниками майнової нерівності.

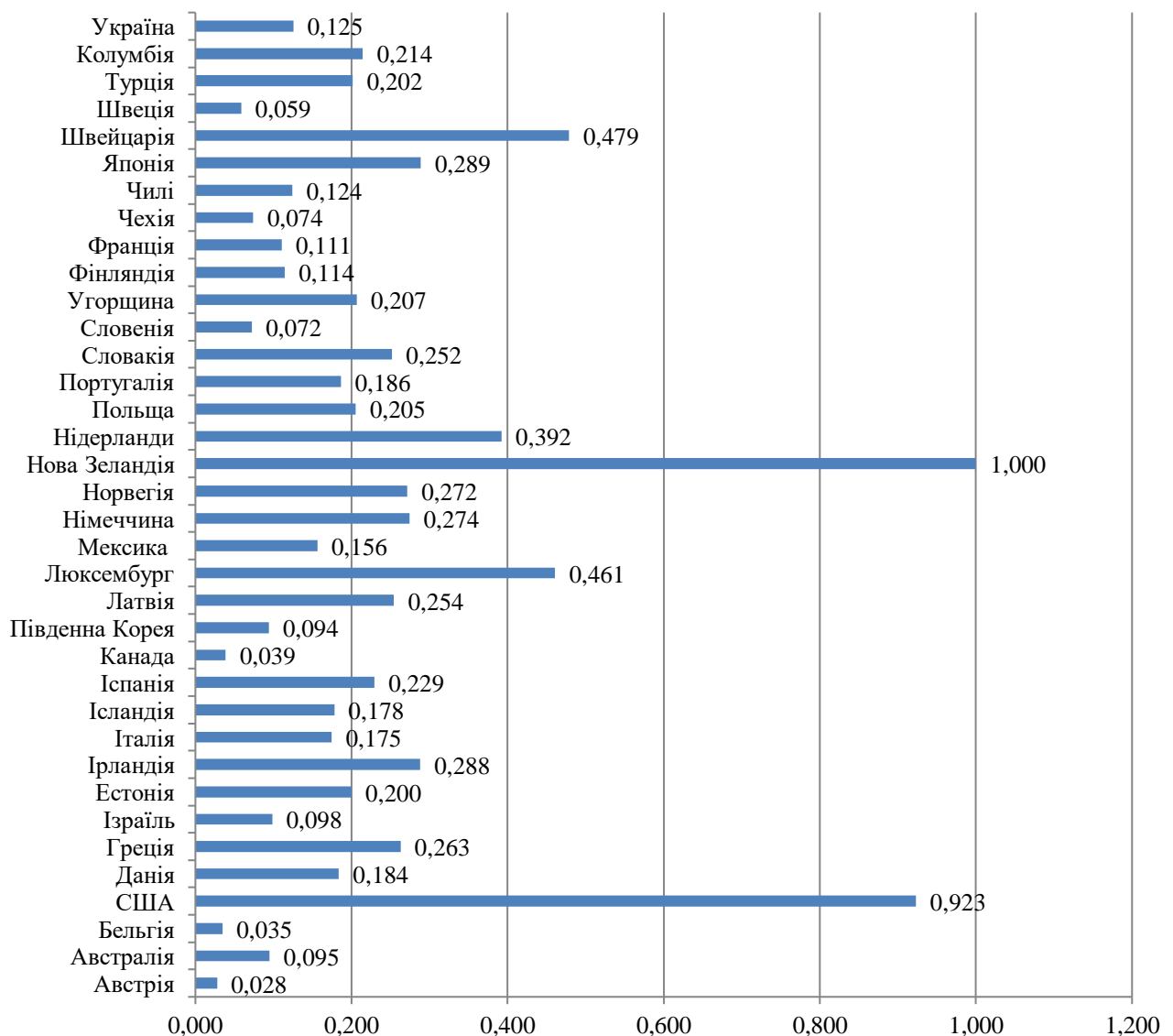


Рисунок 3.1 – Середні рівні інтегрального індексу майнової нерівності досліджуваних країн протягом 2010-2023 років (авторська розробка)

Відповідно до даних рисунку 3.1, найвищий рівень майнової нерівності характерий для Нової Зеландії (1,0) та США (0,923), а найнижчі – для Австрії (0,028) та Бельгії (0,035). Середній рівень інтегрального індексу майнової нерівності в Україні становить 0,125. Для подальшого прогнозування будуть використані інтегральні індекси відібраних країн.

На п'ятому етапі проведено прогнозування рівня майнової нерівності, зокрема, інтегрального індексу майнової нерівності, для попередньо відібраних країн методом експоненціального згладжування (без сезонної компоненти). Першочергово, розраховано прогнозні значення для країн із високим рівнем майнової нерівності – США та Нової Зеландії.

Серед причин високої майнової нерівності у США можна виділити дисбаланси у зростання доходів (швидке зростання прибутків 1% найбагатших у порівнянні із середнім класом), розрив у доступі до якісної освіти та її висока вартість, зростання монопольного виробництва та значні відмінності у доступі до кредитів. Для побудови прогнозу для США визначаємо наявність тренду (рис. 3.2).

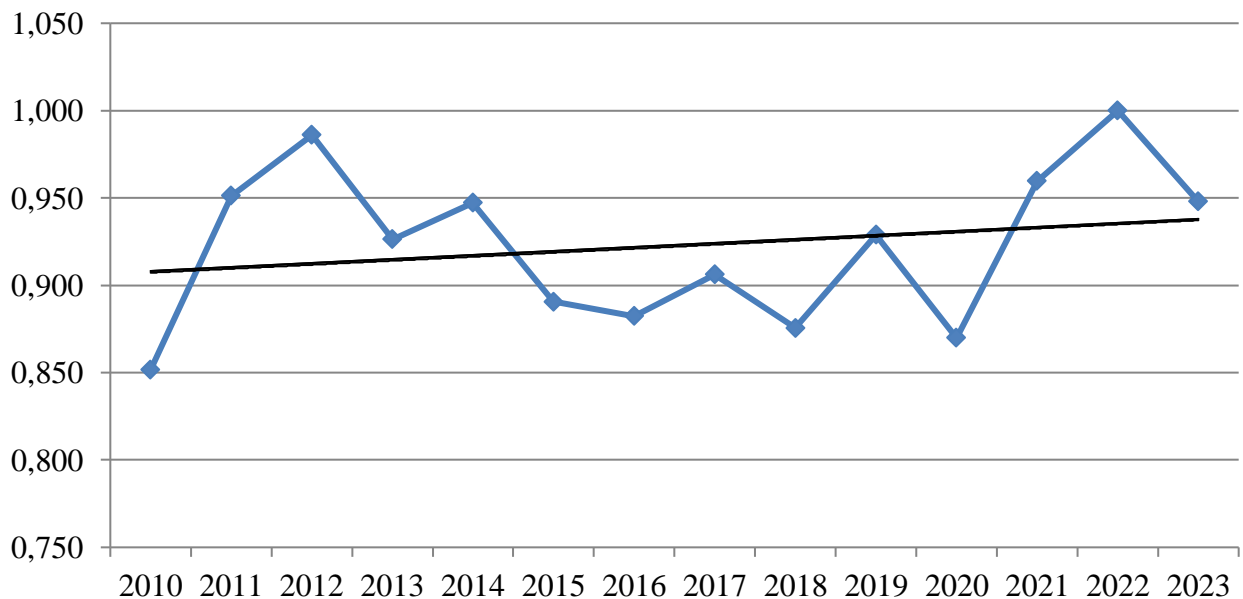


Рисунок 3.2 – Динаміка інтегрального індексу майнової нерівності США протягом 2010-2023 років з трендом

Джерело: авторська розробка

Відповідно, для прогнозування майнової нерівності у США використовуємо модель Холта. Для реалізації зазначеної моделі застосовано програмне забезпечення Statistica 12.

На рисунку 3.3 представлено експоненціальне згладжування ІМН у США.

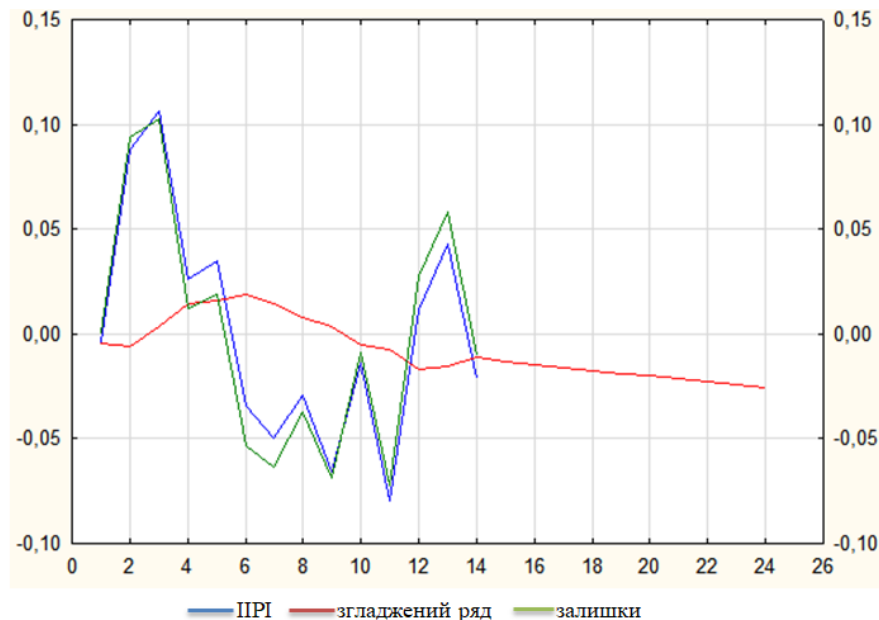


Рисунок 3.3 – Експоненціальне згладжування інтегрального індексу майнової нерівності США (модель Холта)

Джерело: авторська розробка на основі Statistica 12

Відповідно до даних рисунку 3.3, спостерігається не повне співпадіння фактичного та зглаженого показників, але останній частково повторює траєкторію фактичних даних.

У таблиці 3.2 представлені прогнозні значення ІМН у США протягом 2024-2028 років.

Таблиця 3.2 – Прогнозні значення інтегрального індексу майнової нерівності у США протягом 2024-2028 років (авторська розробка)

Рік	Значення
2024	0,974
2025	0,982
2026	0,989
2027	0,997
2028	0,999

Таким чином, майнова нерівність у США буде поступово зростати з 0,974 у 2024 році до 0,999 у 2028 році.

На рисунку 3.4 представлена динаміка ІМН Нової Зеландії протягом 2010-2023 років. Причинами високого рівня майнової нерівності є зростання цін на житло, відсутність податку на приріст капіталу, зростання нерівності в оплаті праці, скорочення профспілок та нерівний доступ до якісної освіти.

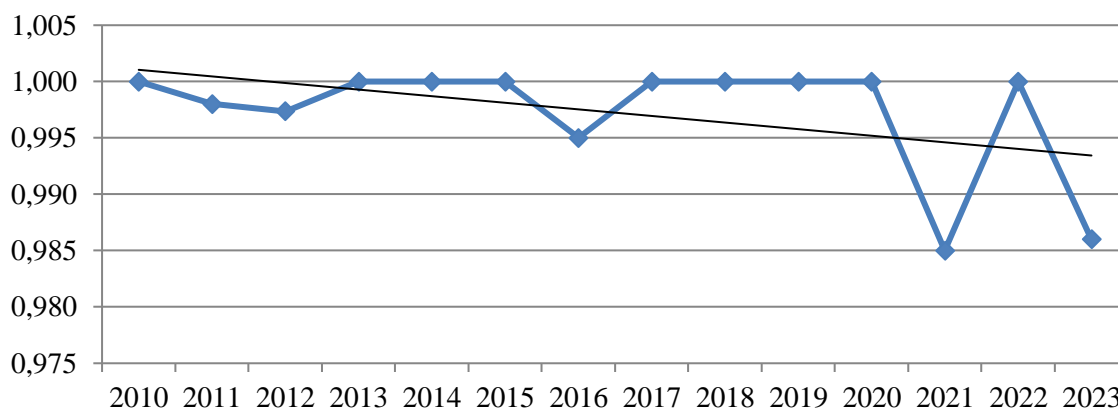


Рисунок 3.4 – Динаміка інтегрального індексу майнової нерівності Нової Зеландії протягом 2010-2023 років з трендом

Джерело: авторська розробка

Відповідно, для прогнозування майнової нерівності Нової Зеландії використовуємо модель Холта. На рисунку 3.5 представлено експоненціальне згладження ІМН.

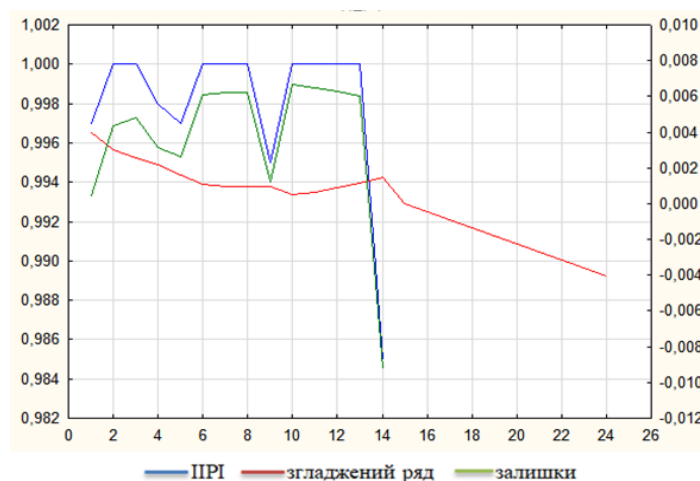


Рисунок 3.5 – Експоненціальне згладжування інтегрального індексу майнової нерівності Нової Зеландії (модель Холта) (авторська розробка)

Відповідно до даних рисунку 3.5, згладжений показник частково повторює траєкторію фактичних даних.

У таблиці 3.3 представлені прогностні значення ІМН у Новій Зеландії протягом 2024-2028 років.

Таблиця 3.3 – Прогностні значення інтегрального індексу майнової нерівності Нової Зеландії протягом 2024-2028 років

Рік	Значення
2024	0,992
2025	0,993
2026	0,992
2027	0,991
2028	0,991

Таким чином, з кінця 2025 року майнова нерівність у Новій Зеландії буде поступово знижуватися до 0,991 у 2028 році, запорукою цього може стати ефективне поєднання податкової, соціальної та економічної політик держави.

На рисунку 3.6 представлена динаміка ІМН Австрії протягом 2010-2023 років.

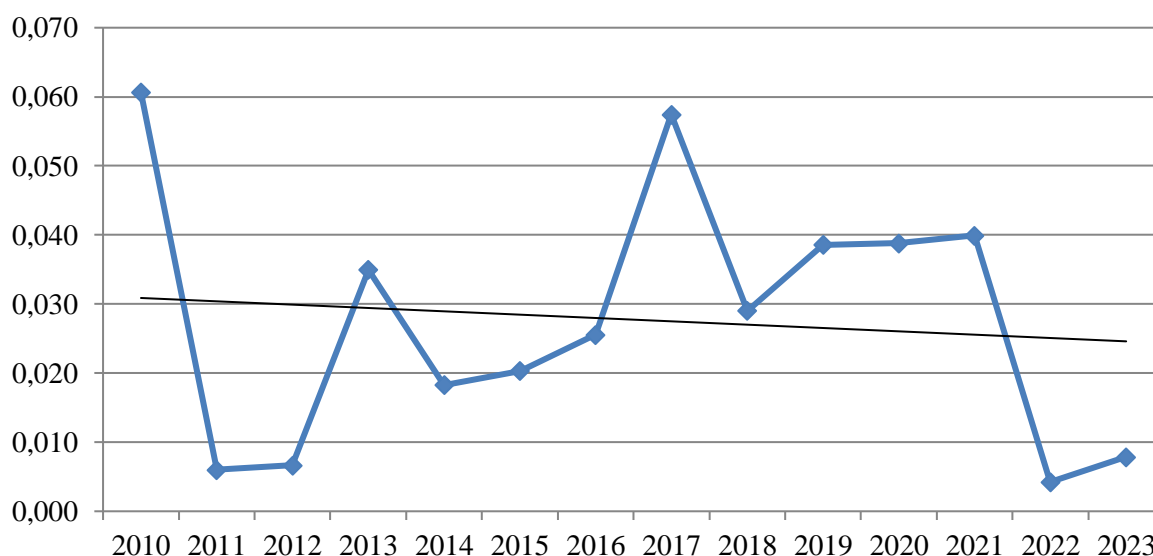


Рисунок 3.6 – Динаміка інтегрального індексу майнової нерівності Австрії протягом 2010-2023 років з трендом

Джерело: авторська розробка

Низький рівень майнової нерівності в Австрії обумовлений комплексом соціально-економічних та політичних факторів, серед яких наявність консервативної моделі соціальної політики (високий рівень державного втручання та перерозподілу матеріальних та нематеріальних ресурсів), розвиненої системи соціального захисту, прогресивної податкової політики, високого рівня зайнятості [99].

Відповідно, для прогнозування майнової нерівності Австрії використовуємо модель Холта. На рисунку 3.7 представлено експоненціальне згладження ІМН.

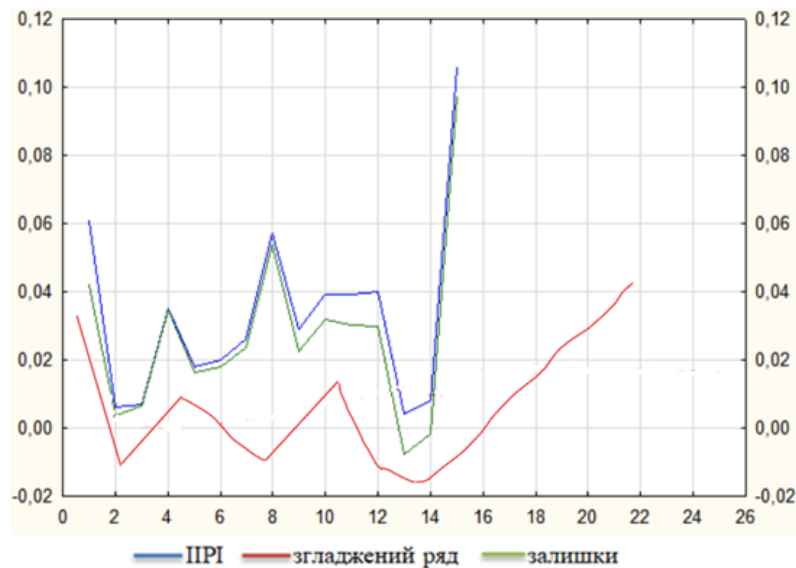


Рисунок 3.7 – Експоненціальне згладжування інтегрального індексу майнової нерівності Австрії (модель Холта)

Джерело: авторська розробка на основі Statistica 12

Відповідно до даних рисунку 3.7, фактичний рівень майнової нерівності (синя лінія) за коливаннями та траєкторією співпадає із згладженим рядом (червона лінія), тобто побудована прогнозна модель є адекватною. У таблиці 3.4 представлені прогнозні значення ІМН для Австрії протягом 2024-2028 років.

Таблиця 3.4 – Прогнозні значення інтегрального індексу майнової нерівності Австрії протягом 2024-2028 років

Рік	Значення
2024	0,018
2025	0,017
2026	0,018
2027	0,019
2028	0,020

Джерело: авторська розробка

Відповідно, майнова нерівність в Австрії буде поступово підвищуватися до 2028 року та становитиме 0,020. Незважаючи на це, інтегральний індекс майнової нерівності зазначеної країни знаходитиметься на мінімальному рівні.

Відповідно до розрахованого інтегрального індексу майнової нерівності (табл. Б.1, рис. 3.1), низький рівень показника також спостерігався у Бельгії, що обумовлено рядом соціально-економічних та політичних чинників, а саме: розвиненою системою соціального захисту, прогресивною системою оподаткування, наявністю сильного профспілкового захисту працівників та колективних договорів, високий рівень державних інвестицій в охорону здоров'я, транспорт і житло, наявність середнього класу населення за рівнем доходів. На рисунку 3.8 представлена динаміка інтегрального індексу майнової нерівності у Бельгії протягом 2010-2023 років.

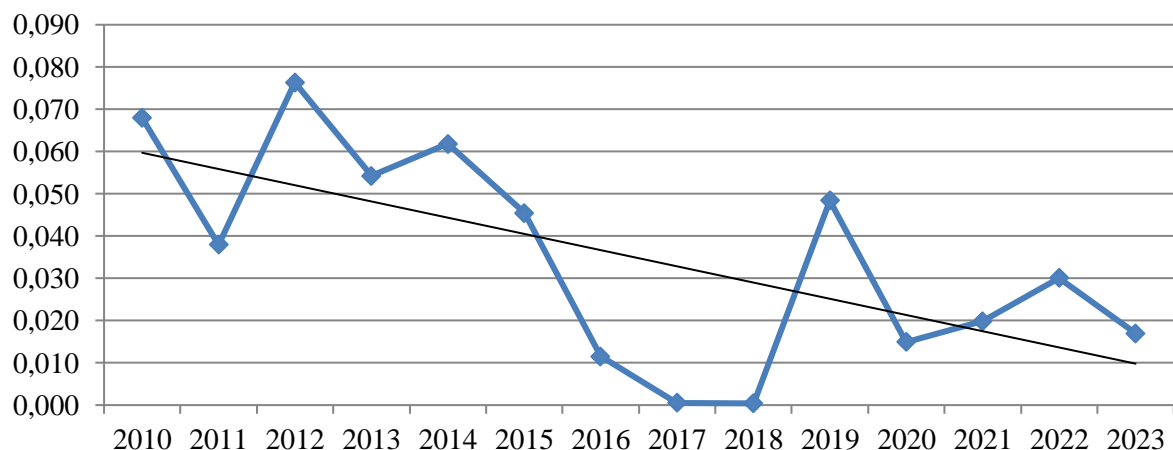


Рисунок 3.8 – Динаміка інтегрального індексу майнової нерівності Австрії протягом 2010-2023 років з трендом (авторська розробка)

Відповідно, для прогнозування майнової нерівності Бельгії також використовуємо модель Холта. На рисунку 3.9 представлено експоненціальне згладження ІМН.

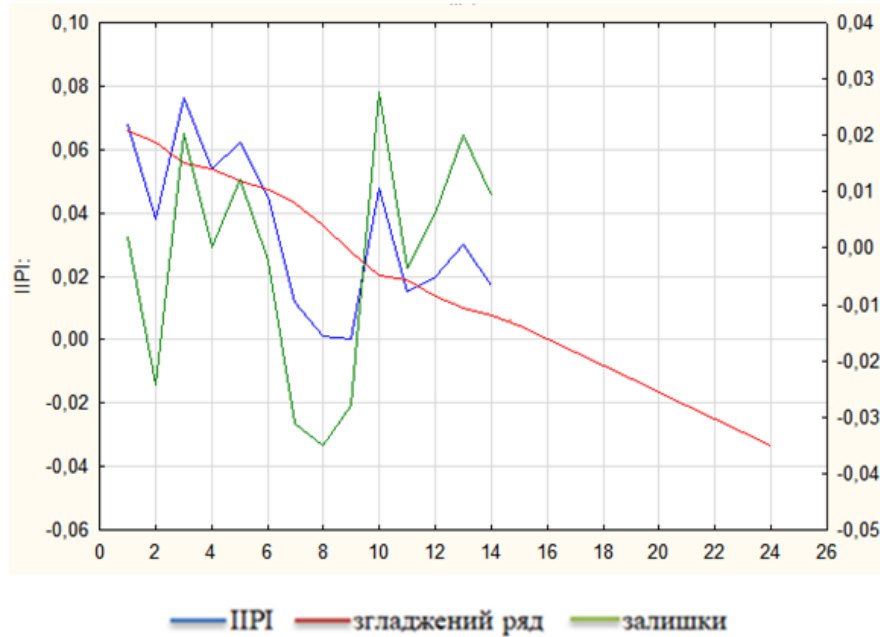


Рисунок 3.9 – Експоненціальне згладжування інтегрального індексу майнової нерівності Бельгії (модель Холта)

Джерело: авторська розробка на основі Statistica 12

Відповідно до даних рисунку 3.9, фактичний рівень майнової нерівності (синя лінія) за коливаннями та траєкторією не співпадає із згладженим рядом (червона лінія), але має напрямок до зниження майнової нерівності, тобто побудована прогнозна модель переважно є адекватною. У таблиці 3.5 представлені прогнозні значення ІМН для Бельгії протягом 2024-2028 років.

Таблиця 3.5 – Прогнозні значення інтегрального індексу майнової нерівності Бельгії протягом 2024-2028 років

Рік	Значення
2024	0,004
2025	0,003
2026	0,003
2027	0,001
2028	0,000

Джерело: авторська розробка

Таким чином, протягом 2024-2028 років у Бельгії прогнозується поступове зниження майнової нерівності, що досягне 0 значення. Фактичне виконання отриманого прогнозу можливе у випадку подальших ефективних соціально-економічних заходів.

Також спрогнозовано майнову нерівність в Україні, динаміка якої представлена на рисунку 3.10.

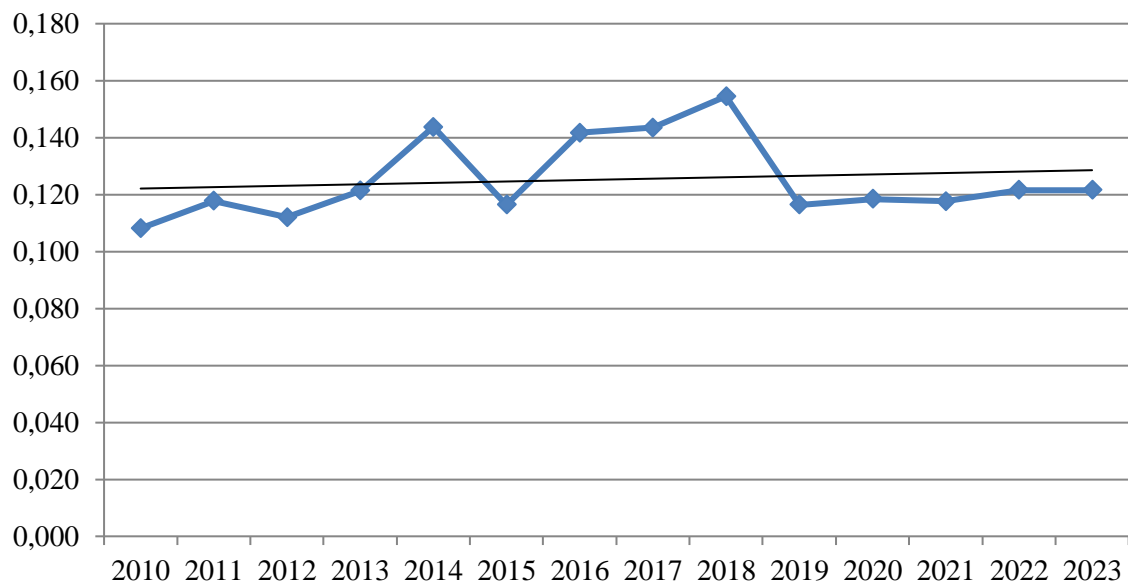


Рисунок 3.10 – Динаміка інтегрального індексу майнової нерівності України протягом 2010-2023 років з трендом

Джерело: авторська розробка

Відповідно до даних рисунку 3.10, в Україні спостерігається поступове зниження майнової нерівності з кінця 2018 року, що було спровоковано зменшенням доходів великих бізнес-груп, підвищенням мінімальної заробітної плати, збільшенням грошових переказів працівників з-за кордону, удосконалення системи соціальної допомоги, масова трудова міграція, яка зменшила кількість людей у класі з найнижчими доходами.

На рисунку 3.11 представлено експоненціальне згладження ПМН України. Згладжений ряд (червона лінія) частково збігається з фактичними даними та демонструє тенденцію до зростання.

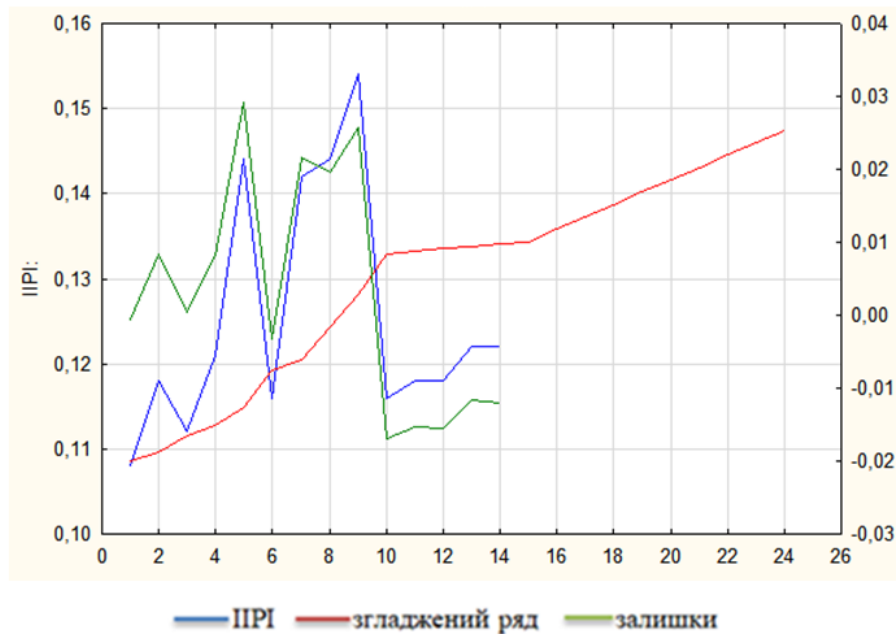


Рисунок 3.11 – Експоненціальне згладжування інтегрального індексу майнової нерівності України (модель Холта)

Джерело: авторська розробка на основі Statistica 12

У таблиці 3.6 представлені прогностичні значення ІМН для України протягом 2024-2028 років.

Таблиця 3.6 – Прогностичні значення інтегрального індексу майнової нерівності України протягом 2024-2028 років

Рік	Значення
2024	0,134
2025	0,135
2026	0,137
2027	0,138
2028	0,140

Джерело: авторська розробка

Відповідно до даних таблиці 3.6, прогнозується поступове підвищення майнової нерівності в Україні з 0,134 у 2024 році до 0,140 у 2028 році, що може бути спровоковане турбулентностями військового часу та повоєнного відновлення, розшаруванням населення та збільшенням корупційних схем.

Отже, на основі розрахованих інтегральних індексів майнової нерівності методом оптимальної рівномірності, що включають обсяг ВВП на душу

населення, індекс Джині, частку доходів 10% найбідніших та платежі за використання інтелектуальної власності, спрогнозовано майнову нерівність провідних країн (за середнім рівнем ПМН) – Бельгії та Австрії, країн з високими рівнями майнової нерівності – США та Нової Зеландії, а також України. Прогнозування проведено методом експоненціального згладжування на 2024-2028 роки. Визначено, що майнова нерівність до 2028 року підвищуватиметься у США (0,999), Австрії (0,020), Україні (0,140) та знижуватиметься у Бельгії (0,000) та Новій Зеландії (0,991).

### 3.2 Визначення кластерів країн світу за рівнем майнової нерівності

У сучасному трансформаційному світі майнова нерівність залишається однією з найважливіших соціально-економічних проблем, що обумовлено зростаючим розривом між багатими та бідними, що, як наслідок, впливає на рівень життя, доступ до освіти, охорону здоров'я, політичну стабільність та економічне зростання. За даними Світового банку, ВВП США станом на кінець 2024 року становило 2402,80 млрд. дол. (ріст – 2,8%), що свідчить про значний економічний розвиток країни. На противагу цьому, коефіцієнт Джині протягом 2021-2023 років коливався у межах 0,41-0,43, що демонструє значний рівень нерівності у порівнянні з іншими розвинутими країнами (наприклад, скандинавськими країнами, Німеччиною) [72]. Відповідно, навіть країни з високим рівнем ВВП можуть демонструвати значну внутрішню нерівність, що свідчить про необхідність більш поглибленого аналізу процесів нерівномірного розподілу ресурсів. У цьому випадку кластеризація країн за рівнем майнової нерівності дозволить виявити типові групи держав зі схожими соціальними, економічними та інституційними характеристиками.

Кластеризація проведеться на основі даних Світового банку у розрізі країн ОЕСР та України станом на кінець 2023 року за допомогою інструментарію Statistica 12.

Кластеризація включатиме наступні етапи:

1. Вибір релевантних показників методом головних компонент (табл. 2.16).
2. Нормалізація відібраних показників методом Z-нормалізація (форм. 2.1).
3. Проведення кластеризація за допомогою методу k-середніх.
4. Економічна інтерпретація отриманих результатів.

Метод k-середніх (k-means) розбиває дані на k-кластерів, мінімізуючи відстань між точками та центром кластера. Схема застосування зазначеного методу представлена на рисунку 3.12.

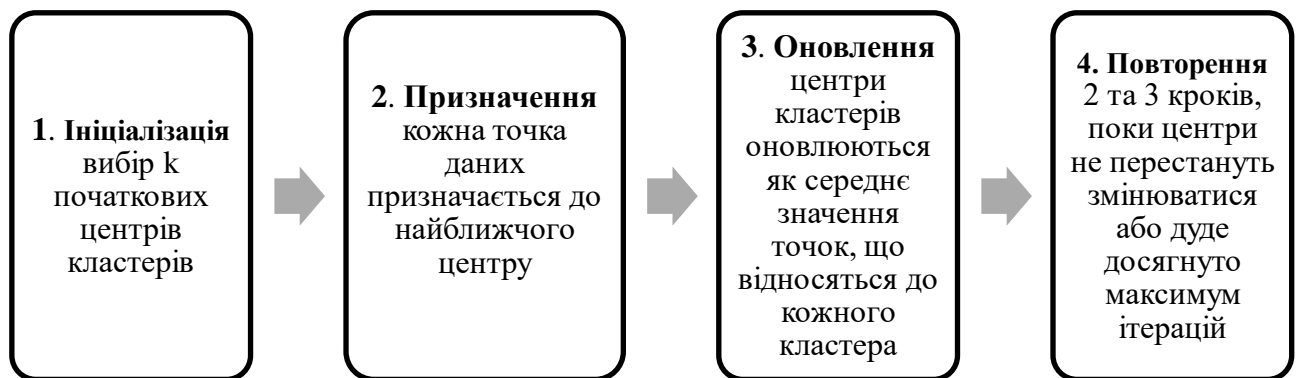


Рисунок 3.12 – Схема реалізації методу k-середніх (авторська розробка)

Серед переваг використання методу k-середніх можна виділити простоту реалізації інструментарію під час кластеризації, швидкість роботи методу, масштабованість даних (можливість працювати з великими обсягами даних), та легкість інтерпретації одержаних результатів.

Для реалізації першого етапу дослідження було відібрано на основі МГК (табл. 2.16) такі показники, як обсяг ВВП на душу населення (INCOME), обсяг ВНД на душу населення (WELFARE) та частка доходів 10% найбідніших (L10).

На другому етапі нормалізовано попередньо відібрані релевантні показники методом Z-нормалізації.

На третьому етапі проводиться власне кластеризація. У таблиці 3.7 представлений дисперсійний аналіз показників майнової нерівності країн ОЕСР

та України у 2023 році. У контексті кластерного аналізу, дисперсійний аналіз використовується для оцінки якості проведеної кластеризації. Це характеризує рівень якісного розподілу країн на кластери.

Таблиця 3.7 – Дисперсійний аналіз показників майнової нерівності країн ОЕСР та України у 2023 році

Показник	Критерій			
	Міжгрупова дисперсія	Внутрішньогрупова дисперсія	F-критерій	p
INCOME	16,958	11,937	23,439	0,00000
WELFARE	19,673	10,855	29,904	0,00000
L10	25,797	10,625	40,061	0,00000

Джерело: авторська розробка на основі Statistica 12

Відповідно до даних таблиці 3.7, міжгрупова дисперсія вища, ніж внутрішньогрупова для всіх показників, свідчить про значну різницю між кластерами (країнами ОЕСР та Україною). F-критерій для всіх трьох показників, зокрема обсягу ВВП на душу населення (INCOME), обсягу ВНД на душу населення (WELFARE) та частки доходів 10% найбідніших (L10), суттєво перевищує 1, що підтверджує наявність статистично значущих відмінностей. p-рівень становить 0, що свідчить про високий рівень статистичної значущості ( $p < 0,05$ ) показників майнової нерівності для всіх кластерів.

У таблиці 3.8 представлені евклідові відстані між кластерами – відстані між центрами кластерів, які використовують для візуалізації схожості між кластерами, виявлення надто близьких кластерів. Це дає змогу зробити висновки про структуру даних та роздільність кластерів.

Таблиця 3.8 – Евклідові відстані між кластерами країн ОЕСР та України станом на кінець 2023 року

Показник	Кластер 1	Кластер 2	Кластер 3
Кластер 1	0,000	1,632	1,110
Кластер 2	1,277	0,000	2,258
Кластер 3	1,054	1,502	0,000

Джерело: авторська розробка на основі Statistica 12

Вартот зазначити, що евклідові відстані – це міри подібності між центрами кластерів, зокрема: чим менше значення, тим схожіші відповідні кластери. Відповідно до даних таблиці 3.8, відстань між кластером 1 та кластером 3 становить 1,110 (найменша з усіх), між кластерами 1 та 2 – 1,632, між кластерами 2 і 3 – 2,258 (найбільша відстань). Таким чином, 1 та 3 кластери найбільш схожі між собою за аналізованими показниками майнової нерівності, а 2 кластер значно відрізняється від 3 кластера, що може свідчити про наявність унікальних характеристик, наприклад, рівень соціально-економічного розвитку, особливості державної політики, розташування країн.

У таблиці 3.9 представлено склад отриманих кластерів країн ОЕСР та України станом на кінець 2023 року.

Таблиця 3.9 – Склад отриманих кластерів країн ОЕСР та України станом на кінець 2023 року

Кластер 1	Кластер 2	Кластер 3
Польща, Португалія, Словаччина, Словенія, Угорщина, Чехія, Україна	Австрія, Австралія, Бельгія, Данія, Ірландія, Ісландія, Канада, Люксембург, Німеччина, Норвегія, Нідерланди, Фінляндія, Франція, Японія, Швейцарія, Швеція	Південна Корея, Греція, Ізраїль, Естонія, Італія, Іспанія, Латвія, Мексика, Нова Зеландія, Чилі, Турція, Колумбія, США

Джерело: авторська розробка на основі Statistica 12

У перший кластер увійшли країни (табл. 3.9), які розташовані у Центральній та Східній Європі. Представлені країни характеризуються нижчим рівнем соціально-економічного розвитку, нижчим рівне доходів та соціального забезпечення. Україна також знаходиться у першому кластері, що свідчить про її подібність з іншими країнами групи. У другий кластер увійшли країни з найвищими значення обсягів доходів та частки доходів 10% найбідніших, а також з найменшими рівнями нерівності та найкращими соціально-економічними умовами. Третій кластер включає різномірну групу країн (Латинська Америка, Європа, Близький Схід). У представлених країнах спостерігається високий рівень нерівності серед бідного населення.

Україна за рівнем доходів і соціального забезпечення ближча до країн Центрально-Східної Європи (кластер 1), але має потенціал до покращення при застосуванні успішних західних моделей (кластер 2). Кластеризація дала змогу чітко розділити країни ОЕСР та Україну за типом соціально-економічної моделі та рівнем майнової рівності наприкінці 2023 року.

На рисунку 3.13 представлений графік середніх значень показників майнової нерівності.

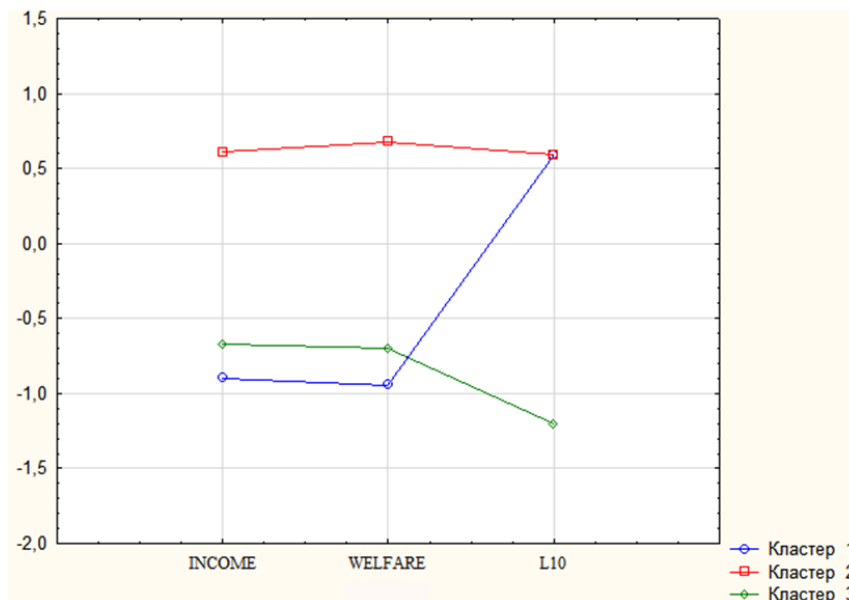


Рисунок 3.13 – Графік середніх значень індикаторів майнової нерівності країн ОЕСР та України у 2023 році

Джерело: авторська розробка на основі Statistica 12

Графік (рис. 3.13) демонструє середні стандартизовані значення трьох показників майнової нерівності (INCOME, WELFARE, L10) для трьох кластерів країн ОЕСР (у тому числі України). Для першого кластеру характерні найнижчі значення INCOME та WELFARE та вище середнього рівень L10. Тобто, країни першого кластеру мають низький рівень загального доходу, але відносно вищу частку доходів у нижніх 10%, що спровоковано рівномірністю розподілу при загальній бідності. Наприклад, у 2023 році обсяг ВВП на душу населення та частка доходів 10% найбідніших у Польщі становили 12 567 дол. США та 2,8%

відповідно, у Португалії – 22 551 дол. США та 2,7%, у Словаччині – 16 899 дол. США та 3,1%, у Словенії – 23 329 дол. США та 3,9%, в Угорщині – 13 217 дол. США та 3,2%, у Чехії – 20 160 дол. США та 3,7% та в Україні – 3 039 дол. США та 4,4%.

Країни другого кластеру мають високі значення за всіма показниками майнової нерівності ( $\approx 0.5-0.7$ ). Відібрані країни характеризуються високими доходами, сильною системою соціального захисту та відносною рівністю розподілу матеріальних та нематеріальних ресурсів. Наприклад, у 2023 році в Австрії обсяг ВВП на душу населення (INCOME) становить 46 611 дол. США, обсяг ВНД на душу населення (WELFARE) – 49 770 дол. США, частка доходів 10% найбідніших – 3,1%, в Австралії – 52 144 дол. США, 46 750 дол. США та 2,8% відповідно, у Бельгії – 44 197 дол. США, 47 110 дол. США та 3,3% відповідно, у Данії – 58 104 дол. США, 61 290 дол. США та 3,7% відповідно, в Ірландії – 48 697 дол. США, 44 980 дол. США та 2,9% відповідно, в Ісландії – 43 237 дол. США, 38 020 дол. США та 3,9%, у Канаді – 47 560 дол. США, 44 490 дол. США та 2,8%, у Люксембурзі – 110 885 дол. США, 77 640 дол. США та 3,3%, у Німеччині – 42 409 дол. США, 44 650 дол. США та 3,5%, у Норвегії – 88 163 дол. США, 88 940 дол. США та 3,7%, у Нідерландах – 51 305 дол. США, 53 470 дол. США та 3,6%, у Фінляндії – 46 506 дол. США, 49 740 дол. США та 3,7%, у Франції – 40 694 дол. США, 43 960 дол. США та 3,1%, в Японії – 44 968 дол. США, 43 910 дол. США та 3,3%, у Швейцарії – 76 531 дол. США, 79 040 дол. США та 3,1%, у Швеції – 52 542 дол. США, 54 380 дол. США та 3,2%. Другий кластер є еталонний типом країн ОЕСР, де державна політика активно зменшує розрив між багатими й бідними.

Країни, що знаходяться у третьому кластері, мають помірні значення INCOME та WELFARE ( $\approx -0.5$ ) та різке зниження L10 ( $\approx -1.5$ ). Це держави з невисоким рівнем доходу, але ще більшою нерівністю, де нижні 10% населення мають найменшу частку доходу. Станом на кінець 2023 року у Південній Кореї обсяг ВВП на душу населення становив 23 079 дол. США, обсяг ВНД на душу населення – 22 280 дол. США та частка доходів 10% найбідніших – 2,7%, у

Греції – 26 653 дол. США, 27 390 дол. США та 2,4% відповідно, в Ізраїлі – 31 338 дол. США, 30 340 дол. США та 1,8%, в Естонії – 14 663 дол. США, 14 580 дол. США та 2,5%, в Італії – 36 184 дол. США, 37 910 дол. США та 2,1%, в Іспанії – 30 658 дол. США, 31 930 дол. США та 2,1%, у Латвії – 11 118 дол. США, 12 510 дол. США та 2,1%, у Мексиці – 9 728 дол. США, 9 470 дол. США та 1,6%, у Новій Зеландії – 33 676 дол. США, 29 670 дол. США та 1%, у Чилі – 12 632 дол. США, 10 720 дол. США та 2%, у Турції – 10 622 дол. США, 10 380 дол. США та 2%, у Колумбії – 6 398 дол. США, 5 690 дол. США та 1,1%.

На основі аналізу евклідових відстаней, середніх значень майнової нерівності та складу кластерів розроблено матрицю якісних характеристик протидії майновій нерівності.

Таблиця 3.10 – Матриця якісних детермінант боротьби з майновою нерівністю у розрізі кластерів країн

Кластер	Заходи		
<b>Кластер 1</b> помірний рівень економічного розвитку, історична постсоціалістична спадщина (окрім Португалії) та спільні риси у політиці перерозподілу ресурсів	Допомога на дітей	Політика у розрізі працевлаштування	Політика в галузі охорони здоров'я та освіти
	<i>Польща:</i> + програма «500+» - високий рівень нерівності у сільській місцевості	Збільшення мінімальної заробітної плати ( <i>Португалія</i> )	Програми підтримки зайнятості молоді ( <i>Словаччина</i> )
	Розвиток соціальної системи ( <i>Словенія</i> )	Система прогресивного оподаткування ( <i>Чехія</i> )	Заходи щодо боротьби з МН, що стримуються високим рівнем тіньової економіки та корупційними процесами ( <i>Україна</i> )
<b>Кластер 2</b> Розвинена економіка, соціальна політика, найнижчі рівні індексу Джині, стабільні демократичні інституції	Прогресивне оподаткування	Розвинені системи соціального захисту	Політика зайнятості та підтримки доходів

## Продовження таблиці 3.10

Кластер	Заходи		
<b>Кластер 2</b>	Високі податки на великі доходи Податки на спадщину, нерухомість, багатство ( <i>Франція, Бельгія, Німеччина</i> )	Державна підтримка охорони здоров'я, пеній, освіти, допомоги безробітним. <i>Швеція та Данія</i> – моделі «соціального добробуту»	<i>Нідерланди та Німеччина</i> – системи підтримки працевлаштування
	Інвестиції в освіту <i>Фінляндія та Норвегія</i> – освітня рівність	Підтримка сімей Декретні відпустки, дитячі садки, підтримка працюючих батьків ( <i>Ісландія, Швеція, Норвегія</i> ).	
	<b>Кластер 3</b> системна подібність у розрізі соціально-економічного розвитку	Розширення соціального забезпечення для літніх людей та безробітних ( <i>Південна Корея</i> )	Оголошення про фінансову допомогу на суму 1 млрд євро для домогосподарств з низьким доходом, включаючи повернення місячної орендної плати та щорічну підтримку в розмірі 250 євро для літніх, інвалідів та незастрахованих осіб ( <i>Греція</i> )
	Впровадження цифрових рішень для покращення доступу до соціальних послуг ( <i>Естонія</i> )	Впровадження мінімального рівня життєвого доходу для підтримки вразливих домогосподарств ( <i>Іспанія</i> )	Підвищення мінімальної заробітної плати та розширення соціальних програм ( <i>Мексика, Колумбія, Чилі</i> )
	Реформування податкової системи та розширення соціального забезпечення ( <i>США</i> )	Програми з підтримки сімей з низьким доходом та одиноких батьків ( <i>Нова Зеландія</i> )	Інвестиції в доступне житло та освіту ( <i>Нова Зеландія</i> )

Джерело: авторська розробка на основі [16, 57, 19]

Отже, було згруповано країни ОЕСР (у тому числі Україну) у 3 кластери станом на кінець 2023 року за допомогою кластеризації, яка включала дисперсійний аналіз, аналіз середніх значень та оцінку складу кластерів у розрізі країн. На основі зазначених кроків було побудовано матрицю якісних детермінант боротьби з майновою нерівністю у розрізі кластерів країн.

Визначено, що еталонним є другий кластер за показниками майнової нерівності, зокрема, обсягом ВВП на душу населення, обсягом ВНД на душу населення та часткою доходів 10% найбідніших, статистична значущість яких підтверджена F-критеріями та p-рівнями.

### 3.3 Розробка сценаріїв подолання майнової нерівності в умовах сталого розвитку

У сучасних умовах зростаючих глобальних дисбалансів проблема майнової нерівності посідає одне з провідних місць під час реалізації соціально-економічної політики більшості країн світу. Поглиблення розриву між багатими та бідними загрожує не лише економічній стабільності, а й соціальній згуртованості суспільства. У цьому контексті особливої актуальності набуває необхідність формування ефективних сценаріїв подолання майнової нерівності, які повинні орієнтуватися на принципи сталого розвитку, що включають поєднання економічного зростання, соціальної справедливості та екологічної сталості.

Ключовим напрямом подолання майнової нерівності є її зниження або подолання на структурному рівні, що включає трансформації в економічних, соціальних та соціальних інститутах, та усунення першопричин виникнення МН. У цьому контексті впровадження вертикальних, горизонтальних та міжсекторальних методологій вимірювання майнової нерівності може сприяти досягненню ЦСР [58, с.5], що охоплює 1, 2, 8, 10 цілі.

Відповідно, одним із сценаріїв подолання майнової нерівності в умовах сталого розвитку є поєднання вертикальної, горизонтальної та міжсекторальної методологій, що також враховуватиме результати першого розділу, зокрема трансформаційну схему виникнення й регулювання майнової нерівності та PEST-аналіз концепції її подолання й запобігання у контексті забезпечення сталого розвитку. На рисунку 3.14 представлений інтегрований комплексний сценарій подолання майнової нерівності у контексті сталого розвитку.

**Міжсекторальна методологія** - підхід, що передбачає взаємодію та інтеграцію політик, стратегій і дій різних секторів суспільства (державного, приватного, громадського, освітнього, міжнародного та сектору домогосподарств) з метою вирішення такої соціально-економічної проблеми як майнова нерівність.

*Базис:* трансформаційна схема виникнення та регулювання майнової нерівності, що включає джерела, індикатори та соціально-економічні ефекти майнової нерівності (1-ий розділ).

**Переваги:**  
підвищення ефективності політик;  
створення синергії між секторами

**Приклад впровадження:** спільні ініціативи органів влади, бізнесу та громадських організацій щодо розвитку соціального підприємництва у регіонах із високим рівнем безробіття.

**Вертикальна методологія** - підхід, який передбачає координацію дій та політик у контексті боротьби з майновою нерівністю на різних рівнях управління: міжнародному, національному, регіональному та місцевому.

*Базис:* аналіз показників майнової нерівності на різних рівнях управління, що включає індекс Джині та рівень бідності на міжнародному рівні, рівень доходів (обсяг ВВП та ВНД на душу населення) на національному рівні, рівень заробітної плати у регіональному розрізі.

**Переваги:**  
узгодженість політик на всіх рівнях цілеспрямованість ресурсів на основі локального аналізу

**Приклад впровадження:** державні ініціативи, які реалізуються через регіональні адміністрації, включаючи їх у процес моніторингу

**Горизонтальна методологія** - це підхід, що передбачає взаємодію між рівноправними структурами або суб'єктами одного рівня (наприклад, між міністерствами, регіонами, громадами, секторами економіки) у процесі боротьби з майновою нерівністю.

*Базис:* PEST-аналіз

**Переваги:**  
залучення локальних знань та ініціатив;  
уникнення дублювання функцій між суб'єктами одного рівня.

**Приклади впровадження:**  
міжвідомчі платформи для координації дій;  
Меморандум про взаємодію між регіонами або структурами

Рисунок 3.14 – Інтегрований комплексний сценарій подолання майнової нерівності у контексті сталого розвитку (авторська розробка)

Відповідно до рисунку 3.14, базисом горизонтальної методології подолання майнової нерівності запропоновано попередній PEST-аналіз на рівні суб'єктів одного рівня. Серед політичних заходів для громад можна виділити наступні:

- впровадження нормативно-правових актів у розрізі надання субсидій та соціальних програм;
- прогресивне оподаткування;
- програми для незахищених верств населення.

Серед економічних заходів у контексті горизонтальної методології подолання майнової нерівності можна виділити встановлення рівної оплати за рівнозначну працю, пільгове кредитування придбання житла, надання грошових трансфертів незабезпеченим домогосподарствам, серед соціальних заходів – моніторинг співвідношення витрат цільових груп (малозабезпечені сім'ї, пенсіонери, держслужбовці) до їх початкового фінансування, серед технологічних заходів – розширення доступу до цифрових технологій за рахунок діджитал-трансформації сільської місцевості, впровадження технологій, що забезпечують транспарентність державних програм (інструментарій штучного інтелекту, блокчейн, автоматизація, машинне навчання).

Таким чином, у контексті подолання майнової нерівності в умовах сталого розвитку доцільно поєднувати вертикальну, горизонтальну та міжсекторальну методології, оскільки кожна з них відіграє унікальну роль у формуванні комплексного підходу. Вертикальна методологія забезпечує узгодженість політик подолання майнової нерівності на міжнародному, національному та місцевому рівнях, горизонтальна методологія сприяє рівноправному партнерству між структурами одного рівня, активізуючи локальні ініціативи, а міжсекторальна методологія дозволяє поєднати зусилля різних суспільних секторів для ефективного й довготривалого впливу на рівень МН. Відповідно, синергія цих трьох підходів створює підґрунтя для справедливішого розподілу матеріальних (нерухомості, землі та інших благ), нематеріальних (влади, інтелектуальної власності, прав власності) та фінансових активів і досягнення соціальної рівноваги у рамках сталого розвитку.

Також варто розглянути соціально-економічний сценарій подолання майнової нерівності у контексті сталого розвитку, що включає заходи оптимізації доступу до ресурсів, податкові та соціальні заходи (рис. 3.15).



Рисунок 3.15 – Соціально-економічний сценарій подолання майнової нерівності у контексті сталого розвитку (авторська розробка)

Першим кроком запропонованого сценарію є впровадження прогресивної податкової політики, яка впливає на перерозподіл багатства, зменшення соціальної нерівності та фінансування соціальних програм. Наприклад, серед досліджуваних у 2 та 3 розділах країн наприкінці 2023 року Швеція встановила податок на доходи фізичних осіб для найбагатших на рівні 57,1%, Данія – 55,9%, Бельгія – 50%, Франція – 45% [67].

Серед заходів прогресивної податкової політики слід виділити

- зростаючі ставки ПДФО (наприклад, 10% для низьких доходів, 40-50% для високих);
- податок на розкіш (додаткові збори на дорогі авто, нерухомість, предмети розкоші);
- податок на спадщину та дарунки (високі ставки для великих статків);
- пільги для малозабезпечених (знижені податки, субсидії, соціальні виплати);
- податок на капітал (для прибутків від інвестицій, нерухомості тощо).

Прогресивна податкова система поширена в країнах з високим рівнем соціального захисту (Скандинавія, Західна Європа). Вона дозволяє зменшити нерівність, але може стимулювати ухилення від податків або відтік капіталу.

Другим кроком є соціальні трансферти, які у контексті подолання майнової нерівності є безоплатними або субсидованими виплатами від держави громадянам з метою підтримки їхнього добробуту, які відіграють ключову роль у зменшенні майнової нерівності, перерозподіляючи доходи від багатих до малозабезпечених верств населення. Прикладом впровадження такого економічного інструменту є програма Німеччини «Державна пенсія + Grundsicherung», що включає пенсійну систему, яка залежить від стажу та зарплати, та соціальну допомогу для пенсіонерів з низькими доходами [4].

На третьому етапі важливо поєднати інвестиції у людський капітал та підтримку сталого підприємництва, що включають розвиток та фінансову підтримку як окремих домогосподарств, так і підприємств з метою забезпечення сталого розвитку (ЦСР 8 та 10).

На четвертому заключному кроці важливо провести інституційні трансформації, що включають антикорупційні заходи, імплементацію інноваційних технологій у сектор державних закупівель для підвищення їх прозорості.

Відповідно, успішне подолання майнової нерівності можливе лише через комплексні зміни у фіскальній, соціальній та інституційній політиці (рис. 3.15),

які, як наслідок, покращують добробут людей, сприяють стабільності, зростанню та досягненню цілей сталого розвитку державою.

Також на основі проведених у розділі 2 розрахунків запропоновано сценарій «Майнова рівність 3D: соціум, економіка, інститути» (рис. 3.16), який може стати економічно-математичним базисом для впровадження інтегрованого комплексного сценарію та соціально-економічний сценарій подолання майнової нерівності у контексті сталого розвитку.

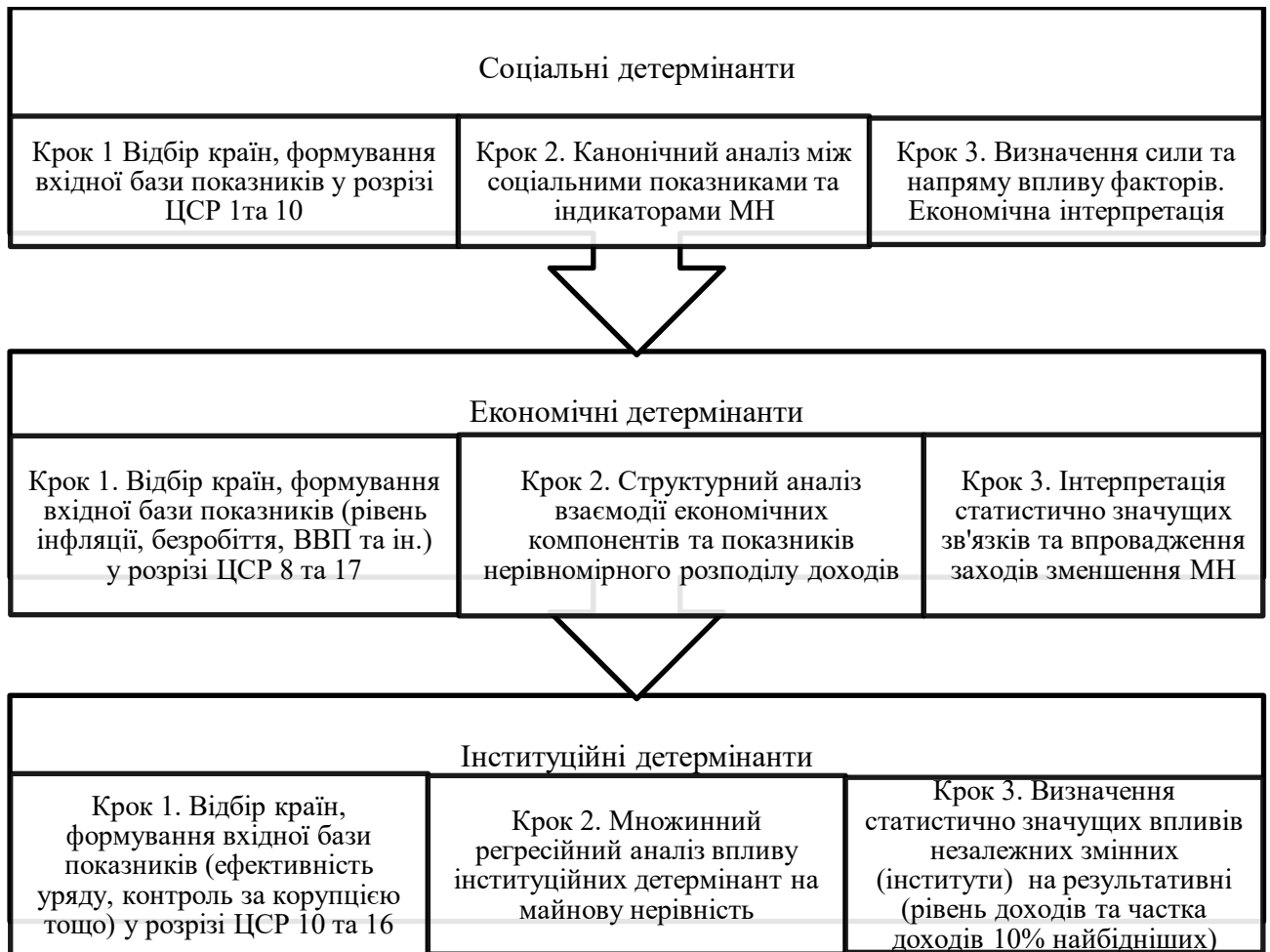


Рисунок 3.16 – Сценарій подолання майнової нерівності «Майнова рівність 3D: соціум, економіка, інститути» у контексті сталого розвитку (авторська розробка)

Сценарій «Майнова рівність 3D: соціум, економіка, інститути» дав змогу виділити наступні заходи подолання майнової нерівності (табл. 3.11).

Таблиця 3.11 – Матриця заходів сценарію «Майнова рівність 3D: соціум, економіка, інститути»

Критерій	Категорія		
	Соціум	Економіка	Інститути
Економіко-математичне підґрунття	<p>Статистично значущі показники розподілу доходів (кореляційна матриця) – індекс Джині, обсяг ВНД на душу населення, частка доходів 10% найбідніших.</p> <p>Статистично значущі соціальні детермінанти – соціальні відрахування, субсидії, рівень безробіття з вищою освітою, тарифна ставка. Результати канонічного аналізу – значущий вплив соціальних детермінант на розподіл доходів населення.</p>	<p>Статистично значущі показники розподілу доходів (МГК) – обсяг ВВП та ВНД на душу населення, індекс Джині та частка доходів 10% найбідніших.</p> <p>Статистично значущі економічні детермінанти – рівень інфляції, ВВП, ВНД та реальна відсоткова ставка (ЦСР 8), експорт та імпорт (ЦСР 17).</p> <p>Результати структурного аналізу – зв'язок між економічними детермінантами у розрізі ЦСР8 та ЦСР17 і нерівномірним розподілом доходів населення підтверджений (<math>p &lt; 0,05</math>).</p>	<p>Статистично значущі показники майнової нерівності (МГК) – обсяг ВВП на душу населення, обсяг ВНД на душу населення, частка доходів 10% найбідніших.</p> <p>Статистично значущі інституційні показники (кореляційна матриця) – ефективність уряду, контроль за корупцією, кількість податкових платежів, необхідний час для реєстрації власності.</p> <p>Побудована множинні регресійні модель є статистично значущими (<math>p &lt; 0,05</math>, <math>F_{\text{факт}} &gt; F_{\text{табл}}</math>, <math>R^2 &gt; 0,7</math>)</p>
Захід	<ol style="list-style-type: none"> <li>1. Зниження рівня соціальних відрахувань для малозабезпечених верств населення та підвищення для багатих.</li> <li>2. Зниження тарифних ставок.</li> <li>3. Збільшення обсягу субсидій для малозабезпечених верств.</li> <li>4. Програми працевлаштування після навчання або за результатами навчання.</li> </ol>	<ol style="list-style-type: none"> <li>1. Моніторинг обсягу ВВП та ВНД для підтримання сталого економічного розвитку.</li> <li>2. Впровадження інфляційного таргетування для закріплення цінності вхідних фінансових ресурсів суб'єктів господарювання.</li> <li>3. Зниження реальної відсоткової ставки.</li> </ol>	<ol style="list-style-type: none"> <li>1. Підвищення ефективності уряду на основі вчасної та повноцінної реалізації ним державної політики.</li> <li>2. Впровадження посиленних заходів контролю над корупцією.</li> <li>3. Зниження часу реєстрації права власності.</li> <li>4. Зниження вартості процедури відкриття бізнесу (реєстраційні платежі).</li> </ol>

Відповідно до даних рисунку 3.16 та таблиці 3.11, впровадження зазначених соціальних, економічних та інституційних заходів дасть змогу отримати довгостроковий синергетичний ефект зниження майнової нерівності у

контексті сталого розвитку. Серед таких ефектів можна виділити зниження корупційних ризиків на 40%, зростання частки малого бізнесу у ВВП до 25% (протягом 5 років), зменшення коефіцієнта Джині.

Таким чином, впровадження заходів сценарію «Майнова рівність 3D: соціум, економіка, інститути», соціально-економічного сценарію подолання майнової нерівності у контексті сталого розвитку та інтегрований комплексного сценарію подолання майнової нерівності є запорукою комплексного поетапного аналізу стану майнової нерівності на різних рівнях та для різних суб'єктів господарювання, а також ефекту зниження нерівномірного розподілу фінансових, матеріальних та нематеріальних ресурсів.

### Висновки до розділу 3

1. Відібрано релевантні статистично значущі показники майнової нерівності країн ОЕСР (у тому числі України) протягом 2010-2023 років на основі побудови кореляційної матриці. Чотири із шести (за виключенням обсягу ВНД на душу населення та частки доходів 10% найбідніших) показників майнової нерівності були включені у розрахунок інтегрального індексу.

На основі розрахованих інтегральних індексів майнової нерівності країн ОЕСР (у тому числі України) протягом 2010-2023 років методом оптимальної рівномірності спрогнозовано майнову нерівність провідних країн за середнім рівнем інтегрального індексу майнової нерівності – Бельгії та Австрії, країн з високими рівнями майнової нерівності – США та Нової Зеландії, а також України. Прогнозування проведено методом експоненціального згладжування (модель Холта) на 2024-2028 роки. Визначено, що майнова нерівність до 2028 року підвищуватиметься у США (0,999), Австрії (0,020), Україні (0,140) та знижуватиметься у Бельгії (0,000) та Новій Зеландії (0,991).

2. Проведено кластеризацію країн ОЕСР та України методом k-середніх станом на кінець 2023 року. На основі дисперсійного аналізу підтверджена статистична значущість попередньо відібраних методом головних компонент показників майнової нерівності (обсяг ВВП та ВНД на душу населення та частка доходів 10% найбідніших).  $p < 0,05$  та  $F > F_{\text{табл}}$ , що підтвердило високий рівень статистичної значущості. На основі аналізу евклідових відстаней визначено 3 кластери країн, з яких країни першого та третього кластерів найбільш схожі між собою за аналізованими показниками майнової нерівності, а другий кластер значно відрізняється від першого та третього, що свідчить про наявність унікальних характеристик (рівень соціально-економічного розвитку, особливості державної політики). На основі якісного аналізу складу кластерів та побудованого графіку середніх значень детерміновано, що країни-учасники другого кластеру є еталонними країнами у розрізі подолання майнової нерівності. Цей кластер включає Австрію, Австралію, Бельгію, Данію, Ірландію, Ісландію, Канаду, Люксембург, Німеччину, Норвегію, Нідерланди, Фінляндію, Францію, Японію, Швейцарі та Швецію, для яких характерно високий обсяг ВВП та ВНД на душу населення, а також вища частка доходів 10% найбідніших у порівнянні з країнами першого та третього кластерів.

Розроблена матриця якісних детермінант боротьби з майновою нерівністю у розрізі кластерів країн на основі поглибленого аналізу особливостей країн-учасниць кластерів. Серед детермінант першого кластеру виділено допомогу на дітей (Польща), політику у розрізі працевлаштування (Португалія), систему прогресивного оподаткування (Чехія) та інші заходи, другого кластеру – розвинені системи соціального захисту (Швеція та Данія), високі податки на великі доходи (Франція, Бельгія, Німеччина) та інші заходи, третього кластеру – розширення соціального захисту для людей літнього віку (Південна Корея), впровадження цифрових рішень для покращення доступу до соціальних послуг (Естонія), застосування мінімального рівня життєвого доходу (Іспанія) та інші заходи.

3. Розроблений інтегрований комплексний сценарій подолання майнової нерівності, що включає міжсекторну методологію – підхід узгодження стратегій і дій різних секторів суспільства: державного, приватного, громадського, освітнього, міжнародного та сектору домогосподарств, у процесі подолання майнової нерівності, базисом якого є трансформаційна схема виникнення МН; вертикальний підхід, який передбачає координацію дій та політик у контексті боротьби з майновою нерівністю на різних рівнях управління (міжнародному, національному, регіональному та місцевому) та горизонтальний підхід, що передбачає взаємодію між рівноправними структурами або суб'єктами одного рівня (міністерствами, регіонами, громадами, секторами економіки) у процесі боротьби з майновою нерівністю та горизонтальну методологію.

Запропонований соціально-економічний сценарій подолання майнової нерівності у контексті сталого розвитку, який включає чотири кроки: Прогресивна податкова політика → Соціальні трансферти та базовий дохід → Інвестиції в людський капітал + Підтримка сталого підприємництва → Інституційні реформи.

Розроблено сценарій подолання майнової нерівності «Майнова рівність 3D: соціум, економіка, інститути», що включає соціальні детермінанти на основі попереднього канонічного аналізу, економічні фактори на основі структурного моделювання та інституційні фактори на основі проведеного множинного регресійного моделювання. Представлено матрицю соціальних, економічних та інституційних заходів, що базуються на результатах математичного моделювання (розділ 2).

## ВИСНОВКИ

У дисертації представлено контент-узагальнення, визначено та охарактеризовано новий інструментарій з'ясування науково-практичної проблематики, яка полягає в удосконаленні підходів щодо оцінки організаційно-економічних засад подолання майнової нерівності в умовах сталого розвитку.

За результатами дисертаційної роботи одержано наступні висновки:

1. На основі категоріально-понятійного аналізу наукових робіт присвячених питанню майнової нерівності запропоновано розглядати майнову нерівність як соціально-економічне становище суб'єктів господарювання, що спровоковане нерівномірним розподілом матеріальних (нерухомості, землі та інших фізичних благ), нематеріальних (влади, інтелектуальної власності, прав власності на ресурси) та фінансових активів (доходів, багатства, цінних паперів, кредитних інструментів), який у комплексі обмежує економічну свободу суб'єктів господарювання та впливає на неефективне прийняття споживацьких рішень, що, як наслідок, є причиною стримування сталого розвитку країни.

На основі інструментарію VosViewer 1.6.16 (наукометрична база Scopus) сформовано візуалізаційну карту географічного розподілу наукових робіт за використанням поняття «майнова нерівність» протягом 2010-2025 років та виділено 7 кластерів, які об'єдналися у такі змістові групи ключових слів, як бази нерівності (1 кластер), оптимізаційні методи боротьби з майновою нерівністю (2 кластер), соціально-економічні ефекти майнової нерівності (3 кластер), права власності як юридично підтвержені джерела майнової нерівності (4 кластер), варіативні техніки управління майновою нерівністю (5 кластер), індикатори майнової нерівності (6 кластер), інновації та глобалізаційні процеси (7 кластер).

На основі проведеного бібліографічного аналізу за допомогою інструментарію Harzing's Publish or Perish (наукометрична база Google Scholar)

визначено, що питання майнової нерівності протягом 2010-2024 років розглядалося у 995 документах, що описували причини виникнення майнової нерівності, а також розрахунок алгебраїчних та функціональних нерівностей у доходах суб'єктів господарювання.

Обґрунтована трансформаційна схема виникнення та регулювання майнової нерівності, яка дозволила виокремити такі канали: фактичні (земельні ділянки, житло, будівлі, комерційна нерухомість, транспортні засоби та інші) та підтвержені юридично джерела (інтелектуальна власність, права власності на землю, житло), індикатори (рівень доходів населення, індекс Джині, рівень бідності, вартість життя (витрати домогосподарств), індекс цін на житлово-комунальні послуги), соціально-економічні ефекти та заходи регулювання майнової нерівності (оптимізаційні заходи, глобалізація регулювання майнової нерівності, податкові реформи тощо).

2. Проведено аналіз сучасного стану та динаміки майнової нерівності в Україні та у світі на основі таких індикаторів, як ВВП, індекс Джині, реальна заробітна плата, рівень зайнятості, соціальна підтримка, індекс захищеності прав власності, доступ до фінансування та індекс сприйняття корупції. Установлено, що у 2022 році ВВП у Північній Америці зріс на 23% порівняно з 2019 роком, у Європі – на 14%, тоді як у країнах Південної Африки – лише на 6%. У період з 2015 по 2020 рік середній світовий індекс Джині зріс з 0,44 до 0,48. Найнижчі значення у 2020 році були зафіксовані в Україні (0,26) та Норвегії (0,28), а у 2021 році – у Швеції (0,3), Фінляндії (0,28), Польщі (0,28) і Чехії (0,26). Найвищі рівні нерівності на кінець 2022 року спостерігалися у Бразилії (0,52), Колумбії (0,55) та низці країн Південної Африки: Анголі (0,51), Зімбабве (0,5), Замбії (0,52) і Мозамбіку (0,5).

Для України характерна тенденція до зростання індексу Джині з початку 2021 року, що склала близько 26%. Протягом 2010–2023 років спостерігались коливання ВВП на душу населення (середнє значення – 3580 доларів США), з прогнозованим зростанням на 4% до кінця 2024 року. Очікується також зменшення рівня бідності з 8,04% на початку 2021 року до 6,62% наприкінці

2024 року. Для упорядкування отриманих емпіричних даних за 2010–2022 роки в Україні були проведені описові статистичні розрахунки. Найбільш варіативним показником виявився ВВП на душу населення (income) з коливанням у межах 847 доларів США. Встановлено сильний обернений кореляційний зв'язок між цим показником та рівнем бідності ( $r = -0,725$ ).

3. Узагальнено та систематизовано концептуальні підходи до подолання та попередження майнової нерівності у контексті забезпечення сталого розвитку на основі контент-аналізу ключових міжнародних стратегій, серед яких заходи, передбачені Концепцією сталого розвитку ООН, положення МОП щодо зменшення нерівності доходів і на ринку праці, принципи Міжнародної конференції праці, Стратегії МВФ, а також методології оцінювання рівня життя, запропонованої Економічною та Соціальною радами ООН.

Проведено PEST-аналіз концептуальних засад подолання і запобігання майнової нерівності у контексті забезпечення сталого розвитку, що дав змогу виділити політичні (прогресивне оподаткування, закони щодо мінімальної заробітної плати та гарантій прав робітників, трансформація податкового кодексу у більш транспарентний та гнучкий формат), економічні (встановлення рівномірної оплати праці, пільгове кредитування придбання або будівництва житла, перерозподіл грошових трансфертів між бідними верствами населення, секторальне стимулювання економіки), соціальні (інвестування в «економіку догляду», запровадження загальної системи медичного страхування, моніторинг витрат цільових груп) та технологічні (інвестування у цифрову інклюзію, технології транспарентності державних програм, розвиток інтернет-інфраструктури у сільській місцевості) заходи та інструменти подолання майнової нерівності.

4. Визначено значущі соціальні фактори впливу на розподіл доходів населення у суспільстві на основі даних країн ОЕСР (у тому числі України) протягом 2010-2023 років за допомогою побудови кореляційних матриць та канонічного аналізу. На основі побудованої кореляційної матриці соціальних показників було відібрано п'ять із шести (за винятком частки сільського

населення), а із групи індикаторів розподілу доходів – три із п'яти (за винятком обсягу ВВП на душу населення та частки доходів 10% найбагатших).

На основі канонічного аналізу впливу соціальних факторів на розподіл доходів населення на основі даних Світового банку у розрізі країн-членів ОЕСР та України з 2010 по 2023 роки визначено канонічний коефіцієнт  $R$  0,670. Ідентифіковано вагомий вплив обсягу ВНД на душу населення на забезпечення рівномірного розподілу доходів населення (канонічні ваги 0,683), рівня безробіття з вищою освітою (канонічні ваги -0,847) та частки міського населення (канонічні ваги 0,344) на соціальну складову розподілу доходів. Виявлено, що варіація показників розподілу доходів населення у більшій мірі пояснюється варіацією соціальних факторів, що становить 22,9%. Адекватність побудованої моделі підтверджена показниками  $\chi^2 = 324,6$  та  $p = 0,0000$ .

5. Ідентифіковано економічні детермінанти нерівномірного розподілу доходів населення країн ОЕСР та України протягом 2010-2023 років за допомогою методу головних компонент та структурного аналізу на основі груп латентних економічних показників у контексті ЦСР8 (рівень інфляції, обсяг ВВП, ВНД, рівень безробіття, реальна відсоткова ставка) і ЦСР17 (обсяг експорту та імпорту) та блоку показників розподілу доходів (ВВП на душу населення, ВНД на душу населення, індекс Джині, частка доходу, що належить 10% найбагатших та 10% найбідніших). На основі методу головних компонент виключені імпаکت-показники з блоків економічних детермінант ЦСР8 (рівень безробіття) та показників розподілу доходів населення (частка доходів, що належить 10% найбагатших) як статистично незначущі, що підтверджено факторними навантаженнями цих індикаторів менше 0,7. На основі структурного моделювання встановлено, що ВВП, ВНД та експорт мають прямий і суттєвий вплив на економічну складову, а ВНД на душу населення – на розподіл доходів. Показник невідповідності (discrepancy) становить 2,364,  $R_{Cos}$  близьке до 0,  $\lambda = 1,0$ ,  $MAXCON = 0$ ,  $NRC = 0$ ,  $ICSF$  та  $ICS$  критерії 0, параметр Стінгера-Лінда=0, ( $<0,05$ ),  $p < 0,05$ , що свідчить про адекватність побудованої моделі. Відповідно, зв'язок між економічними детермінантами у

розрізі ЦСР8 та ЦСР17 та нерівномірним розподілом доходів населення підтверджений.

Визначено, що приріст ВВП на 1 дол.США збільшує рівень синтетичного узагальнюючого показника ECONOMY8 на 0,51%, приріст ВНД – на 0,5% збільшує рівень економічного зростання країни; підвищення обсягу експорту на 1 дол.США підвищує рівень економічного розвитку на 1,367% у контексті ЦСР17; підвищення рівня доходів прямопропорційно впливає на розподіл доходів населення; збільшення ВНД на душу населення на 1 дол. США на 0,498% урівноважує розподіл доходів населення; економічні детермінанти у контексті ЦСР8 (обсяг ВВП та ВНД) та ЦСР17 (обсяг експорту) прямо пропорційно впливають на рівномірність розподілу доходів населення, зокрема на 0,456% та 0,452% відповідно.

6. Побудовано множинні регресійні моделі впливу інституційних чинників на майнову нерівність країн ОЕСР (у тому числі України) протягом 2010-2023 років. Проведено попередній відбір релевантних показників майнової нерівності методом головних компонент, за результатами статистично значущими визначено обсяг ВВП та ВНД на душу населення, частку доходів 10% найбідніших. На основі побудови кореляційної матриці інституційних чинників відібрано шість із дев'яти показників, окрім індикатора політичної стабільності, регулятивної якості та верховенства права. На основі побудованих множинних регресійних моделей підтверджено статистичну значущість моделей з результативними ознаками обсяг ВВП на душу населення (INCOME) та обсяг ВНД на душу населення (WELFARE), що підтверджено рівнями F та р-критеріїв і  $R^2$ . Визначено, що при збільшенні ефективності уряду на 1 од. обсяг ВНД на душу населення збільшується на 0,417 дол. США, а обсяг ВВП на душу населення – на 0,317 дол. США, при збільшенні показника контролю за корупцією на 1 од. обсяг ВНД на душу населення збільшується на 0,446 дол. США, а обсяг ВВП на душу населення – на 0,526 дол США, при збільшенні податкових платежів на 1 – на 0,140 дол. США та на 0,169 дол. США відповідно, при збільшенні на 1 кількості процедур реєстрації власності – на

0,092 дол. США та на 0,157 дол. США відповідно, при підвищенні вартості процедури відкриття бізнесу на 1% обсяг ВНД на душу населення знизиться на 0,06 дол. США, а обсяг ВНД на душу населення – на 0,05 дол. США, при збільшенні часу реєстрації власності на 1 день – знизиться на 0,10 дол. США та на 0,11 дол. США відповідно.

7. Здійснено прогнозування рівня майнової нерівності в країнах ОЕСР та в Україні на період 2024–2028 років із використанням методу експоненціального згладжування на основі моделі Холта. Для цього попередньо було відібрано чотири з шести показників майнової нерівності (крім обсягу ВНД на душу населення та частки доходів 10% найбагатших), що виявилися статистично значущими за результатами кореляційного аналізу. На основі цих показників розраховано інтегральний індекс майнової нерівності, який і став базою для прогнозування.

У межах прогнозу проаналізовано країни з різними рівнями майнової нерівності: країни з низьким середнім значенням інтегрального індексу – Бельгія та Австрія, країни з високим рівнем нерівності – США та Нова Зеландія, а також Україна як окремий приклад.

Прогноз показав, що до 2028 року майнова нерівність зростатиме у США (до рівня 0,999), Австрії (0,020) та Україні (0,140), водночас знижуватиметься у Бельгії (до 0,000) та Новій Зеландії (до 0,991).

8. Станом на кінець 2023 року проведено кластеризацію країн ОЕСР та України методом k-середніх. Для цього, на основі методу головних компонент, були попередньо відібрані ключові показники майнової нерівності — ВВП і ВНД на душу населення та частка доходів 10% найбідніших. Їх статистичну значущість підтверджено за допомогою дисперсійного аналізу ( $p < 0,05$ ,  $F > F_{\text{табл}}$ ), що вказує на високий рівень достовірності отриманих результатів. На основі аналізу евклідових відстаней виділено три кластери країн. Перший і третій кластери демонструють найбільшу схожість за рівнем майнової нерівності, тоді як другий кластер суттєво відрізняється від інших.

У результаті якісного аналізу складу кластерів та побудови графіка середніх значень показників встановлено, що країни другого кластеру (зокрема Австрія, Австралія, Бельгія, Данія, Ірландія, Ісландія, Канада, Люксембург, Німеччина, Норвегія, Нідерланди, Фінляндія, Франція, Японія, Швейцарія та Швеція) демонструють більш ефективні підходи до подолання майнової нерівності. Ці держави вирізняються високими показниками ВВП та ВНД на душу населення, а також більшим доходом у 10% найбідніших громадян у порівнянні з країнами першого та третього кластерів.

Розроблена матриця якісних детермінант боротьби з майновою нерівністю у розрізі кластерів на основі поглибленого аналізу особливостей країн-учасниць кластерів. Серед детермінант першого кластеру виділено допомогу на дітей (Польща), політику у розрізі працевлаштування (Португалія), та інші заходи, другого кластеру – розвинені системи соціального захисту (Швеція та Данія) та інші заходи, третього кластеру – розширення соціального захисту для людей літнього віку (Південна Корея), застосування мінімального рівня життєвого доходу (Іспанія) та інші заходи.

9. Сформовано інтегрований комплексний сценарій подолання майнової нерівності, який ґрунтується на поєднанні кількох взаємодоповнюючих підходів та методологій, зокрема міжсекторальної методології, яка направлена на координацію стратегій і дій різних секторів суспільства та базується на трансформаційній схемі виникнення майнової нерівності; вертикальної методології, яка спрямований на забезпечення скоординованих дій і політик на різних рівнях управління та горизонтального підходу, що передбачає співпрацю між рівноправними структурами одного рівня, такими як міністерства, регіони, громади або сектори економіки.

Запропоновано соціально-економічний сценарій подолання майнової нерівності у контексті сталого розвитку, який включає прогресивну податкову політику, соціальні трансфери та базовий дохід, івестиції в людський капітал та підтримку сталого підприємництва, а також інституційні реформи.

Розроблено сценарій подолання майнової нерівності «Майнова рівність 3D: соціум, економіка, інститути», який поєднує три ключові виміри: соціальний, економічний та інституційний. Соціальні детермінанти визначені на основі попередніх результатів канонічного аналізу, економічні фактори – на базі структурного моделювання, а інституційні – за результатами множинного регресійного аналізу. У межах цього сценарію сформовано матрицю комплексних заходів у соціальній, економічній та інституційній сферах, яка базується на інтерпретаціях попередньо статистично значущих напрямів і взаємозв'язків між показниками відповідних складових.

## СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. 2013 Survey of Consumer Finances. *Federal Reserve System*. URL: [https://www.federalreserve.gov/econres/scf\\_2013.htm](https://www.federalreserve.gov/econres/scf_2013.htm) (Access date 16 October 2024).
2. 6,8 тис. вироків корупціонерам було винесено за час великої війни. *Опендатабот*. URL: <https://opendatabot.ua/analytics/corrupted-officials-2024> (Дата звернення 29.10.2024).
3. About the OECD. OECD. URL: <https://www.oecd.org/en.html> (Access date 28 September 2024).
4. Bäcker G. Einkommen: Existenzen sichern. *Heinrich-Böll-Stiftung*. 2022. URL: [https://www.boell.de/de/2022/03/02/einkommen-existenzen-sichern?gad\\_source=1&gad\\_campaignid=16450614600&gbraid=0AAAAADeE0X9Y05i2LHpkZy-UFLZy3cTye&gclid=Cj0KCQjw8cHABhC-ARIsAJnY12wdIgBeM8DiL9r5yY\\_g9n\\_b-bRnNM8buCSpffePM-aafsajK02uzUaAuUZEALw\\_wcB](https://www.boell.de/de/2022/03/02/einkommen-existenzen-sichern?gad_source=1&gad_campaignid=16450614600&gbraid=0AAAAADeE0X9Y05i2LHpkZy-UFLZy3cTye&gclid=Cj0KCQjw8cHABhC-ARIsAJnY12wdIgBeM8DiL9r5yY_g9n_b-bRnNM8buCSpffePM-aafsajK02uzUaAuUZEALw_wcB).
5. Baranovskyi O. I. Property security of citizens: substane and problems. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*. 2016. 1 (20). p. 158–183. DOI: <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v1i20.73195>.
6. Beckert J. Varieties of wealth: toward a comparative sociology of wealth inequality. *Socio-Economic Review*. 2024. 22(2). P. 475-499. DOI: 10.1093/ser/mwad068.
7. Bhatt A., Kolb M., and Ward O. How to fix economic inequality? Educational resources. Peterson Institute for International Economics, 2020. 41 p. URL: <https://www.piie.com/sites/default/files/documents/how-to-fix-economic-inequality.pdf>.
8. Bourdieu P. *Distinction a Social Critique of the Judgement of Taste*. Routledge, 2018. 32 p. DOI: 10.4324/9780429499838-20.

9. Boyko A., Myrhorod V., Stoyanets N., Reznik O. Managing Energy Infrastructure under the Imperatives of Sustainable Development: A Strategic and Innovation-Oriented Perspective from Ukraine. *Marketing and Management of Innovations*. 2025. Vol. 16(4). P. 16–32. DOI: <https://doi.org/10.21272/mmi.2025.4-02>.
10. Commission Staff Working Document Analysis of the recovery and resilience plan of Estonia Accompanying the document Proposal for a Council Implementing Decision on the approval of the assessment of the recovery and resilience plan for Estonia. *European Commission*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52021SC0285>. (Access date 23 August 2024).
11. Commission Staff Working Document: Analysis of the recovery and resilience plan of Bulgaria. *European Commission*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52022SC0106>. (Access date 23 August 2024).
12. Commission Staff Working Document: Analysis of the recovery and resilience plan of Latvia. *European Commission*. URL: [https://commission.europa.eu/system/files/2023-11/SWD\\_2023\\_375\\_1\\_EN\\_aut](https://commission.europa.eu/system/files/2023-11/SWD_2023_375_1_EN_aut). (Access date 15 September 2024).
13. Corruption Perceptions Index. 2023. URL: [https://www.transparency.org/en/cpi/2023?gad\\_source=1&gclid=CjwKCAjwgf3BhBeEiwAFf3rG0dKvUeKIqz219cbpm6XSKf3huRQOoZ1b3i9NkGLxeNLnQxknUI5QRoCkZwQAvD\\_BwE](https://www.transparency.org/en/cpi/2023?gad_source=1&gclid=CjwKCAjwgf3BhBeEiwAFf3rG0dKvUeKIqz219cbpm6XSKf3huRQOoZ1b3i9NkGLxeNLnQxknUI5QRoCkZwQAvD_BwE) (Access date 1 October 2024).
14. Countries With The Highest Average and Median Wealth Per Person. UBS. URL: <https://www.voronoiaapp.com/wealth/Countries-With-The-Highest-Average-and-Median-Wealth-Per-Person--2115> (Access date 15 September 2024).
15. Current well-being. OECD Data Explorer. OECD. URL: [https://data-explorer.oecd.org/vis?df\[ds\]=dsDisseminateFinalDMZ&df\[id\]=DSD\\_HSL%40DF\\_HSL\\_CWB&df\[ag\]=OECD.WISE.WDP&df\[vs\]=1.0&dq=USA%2BGBR%2BTUR%2BCHE%2BSWE%2BSVN%2BESP%2BSVK%2BPRT%2BPOL%2BNOR%2BNZL](https://data-explorer.oecd.org/vis?df[ds]=dsDisseminateFinalDMZ&df[id]=DSD_HSL%40DF_HSL_CWB&df[ag]=OECD.WISE.WDP&df[vs]=1.0&dq=USA%2BGBR%2BTUR%2BCHE%2BSWE%2BSVN%2BESP%2BSVK%2BPRT%2BPOL%2BNOR%2BNZL)

[%2BMEX%2BLUX%2BLTU%2BLVA%2BKOR%2BJPN%2BITA%2BISR%2BIRL%2BISL%2BHUN%2BGRC%2BDEU%2BFRA%2BFIN%2BEST%2BCZE%2BDNK%2BBEL%2BCHL%2BCAN%2BAUT%2BAUS.2\\_1%2B7\\_1..T.T.T.&pd=2023%2C2023&to\[TIME\\_PERIOD\]=false&ly\[cl\]=DOMAIN%2CCOMBINED\\_MEASURE%2CCOMBINED\\_UNIT\\_MEASURE&ly\[rw\]=REF\\_AREA&vw=tb](#) (Access date 28 September 2024).

16. Dabla-Norris E., Kochhar K., Suphaphiphat N., Ricka F., Tsounta E. Causes and Consequences of Income Inequality: A Global Perspective. *IMF staff discussion note*. 2015. 15(13). URL: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/sdn/2015/sdn1513.pdf>.

17. Eggum T., Røed Larsen E. Is the Housing Market an Inequality Generator? *Review of Income and Wealth*. 2024. 70(3). P. 697-722. DOI: 10.1111/roiw.12658.

18. Fighting inequalities in a changing world of work International Labour Organization. URL: <https://www.ilo.org/resource/news/fighting-inequalities-changing-world-work> (Access date 28 September 2024).

19. Flash estimates of income inequalities. Eurostat. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/SEPDF/cache/98614.pdf> (Access date 24 April 2025).

20. GDP per capita (current US \$). URL: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.CD> (Access date 1 October 2024).

21. GDP per capita (current US\$) – Ukraine. *World Bank*. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.CD?locations=UA> (Access date 12 October 2024).

22. Genevey R., Pachauri R. K. and Tubiana L. Reducing inequalities: A Sustainable Development Challenge. Delhi: TERI Press, 2013. 272 p. ISBN 978-81-7993-530-9.

23. Gini coefficient of equivalised disposable income – EU-SILC survey. *Eurostat*. URL:

[https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/ilc\\_di12/default/table?lang=en](https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/ilc_di12/default/table?lang=en)

(Access date 11 October 2024).

24. Gini index – Ukraine. *World Bank*. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/SI.POV.GINI?locations=UA> (Access date 11 October 2024).

25. Gini index in Ukraine from 2013 to 2028. *STATISTA*. URL: <https://www.statista.com/forecasts/1165120/gini-index-forecast-in-ukraine> (Access date 11 October 2024).

26. Global Employment Trends for Youth 2024. International Labour Organization. URL: <https://www.ilo.org/publications/major-publications/global-employment-trends-youth-2024> (Access date 26 September 2024).

27. Global Wage Report 2022-23. Data. International Labour Organization. URL: <https://webapps.ilo.org/digitalguides/en-gb/story/globalwagereport2022-23#home> (Access date 27 September 2024).

28. Global Wealth Report 2024. UBS. URL: <https://www.ubs.com/us/en/wealth-management/insights/global-wealth-report.html#key-points> (Access date 15 September 2024).

29. Goal 10 Reduced inequalities. UN. URL: <https://www.undp.org/uk/ukraine/tsili-staloho-rozvytku/reduced-inequalities> (Access date 16 September 2024).

30. Goal 10: Reduce inequality within and among countries. United Nations. URL: <https://www.un.org/sustainabledevelopment/inequality/> (Access date 17 October 2024).

31. Goals of Sustainable Development. *United Nations*. URL: <https://sdgs.un.org/goals/goal1> (Access date 25 August 2024).

32. Gradshteyn I.S., Ryzhik I.M. Table of integrals, series, and products. 2014. 1133 p. DOI: <https://doi.org/10.1016/C2010-0-64839-5>.

33. Happiness of the younger, the older, and those in between. World Happiness Report. 2024. URL: <https://worldhappiness.report/ed/2024/happiness-of->

[the-younger-the-older-and-those-in-between/#ranking-of-happiness-2021-2023](#)

(Access date 11 January 2024).

34. Human Development Insights. *Human Development Reports*. 2023. URL: <https://hdr.undp.org/data-center/country-insights#/ranks> (Access date: 06.09.2024).

35. Income inequality: Gini coefficient, 2023. URL: <https://ourworldindata.org/grapher/economic-inequality-gini-index> (Access date 2 October 2024).

36. Index of Economic Freedom. URL: <https://www.heritage.org/index/pages/all-country-scores> (Access date 6 March 2025).

37. Inequality and Shared Prosperity. World Bank Group. URL: <https://www.worldbank.org/en/topic/isp/overview> (Access date 28 September 2024).

38. International definition and measurement of levels of living. United Nations economic and social council. New York, 1954.

39. Kang Y., Sun W., Wan G., Yang C. Property tax and housing wealth inequality: Evidence from China. *Journal of Asian Economics*. 2024. 94. DOI: 10.1016/j.asieco.2024.101786.

40. Koop A. Mapped: The World's Happiest Countries in 2023. URL: <https://www.visualcapitalist.com/worlds-happiest-countries-2023/> (Access date 26 September 2024).

41. Krol V., Mishchuk H., Bilan Y. Social protection or economic participation? Examining drivers of Ukrainian refugees' integration in Europe. *Research in Globalization*. 2026. Vol. 12. Article 100367. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.resglo.2026.100367>.

42. Kwilinski A., Lyulyov O., Pimonenko T. Inclusive economic growth: Relationship between energy and governance efficiency. *Energies*. 2023. Vol. 16. Iss. 6. Article 2511. DOI: <https://doi.org/10.3390/en16062511>.

43. Lyulyov O., Pimonenko T., Kwilinski A. Digital inclusion for a sustainable future: Catalysing green economic growth. *Sustainable Futures*. 2025. Vol. 10. Article 101037. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.sftr.2025.101037>.

44. Lyulyov O., Pimonenko T., Saura J. R., Barbosa B. How do e-governance and e-business drive sustainable development goals? *Technological Forecasting and Social Change*. 2024. Vol. 199. Article 123082. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.techfore.2023.123082>.

45. Ma Z., Stoyanets N. Managing the optimization of renewable energy subsidy policies based on social justice. *Бізнес-навігатор*. 2025. Вип. 5(82). DOI: <https://doi.org/10.32782/business-navigator.82-17>.

46. Measuring global inequality: Median income, GDP per capita, and the Gini Index. *Giving what we can*. URL: [https://www.givingwhatwecan.org/blog/measuring-global-inequality-median-income-gdp-per-capita-and-the-gini-index?gad\\_source=1&gclid=CjwKCAiA3ZC6BhBaEiwAeqfvyr60QdNnrmEfXn1\\_x73uft3uGsGs44fqThrPy8g3DFJfAseq7yyRPhoCBYYQAvD\\_BwE](https://www.givingwhatwecan.org/blog/measuring-global-inequality-median-income-gdp-per-capita-and-the-gini-index?gad_source=1&gclid=CjwKCAiA3ZC6BhBaEiwAeqfvyr60QdNnrmEfXn1_x73uft3uGsGs44fqThrPy8g3DFJfAseq7yyRPhoCBYYQAvD_BwE) (Access date 5 November 2024).

47. Metreau E., Young K.E., Eapen S.G. World Bank country classifications by income level for 2024-2025. *World Bank Blogs*. 2024. URL: <https://blogs.worldbank.org/en/opendata/world-bank-country-classifications-by-income-level-for-2024-2025>.

48. Mishchuk H., Bilan Y., Androniceanu A., Krol V. Social capital: Evaluating its roles in competitiveness and ensuring human development. *Journal of Competitiveness*. 2023. Vol. 15(2). DOI: <https://doi.org/10.7441/joc.2023.02.01>.

49. Mishchuk H., Štofková J., Krol V., Joshi O., Vasa L. Social capital factors fostering the sustainable competitiveness of enterprises. *Sustainability*. 2022. Vol. 14(19). Article 11905. DOI: <https://doi.org/10.3390/su141911905>.

50. Morris A. Housing and Inequality in Australia. *Economic and Labour Relations Review*. 2023. 34(1). P. 86-103. DOI: 10.1017/elr.2022.6.

51. Murphy D. Housing cycles and gentrification. *Journal of Monetary Economics*. 2024. 144. DOI: 10.1016/j.jmoneco.2024.01.003.

52. Nyborg Støstad M., Cowell F. Inequality as an externality: Consequences for tax design. *Journal of Public Economics*. 2024. 235. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jpubeco.2024.105139>.

53. Nygaard C. A. Earnings, Productivity and Housing Expenditure: Who Retains the Wage-Related Agglomeration Effect? *Australian Economic Papers*. 2024. DOI: 10.1111/1467-8454.12380.

54. OECD Data Explorer. *OECD*. URL: <https://data-explorer.oecd.org/> (Access date 10 November 2024).

55. Oliinyk O., Mishchuk H., Samoliuk N., Bilan Y. Bridging the divide: Addressing social tensions between internally displaced persons and host communities during wartime in Ukraine. *Problems and Perspectives in Management*. 2025. Vol. 23(3). DOI: [https://doi.org/10.21511/ppm.23\(3\).2025.46](https://doi.org/10.21511/ppm.23(3).2025.46).

56. Operational guidance note for imf engagement on social spending issues. *IMF*. 2024. URL: <https://www.imf.org/en/Publications/Policy-Papers/Issues/2024/04/30/Operational-Guidance-Note-for-IMF-Engagement-on-Social-Spending-Issues-548431> (Access date 1 November 2024).

57. Osakwe P. N. and Solleder O. Wealth Distribution, Income Inequality and Financial Inclusion: A Panel Data Analysis. *United Nations conference on trade and development*. Working paper 4. 2023. 3. 21 p. URL: [https://unctad.org/system/files/official-document/wp-2023d3-no4\\_en.pdf](https://unctad.org/system/files/official-document/wp-2023d3-no4_en.pdf).

58. Overcoming Inequalities in the Context of the 2030 Agenda for Sustainable Development. *United Nations Reserch Institute for Social Development*. 2019. 10. 8 p. URL: <https://cdn.unrisd.org/assets/library/briefs/pdf-files/ib10-overcoming-inequalities.pdf>.

59. Pi J. Property rights enforcement and wage inequality. *Manchester School*. 2023. 91(5). P. 467-481. DOI: 10.1111/manc.12449.

60. Poverty ratio – Ukraine. *World Bank*. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/SI.POV.UMIC?locations=UA> (Access date 12 October 2024).

61. Powell J.A. Six policies to reduce economic inequality. 2014. URL: <https://belonging.berkeley.edu/six-policies-reduce-economic-inequality> (Access date 17 October 2024).
62. Property right index. Property right Alliance. URL: <https://www.internationalpropertyrightsindex.org/countries> (Access date 28 September 2024).
63. Pudryk D., Kwilinski A., Lyulyov O., Pimonenko T. Towards Achieving Sustainable Development: Interactions between Migration and Education. *Forum Scientiae Oeconomia*. 2023. Vol. 11. No. 1. P. 113–132. DOI: [https://doi.org/10.23762/FSO\\_VOL11\\_NO1\\_6](https://doi.org/10.23762/FSO_VOL11_NO1_6).
64. Ranking of Happiness 2021-2023. URL: <https://worldhappiness.report/ed/2024/happiness-of-the-younger-the-older-and-those-in-between/#ranking-of-happiness-2021-2023> (Access date 4 October 2024).
65. Rapaczynski A. Capitalism and the Challenge of Inequality. *Capitalism and Society*. 2024. 18(1). ISSN 21946140.
66. Reducing inequality, ensuring appropriate wage and care economy. 1st meeting of the G7 Employment Working Group. Tokyo, 8-9 February, 2023. International Labour Organization. URL: <https://www.ilo.org/resource/reducing-inequality-ensuring-appropriate-wages-and-care-economy> (Access date 27 September 2024).
67. Roach B., Rajkarnikar P.J., Goodwin N. and Harris J.M. Social and Economic Inequality. *An ECI Teaching Module on Social and Environmental Issues in Economics*. Economics in Context Initiative, Global Development Policy Center. Boston University. 2023. 50 p. URL: <https://www.bu.edu/eci/files/2023/05/Inequality-Module-2023.pdf>.
68. Statistics on labour income and inequality. *International Labour Organization*. URL: <https://ilostat.ilo.org/topics/labour-income/> (Access date 15 September 2024).
69. Survival of the Richest. *Oxfam*. URL: <https://www.oxfam.org/en/research/survival-richest> (Access date 23 August 2024).

70. Tackling economic inequality. *World inequality lab*. URL: <https://wir2018.wid.world/part-5.html> (Access date 28 March 2025).
71. The 2023 Global Wellness Economy Monitor. Data for 2019-2022. Global Wellness Institute. 2023. URL: <https://globalwellnessinstitute.org/industry-research/2023-global-wellness-economy-monitor/> (Access date 15 September 2024).
72. United States. *World Bank*. URL: <https://data.worldbank.org/country/united-states> (Access date 4 April 2025).
73. World Development Indicators. *World Bank*. URL: <https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators#> (Access date 1 April 2025).
74. World Happiness Report 2024. World Happiness Report. URL: <https://worldhappiness.report/about/> (Access date 16 September 2024).
75. World's 100 Richest Countries 2024. *Global Finance*. URL: <https://gfmag.com/data/worlds-richest-and-poorest-countries/> (Access date 10 January 2024).
76. Xinjie S., Huangfu B., Songqing J., Xuwen G. Property rights, labor reallocation, and gender inequality in rural China. *Journal of Economic Behavior and Organization*. 2024. 220. P. 325-342. DOI: 10.1016/j.jebo.2024.02.020.
77. Yurchyk H., Mishchuk H., Bilan Y. Government assistance programs for internally displaced persons: assessing the impact on economic growth and labour market. *Administration & Public Management Review*. 2023. № 41. DOI: <https://doi.org/10.24818/AMP/2023.41-11>.
78. Zhao H., Stoyanets N., Cui L., Li G. Стратегія адаптації професійної освіти до соціально-економічного розвитку. *Журнал інновацій та сталого розвитку*. 2022. Т. 6. № 1. Ст. 03. DOI: <https://doi.org/10.51599/is.2022.06.01.03>.
79. В Україні монополізовано 42% ринків - голова АМКУ. Економічна правда. URL: <https://epravda.com.ua/news/2015/07/13/550443/> (Дата звернення 20.11.2024).
80. Витрати і ресурси домогосподарств України (за даними вибіркового обстеження умов життя домогосподарств). *Офіційний портал*

Державної служби статистики. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (Дата звернення 13.10.2024).

81. Віжуткін А. Г. Аналіз сучасного стану та тенденцій майнової нерівності в Україні та світі. Актуальні проблеми суспільно-гуманітарних наук в умовах трансформаційних змін : збірник тез наукових праць III Міжнародної наукової конференції (Прага, Чехія, 31 липня 2025 року). Прага : Наукова установа «Науково-дослідний центр сталого розвитку», 2025. С. 25–31. URL: <https://conference.csr.com.ua/index.php/hum1/issue/view/3/7>.

82. Віжуткін А. Г. Ідентифікація соціальних факторів впливу на розподіл доходів населення. *Наукові перспективи*. 2026. № 4 (70). С. 2652–2666. URL: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2026-4\(70\)-2652-2666](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2026-4(70)-2652-2666).

83. Віжуткін А. Г. Теоретико-методологічні основи зменшення майнової нерівності в парадигмі сталого розвитку. *Ефективна економіка*. 2026. № 2. URL: <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2026.2.164>.

84. Віжуткін А. Г., Золковер А. О. Майнова нерівність як перешкода сталому розвитку: бібліографічний та понятійно-категоріальний аналіз. Актуальні проблеми суспільно-гуманітарних наук в умовах трансформаційних змін : збірник тез наукових праць II Міжнародної наукової конференції (Прага, Чехія, 30 квітня 2025 року). Прага : Наукова установа «Центр Сталого Розвитку», 2025. С. 31–32. URL: <https://conference.csr.com.ua/index.php/hum1/article/view/12/11>.

85. Віжуткін А. Г., Коваленко Д. І. Теоретичні засади майнової нерівності в умовах сталого розвитку. *International Scientific Journal "Internauka". Series: "Economic Sciences"*. 2024. № 10. 25 с. DOI: <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2024-10>.

86. Віжуткін А. Г., Обертинський Б. В. Подолання та запобігання майнової нерівності в контексті забезпечення сталого розвитку. Інноваційна екосистема для відбудови України: інтеграція науки, освіти та бізнесу : збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 3 жовтня

2025 року). Київ : КНУТД, 2025. С. 129–130. URL: <https://er.knutd.edu.ua/handle/123456789/32294>.

87. Віжуткін А. Г., Філіпов Д. В. Майнова нерівність як перешкода сталому розвитку. Проблеми інтеграції освіти, науки та бізнесу в умовах глобалізації : тези доповідей VI Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 4 жовтня 2024 року) / за ред. О. В. Ольшанської. Київ : КНУТД, 2024. С. 187–188. URL: <https://er.knutd.edu.ua/handle/123456789/29784>.

88. Віжуткін А. Г., Чигрін С. С. Особливості залучення фінансових ресурсів суб'єктами господарювання в умовах воєнного стану. Імперативи економічного зростання в контексті реалізації глобальних цілей сталого розвитку : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 25 квітня 2023 року). Київ : КНУТД, 2023. С. 187–190. URL: [https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/24072/1/IMPER\\_2023\\_P187-190.pdf](https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/24072/1/IMPER_2023_P187-190.pdf).

89. Віжуткін А. Майнова нерівність як перешкода сталому розвитку: бібліографічний та понятійно-категоріальний аналіз. *Європейський науковий журнал Економічних та Фінансових інновацій*. 2025. № 3 (17). С. 514–532. URL: <https://doi.org/10.32750/2025-0345>.

90. Гайдук Ю. Середня зарплата у Китаї 2024: хто і скільки отримує. Факти. URL: <https://fakty.com.ua/ua/ukraine/suspilstvo/20240812-serednya-zarplata-u-kytayi-2024-hto-i-skilky-otrymuje/> (Дата звернення 27.09.2024).

91. Гнатенко І. А. Public-private partnership as a tool for reducing property inequality in the context of sustainable development. *Актуальні проблеми економіки*. 2025. № 8(290). С. 429–437. DOI: <https://doi.org/10.32752/1993-6788-2025-1-290-429-437>.

92. Гнатенко І. А., Железнякова Е. Ю., Лазуренко Ю. М. Improvement of organizational and economic policy for reducing property inequality in the conditions of digitalization and sustainable development. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2025. № 12(295). С. 195–202. DOI: <https://doi.org/10.66416/2522-1620.12.2025.195-202>.

93. Інфляційний звіт. Жовтень 2024 року. *Національний банк України*. URL: [https://bank.gov.ua/admin\\_uploads/article/IR\\_2024-Q4.pdf?v=10](https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/IR_2024-Q4.pdf?v=10) (Дата звернення 22.11.2024).

94. Клевчік Л. Л. Соціальна нерівність як основна диспропорція в суспільстві. *Економіка та держава*. 2019. №4. С.48 -51. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6806.2019.4.48>.

95. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. *Офіційний портал Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (Дата звернення 27.10.2024).

96. Коцюрубенко Г.М. Соціальна функція держави як ключовий напрям реалізації фінансової політики щодо скорочення соціальної нерівності. *Інвестиції: практика та досвід*. 2024. №2. С. 142-147. DOI: [https://doi.org/10.32702/2306\\_6814.2024.2.142](https://doi.org/10.32702/2306_6814.2024.2.142).

97. Левченко А. О., Гнатенко І. А., Поповиченко Г. С. Economic principles of overcoming socio-economic inequality as a priority for sustainable development of society. *Актуальні проблеми економіки*. 2026. № 1(295). С. 133–138. DOI: <https://doi.org/10.32752/1993-6788-2026-1-295-133-138>.

98. Легка О.В. Основні детермінанти, які зумовлюють корупційні правопорушення в Україні. *Право і суспільство*. 2020. №3. DOI: <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2020.3.6>.

99. Мороз О.В., Семцов В.М., Вакар Т.В., Кричковський В.Ю. Особливості соціального контракту між українським соціумом та державою в трансформаційних умовах. *Академічні візії*. 2023. №17. DOI: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.8119382>.

100. Пакош О. О., Віжуткін А. Г. Міграція населення: бібліографічний аналіз. Домінанти соціально-економічного розвитку України у нових реаліях : матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих учених та студентів (м. Київ, 29 березня 2024 року). Київ : КНУТД, 2024. С. 405–407.

URL: [https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/27479/1/DOMIN\\_2024\\_P405-407.pdf](https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/27479/1/DOMIN_2024_P405-407.pdf).

101. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII. *Офіційний портал Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text> (Дата звернення 28.10.2024).

102. Пузирьова П. В. Інтегрована модель усунення диспропорцій майнової нерівності в умовах урбанізаційної політики, цифрової трансформації та сталого розвитку. *Актуальні проблеми сталого розвитку*. 2026. Т. 3. № 3. С. 249–258. DOI: [https://doi.org/10.60022/3\(3\)-30S](https://doi.org/10.60022/3(3)-30S).

103. Пузирьова П. В., Власюк Т. М. Інклюзивна урбаністична трансформація та креативна економіка як механізм подолання майнової нерівності в Україні. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2026. № 1(81). С. 49–60. DOI: <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2026-81-49-60>.

104. Пузирьова П. В., Власюк Т. М., Заріцька Н. М. Інтеграційно-трансформаційні механізми фінансового менеджменту розвитку креативних індустрій у контексті подолання майнової нерівності та забезпечення сталого розвитку. *Актуальні проблеми сталого розвитку*. 2025. Т. 2. № 5. С. 340–350. DOI: [https://doi.org/10.60022/2\(5\)-38S](https://doi.org/10.60022/2(5)-38S).

105. Рейтинг 20 найбільших країн за ВВП у 2024 році. URL: <https://finance.liga.net/ua/infographic-of-the-day/infografica/reitynh-20-naibilshykh-krain-za-vvp-u-2024-rotsi> (Дата звернення 18.02.2025).

106. Ринок нерухомості в Україні: як змінилась вартість квартир у січні (інфографіка). *Мінфін*. URL: <https://minfin.com.ua/ua/2024/02/06/120987387/> (Дата звернення 13.10.2024).

107. Русіна Ю.О., Віжуткін А. Г. Стратегії подолання майнової нерівності. *Актуальні проблеми сталого розвитку*. 2026. Т.3 №1.

108. Сохань І., Стоянець Н., Бевз М. Зелений HRM як інструмент забезпечення сталого розвитку енергетичного сектору. *Економіка та суспільство*. 2026. № 85. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2026-85-42>.

109. Стоянець Н., Сербіна А. Стратегічні орієнтири зміни управлінської парадигми в контексті забезпечення сталого розвитку суспільства. *Економіка та суспільство*. 2026. № 84. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2026-84-198>.

110. Тимошенко В.І. Несправедливість і бідність як загроза національній безпеці України. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*. 2024. 1 (82). С. 135-140. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.82.1.19>.

111. Черненко Т.А. Соціальна нерівність як загроза економіці країн: матеріали V Всеукраїнської науково-практичної конференції «Фінансове забезпечення діяльності суб'єктів господарювання». – Кременчук, 2017. – С. 128-129.

112. Шуба О. Проблеми соціальної нерівності в Україні в контексті соціальної безпеки. *Політичний менеджмент*. 2010. № 5. С. 143-146. URL: [https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/08/shuba\\_problemy.pdf](https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/08/shuba_problemy.pdf).

## ДОДАТКИ

## ДОДАТОК А

## Рейтинг 100 найбагатших країн світу 2024

Таблиця А.1 – Рейтинг 100 найбагатших країн світу 2024 [75]

Місце у рейтингу	Країна	Обсяг ВВП на душу населення (дол. США)
1	Люксембург	143,743
2	Макао	134,141
3	Ірландія	133,895
4	Сінгапур	133,737
5	Катар	112,283
6	ОАЕ	112,283
7	Швейцарія	91,932
8	Сан Маріно	86,989
9	США	85,373
10	Норвегія	82,832
11	Гаяна	80,137
12	Данія	77,641
13	Бруней-Даруссалам	77,534
14	Тайвань	76,858
15	Гонконг	75,128
16	Нідерланди	74,158
17	Ісландія	73,784
18	Саудівська Аравія	70,333
19	Австрія	69,460
20	Швеція	69,177
21	Андорра	69,146
22	Бельгія	68,079
23	Мальта	67,682
24	Німеччина	67,245
25	Австралія	66,627
26	Бахрейн	62,671
27	Фінляндія	60,851
28	Канада	60,495
29	Франція	60,339
30	Південна Корея	59,330
31	Великобританія	58,880
32	Кіпр	58,733
33	Італія	56,905
34	Ізраїль	55,533
35	Аруба	54,716
36	Японія	54,184
37	Нова Зеландія	53,797
38	Словенія	53,287
39	Кувейт	52,274
40	Іспанія	52,012
41	Литва	50,600

## Продовження таблиці А.1

Місце у рейтингу	Країна	Обсяг ВВП на душу населення (дол. США)
42	Чехія	50,475
43	Польща	49,060
44	Португалія	74,070
45	Багамські острови	46,524
46	Хорватія	45,702
47	Угорщина	45,692
48	Естонія	45,122
49	Панама	44,797
50	Словаччина	44,081
51	Туреччина	43,921
52	Пуерто-Ріко	43,219
53	Румунія	43,179
54	Сейшельські острови	43,151
55	Латвія	41,730
56	Греція	41,188
57	Оман	39,859
58	Малайзія	39,030
59	Сент-Кітс і Невіс	38,870
60	-	-
61	Мальдіви	37,433
62	Болгарія	35,963
63	Казахстан	34,534
64	Тринідад і Тобаго	32,685
65	Маврикій	32,094
66	Чилі	31,005
67	Уругвай	30,170
68	Чорногорія	29,696
69	Коста-Ріка	28,558
70	Сербія	27,985
71	Антигуа і Барбуда	27,309
72	Домініканська Республіка	27,120
73	Лівія	26,456
74	Аргентина	26,390
75	Мексика	25,963
76	-	-
77	Грузія	25,248
78	Китай	25,015
79	Таїланд	23,401
80	Північна Македонія	22,249
81	Гренада	21,799
82	Арменія	21,746
83	-	-
84	Бразилія	20,809
85	Албанія	20,632
86	Боснія і Герцеговина	20,623
87	Барбадос	20,592

## Продовження таблиці А.1

Місце у рейтингу	Країна	Обсяг ВВП на душу населення (дол. США)
88	Ботсвана	20,097
89	Колумбія	19,770
90	-	-
91	Сент-Люсія	19,718
92	Габон	19,452
93	Азербайджан	19,328
94	Сент-Вінсент і Гренадіни	19,196
95	Суринам	18,928
96	Екваторіальна Гвінея	18,378
97	Молдова	17,902
98	Єгипет	17,614
99	Фіджі	17,403
100	Палау	17,381

## ДОДАТОК Б

## Середні рівні інтегрального індексу майнової нерівності

Таблиця Б.1 – Середні рівні інтегрального індексу майнової нерівності країн ОЕСР та України протягом 2010-2023 років

Країна	Середній рівень ПРІ
Австрія	0,027737818
Австралія	0,095024188
Бельгія	0,034747423
США	0,923089012
Данія	0,183850833
Греція	0,262856097
Ізраїль	0,098352477
Естонія	0,199894503
Ірландія	0,287882999
Італія	0,174786887
Ісландія	0,178024949
Іспанія	0,229346457
Канада	0,03892582
Південна Корея	0,09408043
Латвія	0,254417052
Люксембург	0,460657944
Мексика	0,156251727
Німеччина	0,274411181
Норвегія	0,271653682
Нова Зеландія	1,000000000
Нідерланди	0,392181624
Польща	0,205379681
Португалія	0,186235377
Словакія	0,251805074
Словенія	0,072332007
Угорщина	0,20661179
Фінляндія	0,114407431
Франція	0,110625972
Чехія	0,07409275
Чилі	0,124477926
Японія	0,2887397
Швейцарія	0,478719749
Швеція	0,058735415
Турція	0,201508874
Колумбія	0,214377398
Україна	0,125329732

Джерело: авторська розробка

## ДОДАТОК В

**КРОЛЕВЕЦЬКА МІСЬКА РАДА  
КОНОТОПСЬКОГО РАЙОНУ СУМСЬКОЇ ОБЛАСТІ**

пл. Миру, буд. 1, м. Кролевець, Конотопський р-н, Сумська обл., 41300, Україна  
тел. (05453) 9-55-42, e-mail: krolrada@ukr.net, web:http://krolevecka-gromada.gov.ua  
код ЄДРПОУ 34135352

31.03.2026 № 01-27/1221

На № \_\_\_\_\_ від \_\_\_\_\_

**ДОВІДКА****про впровадження результатів дисертаційного дослідження**

Довідка видана про те, що результати дисертаційного дослідження Віжуткіна Артема Геннадійовича на тему: «Організаційно-економічні засади подолання майнової нерівності в умовах сталого розвитку» були використані у практичній діяльності Кролевецької міської ради Конотопського району Сумської області.

Кролевецька міська територіальна громада є багатокомпонентною адміністративною системою, що об'єднує місто Кролевець та значну кількість сільських населених пунктів і функціонує в умовах необхідності забезпечення збалансованого соціально-економічного розвитку території. У цьому контексті особливого значення набувають питання зменшення майнової нерівності та підвищення ефективності управління ресурсами громади.

Практичне значення дисертаційного дослідження полягає у формуванні системного підходу до оцінювання майнової нерівності, визначенні ключових соціальних, економічних та інституційних факторів її виникнення, а також розробленні ефективних механізмів її подолання в умовах сталого розвитку.

У процесі діяльності Кролевецької міської ради використано такі наукові результати дослідження:

- науково-методичний підхід до комплексної оцінки майнової нерівності, що враховує розподіл матеріальних, фінансових та нематеріальних активів населення;
- інструментарій економіко-математичного аналізу (кореляційного, канонічного та регресійного моделювання) для виявлення ключових факторів соціально-економічної диференціації;
- підходи до ідентифікації економічних та інституційних детермінант нерівності, що дозволяють оцінити вплив державної політики, рівня доходів, зайнятості та інституційної ефективності;
- методичні рекомендації щодо прогнозування майнової нерівності на основі інтегральних показників;

- сценарний підхід «Майнова рівність 3D: соціум, економіка, інститути», що передбачає комплексне поєднання соціальних, економічних та управлінських заходів.

Результати дисертаційного дослідження були використані у практичній діяльності Кролевецької міської ради, зокрема при:

- підготовці аналітичних матеріалів щодо оцінювання рівня соціально-економічної диференціації населення громади;
- формуванні та уточненні стратегічних напрямів розвитку територіальної громади;
- обґрунтуванні заходів щодо зменшення дисбалансів у розподілі доходів та ресурсів між різними групами населення;
- розробленні управлінських рішень щодо підвищення ефективності використання бюджетних ресурсів;
- впровадженні підходів до оцінювання впливу інституційних чинників (ефективність управління, рівень прозорості, регуляторна політика) на розвиток громади;
- використанні аналітичних інструментів для підвищення обґрунтованості соціально-економічних рішень.

Застосування результатів дослідження дозволило:

- підвищити якість стратегічного та програмного планування розвитку громади;
- покращити аналітичне забезпечення управлінських рішень;
- забезпечити більш ефективний розподіл ресурсів громади;
- посилити соціальну орієнтованість управлінської політики;
- сформулювати підґрунтя для впровадження сучасних підходів до зменшення майнової нерівності на місцевому рівні.

Таким чином, результати дисертаційного дослідження мають вагомим практичне значення та використовуються у діяльності Кролевецької міської ради для забезпечення сталого соціально-економічного розвитку громади, підвищення ефективності управління та зниження рівня майнової нерівності.

Міський голова



Віктор ЛЕХМАН

## ДОДАТОК Г



**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ  
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ  
ТЕХНОЛОГІЙ ТА ДИЗАЙНУ**

вул. Мала Шияновська, 2, м. Київ, 01011, тел./факс: 280-05-12, тел. 256-84-23  
E-mail: [knutd@knutd.edu.ua](mailto:knutd@knutd.edu.ua) Web: <http://www.knutd.edu.ua> Код ЄДРПОУ 02070890

*17.04.2016* № *02-55/756*

На № \_\_\_\_\_ від \_\_\_\_\_

*Про впровадження результатів  
дисертаційної роботи*

**ДОВІДКА**

**про впровадження результатів дисертаційного дослідження**

\* Довідка видана про те, що результати дисертації Віжуткіна Артема Геннадійовича на тему «Організаційно-економічні засади подолання майнової нерівності в умовах сталого розвитку» впроваджено в освітній процес Київського національного університету технологій та дизайну.

У ході виконання дисертаційного дослідження було розроблено науково-методичні підходи до оцінки майнової нерівності, визначення соціально-економічних та інституційних детермінант її формування, а також запропоновано інструментарій моделювання та прогнозування нерівності із застосуванням економіко-математичних методів. Отримані результати інтегровані в освітній процес за освітньо-професійними програмами «Смарт-економіка» (бакалаврський рівень) та «Корпоративна економіка» (магістерський рівень) за спеціальністю С1 «Економіка та міжнародні економічні відносини».

В дисципліні «Макроекономіка» впроваджено методичні підходи до оцінки майнової нерівності на основі макроекономічних показників (ВВП, ВНД, індекс Джині), а також аналітичні матеріали щодо впливу нерівності на економічне зростання та сталий розвиток. У дисципліні «Економічний аналіз» використано розроблені в дисертації підходи до аналізу диференціації доходів, включаючи застосування кореляційного та регресійного аналізу для виявлення факторів нерівності. У дисципліні «Економічне моделювання» впроваджено економіко-математичні моделі оцінки та прогнозування майнової нерівності, зокрема моделі регресійного аналізу та методи кластеризації країн за рівнем соціально-економічного розвитку.

У межах дисципліни «Цифрова економіка» використано результати дослідження щодо впливу цифровізації на рівень майнової нерівності, включаючи оцінку ролі цифрових технологій у формуванні нових економічних диспропорцій. У дисципліні «Соціально-економічний розвиток» впроваджено підходи до комплексного аналізу соціально-економічних процесів із урахуванням інституційних факторів та принципів сталого розвитку.

На магістерському рівні у дисципліні «Корпоративна аналітика» застосовано результати дослідження щодо використання аналітичних інструментів для оцінки економічної нерівності та її впливу на діяльність суб'єктів господарювання. У дисципліні «Економічне прогнозування» впроваджено методи прогнозування динаміки нерівності, зокрема експоненціальне згладжування та трендові моделі. У дисципліні «Стратегічне управління» використано результати дослідження щодо формування стратегій зменшення соціально-економічної нерівності в умовах цифрової трансформації економіки. У дисципліні «Економічна безпека» впроваджено положення щодо впливу майнової нерівності на національну та економічну безпеку держави.

Проректор з науково-педагогічної  
діяльності (освітня діяльність)  
д.е.н., професор



Олександра ОЛЬШАНСЬКА

**СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ****Статті у наукових виданнях, включених до переліку наукових фахових видань України**

1. Віжуткін А. Г., Коваленко Д. І. Теоретичні засади майнової нерівності в умовах сталого розвитку. *Міжнародний науковий журнал "Інтернаука". Серія: "Економічні науки"*. 2024. № 10. URL: <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2024-10-10383> (Особистий внесок автора: *розкриття теоретичних засад, концептуальних підходів та елементів майнової нерівності на основі понятійно-категоріального аналізу (0,68 друк. арк.)*)
2. Віжуткін А. Майнова нерівність як перешкода сталому розвитку: бібліографічний та понятійно-категоріальний аналіз. *Європейський науковий журнал Економічних та Фінансових інновацій*. 2025. № 3 (17). С. 514–532. URL: <https://doi.org/10.32750/2025-0345> (0,65 друк. арк).
3. Віжуткін А. Г. Теоретико-методологічні основи зменшення майнової нерівності в парадигмі сталого розвитку. *Ефективна економіка*. 2026. № 2. URL: <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2026.2.164> (0,55 друк. арк).
4. Віжуткін А. Г. Ідентифікація соціальних факторів впливу на розподіл доходів населення. *Наукові перспективи*. 2026. № 4 (70). С. 2652–2666. URL: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2026-4\(70\)-2652-2666](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2026-4(70)-2652-2666) (0,94 друк. арк).
5. Русіна Ю.О., Віжуткін А. Г. Стратегії подолання майнової нерівності. *Актуальні проблеми сталого розвитку*. 2026. Т.3 №1 (Особистий внесок автора: сформовано репрезентативну систему первинних макроекономічних та соціальних індикаторів на основі даних Світового банку та ОЕСР за період 2010–2023 років; побудовано кореляційну матрицю Пірсона; розраховано інтегральні індекси майнової нерівності для полярних країн та України (0,72 друк. арк)).

### Опубліковані праці апробаційного характеру

6. Віжуткін А. Г., Чигрін С. С. Особливості залучення фінансових ресурсів суб'єктами господарювання в умовах воєнного стану. *Імперативи економічного зростання в контексті реалізації глобальних цілей сталого розвитку* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 25 квітня 2023 року). Київ : КНУТД, 2023. С. 187–190. URL: [https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/24072/1/IMPER\\_2023\\_P187-190.pdf](https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/24072/1/IMPER_2023_P187-190.pdf)

(Особистий внесок автора: *досліджено основні методи залучення фінансових ресурсів* (0,09 друк. арк.)).

7. Пакош О. О., Віжуткін А. Г. Міграція населення: бібліографічний аналіз. *Домінанти соціально-економічного розвитку України у нових реаліях* : матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих учених та студентів (м. Київ, 29 березня 2024 року). Київ : КНУТД, 2024. С. 405–407. URL: [https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/27479/1/DOMIN\\_2024\\_P405-407.pdf](https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/27479/1/DOMIN_2024_P405-407.pdf) (Особистий внесок автора: *оцінка впливу міграції населення* (0,09 друк. арк.)).

8. Віжуткін А. Г., Філіпов Д. В. Майнова нерівність як перешкода сталому розвитку. *Проблеми інтеграції освіти, науки та бізнесу в умовах глобалізації* : тези доповідей VI Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 4 жовтня 2024 року) / за ред. О. В. Ольшанської. Київ : КНУТД, 2024. С. 187–188. URL: <https://er.knutd.edu.ua/handle/123456789/29784> (Особистий внесок автора: *узагальнення поняття майнової нерівності як перешкоди сталому розвитку* (0,09 друк. арк.)).

9. Віжуткін А. Г., Золковер А. О. Майнова нерівність як перешкода сталому розвитку: бібліографічний та понятійно-категоріальний аналіз. *Актуальні проблеми суспільно-гуманітарних наук в умовах трансформаційних змін* : збірник тез наукових праць II Міжнародної наукової конференції (Прага, Чехія, 30 квітня 2025 року). Прага : Наукова установа «Центр Сталого Розвитку», 2025. С. 31–32. URL:

<https://conference.csr.com.ua/index.php/hum1/article/view/12/11> (особистий внесок автора: *бібліографічний та понятійно-категоріальний аналіз майнової нерівності* (0,1 друк. арк.)).

10. Віжуткін А. Г. Аналіз сучасного стану та тенденцій майнової нерівності в Україні та світі. *Актуальні проблеми суспільно-гуманітарних наук в умовах трансформаційних змін* : збірник тез наукових праць III Міжнародної наукової конференції (Прага, Чехія, 31 липня 2025 року). Прага : Наукова установа «Науково-дослідний центр сталого розвитку», 2025. С. 25–31. URL: <https://conference.csr.com.ua/index.php/hum1/issue/view/3/7> (0,125 друк. арк.).

11. Віжуткін А. Г., Обертинський Б. В. Подолання та запобігання майнової нерівності в контексті забезпечення сталого розвитку. *Інноваційна екосистема для відбудови України: інтеграція науки, освіти та бізнесу* : збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 3 жовтня 2025 року). Київ : КНУТД, 2025. С. 129–130. URL: <https://er.knutd.edu.ua/handle/123456789/32294> (Особистий внесок автора: *здійснено системну класифікацію ключових джерел майнової нерівності* (0,09 друк. арк.)).